

**Міністерство освіти і науки України
Регіональний навчальний центр Всесвітньої митної організації**

Університет митної справи та фінансів

**“УПРАВЛІНСЬКИЙ ТА БЕЗПЕКОВИЙ МЕХАНІЗМ
ЕКОНОМІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В УМОВАХ
ГЕОПОЛІТИЧНИХ ЗАГРОЗ І СВІТОВОЇ КОНКУРЕНЦІЇ”**

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

23 листопада 2018 р.

Дніпро

УДК 338(477):005.591.4:808.53

У 67

Організатори конференції:

Міністерство освіти і науки України;
Регіональний навчальний центр Всесвітньої митної організації;
Університет митної справи та фінансів

Склад редакційної групи:

Бочаров Д. О., Ченцов В. В., Приймаченко Д. В.,
Архирейська Н. В., Губа О. І., Даценко В. В.,
Дерев'янку Т. П., Марценюк О. О., Разживін В. М.

У 67 **Управлінський та безпековий механізм економічних трансформацій в умовах геополітичних загроз і світової конкуренції** : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 23 листопада 2018 р.). – Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2018. – 263 с.

ISBN 978-966-328-141-4

У збірнику подано тези доповідей, присвячених актуальним проблемам розвитку механізмів забезпечення фінансової безпеки держави в умовах глобалізації, дослідженню безпекового механізму реалізації потенціалу національної економіки, а також аналізу процесу трансформації функцій управління в системі міжнародних економічних відносин.

Для науковців, викладачів, студентів, аспірантів, фахівців у галузі економіки, управління, фінансів та зовнішньоекономічної діяльності.

ISBN 978-966-328-141-4

© Колектив авторів, 2018

© Університет митної справи та фінансів, 2018

ЗМІСТ

Секція № 1. Трансформація функцій управління в системі міжнародних економічних відносин

Бабенко Ю. М., Ярмоленко В. Ю. Організаційні засади боротьби з корупцією в Україні	11
Брусник В. В., Журавель К. Ю. Удосконалення організаційної структури підприємства	13
Ченцов В. В. Трансформація функцій митних адміністрацій у XXI ст. .	15
Петруня В. Ю., Новік К. В. Інноваційні технології управління інтернет-маркетингом: світовий досвід використання в “цифровому суспільстві”	17
Квиникадзе Г. С. Проблемы геэкономической безопасности постсоветских стран. Взгляд из Грузии	20
Петруня Ю. Є. Управлінські бізнес-рішення та соціальна відповідальність	21
Павлова К. І. Деякі аспекти інституційного регулювання ринку криптовалют	24
Коляда С. П., Подорванова Д. Т. Зовнішнє середовище організації та його вплив на систему управління	26
Ковтун Н. С., Чернокалова К. О. Зміни парадигми організаційної функції в сучасному менеджменті	27
Дугінець Г. В. Координація функціонування міжнародних виробничих мереж на макрорівні	29
Ліпинський В. В., Уланович Т. Ю. Митна політика: проблеми формування та реалізації в сучасних умовах розвитку України	31
Літовченко Б. В., Чубенко В. А. Основні напрями аналізу технологій стратегічного планування на вітчизняних підприємствах	33
Ліпинська К. В. Управління маркетинговою діяльністю торговельних підприємств	35
Галкіна Є. Ю. Трансформація управлінських функцій керівника структурного підрозділу митниці в системі міжнародних економічних відносин (на прикладі Львівської митниці ДФСУ)	36
Литвинова М. С., Сосновська І. О. Управління конкурентоспроможністю підприємства в умовах загострення міжнародної конкуренції	38

Шевченко М. А. Управління поведінкою різних типів споживачів у глобалізованому маркетингу	40
Єдинак В. Ю., Сушко О. В. Актуальні питання формування та реалізації збутової політики торговельних підприємств	42
Козачук А. І. Зарубіжний досвід організації митної служби та використання його у вітчизняній практиці в контексті підвищення ефективності державного управління	44
Тарасенко К. М., Репешко А. С. Управління маркетинговою діяльністю в організації на сучасному етапі розвитку	46
Похвальська Е. О., Єсипова В. С. Управління процесом розвитку персоналу в організації	47
Гарагаш О. Ю., Кім В. В. Принципи управління інвестиційним проектом в організації	49
Шабат О. В. Система мотивації персоналу як сучасна проблема національного управління в умовах світової конкуренції	51
Івашова Л. М., Зардов В. Р. Вплив інституційних патологій на функції державного управління у сфері ЗЕД та шляхи їх подолання	52
Середняк О. С., Мишуста Д. А. Управління процесом розвитку персоналу в організації	55
Єдинак В. Ю., Підберезний А. Г. Антикризове управління як складова частина системи управління організацією	57
Коломієць М. С. Особливості прийняття управлінських рішень на митниці	59
Руденко А. О. Управління інвестиційною діяльністю підприємства в умовах кризи	61
Пасічник Т. О., Грудський Р. О. Фактори макросередовища та їхній вплив на діяльність організації	62
Маляр Д. В. Авторська методика обчислення індексів глобалізаційного впливу на корпоративне управління	64
Яковлєва О. М., Сухобрус Д. В. Удосконалення системи стимулювання праці в організації	66
Борисенко О. П., Лихацька К. О. Функціональна семантика дипломатичної служби України	68
Тарасенко В. І. Систематизація чинного законодавства щодо здійснення зовнішньоекономічної діяльності на регіональному рівні	70
Чехлатий К. О., Коротич Б. І. Стратегічне управління	71

Черевань О. С. Державне управління зовнішньоекономічною діяльністю України	73
Маляр Д. В., Черниш Л. В. Антикризове управління в Україні	74
Олексієнко Р. Ю., Берестовська М. А., Діхтяренко Д. А. Мотиваційні ідеї теорії організації як елемент підвищення ефективності навчального процесу	76
Полторацький О. М. Роль митних посередників у здійсненні державної митної справи	78
Bondarevska I. Ye., Kuz M. M. Role of risks in the transformation of management functions in the system of international economic relations .	80
Гармаш Є. В., Баркалова О. С. Удосконалення системи професійної підготовки державних службовців в умовах трансформації державних органів	82
Разумей Г. Ю., Домалега Д. Ю. Особливості застосування принципу “єдиного вікна” під час інтегрованого управління кордонами	84
Білозубенко В. С., Джахеїдр Емад Албураві Рамадан Модернізація як інструмент розвитку сучасних соціально-економічних систем: світовий та вітчизняний досвід	86
Kornieiev M. V., Kurzova M. O. State of foreign trade of Ukraine with the EU countries	88
Ліпинський В. В., Швачка Д. В. Перспективи вдосконалення державного управління митними органами	90
Петруня Ю. Є., Сергієнко А. Е. Соціально відповідальне управління в організації	92
Ільченко В. О. Удосконалення механізмів державного управління: пропозиції для сфери митного регулювання в Україні	94
Шкурат М. О. Правовий інструментарій управління системою визнання іноземних документів про освіту в Україні	96
Шатрова К. І. Розвиток транспортно-логістичної системи України завдяки модернізації нормативно-правового забезпечення держави	99
Василенко О. В. Україна в умовах світової конкуренції та міжнародної академічної мобільності	101
Діцман К. Д. Стандартизація освітніх послуг як інструмент державного управління освітою: категоріальний апарат	103
Свіжевська С. А. Робота з громадськістю як інструмент удосконалення національної системи акредитації закладів вищої освіти	105

*Секція № 2. Безпековий механізм реалізації потенціалу
національної економіки*

Aharova V. V. Information activity: the economic point of view	107
Павленко Є. М. Функціонування суспільного телебачення та радіомовлення України в сучасних економічних умовах: безпековий аспект	108
Дьомін А. В. Механізми зміцнення безпеки фінансової системи держави завдяки управлінській еліті	110
Таргонська О. С., Васильєва В. Г. Удосконалення обліку видатків бюджетних установ в Україні у контексті гармонізації з міжнародними стандартами	112
Коляда С. П., Кудря М. Ю. Стратегія розвитку регіону та її вплив на підприємництво	114
Ліпинський В. В., Курзова М. О. Актуальні проблеми протидії корупції в Україні	116
Баранник Л. Б., Овчинніков А. В. Податкова безпека та її соціальні сторони	118
Горященко Ю. Г., Бабенко А. С., Приходько А. О. Економічне обґрунтування якості життя населення регіону в умовах сталого розвитку	120
Товт Ф. Ф. Безпека підприємницької діяльності як складова частина економічної безпеки держави	122
Дулік Т. О., Александрюк Т. Ю. Суб'єкти бізнес-структур як трудовий і фіскальний потенціал розвитку національних економік ...	124
Васильєва О. О., Бабенко А. Г. Економічний потенціал аграрного сектора в контексті забезпечення продовольчої безпеки	126
Філатова Г. П. Управління борговою стійкістю країни	128
Рубан А. В. Актуальні питання протидії гральному бізнесу як загрозі національній економіці України	130
Огліх В. В., Шаповалов О. В. Соціальна справедливість як складова частина національної безпеки	132
Пасічник А. М., Горбач Д. П. Проблеми розвитку транспортної інфраструктури як складова частина економічного потенціалу України	134
Тарарышкин Ю. В. Финансовый механизм как элемент экономической безопасности государства	136
Тарарышкина Л. И., Дудкина Н. В. Свободные экономические зоны в системе экономической безопасности Республики Беларусь	138

Величко С. В. Участь правоохоронних органів у проведенні митного огляду товарів і транспортних засобів	140
Мартиненко В. В. Оптимізація оподаткування прибутку підприємств та її вплив на податкову безпеку України	141
Качула С. В., Шкарупіло Т. О. Особливості видаткової частини місцевих бюджетів України	144
Лужанська Н. О. Кластерний аналіз вантажних митних комплексів на основі показників діяльності регіонів України	145
Дорина Е. Б. Инновационная система Республики Беларусь и ее развитие в условиях глобализации	147
Малюта І. А., Накевхрїшвілі О. А. Brexit: причини та наслідки	150
Velychkin V. O., Lobach Yu. S. Becoming and development of financial market in Ukraine	152
Velychkin V. O., Yarenchak M. C. Inflation: essence and reasons of the economic phenomenon. Inflation in Ukraine	154
Гуртова Н. В. Розвиток маркетингової та логістичної діяльності підприємства	156
Гордієнко В. О., Шевченко Д. О. До аспектів банкрутства підприємств	157
Горященко Ю. Г., Очеретна В. С., Шейко О. Р. Особливості економіки природокористування	160
Шевченко Н. І., Вірц К. А. Аспекти підвищення прибутковості українських підприємств	161
Білозубенко В. С., Небаба Н. О. Процес модернізації соціально-економічних систем у національному та світовому вимірах ..	163
Brauweiler H.-C., Domashenko M. D., Shkola V. Yu. Ecological and economic security management at national and global levels ..	165
Шевченко Н. І., Шульга А. С. Специфіка інфляційних процесів в Україні	166
Губа О. І., Губа М. О. Ринок праці: конкуренція, зайнятість та узгодження інтересів суб'єктів ринку	168

Секція № 3. Механізм забезпечення фінансової безпеки держави в умовах глобалізації

Архірейська Н. В., Федорцова А. В. Ризики платіжних систем України	170
Коверза В. С. Проблематика макросередовища банківського сектора України	172

Заруцька О. П., Мельник О. О. Проблема непрацюючих кредитів банків України та її вплив на банківську безпеку	174
Новікова Л. Ф., Панасейко І. М. Сучасні тенденції та проблеми розвитку інновацій у банківській системі України	176
Овчаренко А. М. Проблеми забезпечення допустимості фактичних даних, одержаних у ході проведення контрольованої поставки, у кримінальних провадженнях за ст. 305 КК України	178
Мещеряков А. А. Вплив глобалізаційних процесів на функціонування національних банківських систем	179
Новицька Ж. С., Тимошишин Є. В. Зайняття гральним бізнесом як загроза фінансовій безпеці України. Шляхи подолання	181
Карнаухов О. В., Новицька Ж. С. Запобігання злочинам, пов'язаним із неправомірною вигодою, як захист фінансової безпеки України: міжнародна практика	183
Туболець І. І., Таран О. В. Форми регулювання банківської діяльності для забезпечення банківської безпеки як складової частини фінансової безпеки держави	184
Кийда Л. І., Байов Б. О. Забезпечення фінансової безпеки держави під час переміщення культурних цінностей через державний кордон України	186
Качула С. В., Малоок І. А. Доходи місцевих бюджетів в умовах трансформаційних змін суспільних фінансів України	187
Архірейська Н. В. Аналіз ринку платіжних карток в Україні	189
Івашина О. Ф., Івашина С. Ю. Проблеми інфляції в економіці України	191
Євсєєва Т. М., Лагода А. Е. Проблеми митного контролю лікарських засобів	193
Роменська К. М., Kosenchuk S. Процес управління бюджетними потоками в Україні	195
Вощина М. О., Троян Р. А. Інновації фінансових технологій та їхній вплив на економічну безпеку держави	197
Єдинак Т. С., Герасимова В. А. Теоретичні підходи до визначення ефективності митного постаудиту в Україні	199
Міщенко Д. А., Міщенко Л. О. Оцінка бюджетного потенціалу регіонів в умовах децентралізації	201
Трофімов О. В., Зборщенко А. А. Перспективи розвитку велосипедного транспорту в містах України	203

Кийда Л. І., Лисак К. А. Національна безпека України в умовах боротьби із сучасною контрабандою	205
Кийда Л. І., Миславець А. В. Безпека та митне оформлення імпортованих транспортних засобів у зарубіжних країнах	206
Заруцька О. П., Синюк А. О. До питання розвитку методик оцінки фінансової стійкості банку	208
Воротниченко Н. Ф. Моделі державної служби: досвід зарубіжних країн	209
Піменова М. М., Піщуліна І. О. Посилення фінансової безпеки органами Державної казначейської служби України	211
Сальникова Т. В. Стан боргової безпеки України та заходи щодо її зміцнення	213
Пластун О. Л., Макаренко І. О. Частота цінових надреакцій на українському фондовому ринку як індикатор кризових явищ в економіці	216
Зюзін В. О. Фінансування соціальних програм у Польщі та Україні	217
Лисяк Л. Б., Проценко К. В. Видатки місцевих бюджетів на соціальний захист і соціальне забезпечення як пріоритет бюджетної політики України	219
Булейко А. А. Імпортні операції з переміщення полімерних матеріалів як механізм забезпечення фінансової безпеки держави в умовах глобалізації	221
Зайцева Т. В. Ліквідність балансу банку: основний фактор ліквідності самого банку	223
Гриценко К. Г. Оцінювання рівня довіри клієнтів до страхової компанії з використанням теорії нечітких множин	224
Заруцька О. П., Чичибабіна Д. Г. Організація кредитного процесу та управління кредитним ризиком АТ “УкрСиббанк”	226
Кушнір А. І. Бюджетна безпека на місцевому рівні	228
Биков Б. Д. Фінансовий потенціал об’єднаних територіальних громад в умовах бюджетної децентралізації	230
Воробйова А. С. Аналіз конкурентної позиції банку на фінансовому ринку України	232
Григораш О. В., Григораш Т. Ф. Проблеми розвитку ринку фінансових послуг в Україні	234
Терещенко Т. Є., Самокиш М. О. Страхування цивільно-правової відповідальності як інструмент фінансової безпеки України	236

Ніщик К. В. Засоби запобігання корупційній діяльності в органах державного управління	238
Терещенко Т. Є., Сук М. Т. Розвиток страхового бізнесу як елемент забезпечення фінансової безпеки держави	240
Кутюк О. І., Чугаєва А. В. Підвищення кваліфікації державних службовців в умовах упровадження інноваційних систем фінансової безпеки на державному рівні	242
Літвинова В. В. Розвиток кредитних операцій комерційного банку ("УкрСиббанк") як головне джерело прибутку	244
Талавіра Є. В. Вплив ризиків на стан фінансової безпеки підприємств ...	246
Яременко Ю. С. Проблеми нормотворчості з питань митно-тарифного регулювання	248
Дудчик О. Ю., Манза М. М. Фінансова політика України як складова частина фінансової безпеки держави	250
Шуклінов Р. А. Державне регулювання розвитку ринку електромобілів (на прикладі Німеччини)	252
Dewani Kaled, Shukairi Fathi Financial system of Libya: history of development and current situation	254
Спасів Н. Я. Основні підходи до класифікації функцій територіальних громад	255
Петрова Г. Є., Трудова М. Є. Зовнішня торгівля України з країнами Вишеградської групи	260
Заруцька О. П., Пшенична А. О. Оцінка стану кредитного портфеля банків в умовах нестабільності зовнішнього середовища	261

*Секція 1. Трансформація функцій управління в системі
міжнародних економічних відносин*

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ В УКРАЇНІ

Бабенко Ю. М., Ярмоленко В. Ю.

У сучасній Україні питання боротьби з корупцією, яка є отрутою для розвитку України, несе актуальний характер, як ніколи раніше. Це явище утворює серйозну небезпеку для держави і суспільства, особливо в умовах євроінтеграції. Небезпека корупції полягає в тому, що вона перероджує державний апарат, призводить його до незворотних змін, які можна подолати лише завдяки кардинальним засобам.

Корупція як інтернаціональне глобальне явище притаманне багатьом країнам незалежно від політичного устрою та рівня економічного розвитку. Різниця між ними лише в масштабах і у формах участі в корупції урядових структур. Корупція в Україні вже набула ознак системного явища, яке поширює свій негативний вплив на всі сфери суспільного життя, все глибше укорінюючись у повсякденному житті як основний, швидкий та найбільш дієвий протиправний засіб вирішення питань, досягнення певних цілей. Масштаби поширення корупції загрожують національній безпеці України. Це потребує негайного вжиття системних та послідовних заходів, які мають комплексний характер і базуються на єдиній Національній антикорупційній стратегії.

Питання боротьби з корупцією досліджувалось багатьма науковцями з різних точок зору, а саме явище піддавалось різноманітним класифікаціям. Зокрема німецький економіст і діяч християнсько-демократичного руху Норберт Нойгауз диференціював корупцію на декілька рівнів: маленьку (дрібні службовці та чиновники), середню (умисні бюрократичні перепони, кумівство) та велику або інституційну [1]. В Україні структура корупції цілком повна і включає в себе всі перелічені науковцем рівні.

Світовий досвід доводить, що корупція найбільш поширена в регіональних і державних центрах, де зосереджені правові, політичні, економічні владні інститути. За світовими рейтингами Україна є однією з найбільш корумпованих держав. Ці дані подають, як правило, транснаціональні компанії, які закладають у свої видатки суму хабарів. Відповідно до них Україна займає 130-те місце в рейтингу найбільш корумпованих держав у світі [2].

З огляду на те, що системна корупція є суттєвою перешкодою для реалізації євроінтеграційних прагнень України, була створена антикорупційна система, яка складається з спеціалізованих органів: Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП), Вищий антикорупційний суд України (ВАКС), а також визначено чіткий перелік заходів для зменшення рівня корумпованості в Україні.

14 жовтня 2014 р. Верховною Радою України було прийнято Закон України “Про Національне антикорупційне бюро України”. Цим законом регламен-

товано створення спеціального антикорупційного органу – державного правоохоронного органу, що здійснюватиме попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, а також запобігання вчиненню нових. Зауважимо, що основною причиною створення антикорупційної інституції є вирішення конкретної проблеми корупції і зниження її рівня за сприяння спеціалізованого органу. Проте в демократичних суспільствах традиційні антикорупційні функції (виявлення, розслідування і кримінальне переслідування кримінальних правопорушень, забезпечення прозорості державних витрат за допомогою фінансового контролю, запобігання конфліктам інтересів тощо) зазвичай здійснюються в межах існуючих державних інституцій [3]. В Україні ж до останнього часу ці функції були розподілені між великою кількістю органів, що за відсутності належного нормативного закріплення розподілу повноважень різних суб'єктів боротьби з корупцією призводить до паралельного виконання ними завдань щодо виявлення, припинення та розкриття корупційних діянь, значного збільшення витрат матеріальних та інших ресурсів, а також у деяких випадках до порушення норм процесуального законодавства [4].

Варто зазначити, що специфіка національної моделі спеціалізованої антикорупційної структури – Національного антикорупційного бюро України (НАБУ) – обумовлена обмеженою сферою його діяльності, яка відповідно до ч. 2 ст. 1 Закону України “Про Національне антикорупційне бюро України” визначена особливим завданням – протидією кримінальним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці. Усвідомлення того, що подолання корупції як системного явища не може бути вирішене тільки силами окремого антикорупційного органу, обумовило запровадження в Україні мультиорганізаційної моделі, коли обов'язки боротьби з корупцією розділені між кількома партнерськими організаціями [5]. Так, відповідно до ч. 1 ст. 1 Закону України “Про запобігання корупції” спеціально уповноваженими суб'єктами у сфері протидії корупції визначені органи прокуратури, органи внутрішніх справ України, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції.

Серед зазначених суб'єктів лише два органи можуть бути віднесені до спеціальних антикорупційних інституцій – НАБУ та Національне агентство з питань запобігання корупції, оскільки сфера діяльності таких поліфункціональних органів, як прокуратура та органи внутрішніх справ, охоплює велике коло правовідносин, не обмежуючись антикорупційними заходами, а Вищий антикорупційний суд України не має окремого процесуального закону для антикорупційного судочинства, тобто цей суд не є спеціалізованим у власному розумінні слова. У цьому контексті важливо наголосити, що у широкому розумінні “антикорупційними органами” вважаються різні органи, що відіграють певну роль у боротьбі з корупцією.

Отже, необхідність створення спеціалізованого антикорупційного органу виникає тоді, коли структурні або організаційні недоліки наявних органів не

дають змоги їм ефективно виконувати превентивну та репресивну функції боротьби з корупцією. Таким чином, українським законодавцем було проаналізовано світовий досвід щодо створення інституції, спеціально спроектованої для ведення посиленої боротьби з корупцією, яка поєднує як запобіжні, так і репресивні елементи (розслідування) та реалізовано в практику в Україні. Подальші урядові намагання у сфері запобігання та протидії корупції повинні враховувати досягнення існуючих моделей антикорупційних систем у світі.

Список використаних джерел:

1. Корупція в Україні: аналітична схема [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sd.net.ua/2010/07/30/korupciya-v-ukrayini-analitichna-sхема.html>
2. Індекс сприйняття корупції-2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ti-ukraine.org/research/indeks-koruptsiyi-spi-2017>
3. Спеціалізовані інституції з боротьби проти корупції: огляд моделей [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oecd.org/corruption/acn/39972270.pdf>
4. Заброда Д. Г. Взаємодія суб'єктів боротьби з корупцією (адміністративно-правовий аспект) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 “Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право” / Д. Г. Заброда ; Національна академія внутрішніх справ України. – К., 2005. – С. 12.
5. Transparency international Ukraine визначення моделі антикорупційного агентства для України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ti-ukraine.org/system/files/research/anti-corruption_agency_by_ti_ukraine_ukr.pdf

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ ПІДПРИЄМСТВА

Брусник В. В., Журавель К. Ю.

Підвищення ефективності роботи підприємства в значній мірі визначається організованістю системи управління, яка залежить від чіткої структури підприємства та діяльності всіх її елементів у напрямку досягнення обраної стратегічної мети та тактичних цілей.

Необхідність удосконалення системи управління на сучасному етапі визначається багатьма факторами: це і оптимізація чисельності апарату управління, його функцій; впровадження автоматизованих систем управління, розробка систем прийняття рішення тощо. Структура управління включає в себе всі цілі, розподілені між різними ланками, зв'язок між якими забезпечує координацію окремих дій по їх виконанню. Зв'язок структури з ключовими поняттями управління – його метою, функціями, процесом, механізмом функціонування, людьми і їх повноваженнями – свідчить про її величезний вплив на всі сторони роботи організації.

Існують різні типи організаційних структур (лінійні, лінійно-функціональні, функціональні, матричні, проектні, дивізійні, бригадні), проте не

кожен тип організаційної структури відповідає особливостям функціонування організації. Тому кожна організація сама розробляє власну організаційну структуру, яка повинна задавати систему відповідальності, відносини звітності, принципи об'єднання співробітників у групи. Крім того, структура повинна містити в собі механізми зв'язку та координації елементів організації, які повинні працювати злагоджено як єдине ціле.

Наука управління дотепер не має остаточно сформованого понятійного апарату, який дав би змогу однозначно визначати організаційну структуру підприємства, через що виникає необхідність їх теоретичного уточнення та практичного удосконалення.

Нами пропонується застосування таких методів дослідження та удосконалення організаційних структур, як: експертний метод, метод порівняння та аналогії, метод організаційного моделювання.

Експертний метод полягає в попередньому дослідженні діючої структури управління, виявленні її слабких місць. З цією метою проводиться діагностичне обстеження системи управління, вивчається її стан на основі порівняння фактичних значень відповідних показників з нормативними і плановими їх значеннями. Аналіз цих показників дає змогу встановлювати недоліки та виявляти резерви у діяльності системи управління, ставити їм точний діагноз.

Метод порівняння та аналогії полягає у використанні при вдосконаленні організації управління елементів механізму управління, організаційних форм та рішень, які виправдали себе на практиці на підприємствах із подібними умовами (розмір, тип виробництва, складність продукції тощо). Цей метод передбачає розробку та вдосконалення типових структур управління, норм управління, типового складу функцій управління, різноманітних розрахункових формул для визначення нормативів чисельності управлінського апарату. Цей метод є найбільш поширеним у практиці галузевих підприємств та об'єднань.

Метод організаційного моделювання ґрунтується на використанні відповідних формалізованих уявлень (моделей) об'єкта і структури управління. Серед групи методів організаційного моделювання найбільш відомим є метод, в основі якого лежить декомпозиція інформаційного процесу виконання управлінських робіт. Відповідно до цього методу у виробничих процесах виділяють місця, де необхідно посилити управлінський вплив. Далі встановлюються характер та періодичність цих впливів, склад і обсяг інформації, необхідні технічні засоби та інші складові процесу управління.

Упровадження та застосування на практиці одного з перелічених методів чи своєрідної їх комбінації дає можливість підприємству удосконалити систему організації, і як наслідок підвищити продуктивність праці персоналу та покращити результати організації загалом. Вибір конкретного методу проведення робіт з удосконалення організаційної структури управління залежить від характеру проблем, що стоять перед підприємством, наявності ресурсів, кваліфікованих виконавців, міри обґрунтованості нормативної та методичної бази й інших умов.

Отже, вибір правильного методу формування організаційної структури є одним із ключових елементів функціонування організації. Подальше визначення слабких та сильних місць у діяльності організації в поєднанні з методами удосконалення організаційної структури дасть можливість отримати синергетичний ефект підвищення ефективності її діяльності. Таке комбонування також дасть змогу уникнути недоліків кожного методу, ефективно використовувати їхні переваги та проявляти гнучкість при подальшому коригуванні мети та стратегії підприємства в умовах мінливого зовнішнього середовища.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ФУНКЦІЙ МИТНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ У ХХІ СТ.

Ченцов В. В.

Аналіз спектра впливу митних організацій на світові процеси потребує від Всесвітньої митної організації (далі – ВМО) поступового переміщення акцентів на визначення ролі й місця митних адміністрацій у розв’язанні не лише проблем міжнародної торгівлі.

Уже 2006 р. ВМО запроваджує програму “Митниця ХХІ століття”, в якій запропоновано десять складових блоків розвитку митних адміністрацій в умовах глобалізації [1].

ВМО зробила концептуальний висновок, що роль митниці трансформувалася від збору мита для підтримки державного бюджету до сприяння досягненню ширших цілей уряду. Митниця не тільки керує торгівлею, але й володіє спеціальними знаннями для управління економічною кризою, що пов’язана з міжнародним переміщенням товарів [2].

Рада ВМО визначила такі ключові моменти, що впливають на розширення нетрадиційних функцій митних адміністрацій:

- складна, змінювана й чутлива глобальна торгівля;
- збільшення загрози для безпеки й організована злочинність;
- виникнення нових підходів до управління кордонами;
- виклики нової ситуації для урядів;
- збільшення відповідальності держав і урядів [3].

Тож захист національної та соціальної безпеки і середовища, де ми мешкаємо, стали питанням, яке торкається загальних інтересів міжнародної митниці [4].

Підтвердженням правильного курсу ВМО на розв’язання глобальних проблем сучасності став черговий виклик людству – світова економічна криза [5]. Політична комісія ВМО в грудні 2008 р. констатувала:

1. Негативні наслідки світової фінансової кризи почали проявлятися у сфері міжнародної торгівлі й митного адміністрування транскордонного товарообігу. Як невід’ємний складник міжнародного ланцюга постачання товарів митні адміністрації перебувають в оптимальній позиції щодо можливостей моніторингу впливу глобальної світової ситуації на обсяги товарів, які переміщуються через прикордонні пункти пропуску.

2. Незважаючи на зміни економічних умов ситуації, на світових фінансових ринках, скорочення обсягу експорту й імпорту для окремих країн, наявність перспектив подальшого зниження обсягу міжнародної торгівлі, перед окремими національними митними адміністраціями стоїть завдання наповнення дохідної частини бюджету відповідно до приблизних розрахунків, які було проведено ще до початку фінансової кризи.

3. Наявні ознаки того, що економічні оператори відчувають певні проблеми із забезпеченням страхування експортних кредитів. Учасники Консультативної групи представників приватного сектора (далі – КГППС), які мають власні інтереси у сфері виробництва та доставки товарів, зазначають про факт негативного впливу світової фінансової кризи на процеси міжнародної торгівлі.

4. До переліку завдань митних адміністрацій, крім формування дохідної частини бюджету й забезпечення національної безпеки та захисту суспільства, також належать завдання сприяння спрощенню міжнародної торгівлі для створення сприятливого інвестиційного клімату й зменшення кількості громадян, що живуть за межею бідності. В умовах фінансової кризи підвищується ризик збільшення кількості випадків комерційного шахрайства й ухилення від сплати митних платежів у повному обсязі, що прямо ставить під загрозу виконання національною адміністрацією завдання наповнення державного бюджету. Отже, в умовах поточної економічної ситуації адміністрації мають неухильно виконувати принципи ефективного митного адміністрування, які забезпечують виконання завдань зі збору платежів, припинення комерційного шахрайства та сприяння спрощенню міжнародної торгівлі [6].

5. Міжнародна митна спільнота в контексті запобігання глобальній фінансовій кризі має вжити адекватних заходів, уклавши свій внесок у справу відновлення безперебійного функціонування системи міжнародної торгівлі. У даному зв'язку важливо не допустити появи нових бар'єрів, що перешкоджають вільному товарообміну, запровадження заходів, які спричинять збільшення фінансових і тимчасових витрат, пов'язаних із митним оформленням товарів, що переміщуються. Ключовий аспект ефективного митного адміністрування – використання системи аналізу й управління ризиками [7].

Експерти ВМО сформулювали рекомендації, які можуть сприяти виходу з економічної кризи. Констатуючи той факт, що національні митні адміністрації виконують широкий спектр завдань щодо адміністрування транскордонного переміщення людей і вантажів, як-от: формування дохідної частини бюджету за рахунок справляння митних зборів; дотримання прав споживачів; питання національної безпеки та захист навколишнього середовища. ВМО закликала забезпечувати умови, за яких вищезазначені адміністративні заходи не ставали б перешкодою на шляху міжнародного товарообміну. Інакше кажучи, перед національними урядами постійно стоїть подвійне завдання: з одного боку, забезпечити необхідний контроль за державним кордоном, з іншого – максимально сприяти спрощенню міжнародної торгівлі й невпинному функціонуванню ланцюга поставки товарів [8].

Під час економічної та фінансової кризи митним адміністраціям у контексті спрощення міжнародної торгівлі відведено важливу роль потужного стимулу активізації транснаціонального товарообміну, спираючись на спрощення митних процедур, відмовившись від невимушених фізичних перевірок товарних партій і скоротивши часові витрати, пов'язані з декларуванням і митним оформленням товарів. Усе це дасть змогу знизити операційні витрати, які становлять частку торгових операторів. Як свідчать проведені дослідження, оптимізація роботи окремих митних адміністрацій стала позитивним фактором, зумовила підвищення стандартів роботи інших національних митних служб і державних агентств, зайнятих адмініструванням кордону [9].

Список використаних джерел:

1. Pravin Goldhan. Customs in the 21st century / Pravin Goldhan // WCJ. – Vol. 1. – No. 1. – March, 2007. – P.46–54.
2. David Widdowson. The changing role of Customs: evolution or revolution? / David Widdowson // WCJ. – Vol. 1. – No. 1. – March, 2007. – P. 32–38.
3. Customs in 21st century – enhancing the WCO its 21st century role progress report [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vpac.gov.ar/events/.../spo288ei.pdf>
4. Michael H. Lane. Customs Modernization and international Trade Superhighway / Michael H. Lane. – Greenwood Publishing Group, 1998. – 226 p.
5. Всемирная таможенная организация. Коммюнике, приуроченное к открытию саммита Большой двадцатки, посвященного проблемам мирового финансового кризиса [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.wcoomd.org/files/1%20Public/20files/PDFandDocuments/About%20Us/Annex%20%20%20Resolution%20Global%20Economic%20DDownturn%20RU.pdf>
6. Michael Haughton. Achieving resource efficiency by customs administrations in a constrained economic climate: a critical examination / Michael Haughton, Sapna Isotupa // WCJ. – Vol. 3. – No. 2. – September, 2009. – P. 43–63.
7. WCO Global dialogue on capacity building. Opening remarks by Kunio Mikuria, WCO Secretary General elect // WCO PICARD Conference 2008. – Summary, London, UK // WCJ. – Vol. 2. – No. 2. – October, 2008 – P. 6–14.
8. Stephen Holloway. Achieving sustainability in customs capacity building / Stephen Holloway // WCJ. – Vol. 2. – No. 2. – October, 2008. – P. 31–38.
9. David Widdowson. The role of capacity building in achieving consistent application of international / David Widdowson // WCJ. – Vol. 2. – No. 2. – October, 2008. – P. 38–46.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГОМ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ В “ЦИФРОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ”

Петруня В. Ю., Новік К. В.

Комунікаційний компонент виступає надзвичайно важливою складовою частиною сучасного управління. Комунікаційні процеси є динамічними, на що

впливають технологічні зміни в суспільстві, зміни в конкурентному середовищі, в поведінці споживача тощо. В глобальному бізнес-маркетингу комунікаційні процеси відіграють суттєву роль.

Реклама залишається найпоширенішою складовою комунікаційного бізнес-процесу. Технологічні зрушення змінюють рекламний комунікаційний процес. Інтернет-технології модифікують систему носіїв повідомлень, наповнення та форму кодування повідомлень, управління контекстною та таргетованою рекламою. Напевно, ми можемо стверджувати, що ці відносно нові засоби передачі інформації вже стали основними.

Аудиторія користувачів Інтернет-технологій невпинно зростає: за даними Opinion Software Media, частка користувачів Інтернет в Україні складає майже 65 %; за даними Global Digital, 55 % населення світу користується мережею Інтернет. Тому інтернет-комунікації невпинно збільшують свою роль в просуванні товарів на ринках. Можна вважати, що інтернет-маркетинг все більше набуває ознак переважного інструменту розвитку ринків багатьох товарів та послуг.

Важливими перевагами інтернет-реклами є: відносно низькі витрати на створення та розміщення, висока швидкість передачі інформації, висока візуалізація та інтерактивність рекламних повідомлень, стрімкість втілення управлінських комунікаційних рішень в інформаційний потік. Сучасні технології створюють можливості управляти реакцією користувачів, швидко оновлювати рекламні повідомлення для досягнення максимального їх ефекту.

Багато споживачів вже знаходяться в “цифровому суспільстві”, вони вже звикли до такого стилю життя й вважають його звичним. Нові покоління споживачів очевидно ще більше будуть відтворювати риси життя в “цифровому суспільстві”.

Управління інтернет-маркетингом сприймається переважно як об’єднання двох основних складників: сукупності маркетингових інструментів онлайн-просування та сукупності технічних засобів, технологій просування в соціальних мережах.

Контекстна та таргетована реклама в мережі займає все більшу частку в рекламних бюджетах західних компаній. Контекстна реклама спочатку орієнтована на конкретну людину, яка в даний момент шукає певний товар або послугу. В контексті всі рекламні та інші оголошення налаштовуються на певні ключові запити, які вводить сам користувач. Це, звичайно, обнадійлива для рекламодавців форма щодо охоплення та фокусування на “потрібній аудиторії”. Вона орієнтована на клієнтів, в яких вже сформований інтерес щодо придбання певних товарів, їх можна розглядати як потенційних клієнтів.

Таргетована реклама спрямована на цільову аудиторію, яка відповідає певному переліку вимог, заданому рекламодавцем. Вона спрямовується даній аудиторії незалежно від того, актуалізована в них на даний момент певна потреба чи ні. Споживачі можуть взагалі не знати про існування певного товару, але він розглядається в статусі “потенційно цікавого”. Тобто, контекстна реклама направляє “відповіді” на певні запити користувачів, а таргетинг “шукає клієнтів (суб’єктів попиту)” у відповідь на отриману інформацію про них. Уподобання,

вік, стать, локація та інша інформація служить “навігатором”, з допомогою якого налаштовується рекламно-комунікаційний процес. Така технологія – наслідок утворення та розвитку соціальних мереж. Саме вони її адаптували та показали широкі комунікаційні її можливості.

Лідером таргетованої реклами в соціальних мережах є Facebook та Instagram. Ці організації постійно збільшують свою аудиторію, що не може не привертати особливу увагу рекламодавців. Рівень охоплення аудиторії каналами передачі, розповсюдження інформації завжди розглядається як один з основних факторів вибору носіїв для рекламно-комунікаційної роботи.

Постійні технологічні інновації в рамках “цифрової економіки” відкривають перед управлінцями нові можливості у розвитку інтернет-маркетингу.

Відеореклама: відеоматеріали охоплюють весь Інтернет і за прогнозами спеціалістів до 2020 р. будуть займати 80 % всього інтернет-трафіка. І вже зараз потужні світові бренди, такі як, наприклад, Adidas та Mercedes-Benz, поширюють відеорекламу через Instagram. Відіоряд є дуже привабливою формою кодування повідомлень.

Статистичні можливості: Instagram дозволяє безкоштовно та без обмежень відслідковувати активність та залученість аудиторії. Тобто в режимі реального часу рекламодавець може спостерігати за реакцією аудиторії на рекламне повідомлення та вносити відповідно до цього свої корективи.

Зростання ролі блогерів: блогери створили нову категорію “контактної аудиторії” в середовищі діяльності організацій, вони формують суспільну думку про товар, технології, події тощо. У кожного з них є своя аудиторія, яка відібрана за певними факторами сегментації (географічний, соціальний, статево-віковий та інші), це дає змогу максимізувати ефективність рекламного повідомлення.

За результатами досліджень встановлено, що 81 % найвпливовіших брендів світу створили свій профіль в мережі Instagram, яка визнана як така, що найшвидше зростає. В Україні Instagram посідає 16-те місце в рейтингу найбільш відвідуваних сайтів.

Отже, з розвитком інформаційних технологій зростає сила впливу Інтернету на суспільство та прийняття ним економічних рішень, зокрема у сфері споживання. Інтернет-реклама має високі результати в просуванні товарів на міжнародні ринки. Просування товарів через мережу Instagram має такі переваги: низька ціна контакту; легкість виходу на цільову аудиторію; можливість статистичного (кількісного) аналізу реакції аудиторії; швидкість поширення рекламних звернень та миттєвий зворотній зв'язок.

Загалом перед менеджерами компаній, особливо міжнародно-орієнтованих, постає завдання постійного та динамічного вдосконалення змісту, форм та інструментів онлайн діяльності, розвиток комунікаційної присутності насамперед у великих соціальних мережах. Це цікава, креативна та перспективна управлінська діяльність з точки зору ринкового розвитку компаній, показників їхньої діяльності.

ПРОБЛЕМЫ ГЕОЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПОСТСОВЕТСКИХ СТРАН. ВЗГЛЯД ИЗ ГРУЗИИ

Квиникадзе Г. С.

Постсоветские государства с переходной экономикой могут сыграть важную роль в нынешнем раскладе экономических сил, поскольку в этой ситуации главную роль играют не размеры страны, а то, что она может предложить мировому сообществу. Несмотря на это, подобные страны сталкиваются со многими серьезными экономическими проблемами. Однако, используя геоэкономический потенциал (геоэкономический потенциал следует понимать как источники, возможности, средства, резервы, которые могут быть использованы для экспансионистской деятельности государства на мировом рынке) в правильном направлении, они вполне способны справиться с возникшими проблемами.

В постсоветской Грузии публикации о ее геоэкономических проблемах в основном появились в период “после окончания холодной войны” (точнее, во второй половине 90-х годов). Эти публикации заложили замечательную основу для дальнейшего развития геоэкономических исследований в Грузии [1–5]. Основная цель работы – выявить и систематизировать угрозы, которые непосредственно влияют на геоэкономическую безопасность (далее – ГЭБ). Исследование носит эмпирический характер и относится к категории качественных исследований. Концептуальный анализ ГЭБ постсоветских стран с переходной экономикой сам по себе является научной новизной и имеет практическое значение для формирования стратегии национальной безопасности Грузии.

На современном этапе система экономической безопасности приобретет новые признаки и размеры. Будущее страны следует рассматривать в геоэкономическом контексте, в противном случае она может оставаться недостаточно развитой. Безопасность страны должна развиваться в рамках экономического сотрудничества, что не только обеспечило бы стабильность и экономический динамизм, но также принесло бы пользу как с точки зрения безопасности, так и в экономике.

Список использованных источников:

1. Ismailov E. The Central Caucasus: Essays on Geopolitical Economy / E. Ismailov, V. Papava. – Stockholm : CA&CC Press, 2006.
2. Kvinikadze G. Geo-Economics: Theory and Practice for Small Countries with Transition Economy View from Georgia / Kvinikadze G. – Dusseldorf : Monograph LAMBERT Academic Publishing, 2017.
3. Papava V. Prospects for Foreign Investments and Strategic Economic Partnership in the Caucasus / V. Papava // Gogatadze Problems of Economic Transition. – 1998. – Vol. 41. – No. 5. – P. 79–88.
4. Rondeli A. Small State International System / Rondeli A. – Tbilisi : GFSIS and “Nekeri” Publishers, 2009.
5. Rondeli A. State Building in the Post-Soviet South Caucasus / A. Rondeli // The OSCE and the Multiple Challenges of Transition: The Caucasus and Central Asia / Ed. by Farian Sabahi and Daniel Warner. – Burlington : Ashgate Publishing, 2004. – P. 107–119.

УПРАВЛІНСЬКІ БІЗНЕС-РІШЕННЯ ТА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Петруня Ю. Є.

Ідея соціальної відповідальності суб'єктів бізнес-управління виходить з формули: бізнес – частина суспільства, частина має сприяти ефективному функціонуванню цілого, його інтересам. Бізнес створює робочі місця, забезпечує виробництво товарів, сплачує податки і є одним із визначальних факторів економічного розвитку. З іншої сторони, стан суспільства – це певні соціальні умови, певне соціальне середовище ведення бізнесу. Цей стан впливає на ефективність функціонування бізнесу якістю робочої сили, рівнем купівельної спроможності, якістю правового, освітнього та культурного середовища, демографічними тенденціями, рівнем стабільності тощо.

Загалом соціально відповідальна діяльність, насамперед управлінська, може розглядатися як така, що орієнтована не тільки на досягнення власне бізнес-інтересів, але й на підвищення якості суспільного життя в цілому.

Можна запропонувати таку *класифікацію форм* соціальної відповідальності бізнесу за ознакою її походження: а) “автоматична”; б) “конкурентно-вимушена»; в) “етично-щира”; г) “державно-примусова”.

“*Автоматична*” форма виявляється насамперед в створенні робочих місць, товарів для задоволення потреб споживачів, виплаті винагород за працю. Ці дії є передумовами існування бізнесу.

“*Конкурентно-вимушена*” форма пов'язана із ринковим використанням методів цінової та нецінової конкуренції, пошуком шляхів вдосконалення цих інструментів. Спонсорство, благодійні акції тощо можуть відображати в багатьох випадках лише роботу менеджерів з модифікації інструментів конкурентної боротьби. З іншого боку, “соціально-відповідальне” управління може принести технологічно-іміджеві конкурентні переваги на певних ринках (наприклад, на ринку дитячого харчування).

“*Етично-щира*” форма не є відбитком прояву економічних інтересів. Вона є проявом особистих якостей управлінців, проявом їх цінностей, щирого бажання долучитися до вирішення проблем інших. Ринкові механізми – це гра економічних інтересів. Сам по собі ринок не створює умов для появи “щирих” бізнес-рішень.

“*Державно-примусове*” походження соціальної відповідальності в бізнес-управлінні є, можливо, найбільш практично значимою її формою. Аналіз показує, що саме від діяльності держави в першу чергу залежить масштабність та інтенсивність “соціалізації” бізнес-діяльності, управлінських рішень.

Бізнес-менеджери керуються насамперед категоріями економічної доцільності. Але суспільство має довести, що вони повинні, по-перше, усвідомлювати, бачити не тільки свої економічні інтереси. Є суспільні інтереси щодо стану здоров'я населення, стану навколишнього природного середовища, стану освіти та культурного середовища тощо. По-друге, досягнення бізнесом своїх економічних інтересів не повинно відбуватися через маніпулювання свідомістю спо-

живачів, політичний підкуп тощо. Без проведення відповідних “захисних дій” суспільство не буде відчувати себе в стратегічній безпеці. Без безпеки суспільства не може бути й стратегічної безпеки бізнесу.

Соціальну відповідальність бізнес-менеджерів можна розглянути й в контексті внутрішньої та зовнішньої сфер діяльності. Внутрішня сфера включає виробничо-організаційну діяльність: “економічна” соціальна відповідальність бізнесу – робочі місця, заробітна плата співробітників; “неекономічна” – умови праці (гігієнічні, екологічні, психологічні, інтенсивність, зміст праці тощо).

Зовнішня сфера – це вихід за межі виробничо-господарської діяльності та формування стосунків з дещо іншим колом суб’єктів. Формами такої діяльності, зокрема, можуть бути задоволення попиту в товарах, традиційна благодійність (філантропія, підтримка малозабезпечених верств населення, об’єктів культури і освіти тощо), стратегічна благодійність (благодійні програми, фонди), соціальні інвестиції, соціальне партнерство.

Соціальні інвестиції в масштабних, розвинених бізнес-організаціях можуть розглядатися як елемент стратегічного планування їх діяльності, вони напевно є складовими частинами корпоративних стратегій. Передбачення таких інвестицій є своєрідним управлінським аспектом привертання уваги в компанії до різноманітних форм роботи з цільовими та контактними аудиторіями компанії. Вони демонструють “оновлений” стиль мислення менеджерів. Але їх поява потребує наявності відповідних фінансових ресурсів, відповідного стилю управлінського мислення та діяльності.

Динаміка “соціальної спрямованості” бізнесу, відповідних управлінських рішень в сучасних умовах українського суспільства, на нашу думку, значною мірою визначається наступними *факторами*: 1) потенціал бізнесу; 2) умови діяльності бізнесу; 3) цінності власників і топ-менеджерів.

Бізнесу стійкому, масштабному, конкурентозахищеному простіше робити соціально відповідальні рішення, в тому числі такі, які не несуть прямої економічної вигоди.

Умови бізнес-діяльності, зовнішнє середовище впливають на формування пріоритетів власників та менеджерів. Напевно, дуже важко очікувати рух до соціальної відповідальності бізнесу при наявності протилежних ознак в діяльності, скажімо, чиновників (наприклад, при існуванні корупції). Це ще раз підкреслює важливість системного підходу при вирішенні цього питання.

Цінності управлінців – важливий суспільний ресурс. Вони, зокрема, виявляються в їх особистих цінностях, рівні корпоративної культури, рівні організаційних знань тощо. “Соціальна відповідальність бізнесу” – тонка матерія. Її треба обережно, цілеспрямовано, системно вибудовувати, формувати відповідний суспільний вплив на цінності та поведінку суб’єктів бізнесу та менеджменту в Україні.

Водночас маємо бачити й проблемні аспекти самої ідеї активізації, підвищення соціальної відповідальності бізнесу. Практично всі визнають, що створення робочих місць та продукції для суспільних потреб – то вже суттєвий вклад бізнесу в суспільні інтереси. Якщо бізнес-організація суворо дотримується-

ся законів, вдається до відкритої та чесної конкурентної боротьби, сплачує податки до суспільних фондів, то вона має всі ознаки соціально відповідальної бізнес-структури.

Соціальна відповідальність бізнесу є однією з форм відносин бізнесу та суспільства. Ці відносини знаходяться в еволюційному процесі, в них відбуваються постійні зміни. На нашу думку, соціальну відповідальність бізнесу доцільно розглядати *на трьох рівнях*. *Перший* з них (“базовий”) – “чиста” економічна соціальна відповідальність бізнесу – розглядається в контексті створення бізнесом робочих місць та виробництва необхідної суспільству продукції. Певним аспектом “чистої” економічної відповідальності можна вважати й виконання бізнесом податкових обов’язків. Крім того, важливими питаннями є якість робочих місць, рівень інтенсивності праці, ставлення роботодавця до працівників, певна турбота про їх майбутнє тощо. *Другим* рівнем відповідальності можна вважати додання до “чистої» економічної відповідальності “економіко-етичної” відповідальності бізнесу – дотримання ним законів, ведення чесної, відкритої конкуренції. *Третім* рівнем відповідальності можна вважати відповідальність на рівні “додаткової” соціальної відповідальності – добровільної участі бізнесу у вирішенні суспільних питань здоров’я, екології, освіти, культури тощо.

В Україні напевно реальним суспільним “посланням” до бізнесу мають бути насамперед вимоги, що відповідають першому та другому рівням соціальної відповідальності. У складниках першого рівня, зокрема, можна виділити аспекти повного виконання податкових обов’язків, відповідного ставлення до здоров’я та майбутнього працівників. У складниках другого рівня – активне включення в подолання корупції, в подолання проблеми використання бізнес-групами інститутів держави у власних інтересах. Щодо третього рівня, то важливо, по-перше, щоб це були не PR-акції, щоб це не було застосування управлінцями відповідного маркетингового впливу на споживачів та інших суб’єктів. Щоб ці проекти були дійсно благодійними, з відповідним рівнем морального забезпечення. По-друге, реальне значення проектів цього рівня вирішальним чином залежить від стану економіки України, від конкурентоспроможності та фінансових можливостей її бізнес-суб’єктів [1–3].

Список використаних джерел:

1. Петруня Ю. Є. Управлінські рішення в бізнесі та соціальна відповідальність / Ю. Є. Петруня, В. Ю. Петруня // Соціальна відповідальність влади, бізнесу, громадян : монографія : у 2 т. / за ред. Г. Г. Півняка ; М-во освіти і науки України ; Нац. гірн. ун-т. – Д. : НГУ, 2014. – Т. 1. – С. 117–121.
2. Оптимізація систем управління в умовах економічної глобалізації : монографія / за ред. д.е.н. Ю. Є. Петруні. – Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2018. – 245 с.
3. Петруня Ю. Є. Маркетинг : навчальний посібник / Ю. Є. Петруня, В. Ю. Петруня. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – Дніпропетровськ : Університет митної справи та фінансів, 2016. – 362 с.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ІНСТИТУЦІЙНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ КРИПТОВАЛЮТ

Павлова К. І.

Світові глобалізаційні процеси, розвиток ІТ-технологій і комп'ютеризація всіх сфер економіки сприяють удосконаленню та прогресу національних фінансових систем, появі нових фінансових інститутів та інструментів на фінансовому ринку, вимагаючи від учасників світу фінансів адаптивності до цих змін. Появу криптовалют називають прогресивним явищем у розвитку світової фінансової системи, а наявність незгасаючого інтересу та абсолютно протилежних думок стосовно їх природи та доцільності використання вказує на необхідність дослідження сутності та ролі цього інвестиційного інструменту на глобальному та національному фінансових ринках. Криптовалюти – новий вид електронних грошей, що виник у процесі історичної еволюції грошової системи та швидко набирає популярності. Можна виділити наступні специфічні ознаки криптовалют: майнінговий спосіб отримання; відсутність матеріальної форми; децентралізований характер; надійний захист від підробки, що забезпечується криптографічними методами; анонімне володіння та користування. До переваг криптовалют належить: висока захищеність, відсутність контролю за транзакціями, відкритість для майнінгу кожному бажаючому, захист від інфляції, можливість отримання надприбутків, швидкість проведення транзакцій. Водночас беззаперечні ризики використання крипто валют: ризик економічної (нестабільність курсу), правової (відсутність регулюючих органів та гарантій відшкодування збитків) та технологічної природи (крадіжки криптовалют, хакерські атаки), а також ризик банкрутства та закриття бірж, можливий обвал ринку віртуальних грошей.

Наразі обсяг згенерованих криптовалют у світі перевищив 270 млрд дол. США, тобто досяг таких розмірів, що почали говорити про можливість появи аналога американського долара. У світі існує більше тисячі криптовалют, з них найбільшу ринкову капіталізацію мають: Bitcoin (114 млрд дол. США), Ethereum (48 млрд дол. США), XRP (19 млрд дол. США), BitcoinCash (13 млрд дол. США). Станом на жовтень 2018 р. у світі видобуто 17 322 213 біткойнів. Курс біткойна досить нестабільний. У липні 2017 р. 1 біткойн коштував 2619 дол., а в жовтні 2018 р. – 6299 дол. Найвищий курс становив 19 499 дол. у грудні 2017 р. Для порівняння, на початку існування біткойна, у 2009 р., він дорівнював одній тисячній долара США, а 2011 р. – зрівнявся у ціні з долларом. За весь час існування біткойна було проведено більше 348 млн транзакцій, загальна кількість створених блокчейн-гаманців – більше 25 млн [1]. В Україні популярність криптовалют зростає починаючи з 2014 р. Станом на жовтень 2018 р. вартість 1 біткойна становила на українському ринку 190 297 грн, або 6798 дол США [2]. За усієї слабкості вітчизняної фінансової системи, зараз Україна посідає 5-те місце серед користувачів біткойн-гаманцями, має активне криповалютне товариство, а вітчизняні інвестори (переважно ІТ-фахівці) продовжують вкладати гроші у цю валюту.

Анонімність володіння та користування, що притаманна криптовалютам, зумовлює неможливість обмеження чи технічного контролю транзакцій з ними. Тому регулювання криптовалютного ринку може відбуватися опосередковано, через податкові інструменти, ліцензування, регламентацію діяльності криптовалютних бірж чи визнання віртуальної валюти платіжним інструментом. До найбільш ліберальних держав світу щодо ставлення до цифрових валют належать: Велика Британія (діє найбільше біткойн-банкоматів); Данія (заохочує використання криптовалют для розрахунків); Нідерланди (створено “місто біткойн”); Австрія (створено біткойн банк); США (біткойн розглядають як один із засобів платежів, курси з криптотехнологій викладаються в університетах); Японія (біткойн визнано валютою та позбавлено від оподаткування). Деякі країни вводять низку обмежень на використання криптовалют, наприклад, Данія і Японія регулюють діяльність криптовалютних бірж, у Німеччині ліцензуються операції з криптовалютою, у Китаї дозволено володіння криптовалютами, але суттєво обмежується майнінг. До найбільших противників легалізації Bitcoin належать Російська Федерація, Ісландія, Китай, Індія, В’єтнам, Болівія, Бангладеш і Еквадор. У цих країнах криптовалюту вважають нелегальною і намагаються обмежити її використання.

Фінансові регулятори України продовжують опрацювання питання правового статусу криптовалют та законодавчого врегулювання операцій з ними, беручи до уваги заходи, що вживаються регуляторами інших країн та аналізуючи останні тенденції в розвитку цифрових технологій. Безумовно, наявність законодавчого регулювання (правова інституціоналізація) та участь держави у створенні інфраструктури (ринкова інституціоналізація) підвищить популярність криптовалют та сприятиме зростанню масштабів криптовалютного ринку. Крім того, вірогідним є створення передумов для використання криптовалюти в процесі інвестування в об’єкти реальних секторів економіки, що сприятиме розвитку економіки та зростанню валового доходу. Обмеження криптовалютних транзакцій чи їх емісії може стати на заваді повноцінному розвитку фінансового ринку України та спричинить відтік капіталів та ІТ-спеціалістів за кордон. Відмова від легалізації криптовалют спричинить офшоризацію угод з цифровими активами, створення чорного ринку обміну криптовалютами та звуження інвестиційної бази для фінансових інституцій. У процесі інституціоналізації вітчизняного криптовалютного ринку важливим є також розвиток міжнародної співпраці для впровадження комплексного регулювання обігу криптовалют. Найбільш перспективним для України вбачається шлях, який обрали розвинуті країни світу, тобто розробка заходів, спрямованих на максимально ефективне використання цифрових грошей та мінімізацію ризиків їх поширення. При цьому доцільно сформувати систему фінансового моніторингу операцій з криптовалютами, визначити порядок оподаткування таких операцій, а також умови їх емісії та обігу.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт транзакцій Bitcoin [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://blockchain.info/ru>

2. Курс bitcoin до гривні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://minfin.com.ua/currency/crypto/bitcoin-uah>

ЗОВНІШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА СИСТЕМУ УПРАВЛІННЯ

Коляда С. П., Подорванова Д. Т.

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що в сучасних умовах можливості нарощування економічного потенціалу і конкурентоспроможності промислових підприємств багато в чому визначаються ефективністю і якістю стратегічного планування. Проте висока невизначеність ринкового середовища, вплив конкуренції, що посилюється, та інших чинників помітно ускладнюють вироблення обґрунтованих стратегій. Традиційні стратегічні альтернативи, пов'язані з мобілізацією підприємств на зниження витрат, підвищення якості продукції, перестають гарантувати конкурентоспроможність і ринковий успіх. В зв'язку з цим у пошуку ефективних стратегій розвитку увага менеджерів все частіше звертається до вдосконалення взаємодії підприємств промисловості із зовнішнім середовищем. Стратегії, вироблені у відповідності до змін зовнішнього середовища, дозволяють не лише поліпшити взаємодію підприємств з іншими суб'єктами ринкових відносин, але і понизити ринкову невизначеність та ризики.

Основа дослідження – аналіз факторів зовнішнього середовища та їх врахування у стратегії підприємства. Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що основні результати проведеного дослідження можуть бути використані у системі прийняття рішень щодо адаптації ТОВ “Металополіс” до сформованої ситуації у зовнішньому середовищі та оптимізації поведінки підприємства у турбулентному середовищі.

Проведений аналіз впливу зовнішніх факторів на конкуренцію в галузі, визначений значний вплив конкурентів та постачальників на діяльність ТОВ “Металополіс”. Виконаний PEST-аналіз показав, що вплив факторів зовнішнього середовища на ТОВ “Металополіс” є досить сприятливим, оскільки за проведеною оцінкою, сумарний позитивний вплив чинників зовнішнього середовища (+19) перевищує сумарний негативний вплив чинників зовнішнього середовища (-16).

Встановлено, що механізм адаптації ТОВ “Металополіс” повинен бути спрямований на рішення основних завдань: забезпечення життєдіяльності й подальшого стабільного розвитку підприємства в довгостроковій перспективі на основі встановлення динамічного балансу із зовнішнім середовищем; підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства на ринках збуту; забезпечення високого рівня його фінансової привабливості, що потребує перегляду та удосконалення його стратегії.

За підсумками SWOT-аналізу ТОВ “Металополіс” має достатньо можливостей, щоб використати наявні можливості та уникнути загроз. Побудована стратегічна карта з метою пошуку ефективних інструментів реалізації стратегії підприємства.

Відповідно до проведеного аналізу виділені перспективи ТОВ “Металополіс”, які зазнають найбільшого впливу з боку зовнішнього середовища. До них належать: зростання доходів; позитивні очікування інвесторів; зростання фінансової безпеки підприємства. Таким чином, реакцією підприємства на умови, що змінюються, повинні стати інновації по наступним напрямкам: мінімізація витрат операційної діяльності; підвищення ефективності виробничих процесів; мотивація персоналу; розширення ринків збуту; орієнтація на виробників метисної продукції; удосконалення стратегії підприємства.

В рамках запланованого удосконалення існуючої стратегії ТОВ “Металополіс” пропонується укласти стратегічний альянс із підприємством ПОГ “ПАРУС-МЕТИЗ” УТОГ”. ПОГ “ПАРУС-МЕТИЗ” УТОГ” – це стабільно працюючий на ринку виробник продукції метизу, який приділяє значної уваги інноваціям, постійно розширюючи асортимент та удосконалюючи технологію. Підприємство є наукоємним у своїй виробничій діяльності.

Внеском у новоутворений стратегічний альянс для ТОВ “Металополіс” є загальна продукція і нематеріальні активи. У свою чергу, партнер, підприємство ПОГ “ПАРУС-МЕТИЗ” УТОГ”, має широкий науково-інноваційний потенціал у сфері метизного виробництва із використанням найсучасніших приладів і апаратури. Також способом стратегічної взаємодії може бути спільна розробка, виробництво і реалізація оптико-волоконної дротово-провідникової продукції. ПОГ “ПАРУС-МЕТИЗ” УТОГ” завдяки своїм інноваційним потужностям в змозі на високому рівні провести дослідно-конструкторські розробки, оскільки має досвід конструювання і виробництва дротово-провідникової продукції. А випуск оптико-волоконної дротово-провідникової продукції доцільно здійснювати силами ТОВ “Металополіс”, оскільки оцінка потенціалу показала порівняно невисокі витрати на виробництво і необхідність дозавантаження виробничих потужностей. Крім того, ПОГ “ПАРУС-МЕТИЗ” УТОГ” як ефект від укладення стратегічного альянсу отримуватиме комплектні постачання спеціальним чином оброблених металевих відходів (сталевого брухту та відходів кабельно-провідникової продукції) за договорами з ТОВ “Металополіс”.

Прогнозна оцінка передбачуваного ефекту від стратегічного альянсу передбачає отримання позитивних ефектів як за новими товарними і ринковими можливостями, так і в рамках загальновиробничої діяльності.

Таким чином, проведена оцінка ефекту утворення альянсу надає підстав щодо визначення позитивних результатів удосконаленої стратегії підприємства ТОВ “Металополіс”.

ЗМІНИ ПАРАДИГМИ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ ФУНКЦІЇ В СУЧАСНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ

Ковтун Н. С., Чернокалова К. О.

Сучасні адміністрації як на мікро-, так і макрорівні стикаються з однаковими проблемами у своїй діяльності, тому можна виділити деякі загальні тенденції та майбутні пріоритети розвитку організаційної природи на початку ХХІ ст. для більшості країн та компаній світу.

Теорія і практика сучасного менеджменту демонструє, що універсальної організаційної структури не існує, не зважаючи на географію, вид діяльності чи форму власності будь-якої організації (фірми, компанії, корпорації, державної установи).

Зміни організаційної структури залежать не лише від впливу на організаційну стратегію факторів зовнішнього середовища, а й на організаційну природу, яку формує вище керівництво.

Отже, сучасна організація може уникнути загальних помилок, притаманних формуванню ефективної організаційної структури (табл. 1).

Таблиця 1

Помилки розробки організаційної структури у системі менеджменту

	Помилки	Опис	Шляхи виправлення
1	Стратегія змінюється без змін структури	Створюється нова стратегія, але стара ієрархія залишається вбудованою в так звану “нову” структуру	Реструктуризація поглядів персоналу на наявний статус-кво і неможливість повернення минулого
2	Ефективність відбувається задля ефектності	Основні показники ефектності – контроль якості, адміністрування, операції; ефективності – маркетинг, управління людьми, стратегія	“Робити правильні речі, а не правильно робити речі” – бути гнучкими і визнавати організаційні стратегічні помилки
3	Акцент на короткострокову орієнтацію замість довгострокових перспектив	Тиск на отримання прибутку, виживання у найближчий час, адміністрування, поточні операції переважає брендинг, стратегію, R&D, розвиток персоналу	Створення системи, яка здатна розвивати свої продукти, бренди та стратегію в довгостроковій перспективі завдяки компетентності персоналу
4	Відсутність автономії в умовах необхідності контролю	Організація повинна здійснювати певний контроль, щоб захистити себе від системних загроз, які можуть її знищити, але без ризиків організація перестане існувати	Більша автономія клієнтським функціям, здатність контролювати системний ризик, які повинні бути якомога централізованими
5	Відсутність соціального порядку: “правильні люди на правильних місцях”	Розміщення людей у невідповідних ролях завжди є рецептом відчуження у контексті вимог до роботи та стилем та досвідом особи	Найголовніший пріоритет – це якомога швидший пошук кандидата, який відповідає потрібним вимогам у рамках бажаної структури

Тобто сучасна організаційна структура представляє собою не статичний, а динамічний елемент системи управління, який завжди має відповідати змінам стратегії організації. Водночас внесення змін в організаційну структуру – про-

цес достатньо складний, який вимагає врахування низки факторів, а саме: особливості внутрішньої культури; відповідальність і зобов'язання вищого керівництва; особливості скорочення (розширення) штатів; підготовка персоналу до змін; зміни вимог до комплектації штату спеціалістами.

Слід також мати на увазі, що перед будь-якими структурними перебудовами необхідно провести ґрунтовну роботу з вивчення всіх аспектів реформування й аналізу можливих наслідків у контексті факторів зовнішнього середовища.

Дослідження розвитку організаційної системи управління мають включати декілька взаємопов'язаних етапів.

Передусім потребує перегляду та уточнення перелік функцій і завдань організації, з урахуванням наявних і прогнозованих змін середовища.

Класифікація стратегічно обґрунтованого списку функцій та завдань дозволить отримати структурований за напрямками повний обсяг видів робіт, що належать до компетенції менеджменту компанії. Чіткий розподіл повноважень і відповідальності стане функціональною основою вдосконалення організаційної структури підрозділів усіх рівнів та доопрацювання чи розробки типових положень про відповідні підрозділи.

Повноваження менеджера в організаційній структурі управління також поділені між людьми, які знаходяться нижче у тій самій ланці командної системи, внаслідок існування обмеженого навантаження їх вказівкам: вказівка може порушити відповідні ліміти робочого часу, правила безпеки або встановлені норми. Також повноваження одного розділяються між іншими менеджерами його рівня, які, самі по собі, можуть зробити задачу легкою або неможливою для виконання через співробітництво чи опозицію, і, в певній мірі, підлеглих цих менеджерів, чия допомога важлива для своєчасного виконання поставлених задач.

Для розробки ефективної організації системи управління компанії (незалежно від форми власності чи виду діяльності) необхідно розробляти показники оцінки роботи персоналу для вирішення більш загальної мети – планування людських ресурсів в організаційній стратегії. Ця категорія включає прогноз перспективних потреб, розробку схем заміщення персоналу, планування заходів, які забезпечують їх виконання.

У цьому полягає філософія і стиль управління вищого рівня управління, який визначає розвиток структури організації. Особливий вплив мають ті припущення, які топ-менеджери роблять стосовно персоналу, і ті цінності культури, які вони намагаються запровадити в організаційній структурі. Для кращого визначення відповідної структури організація має розробити певну “суміш” правильного стилю і філософії управління з розробкою показників роботи персоналу.

КООРДИНАЦІЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ВИРОБНИЧИХ МЕРЕЖ НА МАКРОРІВНІ

Дугінець Г. В.

Монополярність світового господарства фактично зумовлює не тільки оптимізацію витрат відтворювального процесу, але й реалізацію так званої “космо-

політичної раціональності” для національних економік, що спричиняє недоцільність національного інвестування у сектори, які вже представлені на світовому ринку конкурентоспроможними виробниками. У фазі глобалізації міжнародного бізнес-середовища визначальну роль відіграє фактор домінування інтересів суб’єктів господарювання, насамперед ТНК та МНК, що збігаються з національними інтересами держав, в яких зареєстровані головні компанії, над національними інтересами країн-реципієнтів діяльності цих акторів світової економіки.

Зазначимо, що метою наддержавних взаємодій в цій площині є заохочення інноваційних процесів, *подальше зниження торгових витрат та подолання розбіжностей без підвищення тарифних та нетарифних бар’єрів, зміцнення системи міжнародного оподаткування та пом’якшення наслідків і подолання зміни клімату. Відносини в виробничих мережах будуються на основі стимулювання, а не стримування процесів розробки та впровадження технологічних інновацій. Але нові технології виступають в якості інструменту збереження контролю над виробництвом в рамках економічних систем розвинених країн. Причому більш нові технології залишаються у власника, а старі спускаються по ланкам мережі з метою “підтягування” учасників взаємодій до потрібного рівня розвитку.* Така система характеризується наявністю нових видів контролю, які в цілому можуть бути визначені як “новий протекціонізм”, що функціонує на більш високому рівні ідей, розробок, патентів та брендів. Система “нового протекціонізму” спрямована на скорочення переваг від використання дешевої робочої сили, що знаходить відображення в жвавих дискусіях з питань “соціального демпінгу”.

Роль держави під час координації функціонування міжнародних виробничих мереж полягає в створенні інститутів зв’язку між економікою та суспільством, між економічним і соціальним розвитком на макро- та мегарівнях економічної системи. Сучасні державні інститути мають забезпечити керованість, яка є динамічним станом, що передбачає відкритість державного управління до реформ, які є реалізацією завдання формування і розвитку динамічних здібностей держави в складних та невизначених умовах.

Тенденція пошуку нової моделі державного управління стала проявлятися після фінансової кризи 2008–2009 рр., а також в умовах наростання складності трансформацій світової економіки. Актуальним завданням у цьому зв’язку є з’єднання багатьох сторін державного управління в концепції керованості. Важливість даного питання визначається також слабкою вивченістю впливу нових ресурсів (знання, нові технології та комунікаційні засоби), що дозволяють виконувати одночасно завдання керованості та інноваційної конкурентоспроможності. У цьому сенсі “партіципаторний” (безпосередня участь суспільства) демократичний розвиток може зняти бар’єри в політичній, економічній і культурній сфері.

У контексті даної проблеми слід зазначити, що під час формування і функціонування цих мереж може проявлятися конфлікт інтересів між державою та ТНК. Це пояснюється тим, що суб’єкти партнерства іноземного бізнесу і влади мають різні цілі та не враховують однакові параметри партнерства в моменті формуванні їх взаємодії. Якщо держава, яка виступає в якості гаранта добробу-

ту нації, при співпраці з ТНК прагне до стабілізації макроекономічних показників, модернізації базової інфраструктури, поліпшенню умов і рівня життя населення, забезпечення екологічної безпеки тощо; ТНК, своєю чергою, ставлять на перше місце оптимізацію своєї господарської діяльності.

При взаємодії міжнародного бізнесу та держави, в залежності від рівня соціально-економічного розвитку останньої, а також її пріоритетних напрямків розвитку, держава як суб'єкт, що створює умови для функціонування міжнародних виробничих мереж має право враховувати ряд елементів, які впливають прямо або опосередковано на умови їх взаємодії. Причому держава володіє повноваженням використовувати ці стратегічні параметри, з одного боку, для стимуляції присутності іноземного бізнесу, а з іншого, вони можуть служити інструментами обмеження їх присутності на території держави.

Урядам країн світу, які прагнуть покращити свою позиції в міжнародному бізнес-середовищі, належить запровадити інституційні інструменти, необхідні для удосконалення механізму перерозподілу доходів, які формуються від експорту природних ресурсів на цілі розвитку людського капіталу, національної інноваційної системи, зміцнення (створення) інститутів та інфраструктури, необхідних для залучення інвестицій в сферу виробництва продукції з акцентом на технологічний індустріальний бізнес та розвиток високотехнологічних виробництв. Враховуючі те, що формування міжнародних виробничих мереж, або розміщення їх сегментів відбувається при наявності сприятливих умов (порівняльних переваг) в країні подальші дослідження будуть спрямовані на оцінювання фундаментальних взаємозв'язків через систему маркерів, що визначають ці умови в країнах світу. Це дозволить обґрунтувати стратегію соціально-економічного розвитку України з метою більш ефективної участі в процесах фрагментації глобального виробництва в ХХІ ст.

МИТНА ПОЛІТИКА: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Літинський В. В., Уланович Т. Ю.

Сучасний етап розвитку нашої держави характеризується постійним зростанням обсягів та розширенням масштабів міжнародної торгівлі, ускладненням динамізму торговельних процесів, посиленням вимог міжнародних організацій щодо забезпечення вільного доступу іноземних товарів на внутрішні ринки та зниженням національних торговельних бар'єрів. Відбувається поглиблення інтеграції міжнародних вимог у національну практику митного регулювання України.

За цих умов надзвичайно зростає роль держави у регулюванні зазначених процесів у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Загострюється потреба підвищення ефективності національної митної політики в сфері реагування на зовнішні загрози та швидкої протидії можливим негативним наслідкам таких загроз у напрямі посилення забезпечення економічних інтересів держави й максимального врахування в національній митній системі міжнародних правил та вимог.

Державна митна політика має величезний вплив на ефективність зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання. Оскільки вона визначає форми та методи здійснення ЗЕД. Зокрема, шляхом упровадження як економічно обґрунтованих, так і суто політичних заходів держава може регулювати експортно-імпортні потоки товарів та послуг. Установлюючи ставки ввізного мита, захищає внутрішніх товаровиробників і, навпаки, при переповненні внутрішнього ринку певними видами товарів надає експортні пільги виробникам цих товарів, що, своєю чергою, сприяє підвищенню рентабельності зовнішньоекономічної діяльності та продуктивності роботи підприємств у цілому.

Ще одним впливовим інструментом митної політики держави є створення вільних економічних зон у рамках міждержавних угод, які дають досить широкі можливості для проведення експортно-імпортних операцій.

Дослідження проблем становлення митної політики для України має особливу актуальність, адже трансформаційні процеси ускладнюються структурною незавершеністю економіки, руйнівним впливом суперечливих тенденцій формування глобальної системи та макрорегіональних інтеграційних об'єднань, нестабільністю законодавства і політики.

Проблеми сучасної митної політики визначають стратегію розвитку митної діяльності як сьогодні, так і майбутнього. Це пов'язано з цілим комплексом факторів об'єктивного та суб'єктивного характеру. Так, формування й реалізація митної політики держави об'єктивно спричинені закономірностями і тенденціями розвитку міжнародних зв'язків та відносин, з одного боку, умовами, закономірностями і тенденціями соціально-економічного розвитку світової спільноти – з іншого. Водночас існування суб'єктивних факторів може суттєво вплинути на хід та результат цього процесу. До таких суб'єктивних факторів, перш за все, можемо зараховувати ті, що спричиняються умовами переходу держави до ринкових відносин.

На нашу думку, на сучасному етапі існує ряд потенційних загроз заподіяння шкоди національним інтересам України у сфері реалізації митної політики. Наприклад, “відкритість” митної території для міжнародної торгівлі може завдавати економічні збитки для держави у вигляді недонадходжень до бюджету внаслідок викривлення митної вартості товарів, шкоди здоров'ю та безпеці споживачів, спричиняти зростання контрабандних потоків тощо.

Однією з найголовніших проблем митної політики України є відставання митного контролю від сучасних потреб пропускну здатності та світових стандартів контролю товарів. Суттєве зростання обсягів зовнішньоторговельного обороту та зміцнення цих тенденцій вимагає якісно нового підходу до здійснення контролю міжнародних вантажних потоків. Зростання товаропотоків висвітлює такі проблеми митного контролю як суттєві часові витрати на проведення митних процедур та застарілі механізми. Про значну недосконалість митної політики України свідчать також: значний вміст товарів, що переміщуються контрабандним шляхом. Також однією із важливих проблем митної політики України є експортно-імпортні операції через офшорні зони.

Негативним чинником є також збереження тенденцій щодо кількісно зареєстрованих в Україні учасників зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) та їх фактичною активністю в сфері зовнішньої торгівлі.

Отже, необхідно здійснити ряд заходів, які посилять рівень захисту національних інтересів держави, створять сприятливі умови для збільшення обсягів зовнішньої торгівлі та позитивно вплинуть на соціальний та економічний розвиток України. Зокрема, одним із важливих кроків до побудови ефективної митної політики держави є здобуття авторитету цінного і надійного партнера в системі світового співробітництва. Світове співробітництво вимагає ефективної логістики, чітких та зрозумілих правил торгівлі, вмілого менеджменту митної політики, використання сучасних інформаційних і комунікаційних технологій. Але, налагоджуючи відносини на міжнародному рівні, необхідно пам'ятати, що однією з основних функцій митної політики є захист національних інтересів, і будь-які дії митної політики повинні здійснюватись з акцентуванням уваги на цей чинник. У цьому напрямку доцільно використовувати протекціоністські заходи на основі гнучких і новітніх методів, які б не зашкодили розвитку міжнародних відносин України.

ОСНОВНІ НАПРЯМИ АНАЛІЗУ ТЕХНОЛОГІЙ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Літовченко Б. В., Чубенко В. А.

Центральне місце в системі стратегічного управління відводиться стратегічному плануванню, яке полягає в реалізації заходів, пов'язаних з формуванням стратегії (комплексного плану перспективного розвитку) підприємства. Результативність перебігу процесу стратегічного планування забезпечує технологія його здійснення або послідовність етапів розроблення стратегічних планів підприємства, що передбачає деталізацію операцій кожного етапу та його ресурсне забезпечення.

При аналізі технологій стратегічного планування об'єктом дослідження є такі характеристики організацій як порядок розроблення стратегічних планів, рівень централізації стратегічного планування, рівень пристосування стратегічного планування до змін середовища функціонування організацій, вхідна база стратегічного планування, об'єкт стратегічного планування, рівень автоматизації, інструментарій тощо.

Дослідження технологій стратегічного планування пропонується здійснювати за допомогою оцінювання ємності поширення стратегічного планування на вітчизняних підприємствах, що передбачає використання способів та прийомів оцінювання місткості та розповсюженості стратегічного планування на вітчизняних підприємствах.

У межах такого дослідження доцільно проводити стандартизоване опитування експертів-менеджерів вищого рівня управління, оскільки визначенням та розробленням курсу розвитку підприємства з метою реалізації його сформованої місії та досягнення визначених цілей займається, як правило, вище керівництво.

Вибірка дослідження формується за імовірнісною процедурою, при якій всі члени генеральної сукупності можуть виступати об'єктом аналізування, що забезпечує представництво отриманих даних та можливість визначення імовірних відхилень. Напрями аналізу технологій стратегічного планування на вітчизняних підприємствах здійснюються за такими напрямками:

- об'єкти та суб'єкти стратегічного планування;
- причини здійснення стратегічного планування та результати;
- рівень централізації та автоматизації стратегічного планування;
- періоди, на які розробляються стратегічні плани;
- стратегічні показники, що плануються;
- рівень пристосованості стратегічного планування до змін середовища;
- інструменти стратегічного планування.

Дослідження та аналіз діючих на вітчизняних підприємствах технологій стратегічного планування та їх характеристик має включати такі пункти:

- 1) з'ясувати, чи здійснюється стратегічне планування на досліджуваному підприємстві;
- 2) дослідити, хто саме на підприємстві займається стратегічним плануванням;
- 3) доцільно встановити, чи підприємство визначило свою місію та цілі;
- 4) тривалість етапів технології стратегічного планування, таких як: збір і опрацювання масиву інформації; формування стратегічних цілей підприємства; аналізування чинників середовища функціонування тощо;
- 5) період, на який розробляються стратегічні плани в організації;
- 6) стратегічні показники, які плануються в організації;
- 7) порядок розроблення стратегічних планів. Такий порядок характеризує технологію, за якою здійснюється стратегічне планування та її особливості;
- 8) рівень централізації здійснення стратегічного планування;
- 9) під час дослідження технології, за якою здійснюється стратегічне планування, необхідно встановити вхідну базу для планування;
- 10) інструменти стратегічного планування, які використовуються на підприємстві;
- 11) результати здійснення стратегічного планування на підприємстві;
- 12) чи є результати виконання стратегічних планів підставою для покарання або стимулювання менеджерів та інших працівників на підприємстві;
- 13) проблеми, які ускладнюють здійснення стратегічного планування на підприємстві;
- 14) хто здійснює контроль за станом виконання стратегічних планів на підприємстві і наскільки ефективним є такий контроль.

Кінцевим результатом стратегічного планування, як і будь-якої іншої функції менеджменту, є розроблені методи менеджменту, прийняті конкретні управлінські рішення, а також затверджені певні показники (рівень прибутків, обсяг реалізації, величина витрат, рентабельність тощо) діяльності організації.

Стратегічне планування визначає, чого і коли прагне досягнути організація. Але для цього важливо знати, як реалізувати стратегію, тобто забезпечити ефективне оперативне (поточне) планування.

УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ліпинська К. В.

Нині в Україні сформувався насичений товарами ринок – “ринок покупця”, коли пропозиція перевищує попит за більшістю товарних груп, причому як по продукції виробничого призначення, так і по товарах широкого вжитку. Тому функціонування сучасних торгових підприємств в умовах ринкової економіки вимагає від їх керівників вміння своєчасно адаптуватися до змін, бачити перспективи розвитку на ринку. Суттєве значення для своєчасного пристосування до умов ринку, підвищення конкурентоспроможності має використання всіх елементів комплексу маркетингу, його сучасних методів та технологій. Із розвитком бізнесу торговельні підприємства розширюють взаємодію зі споживачами шляхом застосування нових маркетингових комунікацій.

Нині маркетинг – це не тільки спосіб ведення бізнесу, а це орієнтація на клієнта, яка повинна пронизувати всю організацію. Більше того, маркетинг відіграє ключову роль у декількох областях стратегічного планування компанії. По-перше, забезпечує керівні методологічні принципи – маркетингову концепцію, що припускає орієнтацію стратегії компанії на потреби найважливіших груп споживачів. По-друге, маркетинг надає вихідні дані для розроблення стратегічного плану, допомагаючи виявити привабливі можливості ринку і дозволяючи оцінити потенціал фірми. По-третє, у рамках кожного окремого підрозділу компанії маркетинг допомагає розробляти стратегію виконання задач. Управління маркетинговою діяльністю передбачає досягнення таких маркетингових цілей як визначення можливостей ринку та ресурсів підприємства, планування і здійснення маркетингової діяльності.

Забезпечення зростання товарообігу і ринкової вартості підприємств роздрібною торгівлі обумовлює необхідність розробки і застосування сукупності інструментів для впливу на купівельну поведінку споживачів шляхом активізації їх мотивів. Таким чином, зміст сучасної концепції маркетингу підприємства торгівлі полягає в побудові довгострокових взаємовигідних відносин зі споживачами та у забезпеченні їх лояльності в довгостроковому періоді.

Служба маркетингу повинна визначити кращий спосіб досягнення стратегічних цілей для кожного підрозділу компанії. Метою менеджерів з маркетингу не завжди є забезпечення росту продажів. Їхньою метою може бути підтримка існуючого обсягу продажів при одночасному скороченні витрат на рекламу і просування товарів на ринку чи навіть зниження попиту. Інакше кажучи, служба маркетингу має підтримувати попит на рівні, визначеному в стратегічних планах вищого керівництва. Служба маркетингу допомагає компанії оцінити потенціал кожної господарської одиниці компанії, встановити цілі для кожної з них і потім успішно досягти цих цілей.

Маркетингові стратегії торговельних підприємств можуть формуватися за різними критеріями: за елементами комплексу маркетингу; за станом попиту; за охопленням ринків; за видом спеціалізації тощо. При цьому основний наголос повинен робитися на маркетингових стратегіях за елементами комплексу мар-

кетингу – товарному, ціновому збутовому, комунікаційному, які є ключовими для здійснення маркетингової діяльності. Розроблені стратегії поведінки підлягають перевірці на реалістичність, оптимальність та надійність. У рамках моделі стратегічного планування маркетингової діяльності підприємства існує необхідність оцінки стратегії із позиції надійності та стійкості до ризиків. Нині підприємства функціонують у досить жорсткому конкурентному середовищі, і це вимагає від них значно більшої уваги до питань вивчення кон'юнктури ринку, дослідження переваг покупців, прогнозування обсягу продажу, дослідження ефективності рекламної діяльності. За статистичними даними, лише близько 30 % підприємств на міжнародному ринку мають у своєму штаті власні маркетингові служби або окремих фахівців з маркетингу. Динаміка кон'юнктури та конкуренція на ринках сировини і товарів народного споживання змушують замислитись про стратегічні плани діяльності вітчизняних товаровиробників та роль державної влади в їхньому формуванні. Як показує аналіз, найважливішим інструментом у досягненні міцного становища на регіональному та міжрегіональних ринках стає маркетинг.

Отже, для окремого товарного підприємства стає надзвичайно важливим комплексне використання всього спектра конкретних та загальних функцій маркетингу. Це дасть змогу насамперед ліквідувати “вузькі місця”, перейти до завоювання своєї ринкової частки на внутрішньому ринку та за його межами, визначити довгострокову стратегію його розвитку. Загальні функції маркетингу товарного ринку містять аналіз, прогнозування, організацію, управління, облік, контроль, оцінку та використовуються у поєднанні з конкретними функціями, а саме: вивченням та сегментацією ринків, позиціонуванням товарів, вивченням споживача, навколишнього та внутрішнього середовища маркетингу, здійсненям товарної політики, розподілом товару та товарорухом, ціноутворенням і ціновою політикою, маркетинговими комунікаціями та стимулюванням, міжнародним маркетингом, управлінням. Розвиток комплексної маркетингової інфраструктури передбачає поетапне розв'язання гострих проблем та розвиток єдиного маркетингового середовища для здійснення ринкової діяльності. Для ефективної роботи маркетингової інформаційної системи необхідно розширити її географічно та доукомплектувати функціонально активними частинами: регулярними та спеціальними маркетинговими дослідженнями, організацією договірних відносин з різними оптовими та роздрібними торговельними та виробничими організаціями, формуванням пакетів пропозицій та попиту, дистрибуцією, аналізом та оцінкою конкурентів та інше.

**ТРАНСФОРМАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ФУНКЦІЙ
КЕРІВНИКА СТРУКТУРНОГО ПІДРОЗДІЛУ МИТНИЦІ
В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН
(НА ПРИКЛАДІ ЛЬВІВСЬКОЇ МИТНИЦІ ДФСУ)**

Галкіна Є. Ю.

У своїх діях керівник структурного підрозділу в митниці керується положенням про структурний підрозділ (сектор, відділ, управління).

Положення в митних органах (органах доходів і зборів) розроблюється на підставі наказу Державної фіскальної служби України від 19.10.2016 р. № 875 “Про функціональні повноваження структурних підрозділів територіальних органів ДФС” зі змінами, наказу Державної фіскальної служби України від 03.11.2014 р. № 240 “Про організацію добору кадрів у Державній фіскальній службі України”, Положення про Львівську митницю ДФС, затвердженого наказом Державної фіскальної служби України від 26.08.2014 р. № 78, Регламенту Львівської митниці ДФС (далі – Регламент), затвердженого наказом Львівської митниці ДФС від 06.06.2016 № 314 із змінами, структури Львівської митниці ДФС та визначає правовий статус підрозділу, та саме його компетенцію (завдання, функції, права й відповідальність керівника, взаємовідносини).

Так, окремих розділом в положенні про структурний підрозділ регламентується засади діяльності керівника (обсяг повноважень, обов’язки, відповідальність). У даному розділі прописується, назва посади керівника підрозділу, порядок призначення, звільнення і проходження державної служби. Вимоги до посади – “призначається особа з повною вищою освітою за фахом фінансово-економічного, юридичного чи технічного спрямування, зі стажем роботи – не менше 3 років”.

Детально викладаються повноваження, які напряду залежать від економічного та політичного курсу країни, оскільки реалізація функцій, що покладені на митні органи полягає у здійсненні контролю за ЗЕД, дотримання договорів і угод, міжнародного співробітництва.

Начальник здійснює керівництво діяльністю та організовує роботу підрозділу відповідно до положення. Визначає пріоритети роботи та шляхи виконання покладених на нього завдань. Організовує, забезпечує контроль в межах компетенції виконання Управлінням Конституції України, законів України, актів і доручень Президента України, актів Кабінету Міністрів України (далі – КМУ), рішень Колегії ДФС, ГУ, доручень керівництва ГУ, Митниці (визначених наказами і розпорядженнями ГУ, Митниці, протокольними дорученнями щотижневих апаратних нарад керівного складу, планами роботи тощо), запитів і звернень народних депутатів України, запитів територіальних підрозділів центральних органів виконавчої влади (далі – ЦОВВ), а також звернень від підпорядкованих ДПІ, місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, посадових осіб, громадян та платників податків.

Слід зазначити, що законодавство з питань митної справи є одним із найдинамічніших у розвитку та змінах. Враховуючи вищевикладене функції керівника трансформуються постійно на підставі внесення змін до будь-якого блоку митного законодавства, міжнародних договорів, угод та ін.

Обов’язок внесення змін та розробки положень, про підрозділ покладається на керівника такого підрозділу. Фактично розробка обсягу функцій, зміни до них хоч і здійснюється на підставі типових положень проте покладається на особу, що здійснює керівництво. Таке явище нерідко породжує халатне ставлення, видалення типових функцій та зменшення обсягу відповідальності відповідно до положення як керівника так і підпорядкованого складу.

Наступним розділом є права начальника підрозділу. Типовими правами є:

Вимагати від працівників підрозділу чіткого, своєчасного та якісного виконання обов'язків і функцій, передбачених законодавством про працю та посадовими інструкціями. Погоджувати положення про підрозділи, що входять до складу та посадові інструкції працівникам і надавати їх після погодження керівництву Митниці. В межах наданих повноважень давати вказівки працівникам підрозділу, організувати та контролювати їх виконання. Надавати розпорядження обов'язкові для виконання працівниками Управління. Вимагати від працівників підрозділу дотримання вимог техніки безпеки та ін.

Керівник підрозділу несе відповідальність за:

Відповідно до законодавства України начальник Управління несе відповідальність за: порушення Присяги державних службовців, порушення правил етичної поведінки державних службовців, вияв неповаги до держави, державних символів України, Українського народу, дії, що шкодять авторитету державної служби, невиконання або неналежне виконання покладених на підрозділ основних завдань і функцій, актів органів державної влади, наказів (розпоряджень) та доручень керівників, прийнятих у межах їхніх повноважень, перевищення службових повноважень, невиконання вимог щодо політичної неупередженості державного службовця, використання повноважень в особистих (приватних) інтересах або в неправомірних особистих інтересах інших осіб, неналежну організацію діяльності Управління, недотримання підпорядкованими посадовими особами вимог нормативно-правових актів, правил внутрішнього службового розпорядку, трудової та виконавської дисципліни, негативні результати діяльності посадових осіб Управління, неякісне та несвоєчасне виконання покладених на підрозділ завдань і функцій, а також окремих завдань та доручень керівництва ДФС та Львівської митниці ДФС з питань, що належать до компетенції підрозділу, наслідки своїх розпоряджень, доручень, рішень, самостійно прийнятих під час виконання службових обов'язків, а також за бездіяльність, не здійснення у межах компетенції заходів щодо запобігання та протидії корупції.

Отже, трансформація управлінських функцій керівника структурного підрозділу митниці – динамічне постійне явище. Зміни до положення про структурний підрозділ вносяться від одного до десяти разів на рік, включаючи процедуру змін функцій підпорядкованого складу, реєстрації, затвердження та іншого. Це, своєю чергою, не завжди позитивно впливає на роботу структурного підрозділу.

УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЗАГОСТРЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Литвинова М. С., Сосновська І. О.

Конкурентоспроможність у загальному сенсі можна трактувати як можливість підприємства використовувати свої порівняльні переваги у виробництві і

реалізації власних товарів і послуг по відношенню до виробників і постачальників аналогічних товарів і послуг.

Здатність підприємства конкурувати на певному товарному ринку залежить насамперед від конкурентоспроможності товару, тобто ефективності використання таких істотних ресурсів, як: матеріальні, трудові та фінансові. Міжнародна конкурентоспроможність підприємства відображає можливість ефективної виробничо-господарської діяльності в умовах глобального конкурентного ринку [1]. Нині, під час виходу на зарубіжні ринки, українські підприємства стикаються з проблемою створення та забезпечення подальшого зростання рівня власної конкурентоспроможності на міжнародній арені. Реалії сьогодення свідчать про те, що Україна опустилася за період з 2017 до 2018 рр. з 72-го на 81-ше місце в рейтингу конкурентоспроможності, який визначається Всесвітнім економічним форумом (Global Competitiveness Report).

Серед основних проблем, які істотно перешкоджають успішній реалізації конкурентних переваг, є насамперед відсталість вітчизняних компаній у технологічному відношенні. Погіршує дану ситуацію й наявність несприятливого бізнес-клімату в Україні. На жаль, у більшості випадків українська продукція виявляється неконкурентоспроможною внаслідок відсутності відповідних сертифікатів якості або використання таких систем оцінки якості товарів, які не відповідають загальноприйнятим стандартам у світі.

У сучасному світі майже всі процеси є взаємоінтегрованими та, як наслідок, знаходяться у певній залежності один від одного. Так, загальноекономічний базис в країні, який визначається забезпеченістю трудовими ресурсами, динамізмом економіки та гнучкістю фінансової системи, має безпосередній вплив на конкурентоспроможність підприємства. Варто зазначити, що з метою стрімкого прориву та отримання конкурентних переваг компанії та підприємства потребують відповідної державної підтримки щодо впровадження сучасних інтегрованих інформаційних технологій, серед яких особливе місце належить CALS – технології формування, обміну, управління і застосування електронних даних, що в сукупності підтримують повний життєвий цикл продукції [1].

Процес підвищення конкурентоспроможності потребує врахування багатьох факторів, зокрема специфіки взаємозв'язку як між елементами самої організації, так і з її оточенням. Крім цього, цей процес є складним в контексті прийняття рішень, оскільки включає цілі, методи та плани по досягненню цілей з підвищення конкурентоспроможності.

Із метою підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства на міжнародному рівні процес управління можна умовно поділити на чотири взаємопов'язані блоки:

- 1) визначення пріоритетів – постановка основних цілей підприємства в аспекті побудови відповідного рівня конкурентоспроможності;
- 2) формування завдань – відбувається шляхом аналізу, оцінки внутрішнього та зовнішнього середовища діяльності підприємства;

3) розробка стратегії – визначення альтернативних варіантів стратегій з метою досягнення високого рівня конкурентоспроможності;

4) реалізація стратегії – вибір найбільш оптимальної стратегії та розробка плану щодо її імплементації.

Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства повинно сприяти покращенню основних характеристик стану підприємства та підвищувати конкурентоздатність його продукції на світовому ринку. Тому запорукою успішного функціонування підприємства повинно стати формування стратегії його розвитку. Для цього необхідно в рамках загальнонаціональної програми розвитку конкурентоспроможності сформувавши відповідний пакет заходів, спрямований на фінансове, інвестиційно-інноваційне та інтелектуальне забезпечення необхідних змін в економіці [2]. Також необхідно сформувавши відповідний пакет заходів, спрямований на фінансове, інвестиційно-інноваційне та інтелектуальне забезпечення необхідних змін в економіці. Таким чином, наведені вище заходи будуть сприяти більш успішному входженню України в глобальний ринок і досягненню високого рівня міжнародної конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на зовнішніх ринках.

Список літературних джерел:

1. Пермінова С. О. Управління міжнародною конкурентоспроможністю як фактор успіху сучасного підприємства / С. О. Пермінова, Є. В. Романко // Молодий вчений. – 2016.

2. Савицька О. М. Вплив міжнародних інтеграційних процесів на підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств / О. М. Савицька, С. О. Пермінова, Я. В. Омельченко // Актуальні питання забезпечення стійкого розвитку національного господарства : матеріали VII Міжнародної наукової конференції, 24–25 листопада 2017. – Кременчук : Пресс-Лайн, 2017. – С. 99–101.

УПРАВЛІННЯ ПОВЕДІНКОЮ РІЗНИХ ТИПІВ СПОЖИВАЧІВ У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ МАРКЕТИНГУ

Шевченко М. А.

Посилення конкуренції, глобалізаційні тенденції, спонукають підприємства здійснювати системні заходи, щоб утримувати та залучати споживачів за рахунок повного задоволення їх потреб. Дедалі більшого значення набуває така складова комплексу маркетингу, як маркетингові комунікації. Система їх спрямована на інформування, переконування, нагадування споживачам про товар фірми, підтримку його збуту, а також створення позитивного іміджу компанії.

Однією з основних цілей маркетингу є проведення грамотної стратегії просування товару на ринку, ключове аналітичне питання – виявити найбільш істотні, великі цільові групи споживачів, які в умовах глобалізованої бізнес-діяльності можуть забезпечити ринкові успіхи компанії.

Поведінка споживача – це процес формування ринкового попиту покупців, які здійснюють вибір благ з урахуванням цін та інших факторів. Розробка дієвої

системи управління споживчою поведінкою має ґрунтуватися на ряді чинників, які впливають на покупців. Процес прийняття споживачем рішення стосовно необхідної продукції та послуг формується на основі таких чинників: задоволення існуючих потреб, смаку споживача, рівня та якості структури потреби відповідно до якості та стилю його життя, соціальної структури, майнового та суспільного статусу, купівельної спроможності, стану економічного середовища країни та ін. Суттєву роль відіграють і глобалізовані маркетингові комунікації.

Існують різні фактори сегментації ринку, до них належать: географічний, демографічний, за складом сім'ї, за видами професій, за рівнем освіти тощо. Визначимо такі типи споживачів:

1. Індивідуальні – це споживачі, які отримують товари тільки для своїх особистих потреб.

Предметами індивідуального користування є одяг, взуття, особисті речі тощо. Передусім даних споживачів цікавлять споживчі якості товару: корисність, ціна, зовнішній вигляд, упаковка, сервіс, гарантії.

2. Сім'ї – це група покупців продуктів харчування і непродовольчих товарів, за винятком особистих речей. Рішення приймаються спільно подружжям, або головою сім'ї.

3. Посередники – тип споживачів, які купують товар для подальшого перепродажу. Менеджерів посередників насамперед турбують цінові характеристики – ціна, валовий дохід, рентабельність, швидкість обігу, термін зберігання, логістичні умови. Посередники – це більш професійні покупці на відміну від сімей та індивідуальних споживачів. В умовах глобалізаційних тенденцій компанії-посередники можуть пропонувати досить масштабний попит.

4. Компанії, тобто покупці товарів промислового призначення. Вони купують товар для подальшого його використання у виробництві, тому враховується все: ціна, об'єкти, швидкість поставок, розмір транспортних витрат, повнота асортименту, репутація фірми на ринку, рівень сервісу і багато іншого.

5. Бюджетні організації, їх менеджери. Особливість полягає в тому, що при придбанні того або іншого товару управлінець розпоряджається не своїми грошима, а бюджетними, і, отже, ця процедура бюрократизована й формалізована.

Основою управління споживацькою поведінкою є такі інструменти маркетингових комунікацій: реклама, персональний продаж, стимулювання збуту, пропаганда, зв'язки з громадськістю та прямий маркетинг. Разом із цими інструментами багато вчених виділяють додаткові інструменти: виставки, реклама на місці продажу, упаковка. Всі ці додаткові складові допомагають залучити увагу клієнта. Загалом тенденцією є зростання ролі інтернет-маркетингу.

Спрямовуючи свої комунікаційні зусилля на адресатів, організація сподівається на бажану для неї зворотну реакцію, а саме: від споживачів – купівлі товару; від постачальників і маркетингових посередників – співробітництва на взаємовигідних умовах; від контактної аудиторії – якщо не підтримки, то відсутності протидії; від органів державного управління – формування режиму найбільшого сприяння.

Під час розробки комплексу просування компанії повинні враховувати велику кількість факторів, у тому числі тип продукту чи ринку, ступінь готовності покупців та життєвого циклу товару. Компанії, які випускають споживчі товари, більше приділяють увагу на рекламу, потім на стимулювання збуту та організацію особистих продажем та незначні суми на зв'язки з громадськістю. Реклама відіграє важливу роль на ринку товарів широкого споживання у силу того, що на цьому ринку дуже багато покупців, процес придбання товарів стає рутинним, а при прийнятті рішень більшу роль відіграють емоції. Компанії, котрі виробляють товари промислового призначення, основну частину бюджету виділяють на організацію особистих продажів, а вже кошти, які залишились спрямовуються на стимулювання збуту, рекламу та встановлення зв'язків з громадськістю. Особисті продажі будуть ефективним інструменту у сфері торгівлі коштовними продуктами та товарами, придбання яких діє невелика кількість крупних продавців [1–5].

Основою для прийняття ефективних маркетингових управлінських рішень є дослідження поведінки споживачів та сегментації ринку. Саме за такого підходу можна досягнути високої ринкової конкурентоспроможності товарів на внутрішньому та світовому ринках.

Список використаних джерел:

1. Петруня Ю. Є. Маркетинг : навчальний посібник / Ю. Є. Петруня, В. Ю. Петруня. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – Дніпропетровськ : Університет митної справи та фінансів, 2016. – 362 с.
2. Коваль Л. А. Основні аспекти поведінки споживачів і чинників, що зумовлюють вибір певного типу споживацької поведінки : навчальний посібник / Л. А. Коваль, С. А. Романчук. – К., 2015. – С. 117–122.
3. Скибінський С. В. Маркетинг : підручник : у 2 ч. / С. В. Скибінський. – К. : КНЕУ, 2016. – Ч. 1. – 568 с.
4. Сологуб О. П. Реклама як чинник управління поведінкою споживачів : підручник / О. П. Сологуб, Л. В. Капінус. – К., 2014. – С. 158–160.
5. Болотна О. В. Емоційний маркетинг як технологія управління поведінкою споживачів [Електронний ресурс] / Болотна О. В. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua>

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ЗБУТОВОЇ ПОЛІТИКИ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Єдинак В. Ю., Сушко О. В.

Реалії ринкової економіки визначили величезну кількість проблем, практичне вирішення яких ускладнено через відсутність відповідних теоретичних розробок. Однією з таких проблем, причому найбільш актуальних на сучасному етапі, є питання ефективного збуту продукції.

На сьогоднішній день переважна кількість сегментів на ринку є перенасиченою товарною масою. Тому на перший план виходить питання диференціації

пропонованого на ринку товару та його унікальність, що дає змогу підприємцям відрізнитися від своїх конкурентів. Тому формування та реалізація збутової політики як виробничого, так і торговельного підприємств є вкрай важливою та актуальною задачею сьогодення.

Формування збутової політики підприємства є досить складним процесом, який має різноманітні аспекти, а її ефективність, на наш погляд, визначається не стільки ефективністю використаних матеріальних та фінансових ресурсів в галузі збуту, скільки можливістю збутового апарату забезпечити максимальне використання потенціалу підприємства.

Підвищення ефективності збутової діяльності можливе за умови, здійснення таких кроків:

По-перше, необхідно провести аналіз ефективності існуючої стратегії збуту на підприємстві з метою визначення ефективності використання існуючих збутових мереж (використання різних комплексів збуту – прямі зв'язки, гуртова та роздрібна торгівля, ринкова торгівля (біржовий та аукціонний продаж). Також необхідно здійснити аналіз ефективності існуючої організаційної структури як підприємства в цілому, так і збутових підрозділів зокрема з метою виявлення порушень взаємодії з іншими структурними підрозділами підприємства, оскільки для сучасних підприємств збутова діяльність повинна бути невід'ємною частиною єдиної маркетингової політики підприємства.

По-друге, на основі виявлення сильних та слабких сторін збутової діяльності необхідно розробити стратегічні рішення, спрямовані на створення більш ефективної збутової політики, серед яких: диверсифікація споживачів продукції (визначення сегментів ринку, вибір регіонів продажу); створення механізму особистої зацікавленості робітників збутового апарату за прибутковість підприємства, та залучення нових клієнтів (перехід від політики пасивного збуту до політики активного збуту); навчання робітників збутових служб нових прийомів та методів збуту, засвоєння ефективних інструментів, інформаційних та організаційно-технічних засобів; створення ефективної системи зворотного зв'язку з споживачами, механізму розгляду та вирішення проблем, пов'язаних з претензіями останніх; посилення контролю за діяльністю дистриб'юторів та дилерів у випадку їх наявності (диверсифікація посередників); перехід від співробітництва з незалежними посередниками до прямого розподілу продукції.

По-третє, необхідно розробити програму управління клієнтським активом (стратегічними клієнтами), на який припадає основна доля доходу (прибутку) підприємства. Розробкою цієї програми повинен займатися не відділ збуту, а спеціально створена структурна група, яка повинна включати осіб, які представляють усі управлінські ланки та підрозділи підприємства. Відділ збуту повинен почати більш ефективно співпрацювати з іншими підрозділами, взявши на себе розробку стратегії і тактики перетворення потенційних покупців у постійних клієнтів. Потрібно розпочати встановлення глибоких багаторічних відносин зі стратегічними клієнтами.

Слід також розрізняти кількісні й якісні цілі збуту. Кількісні цілі збутової діяльності можуть виступати у вигляді зростання обсягу продажів, збільшення

частки фірми на певному сегменті ринку, підвищення швидкості обігу коштів, вкладених у запаси готової продукції і т.п. Кількісна визначеність збутових цілей дозволяє довести цільові установки у формі індивідуальних завдань до конкретних виконавців. Під якісними цілями збутової діяльності слід розуміти якість обслуговування, для чого необхідним є надійний зворотній зв'язок підприємства зі споживачами, достатньо точна інтерпретація вимог споживачів збутового апарату підприємства, кількісний опис цих цілей. Для визначення якісних цілей збуту доцільно використовувати декілька каналів зв'язку зі споживачами для більш адекватного відображення їх вимог.

Формування ефективної збутової політики є однією з невід'ємних умов досягнення успіху, тому при розробці потрібно врахувати її динамічний характер, постійне змінне середовище функціонування, нові методи просування та методи управління. Система збуту має бути адаптивною та гнучкою, коригуватися відповідно до потреб споживачів та вимог ринку.

Ефективність збутової політики характеризується не тільки якістю розроблених заходів, а й від якості їх реалізації. Тому, всі ці шляхи модернізації політики збуту доцільно застосовувати на підприємстві навіть тоді, коли значних проблем зі системою реалізації продукції ще не спостерігається. А впровадження ефективного механізму врахування запитів потенційних споживачів сприятиме максимізації прибутковості підприємства.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЙОГО У ВІТЧИЗНЯНІЙ ПРАКТИЦІ В КОНТЕКСТІ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Козачук А. І.

В останні кілька років уряд неодноразово приймав документи щодо реформування системи митних та податкових органів, в тому числі Концепція реформування системи органів, що реалізують державну податкову та митну політику, Концепція реформування Державної фіскальної служби України, постанова Кабінету Міністрів України “Про реформування територіальних органів Державної фіскальної служби” від 28 березня 2018 р. № 296 та інші. Практично кожен з зазначених нормативно-правових актів передбачав використання в процесі реформування найкращих міжнародних практик, визначених Зведеними митними стандартами Європейського Союзу (Customs Blueprints), рекомендаціями Міжнародного валютного фонду та Митно-прикордонної служби США. Однак більшість положень, визначених цими актами, так і залишилися на папері, деякі зазнали неодноразових змін, що тільки призупинило процес реформування.

Слід також нагадати, що ідеї реорганізації Державної митної служби України та Державної податкової служби України в Міністерство доходів і зборів України, а потім і в Державну фіскальну службу України, подавалися суспільству як спосіб імплементації зарубіжного досвіду у вітчизняні реалії. В результаті такого злиття наша держава отримала неефективний та немобільний орган з

надзвичайним рівнем бюрократизації процесів. Причиною цьому став поверховий підхід до об'єднання та неврахування специфіки різних державних органів, що, своєю чергою, призвело до знищення всієї правоохоронної складової митної служби та превалювання фіскального напрямку в її діяльності. Згадуючи цілі створення зазначених структур, необхідно зазначити, що досягнуті вони не були.

Отже, можна констатувати, що серйозного позитивного ефекту від реформування митної служби в попередні роки досягнуто не було. Основною причиною цьому служить неправильне розуміння функцій та завдань різних органів та виключно візуальне застосування іноземних моделей без врахування реальних тенденцій розвитку державної служби в країні [1].

Основною проблемою в контексті зазначеного реформування митної служби вбачається відсутність чіткої управлінської вертикалі та єдиного центру прийняття рішень саме з митних питань, нестабільність організаційної структури митних органів, неконкретне розподілення відповідальності.

Водночас, необхідно згадати, що міжнародний досвід містить непоодинокі приклади успішного об'єднання зазначених служб, до яких можна віднести і реформу у Грузії. Але перехід на нову систему там відбувся шляхом оптимізації і тотальної автоматизації процесів, суттєвому акценті на аналітичному контролі.

Натомість митна система України за роки незалежності зазнала численних змін, було випробувано не одну модель організації митної служби іноземного походження, кожна з яких мала ряд переваг і недоліків. Та не можна сказати, що якась з таких систем була імплементована системно та повноцінно, орієнтуючись на суть, а не зовнішні зміни. У змістовному ж плані при побудові митної системи наша держава пройшла шлях від французької до британської моделі в специфічному їх варіанті. Наприклад, Державна фіскальна служба призначена відтворити Її Величності службу доходів і митниць (Her Majesty's Revenue & Customs). У 90-х рр. наша модель певним чином відтворювала систему з Генеральною дирекцією митниць і непрямих податків (Direction generale des douanes et droits indirects), міжрегіональними та регіональними дирекціями.

Важливим на даному етапі є формування єдиної стратегії розвитку митної служби на найближчі 5–10 років та неухильне її дотримання. Така стратегія має уникати примітивного відтворення існуючих моделей, натомість основою її має стати ґрунтовний аналіз сучасних потреб і викликів держави та суспільства в контексті здійснення митної справи. Зазначений термін не є випадковим, оскільки без послідовного конкретного плану та кроків реалізації, всі реформи знову будуть нівельовані. Протягом тривалого часу спостерігається ситуація, коли щорічно міняється назва і структура служби без конкретного розуміння причин і наслідків таких змін.

На сьогоднішній день в першу чергу необхідно вести мову про реформування системи прийняття рішень щодо здійснення митної справи в Україні. Це вбачається неможливим в контексті спрямування всіх концепцій та планів на знищення митної складової як такої. Практика ж демонструє важливість виокремлення цього напрямку зі структури Державної фіскальної служби в окремий центральний орган виконавчої влади, який сконцентрується на виконанні фун-

кцій та цілей, притаманних виключно митній адміністрації. Крім того, в контексті прагнень України до євроінтеграції такий окремих орган міг би стати провідним центром в цьому напрямку. В будь-якому випадку, жодні структурні чи функціональні перетворення не повинні здійснюватися без застосування розумного та виваженого підходу, бо реформування як формальність не може принести позитивних зрушень.

Список використаних джерел:

1. Саварець А. Український та зарубіжний досвід побудови митних органів: рекомендації для сучасної України [Електронний ресурс] / Саварець А. – К., 2017. – Режим доступу : http://radakmu.org.ua/uploads/file/-/tfd_pp_comments_final.pdf

УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В ОРГАНІЗАЦІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ

Тарасенко К. М., Репешко А. С.

На сучасному етапі становлення ринкової економіки України зростає роль вдосконалення управління маркетинговою діяльністю підприємств. Невід'ємним елементом ефективної підприємницької діяльності виступає розуміння та використання концепції маркетингу в управлінні підприємством. Економічна і соціальна складова маркетингу в управлінні величезна, оскільки він забезпечує високоприбуткову ритмічну діяльність суб'єктів господарювання.

Як свідчить практика діяльності підприємств України, впровадження маркетингу хоча й набуває все більшого поширення, проте повною мірою ще не використовуються всі форми управління маркетинговою діяльністю. А це створювало б передумови для забезпечення конкурентоспроможності підприємств, адаптації до постійних змін зовнішнього середовища і кон'юнктури ринку, стабільності умов господарювання.

Основні напрями маркетингової діяльності підприємств визначаються загальними принципами і методами маркетингу. Підприємство визначає свою маркетингову мету, яке формується переважно у цифровій формі з метою можливості точного контролю результатів (наприклад, до певного терміну вийти з конкретними товарами на означені ринки, опанувати певну їх частку, забезпечити отримання позапланового прибутку). Відсутність чітко сформульованої маркетингової мети ускладнює процес планування всієї системи маркетингових дій.

Необхідно розуміти, що впровадження на підприємстві маркетингових технологій вимагає значних фінансових витрат. Через це вище керівництво підприємства регулярно проводить аудит маркетингової діяльності за критерієм "витрати – результати", швидко і рішуче виправляє помилки персоналу і недостатньо обґрунтовані стратегічні рішення, щоб уникнути їх у майбутньому. Після досягнення проміжної і кінцевої мети маркетингової діяльності формується нова мета у відповідності до змін зовнішньої ситуації та внутрішніх можливостей підприємства.

Підсумовуючи, можна запропонувати таке визначення поняття “управління маркетинговою діяльністю”: це діяльність усередині підприємства, спрямована на ринкове середовище, яке базується на застосуванні інформаційних технологій, встановлення постійної комунікації зі споживачем, що дають можливість підвищувати адаптивність маркетингових інструментів відповідно до потреб ринку, а також сприятиме досягненню цілей маркетингової діяльності підприємства. Управління маркетинговою діяльністю визначає якісний склад комплексу маркетингу, через який підприємство здійснює маркетинговий вплив на споживача, створює сприятливе внутрішнє середовище, має на меті доведення до керівництва і персоналу цінностей підприємства і його маркетингових цілей, найкращого задоволення потреб споживачів і збільшення клієнтської бази підприємства.

Тобто підприємство повинне мати таку маркетингову систему, яка б давала йому змогу максимально точно планувати свою маркетингову діяльність, правильно організувати роботу відділу маркетингу та контролювати ці процеси. Всі напрями вдосконалення маркетингу повинні реалізовуватися системно, комплексно.

Підприємство, яке функціонує у відповідності з принципами маркетингу, має специфічну структуру, яка відрізняється від прийнятої у нашій виробничій практиці. У центрі такої структури знаходяться не виробничі, а збутові питання: першою особою після директора є не головний інженер чи головний технолог, а маркетинг – директор, що формує ринкову політику підприємства в умовах конкурентної боротьби за покупця.

Нині вже немає жодних сумнівів щодо того, що маркетинг необхідно розглядати не просто як сукупність різноманітних заходів, спрямованих на просування продукції, але як специфічну функцію управління підприємством. Маркетингова діяльність фірми спрямована на те, щоб достатньо обґрунтовано, спираючись на запити ринку, встановлювати конкретні поточні і стратегічні цілі, шляхи їх досягнення, реальні джерела ресурсів господарської діяльності; визначати асортимент та якість продукції, оптимальну структуру виробництва та очікуваний прибуток.

УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ В ОРГАНІЗАЦІЇ

Похвальська Е. О., Єсіпова В. С.

Для успішного функціонування будь-якої компанії, незалежно від послуг і товарів, які вона виробляє чи надає, необхідні ефективно працюючі та кваліфіковані кадри, грамотні та здатні керувати виробничим процесом управління. Конкурентоспроможність підприємств все менше залежить від виробничих факторів, а основою довгострокових переваг в конкурентній боротьбі стає персонал. Рациональне використання персоналу забезпечує високий рівень продуктивності праці, а ефективне впровадження новаторських здібностей персоналу дає змогу швидше досягати поставлених цілей.

Ринкова ситуація, що склалася на даний час в Україні зумовлена складними соціально-економічними та фінансовими умовами, де весь тягар прийняття складних рішень приймає на себе персонал. Ефективність управління персоналом повністю залежить від методів та інструментів, що використовуються в організації, а також від функціонуючої системи мотивації й рівня кваліфікації самого персоналу. Недостатня кількість ресурсів може негативно впливати на результативність управління персоналом, оскільки спонукає до зростання невідповідального виконання своїх обов'язків, що обумовлює потребу перегляду як самого особистісного складу персоналу, так і методів управління ним.

Сучасний інструментарій управління персоналом знаходиться в діапазоні від соціально-психологічних до фінансово-економічних пріоритетів, що, з одного боку, дозволяє затвердити необхідну систему управління, з іншого – створює ризик помилкового рішення щодо обраного інструментарію. Управління персоналом набуває дедалі більшого значення як чинник підвищення конкурентоспроможності підприємства, досягнення успіху в реалізації його стратегії розвитку. Загалом управління персоналом – це система взаємозалежних соціальних і організаційно-економічних заходів по створенню умов для нормального функціонування, розвитку й ефективного використання потенціалу робочої сили на рівні організації.

У сучасних умовах корінним чином змінилася роль людини у виробництві. Людина є не тільки найважливішим елементом виробничого процесу, а й головним стратегічним ресурсом організації в конкурентній боротьбі. Які б не були прекрасні ідеї, новітні технології, найсприятливіші зовнішні умови, без добре підготовленого персоналу вискоєфективної роботи домогтися неможливо. Зважаючи на ці обставини, управління персоналом зазнало кардинальних змін. Так, сьогодні в управлінській практиці сформувався новий погляд на робочу силу, як на один із ключових ресурсів економіки, а саме персонал розглядається не просто як сукупність людей зі знаннями та навиками, а як “людський капітал”. Під людським капіталом розуміється форма вираження продуктивних сил людини, що входить у систему соціально-орієнтованої змішаної економіки як провідний фактор виробництва.

Основною метою процесу управління персоналом на сучасному етапі є формування, розвиток та реалізація з найбільшою ефективністю кадрового потенціалу підприємства, що передбачає покращення роботи кожного працівника. На підприємствах та організаціях створюються такі умови, щоб працівник найбільш оптимальним шляхом використовував свій власний трудовий та творчий потенціал та завдяки цьому сприяв досягненню підприємством власних цілей. Для досягнення даної основної мети на підприємствах розробляється та реалізується цілий ряд локальних цілей, що представляють собою цілі-засоби.

Одним з важливих елементів управління процесом розвитку персоналу є процес планування персоналу, який здійснюється в три етапи: 1) оцінка наявних ресурсів (“кадровий аудит”, який передбачає перевірку відповідності персоналу організації її меті та цінностям); 2) розрахунок потреби в різних катего-

ріях працюючих на певний час (вихідними даними для визначення необхідної кількості робітників, їх професійного та кваліфікаційного складу є: виробнича програма, норми виробітку, заплановане зростання продуктивності праці, структура робіт); 3) розробка програми забезпечення потреби в персоналі.

Ефективність управління персоналом та найбільш повна реалізація поставлених цілей у великій мірі залежить саме від принципів та методів управління персоналу. Слід зауважити, що чим більшим є підприємство та чим більше підрозділів воно має в своїй структурі, тим більше значення має узгодження загальних принципів здійснення єдиного управління. Існує три групи основних засобів управління: прямі засоби управління, опосередковані та особлива група – квазізасоби управління, які не входять до попередніх двох.

До прямих засобів належить: делегування повноважень і завдань, обговорення в колективі, бесіди з підлеглими, критика та заохочення (тобто оцінювання людської праці), службовий нагляд та контроль.

Другу групу засобів складають: характеристика посад, оцінка робочого місця та співробітника.

До квазізасобів відносяться неформальні групи та робоча атмосфера.

Ефективне управління передбачає максимально повне використання широкого набору ресурсів, що знаходяться в розпорядженні організації. Слід констатувати, що персонал підприємства – найбільш складний об'єкт управління в організації, тому що люди, на відміну від предметних факторів виробництва, мають здатність самостійно приймати рішення, критично оцінювати вимоги, які до них висуваються, діяти, мати суб'єктивні інтереси, а також бути чутливими до управлінського впливу.

Отже, в сучасних умовах функціонування підприємств робота з кадрами має набути системності та завершеності на основі комплексного вирішення кадрових проблем та впровадження нових та вдосконалення існуючих форм та методів кадрової роботи. Сучасний етап політичного і економічного розвитку не може обійтися без енергійних, творчо мислячих керівників, що вміють аналізувати ситуацію, чітко формувати цілі та виявляти альтернативи, володіти методами їх об'єктивної оцінки, брати на себе відповідальність в складних ситуаціях.

ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМ ПРОЕКТОМ В ОРГАНІЗАЦІЇ

Гарагаш О. Ю., Кім В. В.

Успішна реалізація інвестиційного проекту багато в чому залежить від своєчасної та якісної розробки оперативного плану його здійснення. Оперативне управління проектом може здійснюватися з допомогою організації таких форм контролю: календарного плану реалізації інвестиційного проекту; бюджету інвестиційного проекту; побудови системи моніторингу інвестиційного проекту.

Календарний план реалізації інвестиційного проекту будується на наступних принципах: пооб'єктна диференціація; часова диференціація; функціональ-

на диференціація; формування резерву часу; планування відповідальності і розподіл ризиків; постійний контроль виконання календарних планів.

Принцип пооб'єктної диференціації передбачає, що календарне планування здійснюється в розрізі кожного інвестиційного проекту, здійснюваного підприємством. Керівник проекту, призначений засновником, несе персональну відповідальність за виконання календарного плану здійснення проекту, за його уточнення та коригування. До складання календарного плану можуть бути залучені представники підрядника, постачальників та інших організацій. Керівник проекту формує робочу групу з управління проектом.

Принцип часової диференціації календарного плану передбачає деталізацію здійснення проекту у часі. Формами тимчасової реалізації проекту є річний, кварталний, місячний і декадний плани здійснення конкретних видів і обсягів робіт.

Принцип функціональної диференціації полягає у підрозділі процесу реалізації інвестиційного проекту на окремі блоки.

1) підготовка проекту до реалізації (до складу цього функціонального блоку входять такі види робіт: планування підготовки контракту, вибір претендентів, підготовка та розсилка запитів, отримання та огляд пропозицій, укладання контракту);

2) проектно-конструкторські роботи передбачаються але тільки тим об'єктам, з якими вони не були проведені або закінчені до моменту прийняття інвестиційного проекту;

3) матеріально-технічне забезпечення (цей блок передбачає деталізацію списку обладнання і матеріалів та постачальникам і термінами їх поставки);

4) будівельно-монтажні роботи (цей блок відображає терміни початку і закінчення кожного виду і етапу робіт, динаміку використання техніки і робочої сили, динаміку використання матеріалів, робіт з перевірки і випробування всіх систем);

5) введення в експлуатацію передбачає підготовку персоналу для початку експлуатації об'єкта, закупівлю і доставку необхідної сировини і обладнання, пусканалагоджувальні роботи та ін.;

б) освоєння проектних потужностей включає заходи, що забезпечують вихід об'єкта на проектну потужність.

Наступним принципом календарного планування є принцип формування резерву часу, який полягає у визначенні допустимого строку порушення календарних строків здійснення робіт. Резерв, як правило, становить 10–12 % часу календарного плану.

Принцип планування відповідальності і розподілу ризиків передбачає покладання відповідальності виконання і ризиків невиконання окремих етапів робіт на конкретних представників замовника, підрядника, постачальників та інших учасників відповідно з функціональними обов'язками, зафіксованими в угодах.

Принцип забезпечення постійного контролю виконання календарного плану реалізується в наступних формах: зіставлення передбачених календарним планом показників з фактичними результатами робіт; побудова і оцінка графіків виконання робіт; побудова сіткових графіків, визначення і побудова “критичного шляху”.

Розроблений з урахуванням принципів і узгоджений з учасниками проекту календарний план розглядається і затверджується керівництвом підприємства, що здійснює інвестиційний проект.

СИСТЕМА МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ ЯК СУЧАСНА ПРОБЛЕМА НАЦІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ СВІТОВОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Шабат О. В.

На сучасному етапі розвитку управління все більшого значення набувають мотиваційні аспекти.

Зараз разом з процесами економічної стагнації і дестабілізації в економіці України позначився істотний перелом в цій сфері. Державні, приватні, корпоративні підприємства на практиці відчули, що розвиток і успіх ринкових відносин в умовах світової конкуренції неможливі без пошуку нових сучасних форм мотивації і стимулювання праці.

Керівники не завжди чітко уявляють, які мотиви стимулюють їх підлеглих на ефективну роботу і часто переоцінюють значимість для працівників “базових мотивів”, таких як зарплата, безпека, надійність і недооцінюють внутрішні стимули до роботи – самостійність, творчість, бажання досягти високих результатів. Ця проблема притаманна багатьом організаціям у всьому світі.

Особливістю управління персоналом в останній час стає все більш зростаюча роль особи працівника у багатьох країнах Європи.

Нині в Україні створення системи і зміна методів управління пов’язані з безперервним науковим пошуком оптимального розв’язання складних економічних та соціально-політичних проблем, радикального оновлення всіх ланок управління, стилю роботи управлінського корпусу країни.

Тому особливо гостро стоїть задача організації управління підприємствами – створення цілком нових систем управління або внесення прогресивних змін у побудову і порядок функціонування діючих. Організація управління здійснюється шляхом організаційного проектування, реорганізації або ліквідації одних діючих систем і створення інших, здатних самостійно і високоефективно досягати цілей в умовах світової конкуренції.

Найважливіше соціально-економічне значення для кожного підприємства в умовах ринкових відносин набуває вибір раціональних форм і систем оплати праці персоналу. Проблематика стимулювання є досить актуальною і в зв’язку з цим, сучасний менеджер повинен стабільно відзначати цінність працівника для колективу, присутність у нього творчого потенціалу, позитивних сторін, хороших якостей, досягнуті результати. Ця оцінка має бути максимально об’єктивна і спиратися на конкретні, точні показники і дані, а не на загальні враження.

Аналіз кадрових агентств, проведений менеджерами з персоналу щодо проблеми мотивації персоналу, показав, що найголовніші причини звільнення:

- незадоволення рівнем доходу – 30 %;
- недостатньо умов для кар’єрного зростання на деяких посадах – 23 %;

- робота стала рутинною – 16 %;
- незадоволення соціальними гарантіями – 10 %;
- не подобається керівник – 8 %;
- не подобається колектив – 5 %;
- зміна сфери діяльності – 5 %;
- інше – 3 %.

З огляду на те, що розробка системи стимулів у ринкових умовах є одним з найбільш важливих резервів управління компаніями, потрібно не забувати, що матеріальні чинники далеко не завжди виходять на перший план і не можуть бути єдиною формою винагороди за працю.

Тому в сучасному управлінні набуває поширення періодична оцінка компетенцій – це процес визначення прояви професійних якостей, необхідних для ефективної роботи співробітників, їх аналіз, діагностика, підрахунок і формування планів розвитку співробітників.

Співробітники компанії оцінюються за двома показниками: результативність і компетентність.

Результативність – здатність співробітника досягати КРІ. Оцінюється виконання особистого плану і сервісне обслуговування. Виражається у відсотках.

Компетенції – ключові якості людини, які проявляються в його способах роботи, що максимально забезпечує досягнення найкращих результатів. Компетенції проявляються в поведінці людини досить стабільно і регулярно у вигляді певних дій.

У книжці Діна Спітцера “Супер-мотивація” були представлені такі дані:

- 50 % працівників витрачають рівно стільки зусиль, щоб тільки зберегти свою роботу;
- 80 % працівників можуть, якщо захочуть, домогтися значно більш високих результатів роботи

У зв’язку з тим що на систему мотивації і стимулювання істотно впливають такі фактори, як національна культура (через корпоративну культуру), технології, використовувані в організації, стадії розвитку організації та ряд інших факторів, сутність мотивації полягає в тому, щоб, орієнтуючись на систему потреб працівників, забезпечити повне і ефективно використання їх трудового потенціалу для якнайшвидшого досягнення цілей організації.

ВПЛИВ ІНСТИТУЦІЙНИХ ПАТАЛОГІЙ НА ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЗЕД ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Івашова Л. М., Зардов В. Р.

Аналіз державних регуляторних актів в різних сферах і їх наслідків, проведений за останні 15 років, дає підстави визнати, що система регулювання розвитку ЗЕД як одна з функцій державного управління набула певної деформації, маючи всі ознаки організаційно-управлінських патологій. Останні стають причиною структурних збоїв у системі управління, що призводять до дисбалансів в

об'єкті регулювання. Спираючись на класифікацію деформацій управління П. Сенге [1] який виокремлює сім складових, доповнимо їх перелік та означимо десять, на наш погляд, основних патологій системи державного управління у сфері ЗЕД на прикладі митних органів.

Верховенство структури над функціями. Про цю патологію свідчить практика, коли для вирішення якого-небудь завдання обов'язково створюється додатковий структурний підрозділ, який наділяється певними повноваженнями та функціями, що як правило, дублюють функції вже існуючих підрозділів. Це призводить до зростання витрат на управління і посилення бюрократизації. З метою здійснення структурних перетворень відбуваються постійні реорганізації та реформи, які створюють штучне джерело для підвищення адміністративних витрат і майже ніколи не мають очікуваного ефекту[2; 3]. Яскравим прикладом такого підходу є постійна структурно-функціональна й неефективна реорганізація митної служби.

Дилема в стратегії – змішування несумісних цілей управління. Ця патологія виявлялася в протиріччях стратегічних орієнтирів сучасної політики, а також в декларуванні переходу до завдань вищого рівня при відсутності досягнень в нижчому ешелоні. Так, керівництво держави протягом багатьох років намагалося об'єднати прагнення до стабільності і реформи, спрямовані на активізацію розвитку економіки. Спроба об'єднати під одним дахом державні виконавчі органи що реалізують митну й податкову політику шляхом їх реформування призвела до впровадження спрощених стандартів сприйняття митної справи як суто фіскальної діяльності й руйнації митної служби держави.

Маятникове рішення – коли нове рішення приймається для тимчасової заміни старого, а потім відбувається повернення до попереднього. Наявність таких рішень в системі інституційного забезпечення державного управління ЗЕД проявляється через прийняття суперечливих нормативно-правових актів та половинчастий рішень щодо розвитку окремих інститутів спрямованих на спрощення митних процедур та зовнішньої торгівлі. Прикладом таких рішень є рішення, що приймаються відносно розвитку інститутів митного аудиту та уповноваженого економічного оператора.

Підміна проблеми – коли замість радикальних реформ пропонуються “косметичні” або тимчасові зміни, що дають тільки короточасний результат. Постійне проектування “фіктивного” регулювання дає ефект звикання до рішень такого типу й призводить до повної відмови держави від радикальних рішень. Ця патологія державного регулювання наразі набула загрозливих масштабів і навіть риси інституційної пастки [4]. Особливо катастрофічною виглядає ситуація з державного регулювання ЗЕД в частині ефективної реалізації митної політики та забезпечення митної безпеки держави.

Відстрочка цілей внаслідок неможливості їх реалізації в певний термін. Патологія пов'язана з перед-проектною недооцінкою можливостей реалізації рішення та свідчить про відсутність наукового обґрунтування і відповідних досліджень ймовірності виникнення інституційних збоїв. Ця патологія особливо яскраво виявлялася під час реформ трансплантації інститутів (тобто запозичення інститутів з інших країн, де вони розвивалися природним шляхом). Наяв-

ність всіх ознак інституційного конфлікту унеможлиблює доведення реформ до логічного кінця, тому вони постійно розтягуються в часі. Так, наприклад Міністерство доходів і зборів України, а потім Державна фіскальна служба України більше 10 років намагалося “приживити” в українському торговому бізнесі нові касові апарати, які в режимі реального часу передавали б до державного органу відомості про проведені операції [5].

Нейтралізовані рішення – коли приймаються цілком адекватні та корисні державні рішення, але їх дія нівелюється, як тільки приймаються інші норми протилежної спрямованості. Найчастіше це відбувається через нерозвиненість механізму встановлення взаємоузгодження між різними законодавчими нормами, що згодом переросло в системну розбалансованість правового поля.

Запізнена реакція – коли внесення потрібних змін в державні рішення відбувається не в момент виявлення проблемних зон, а зі значною затримкою, протягом якої неефективна норма продовжує діяти і індукує негативні ефекти.

Проектна дефектність виражається в розробці таких державних нормативних актів, які в кінцевому підсумку не затверджуються через жорстке неприйняття і опору суб’єктів. Це пов’язано з неефективністю технології проектування інституційних змін, а саме – з невиправданою поспішністю, відсутністю реальних механізмів зворотного зв’язку між державою і суб’єктом, відвертим ігноруванням інтересів суб’єкта.

Конфлікти управління між різними управлінськими ланками слідом створює дублювання функцій, перетину інтересів, владного протистояння. Повноваження різних рівнів державного управління (загальнодержавних, регіональних і місцевих органів влади) нерідко перетинаються через відсутність чіткого поділу їх функцій і обов’язків [6].

Розмивання стандартів і норм поведінки державних службовців, що виявляється в розвитку опортуністичних звичок і свідомому відхиленні визнаних стандартів і норм поведінки чиновників.

Загалом, аналіз управлінських патологій і збоїв, не може вдовольнитися їх систематизуванням, а потребує дослідження причин появи цих дефектів. Вважаємо, що виявлені патології носять як спадковий характер, так і ситуативний в залежності від обставин, що виникають у наслідок певних політичних, економічних чи соціальних чинників. Перспективи досліджень аналізу державно-політичних інститутів, що регулюють ЗЕД містить евристичний потенціал для розуміння варіантів розвитку різних соціальних систем як в історичній ретроспективі, так і в конкретний період суспільно-історичного розвитку. Інституційна методологія дозволяє комплексно розглянути стан і зміст політичних і соціальних інститутів на інституціональному, організаційному та індивідуальному рівнях, що відображено в алгоритмі “інституційне середовище як інституціональна структура й інституційна практика”. Інституційна методологія вимагає свого доповнення підходом, який допоможе розкрити неповторне і особливе в існуванні соціальних інститутів [5]. Тому спираючись на інституційну методологію Для усунення патології державного регулювання у сфері ЗЕД, передусім необхідно:

– задекларувати і забезпечити реальне, а не фіктивне введення на практиці принципу зворотного зв'язку між державними органами, що здійснюють таке регулювання. Нова система регулювання яка може бути створена найближчим часом, повинна працювати за типом відкритої: з “входом” (рецептором), на який постійно надходять імпульси у вигляді вимог і підтримки, і “виходом” (ефектором), з якого продукуються узгоджені і несуперечливі регуляторні рішення і дії;

– забезпечити постійний моніторинг і системну діагностику поточного стану, проблем і змін у зовнішньому середовищі. Моніторинговий блок має бути побудований за зразком адаптивної системи управління, коли керівний суб'єкт (держава) отримує інформацію про зміну в навколишньому середовищі одночасно з керованим об'єктом, що дозволяє своєчасно акумулювати релевантну інформацію і адекватно реагувати.

Процес обговорення проектів нормативних актів повинен бути дійсно публічним і прозорим. В окремих випадках остаточні рішення варто приймати не на основі більшості, а на принципах консенсусу, ставлячи за мету максимальне задоволення потреб суспільства.

Список використаних джерел:

1. Сенге П. Пятая дисциплина: искусство и практика самообучающейся организации : [пер.с англ.] / Сенге П. – М. : ЗАО “ОлимпБизнес”, 2003. – 408 с.
2. Фрейдина Е. В. Исследование систем управления : учеб. пособие / Фрейдина Е. В. – М. : ОМЕГАЛ, 2008. – 367 с.
3. Возіянова Н. Ю. Трансформація фреймів та інституційної структури в розвитку внутрішньої торгівлі в Україні / Н. Ю. Возіянова // Вісник ДонНУ-ЕТ. – Сер. : Економічні науки. – 2009. – № 4 (44). – С. 23–25.
4. Ляпін Д. Щодо першочергових заходів зменшення адміністративної вартості ліцензування в Україні : аналіт. записка [Електронний ресурс] / Ляпін Д. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/761>
5. Харламов П. Почему безналичный расчет в Украине не приживается [Электронный ресурс] / П. Харламов. – Режим доступа : http://economics.lb.ua/finances/2013/10/24/235594_poritka_navyazat_plastikovie_karti_.html
6. Дубровський В. Чому не працює дерегуляція? [Електронний ресурс] / В. Дубровський : аналіт.звіт проекту “Популярна економіка: моніторинг реформ” від 14 жовтня 2013 р. № 14. – Режим доступу : <http://www.caseukraine.com.ua/index.php?mode=news&act=view&newsid=373&miid=1>

УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ В ОРГАНІЗАЦІЇ

Середняк О. С., Мишуста Д. А.

Розвиток персоналу – це сукупність організаційно-економічних, соціальних та педагогічних методів, форм і заходів служби управління персоналу ор-

ганізації в сфері професійної підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації працівників для підготовки їх до виконання нових виробничих функцій, професійно-кваліфікаційного просування, формування резерву керівників та вдосконалення соціальної структури персоналу.

Сьогодні питання підвищення освітнього та культурного рівня працівника, зростання його особистісних запитів до трудової діяльності стають все більш актуальними, оскільки саме зараз відбувається формування нового, більш зрілого типу працівника, який уже не задовольняється слухняністю і знеособленою, механічною трудовою старанністю, а прагне знайти в трудовій діяльності сенс життя, стати активним співучасником господарських процесів.

На думку багатьох учених ціль, яка безпосередньо відображає проблеми формування та управління кадровим потенціалом, обов'язково належить до переліку підцілей першого рівня, незалежно від економічної ситуації та від змісту головної мети підприємства [1]. Тому, на нашу думку, для досягнення поставленої мети потрібно вирішити наступні завдання:

- вивчити та охарактеризувати сутність процесу управління персоналом;
- проаналізувати ефективність планування, професійного відбору, професійного навчання кадрового потенціалу;
- визначити методи, форми та структуру управління розвитком персоналу;
- вивчити й дослідити аналітичні дані організації щодо кадрового забезпечення;
- запропонувати окремі рекомендації щодо налагодження ефективності стимулювання працівників;
- розробити рекомендації щодо поліпшення засад планування та професійного відбору персоналу.

Реалізація цілей і завдань управління персоналом здійснюється через кадрову політику на підприємстві. Кадрова політика визначає генеральну лінію і принципи настанови в роботі з персоналом на довготривалу перспективу. Кадрова політика – це система роботи з персоналом, що об'єднує різні форми діяльності й має на меті створення згуртованого й відповідального високопродуктивного колективу для реалізації можливостей підприємства адекватно реагувати на зміни в зовнішньому і внутрішньому середовищах [2].

Одним з найбільш вагомих чинників підвищення ефективності діяльності організації є формування й активне функціонування відповідної системи безперервного професійного розвитку кадрів. Для забезпечення організації висококваліфікованими кадрами, набуття ними практичного досвіду необхідно відстежувати й пропонувати переведення молодих, перспективних працівників на більш високі посади, запровадити ротацію кадрів для проходження ними всіх ієрархічних ступенів. Таке просування розширює світогляд, підвищує управлінську кваліфікацію працівників, запобігає кадровому застою та консерватизму, дозволяє краще вивчати кадри та готувати їх до займання посад керівників.

Для посилення роботи щодо запобігання корупційним проявам та поліпшення виконавської дисципліни необхідно розробити заходи щодо створення в межах існуючого правового поля методичних рекомендацій з ведення роботи із запобігання корупційним проявам, іншим зловживанням серед працівників.

Також нагальною є потреба у створенні системи об'єктивної оцінки роботи працівників, частиною якої є вдосконалення щорічних оцінок роботи кожного працівника під час підбиття підсумків виконання ним особистих планів. Тому необхідно проводити аналіз завантаженості діяльності працівників за напрямками роботи та здійснювати раціональний її перерозподіл на найбільш напружених ділянках роботи в комплексі з постійним навчанням та перепідготовкою персоналу організації.

Ще однією причиною недостатньої підготовки кадрів є небажання управлінців витратити кошти на навчання персоналу, через можливу зміну роботи останніми, власне побоювання втратити витрачені кошти. В такому випадку необхідною умовою взаємодії роботодавців і робітників повинна стати стабілізація складу найманих працівників підприємства. При цьому невпинний науково-технічний прогрес призводить до старіння знань найманих працівників. Управлінці мають два шляхи для вирішення даної проблеми, а саме: звільнення існуючого персоналу, який вже не відповідає критеріям конкурентоспроможності сучасного ринку і підбір нового, який відповідає професійно-кваліфікаційним вимогам ринку, або безперервне підвищення кваліфікації і навчання найманих працівників. За умов безперервного навчання і підвищення кваліфікації найманих працівників підприємства, управлінці не мають необхідності звільняти робітників і витратити кошти на підбір, навчання і підготовку нового персоналу.

Таким чином, впровадження комплексу заходів з удосконалення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників дасть можливість підвищити продуктивність праці персоналу і покращити результати роботи організації загалом.

Список використаної літератури:

1. Білорус Т. В. Стратегічне управління кадровим потенціалом підприємства : монографія / Т. В. Білорус ; Держ. податк. адмін. України, Нац. акад. держ. податк. служби України. – Ірпінь, 2007. – 172 с.
2. Федулова Л. І. Менеджмент організацій : підручник / Л. І. Федулова, І. В. Сокирник, В. В. Стадник та ін. ; [за редакцією Л. І. Федулової]. – К. : Либідь, 2004. – 448 с.

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЄЮ

Єдинак В. Ю., Підберезний А. Г.

У сьогоднішній час в Україні, в умовах невизначеності та загострення економічної та політичної ситуації, усі організації зазнають впливу різноманітних факторів: високий рівень конкуренції, недосконале законодавство, монополізація ринків та інші чинники, які змушують сучасні організації в процесі планування своєї діяльності враховувати соціально-політичне напруження, яке пов'язано із зростанням інфляції в країні, подорожчанням енергоресурсів в умовах їх постійного споживання. Найскладнішими явищами, що виникають в

період їх життєвого циклу, знижуючи ефективність та фінансову стійкість організації, – є кризові ситуації. Але кризові ситуації мають і позитивні сторони впливу, змушуючи керівників організації постійно впроваджувати нові інноваційні заходи управління, системи антикризового менеджменту, що може в подальшому вивести організацію на якісно новий рівень розвитку.

Система антикризового управління організацією складається з наступних підсистем: діагностики, антикризового операційного менеджменту, антикризового фінансового управління, антикризового маркетингу, антикризового управління персоналом, антикризового організаційного управління. Процес управління в кризових ситуаціях можна поділити на два етапи: визначення потенційних кризових ситуацій, які можуть виникнути в організації, та їх джерел; розробка та прогнозування поведінки компанії відповідно до можливих сценаріїв розвитку подій.

Система (механізм) антикризового управління організації повинна включати наступні компоненти: підсистему діагностики фінансового стану, оцінки перспектив і розвитку бізнесу підприємства; підсистему маркетингу; підсистему антикризової інвестиційної політики; підсистему управління персоналом; підсистему організаційно-виробничого менеджменту; підсистему санації та ліквідації організації.

Створення на підприємстві системи антикризового управління повинно базуватися на певних принципах, дотримання яких дозволить забезпечити її ефективне функціонування у майбутньому. Серед таких принципів фахівці, як правило, виділяють: своєчасну діагностику кризових явищ у фінансовій діяльності підприємства, терміновість реагування на різні кризові явища, адекватність реагування підприємства на ступінь реальної загрози його фінансовому добробуту, а також повну реалізацію внутрішнього потенціалу для виходу з кризи тощо.

Антикризове управління як постійно діюча система в організації та її функціонування пов'язане з прийняттям значної кількості управлінських рішень. З упевненістю можна стверджувати, що передумовою для створення та впровадження антикризових систем в організації є наявність певних ознак кризи у процесі її діяльності. Необхідно зазначити, що прийняття рішення щодо впровадження антикризових заходів у більшості випадках є достатньо болісними для менеджменту будь-якої організації. Тому, перш за все, необхідно визначити наявність певних проблем та джерела їх виникнення, визначити ефективність впровадження антикризових заходів, які потребують певних витрат, обсяг яких буде прямо пропорційним масштабу обраних заходів. Такі рішення завжди мають прийматися на основі достовірної інформації, а їх масштаб і спрямованість завжди мають відповідати типу кризової ситуації в організації та швидкості її поширення. Слід зазначити, що здобутки сучасних науковців і практиків антикризового менеджменту можуть та повинні використовуватися організаціями не лише під час кризи, а й в умовах нестабільної економічної ситуації у країні або в повсякденній діяльності. Завдяки широко розробленому сучасному інструментарію антикризового управління в організаціях, керівництво має змогу мінімізувати негативний вплив негативних факторів.

Першочергова роль у створенні успішної антикризової системи в організації безумовно належить людському фактору, здатному вирішувати складні задачі та приймати непрості рішення для подолання та запобігання появи таких ситуацій у майбутньому. Але, навряд одна людина зможе проаналізувати великий обсяг інформації, тому для вирішення складних задач антикризового управління необхідна кваліфікована команда працівників. Більшість організацій не практикують формування груп з реагування на кризу до тих пір, поки організація вже не досягне скрутного або ж кризового становища. Тому, на наш погляд, діяльність усіх без винятку організацій має бути спрямована на антикризове управління, враховуючи ризики та небезпеки кризових ситуацій. Процес виведення організації з кризового стану має бути системним та організованим, базуватися на проведенні самодіагностики та своєчасного подолання кризових ситуацій, що стане запорукою стабільного її функціонування на ринку.

ОСОБЛИВОСТІ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ НА МИТНИЦІ

Коломієць М. С.

Найбільш відповідальною роботою, яку в процесі управління виконують керівники та інші посадові особи митних органів, є прийняття управлінських рішень. Кожна практична дія в митній системі починається з прийняття конкретного рішення, яким передбачається безперервна система заходів його реалізації, прийнятих на різних етапах управління.

Прийняття управлінських рішень – це головний процес управлінської діяльності, оскільки вони визначають напрямки діяльності самої організації та окремих працівників в цілому. Взагалі управлінські рішення є результатом об'єднання всіх методів та технологій менеджменту (економічних, технологічних, соціально-економічних та адміністративних), за допомогою яких керівники здійснюють безпосередній вплив на підлеглих.

Управлінські рішення, як правило, класифікують за декількома ознаками: за сферою охоплення (загальні та часткові); за часом дії (стратегічні, тактичні, та оперативні); за характером дії (директивні, нормативні, методичні, рекомендаційні); за напрямом впливу (направленість на зовнішнє середовище та внутрішню систему); за функціональним призначенням (планові, організаційні, регулюючі та контрольні); за способом прийняття (індивідуальні та колективні); за ступенем повноти інформації (прийняті в умовах повноти інформації, умовах невизначеності та в умовах ризику). Однак головними моментом є умови, в яких приймаються ці рішення та особисті якості управлінця. Як правило, управлінські рішення на митниці приймаються в умовах невизначеності та великого ризику. Тому в цій ситуації важливу роль відіграють особисті якості співробітника, такі як: знання, досвід, морально-психологічні якості тощо.

Перше, що потрібно для прийняття правильного управлінського рішення на митниці, – це якнайшвидший пошук проблеми, яка виникла. Тому, своєчасне виявлення проблеми допоможе прийняти більш раціональне рішення, але по-

спішати також не потрібно, тому що це може призвести до фатальних помилок. Усі рішення повинні бути обдуманими, чіткими та гнучкими, особливо це важливо для розподілу завдань між виконавцями. Некоректно поставлене або неправильно сприйняте завдання може призвести до неправильного його виконання або взагалі до невиконання. Вчасно виявлена проблема допомагає у вирішенні другого етапу – це збір всієї доступної інформації, яка повинна бути перевірена управлінцем на достовірність і правдивість. Це необхідно для правильного прийняття певних рішень та розробки альтернативних варіантів вирішення можливої проблеми. Ключовим етапом в прийнятті управлінських рішень є його впровадження в дію, тобто реалізація.

Особливістю прийняття управлінського рішення в митних органах є: директивний вид управління, тобто обов'язковим для виконання усіма кому воно адресується; приймається однією особою; може стосуватися як усього колективу так і окремого його члена.

Основною проблемою під час прийняття управлінських рішень може бути недосвідченість керівників та недостатність досвіду в таких ситуаціях, оскільки рішення приймаються одноосібно. Інколи прийняті рішення можуть бути хибними, тому потрібно досконало підходити до підбору керуючого персоналу, потрібно систематично проводити курси для підвищення кваліфікації, підвищувати мотивацію керівництва митниці до вдосконалення управлінських якостей. Також дуже важливим є вміння керівника аналізувати матеріали, які дозволять достовірно виявити причини виникнення проблеми та встановлювати базові (початкові) проблеми, які потрібно вирішувати передусім і вибору стратегічного напрямку їх вирішення.

В той же час, митним департаментами ДФС України постійно здійснюється вдосконалення системи формування та прийняття управлінських рішень шляхом розширення використання інформаційних технологій. Сьогодні успішно функціонує Єдина автоматизована інформаційна система (ЄАІС), яка об'єднує в собі всі програмно-технічні складові, необхідні для автоматизації процесів митного оформлення та контролю. Діюча в її складі автоматизована система митного оформлення "Інспектор" (АСМО) охоплює всі процеси митного контролю як всередині країни, так і на її митних кордонах. Це забезпечує можливість оперативного опрацювання всієї інформації про зовнішньоекономічні операції, які здійснювались від моменту перетину митного кордону аж до моменту випуску товару у вільний обіг.

Отже, підготовка та прийняття управлінського рішення є головним етапом процесу управління. Управлінське рішення – це, власне, відповіді на запитання, в які строки, з витратою яких сил і коштів, в якому порядку, за якого розподілу обов'язків, прав і відповідальності, за якої організації контролю, з якими результатами має здійснюватися управлінський вплив. Дотримання всіх вимог, які ставляться до управлінських рішень, є необхідним для забезпечення їхньої конкретності, належної інформативності, а також для чіткого розподілу обов'язків щодо їх виконання. Якщо управлінське рішення відповідає вимогам, тоді забезпечується можливість його виконання та здійснення цілей управління об'єктом.

УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КРИЗИ

Руденко А. О.

Аналіз тенденцій інвестування на різних ієрархічних рівнях (галузевому, регіональному, державному та світовому) і динаміки кількості промислових підприємств України, в тому числі збиткових, рентабельності їх діяльності, обсягу й структури інвестицій та балансу, індексів споживчих цін і цін виробників промислової продукції, а також аналіз показників підприємств Дніпропетровської області за 2009–2018 рр. дозволили визначити чинники, які впливають на надійність інвестування. Нами встановлено, що однією з основних причин зниження ефективності й банкрутства підприємств є ризики інвестування та відсутність обґрунтованого залучення заходів “ризик-менеджменту”, тобто ефективного управління інвестиційною діяльністю в кризових умовах.

Ризик інвестиційного проекту розглядаємо як сукупність обставин (ситуації, що призводять до непередбачуваних наслідків), яка включає: події, що відбувається незалежно від людини, та (або) діяльність особи, яка приймає рішення. Надійність інвестиційного проекту є його властивістю виконувати задані функції, зберігаючи при цьому свої основні інвестиційні характеристики (доходність, ризик та ліквідність) у визначених інвестором межах, що характеризує його здатність безвідмовно функціонувати впродовж встановленого терміну. Таке трактування понять “ризик” та “надійності”, на відміну від існуючих, виявляє найбільш суттєві ознаки даних економічних категорій з позиції управління ними, а саме: визначальну роль у забезпеченні умов здійснення інвестиційної діяльності підприємства; високий ступінь структуризації та конкретизації; здатність швидкої адаптації до змін як зовнішнього так і внутрішнього середовища проекту; швидкість реалізації управлінських рішень. Дослідження сутності надійності проекту дозволило зробити висновок про неможливість ототожнення його з безризиковістю та стверджувати, що ризик не трактується як антитеза надійності, а є однією з її складових частин поряд з доходністю та ліквідністю.

Розгляд категорій доходності, ризику та ліквідності у взаємозв’язку та взаємообумовленості дозволив уточнити визначення категорії “надійності”, яка розглянута з позицій “забезпечення” за рахунок впровадження заходів “ризик-менеджменту” в єдиній системі у процесі інвестування.

Сучасні підходи до оцінювання інвестиційних проектів базуються на визначенні показників ефективності та не містять повноцінного економічного інструменту визначення його надійності, тому що не враховуються (або враховуються частково) інші інвестиційні характеристики, такі як ризик, ліквідність тощо; відсутнє врахування зв’язку інвестиційних характеристик при оцінюванні (проектні ризики оцінюються окремо від оцінки ефективності). У зв’язку з цим актуальною є розробка більш досконалого механізму забезпечення надійності інвестиційних проектів промислового підприємства на основі оцінки впливу заходів “ризик-менеджменту” на зміну інвестиційних характеристик проекту. Забезпечення надійності проекту та підвищення ефективності управління проектними ризиками

потребує створення гнучкого механізму на основі синтезу, оновлення, модернізації всіх існуючих моделей і інструментів оцінки та управління, які б урахували дію різноманітних чинників, що впливають на формування здатності проекту безвідмовно функціонувати впродовж встановленого терміну.

У ході досліджень удосконалено методичні підходи до аналізу і оцінювання інвестиційних характеристик (доходності, ризику та ліквідності) проекту: визначено і класифіковано основні причини виникнення ризиків та їх види, встановлено, що аналіз та оцінка ризиків здійснюється після завершення розробки та оцінки ефективності проекту, у той час як вони повинні супроводжувати всю передінвестиційну фазу проекту, тобто існує залежність методів оцінки інвестиційних характеристик від етапів життєвого циклу проекту. Крім того, аналіз показників повинен здійснюватись протягом усього життєвого циклу проекту, що дає змогу передбачити шляхи виходу з програми на окремих його стадіях, або запобігти небажаним тенденціям.

Отже, для аналізу доходності запропоновано: аналіз чистих грошових потоків з визначенням коефіцієнтів їх достатності, ліквідності та ефективності; аналіз дисконтованих потоків в залежності від виду залученого капіталу (методом “власного капіталу” за традиційним методом); застосування, як статичних, так і динамічних методів оцінки; крім того вартість основних фондів і нематеріальних активів розглядається у динаміці (переоцінюється), а інфляція враховується в залежності від її впливу на доходи та витрати проекту. Для аналізу ліквідності запропоновано: під час тривання фази “попереднє обґрунтування” та фази “розробка” проекту здійснювати аналіз ліквідності об’єктів інвестування через встановлення загального періоду можливої реалізації проекту, ступінь ризику ліквідності інвестицій за рівнем фінансових збитків; а під час фази “експлуатації” – поетапно визначати показники (коефіцієнти) ліквідності за даними балансу проекту. Для аналізу ризику запропоновано: визначення “ризиків нежиттєздатності проекту” методами аналогій, експертного методу, аналізу до речності витрат; “ризиків неплатоспроможності та зниження фінансової стійкості” за методом “дерева рішень” та визначення коштів на покриття непередбачених витрат; “ризиків банкрутства” методами “окремих ризиків”, перевірки стійкості та аналізу чутливості.

ФАКТОРИ МАКРОСЕРЕДОВИЩА ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЇ

Пасічник Т. О., Грудський Р. О.

Будь-яка організація є відкритою системою і залежна від зовнішнього світу у відношенні різних факторів: поставки ресурсів, енергії, кадрів, наявності споживачів тощо. Внутрішнє середовище організації – це джерело життєвої сили і енергії організації. Зовнішнє середовище – не менш важливе джерело, яке живить організацію ресурсами, які необхідні для підтримки її внутрішнього потенціалу на належному рівні. Організації змушені пристосовуватися до середовища, щоб виживати, розвиватися і зберігати власну ефективність. Високо-

кваліфікований менеджер повинен вміти своєчасно виявляти важливі чинники в оточенні, які здатні вплинути на його організацію, підбирати відповідні методи і способи реагування на зовнішні впливи.

Для зовнішнього середовища організації характерна надзвичайно висока ступінь складності, невизначеності та динаміки. Водночас організація, що представляє собою відкриту систему, не може існувати без взаємодії із зовнішнім середовищем. Усі складові зовнішнього середовища організації різною мірою впливають на ефективність її діяльності.

Аналіз зовнішнього макросередовища підприємства є важливим не тільки в процесі пошуку найбільш вигідних і оптимальних для бізнесу сегментів ринку, але і при розробці оперативних та стратегічного планів діяльності фірми на вже освоєних ринках.

У зовнішньому середовищі виділяють мікросередовище і макросередовище. Мікросередовище представлене постачальниками, споживачами, торговими і маркетинговими посередниками, конкурентами, фінансово-кредитними структурами, державними органами, страховими компаніями. Всі ці структури безпосередньо здійснюють прямий вплив на організацію. Макросередовище складається з шести основних факторів: демографічних, економічних, природних, науково-технічних, політичних і культурного оточення.

Зовнішні економічні фактори необхідно постійно оцінювати, тому що економічний стан держави впливає на цілі організації і способи їх досягнення. Це темпи інфляції, міжнародний платіжний баланс, рівень зайнятості населення, ставки кредитування бізнесу та ін. Будь-який з цих факторів – це або загроза, або можливість для організації. У числі параметрів зовнішнього середовища організації можна також виділити такі як рівень економічного розвитку окремих регіонів, співвідношення між споживанням і накопиченням, експортом і імпортом, наявність фінансових резервів та інвестиційних ресурсів.

Зовнішні політичні умови – це державний устрій і державна політика, в тому числі зовнішня і внутрішня. Від політичної системи залежить її вплив на ділову активність суб'єктів підприємництва: вона може посприяти їх розвитку або створити труднощі для них.

Також важлива політична стабільність в суспільстві. Від неї залежить рівень припливу інвестицій і інших ресурсів в економіку держави, регіону. Ставлення адміністративних органів держави до бізнесу може виражатися у встановленні різних пільг або мит, що розвивають підприємницьку діяльність або витісняють його шляхом створення нерівних умов для різних організацій. Також є можливість використання прийомів лобіювання інтересів певних промислових груп в державних органах, що також впливає на підприємницьку діяльність в цілому.

Підприємство має тримати в полі зору проблеми і чинники природного середовища, щоб мати можливість отримувати необхідні для діяльності фірми природні ресурси, не завдаючи при цьому шкоди навколишньому середовищу. У цьому сенсі підприємницька діяльність опиняється під контролем як з боку держави, так і з боку впливових груп громадськості.

Значний вплив на діяльність організацій здійснюють технологічні чинники, що визначають можливість підвищення ефективності виробництва, і в результаті ефективність способів задоволення споживачів. Для того, щоб організація була конкурентоспроможною, потрібно займатися збором, зберіганням та використанням інформації про новації, які виникають в середовищі діяльності організації. Трендом останнього десятиліття є поява абсолютно нових технологій обробки ресурсів та інформації: комп'ютерна та лазерна техніка, робототехніка, супутниковий зв'язок, біотехнології та ін. Можна говорити про високу швидкість зміни технологій, і дана тенденція буде зберігатися надалі.

Соціальні та культурні фактори впливають на формування стилю суспільного життя, роботи, споживання і роблять значний вплив практично на всі організації. Нові тенденції сприяють створенню типу споживача і в підсумку викликають потребу в інших товарах і послугах, що сприяє розробці нових стратегій організації. Основні соціально-культурні фактори, з якими організації стикаються найчастіше, – це народжуваність, смертність, коефіцієнт імміграції та еміграції, коефіцієнт середньої тривалості життя, наявний дохід, освітні стандарти, звички покупця, ставлення до праці та відпочинку.

Кінцевою метою дослідження зовнішнього середовища підприємства є забезпечення такої взаємодії організації із зовнішнім середовищем, що дозволяє їй підтримувати власний потенціал на рівні, необхідному для досягнення цілей підприємства, і тим самим, це дасть можливість організації виживати [1–3].

Отже, системний аналіз факторів зовнішнього середовища дозволяє істотно підвищити ефективність стратегічного менеджменту підприємства і своєчасно передбачити загрози та можливості, що постають перед організацією для подальшого формування коригувальних дій і розвитку підприємства в цілому.

Список використаної літератури:

1. Жихор О. Б. Економічна безпека: навч. посібник / О. Б. Жихор, Т. М. Куценко. – Х. : ХІБС УБС НБУ, 2013. – 138 с.
2. Примак Т. О. Маркетинг : навч. посібн. / Т. О. Примак. – К. : МАУП, 2004. – 228 с.
3. Виханский О. С. Стратегічне управління : підручник / Виханский О. С. – 2-ге вид. – М. : Гардарика, 1998. – 296 с.

АВТОРСЬКА МЕТОДИКА ОБЧИСЛЕННЯ ІНДЕКСІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНОГО ВПЛИВУ НА КОРПОРАТИВНЕ УПРАВЛІННЯ

Маляр Д. В.

Нині достатньо відчутний вплив глобалізації на становлення корпоративного сектора в Україні, зазнає відповідних трансформацій вся система корпоративного управління. Особливо це віддзеркалюється у вигляді появи цілої низки істотних протиріч в системі корпоративного управління на тлі екзогенних глобалізаційних впливів в тих або інших формах. Параметризувати та дослідити

таке втручання можна лише спираючись на системний підхід, який дозволяє побудувати цілісну модель взаємозв'язків між конкретним глобалізаційним явищем і проблемами (змiнами) в системі корпоративного управління. Реалізація такого системного підходу, на наш погляд, найкращим чином може втілюватися в розробці методики обчислення індексів глобалізаційного впливу на корпоративне управління. Всі наявні чинники глобалізаційного впливу варто згрупувати за такими напрямками: суспільний розвиток, інституційний розвиток, економічний розвиток, інноваційний розвиток, технологічний розвиток.

Варто усвідомлювати, що зазначені напрями є досить узагальненими і не надають відповідей на багато питань: які саме механізми впливу; в чому цей вплив проявляється; за якими критеріями цей вплив можна визначити тощо. В сьогоденні існує багато індексів, які в тій або іншій мірі торкаються проблематики корпоративного управління, зокрема: глобальний інноваційний індекс (GII), індекс економіки знань, індекс людського розвитку та інші.

Доречно зазначити, що вказані індекси дуже цікаві самі по собі, але не зовсім інформативні з точки зору вимірювання впливу глобалізації на систему корпоративного управління, оскільки їх розробники мали на меті зовсім інші завдання. Особливо їх неповнота та різновекторність відчутна з огляду на прийняття коректних рішень в області удосконалення корпоративного управління.

По-перше, в дійсності міжнародна статистична база дозволяє врахувати значно більше коло чинників глобалізаційного впливу, але вони мають розглядатися саме з точки зору перетворення системи управління. По-друге, сучасний підхід передбачає розгляд лише позитивних характеристик (стимуляторів) глобалізаційного впливу, залишаючи поза увагою негативні показники (дестимулятори) даного процесу. По-третє, має бути запропонована певна технологія визначення питомого внеску обраних індикаторів у загальний показник глобалізаційного впливу.

Розв'язання поставлених завдань, подолання обмеженості сучасного підходу можуть відбутися лише за умов побудови наступної структури індексу глобалізаційного впливу.

Кожен із функціональних індексів (Y_k) віддзеркалює певний напрям впливу глобалізаційних чинників (рис. 1) на систему корпоративного управління та є досить ємним показником, отже утворюється шляхом поєднання певної низки субіндексів (Y_{ki}). Субіндексами виступають конкретні показники в межах того або іншого напрямку.

Оскільки такі властивості постають результуючою сукупності чинників, тобто не мають визначеного кількісного виміру, то субіндекси формуються в результаті підсумку індивідуальних індексів (Y_{ki}), кожен з яких є адекватним конкретному кількісному параметру глобалізаційного впливу (наприклад, відатки на власні та сторонні наукові дослідження; інноваційна спроможність; кількість патентів, отриманих у інших країн тощо). Причому індивідуальні індекси в складі функціональних індексів (Y_k) за характером дії (позитивна або негативна) поділяються на стимулятори та дестимулятори [1].

Рис. 1. Структура індексу глобалізаційного впливу на систему корпоративного управління

Отже, в основу даної методики покладено принцип “піраміди”, тобто спочатку розраховуються індивідуальні індекси (стимулятори та дестимулятори), підсумовування яких за якісними ознаками з урахуванням їх питомої ваги дозволяє отримати групові (функціональні) індекси, потім обчислюється індекс глобалізаційного впливу в цілому.

Список використаної літератури:

1. Маляр Д. В. Вплив глобалізаційних чинників на систему корпоративного управління в Україні та світі // Д. В. Маляр / Оптимізація систем управління в умовах економічної конкуренції : монографія / за ред. д.е.н. Ю. Є. Петруні. – Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2018. – С. 97–109.

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІ В ОРГАНІЗАЦІЇ

Яковлєва О. М., Сухобрус Д. В.

Система стимулювання праці займає важливу роль в ефективному управлінні персоналом. Цей процес постійно змінюваний, відповідно до якого слід застосовувати новітні удосконалені підходи до вибору ефективних методів роботи з персоналом в організації.

Стимулювання відіграє значну роль в діяльності організації, тому воно спрямоване на мотивацію працівника виконувати свої обов’язки ефективніше та більш якісно, що не тільки покриває витрати роботодавця на організацію виробничого процесу, а й дає змогу отримати певний прибуток.

Основним капіталом будь якої організації є її співробітники, оскільки досягнення цілей організації установи та підприємства залежать виключно від них. Для того, щоб працівники були зацікавлені разом з керівництвом цілями організації, необхідно їх мотивувати до цього. Мотивація в даному випадку ро-

зуміється як процес спонукання себе чи інших працювати для досягнення особистих цілей або цілей організації.

Які б ні були наші погляди на трудову мотивацію, навряд чи можна заперечувати, що винагорода чи компенсація співробітникам грає винятково важливу роль у залученні, мотивуванні і збереженні в організації необхідної їй робочої сили. Можна відзначити, що компенсація може робити прямопротилежний вплив на співробітників – мотивуючи і демотивуючи їх.

Неефективна система винагороди може викликати в працівників незадоволеність (як розміром, так і способами визначення і розподілу винагороди), що спричиняє зниження продуктивності праці, падіння якості, порушення дисципліни. Незадоволені компенсацією працівники можуть вступити у відкритий конфлікт із керівниками організації, припинити роботу, організувати страйк чи залишити організацію.

З іншого боку, ефективна система компенсації стимулює продуктивність працівників, направляє їхню діяльність у потрібне для організації русло, тобто підвищує ефективність використання людських ресурсів. Основне значення системи компенсації полягає в тім, щоб стимулювати виробниче поведіння співробітників і, направивши його на досягнення стратегічних задач, що стоять перед нею, іншими словами, з'єднати матеріальні інтереси працівників зі стратегічними задачами організації. Ця ключова установка визначає мети системи компенсації.

Поліпшення потреби мотивації стимулювання працівників в організації можна досягти за таких умов: активізація системи управління розвитку персоналом, розширення інноваційної діяльності, запровадження самомотивації персоналу, впровадження системи мотиваційного моніторингу, тобто корекція системи мотивації. Стимулювання та мотивація працівників будь-якої організації повинна бути спрямована на стимулювання продуктивності, творчості, майстерності та ініціативи – всіх тих якостей, які сприяють ефективнішій роботі та ведуть до досягнення стратегічних цілей підприємства.

Ключові рекомендації щодо покращення мотивації та запобігання демотивації: забезпечення максимально реалістичнішої інформації в процесі відбору, формулювання реальних очікувань, управління персоналом за цілями, встановлення реальних цілей, відділення складних цілей на короткострокові етапи, активне використання додаткових навиків персоналу, фокусування на ідеях та пропозиціях працівників, формування організаційної культури, розвиток почуття прихильності працівників до організації, заохочення і оцінка досягнень співробітників, розвиток системи управління кар'єрою.

Підводячи підсумок, необхідно зазначити, що мотивація та стимулювання персоналу є одним з найважчих напрямків діяльності менеджера, а здатність мотивувати та стимулювати підлеглих – це мистецтво. Організації, в яких управлінський персонал оволодів цим мистецтвом, займають, як правило провідні позиції на ринку.

Жодна система контролю не буде працювати, якщо не буде створено дієву систему стимулювання праці, оскільки це спонукає кожного окремого працівника та колектив у цілому до досягнення особистих та загальних цілей. Система стиму-

лювання праці – це ефективний інструмент управління персоналом, лише якщо він добре розроблений та належним чином використовується на практиці.

Слід зазначити, що модель системи матеріально-морального стимулювання вигідна як керівництву, так і персоналу організації. Вона спрямована на досягнення своїх цілей, беручи до уваги економічні інтереси працівників: збільшення їх навантаження та інтенсивність роботи нагороджується підвищенням заробітної плати. Оцінка продуктивності прив'язана до чітких показників, що в кінцевому рахунку дозволяє управляти, в залежності від обсягів виробництва, з урахуванням оптимізації витрат.

Розробка та впровадження нової системи стимулювання є однією з найважливіших напрямів стратегічної діяльності менеджерів з персоналу. Тому ми вважаємо, що мотиваційна програма є потужним інструментом управління персоналом та основним методом вдосконалення системи стимулів в організації.

ФУНКЦІОНАЛЬНА СЕМАНТИКА ДИПЛОМАТИЧНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Борисенко О. П., Лихацька К. О.

Дипломатія – її сфера міждержавні відносини – якісно відрізняється від усіх інших сфер суспільного життя. Високопрофесійна і добре організована дипломатична служба як невід'ємна складова державної служби України – найважливіша умова успішного виконання державою своїх функцій, вирішення стратегічних і тактичних завдань політики Української держави на міжнародній арені. Значення ефективності, професіоналізму, компетентності дипломатичних інститутів і їх співробітників об'єктивно зростає в переломні моменти історії держави, коли змінюється її правова база і соціально-політична сутність. Також зміни в управлінні, організації, формах і методах діяльності дипломатичних структур обумовлюються модифікацією системи міжнародних відносин, глобалізацією та інтернаціоналізацією міжнародних проблем, посиленням впливом на дипломатичний процес нових інформаційних технологій, підвищенням питомої ваги багатосторонньої дипломатичної діяльності відповідних інститутів. Безперечним є те, що вплив всіх цих факторів буде зростати протягом ХХІ ст., що закономірно ставить на порядок денний завдання зміцнення основ дипломатії та дипломатичної служби, виділення цієї проблематики і, відповідно, розробки більш детального законодавчого регулювання української дипломатичної служби.

В цілому система дипломатичної державної служби України сформувалася, але на даному етапі йде складний, суперечливий процес її вдосконалення, якому притаманні як елементи і риси попередньої структури дипломатичної служби, що часто не відповідає новим відносинам, що складаються в економіці України, так і якісно нові властивості. Нові підходи, пошуки шляхів більш раціональної моделі організації дипломатичної державної служби вимагають наукового передбачення і прогнозування. Всі ці питання об'єктивно вимагають всебічного вивчення історії, досвіду, традицій дипломатичної служби нашої держави.

Дипломатична служба є одним з найважливіших елементів державної влади і державного управління. Високий професіоналізм – її найважливіша відмінна риса. Не випадково дипломатів, працівників вітчизняної дипломатичної служби завжди відрізняли і сьогодні відрізняють найширша ерудиція, організованість, культура, вміння ефективно використовувати новітні інформаційні технології, глибоке розуміння історичних доль свого народу. Разом з тим дипломатична служба – це професійна діяльність громадян України в державних органах, які здійснюють зовнішньополітичну діяльність держави відповідно до Конституції України, законодавства і міжнародних договорів, віденських конвенцій про дипломатичні і консульські зносини.

Дипломатична служба функціонально вирішує крім власне політичних завдань, безліч завдань адміністративно-управлінського характеру з професійного забезпечення високоефективного функціонування зовнішньополітичного відомства України. Вона включає інформаційно-аналітичну, організаційно-управлінську та кадрову роботу, правове, протокольне, документаційне, адміністративно-технічне, фінансово-економічне забезпечення зовнішньополітичних структур.

Дипломатія – це організаційно-політичний інструмент реалізації зовнішньополітичного курсу держави, сукупність засобів, прийомів і методів досягнення зовнішньополітичних цілей, свого роду механізм взаємовідносин між суверенними державами, заснована на взаємному обміні дипломатичними представниками, що втілюють суверенітет своєї держави.

За визначенням професора В. І. Попова, “дипломатія – це наука міжнародних відносин і мистецтво ведення переговорів керівниками держав і урядів і спеціальними органами зовнішніх зносин – міністерствами закордонних справ, дипломатичними представництвами, участь дипломатів у визначенні курсу зовнішньої політики країни і її просування в життя мирними засобами. Головна її мета і завдання – захист інтересів держави та її громадян”. Дедалі більш поширеною стає практика прийняття найважливіших зовнішньополітичних рішень в адміністраціях президентів чи канцеляріях глав урядів за допоміжної ролі дипломатичних відомств. Однак цей феномен виявляється, насамперед, у представницькому та медійному полі чи при ухваленні закритих стратегічних рішень. Проте виклики глобального розвитку, нові пріоритетні завдання міжнародного порядку денного – просування демократичних цінностей, протидія агресіям, надання сприяння миротворчим зусиллям, вирішення проблем навколишнього середовища, питань зростаючих мас біженців, боротьби з корупцією, міжнародним тероризмом тощо – вимагають ширшого залучення дипломатичного ресурсу до вирішення проблем національної зовнішньої політики та національної безпеки.

Отже в умовах формування сучасної зовнішньополітичної діяльності держави надзвичайно важливим є залучення такого багатогранного й багатовекторного ресурсу як дипломатична діяльність, розвиваючи партнерські принципи вирішення міжнародних проблем та різні рівні впливу на формування національних зовнішньополітичних курсів держав.

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Тарасенко В. І.

У підвищенні ефективності та економічної результативності зовнішньоекономічної політики держави ключову роль з погляду перетину інтересів систем всіх рівнів управління відіграє регіон як суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності. А тому питання регулювання зовнішньоекономічної діяльності на мезорівні, зокрема, засобами законодавчої влади, є вкрай актуальним та своєчасним.

Проблемам регулювання зовнішньоекономічної діяльності та рівні регіону присвячено багато досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких П. Ю. Беленький, В. М. Геєць, Б. М. Данилишин, Л. В. Дейнеко, Я. А. Жаліло, Л. Клайт, В. В. Коломієць, А. І. Кредісов, А. І. Мокій, Н. М. Пархоменко, В. І. Пила, М. А. Пивоварова, М. І. Фащевський, А. С. Філіпенко, Є. В. Хлобистов, Л. Г. Чернюк, Ю. С. Ширяєв, Д. Шнейдер та ін.

Основа регулювання діяльності суб'єктів господарювання України на зовнішніх ринках – це Закон “Про зовнішньоекономічну діяльність”, який дає визначення основним термінам, застосовуваним у практиці зовнішньоекономічної діяльності; закріплює основні принципи і правила здійснення зовнішньоекономічної діяльності; визначає коло суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, їх права та обов'язки; дає перелік можливих видів зовнішньоекономічної діяльності; законодавчо закріплює регулювання зовнішньоекономічної діяльності; регулює економічні відносини України з іншими державами та міжнародними міжурядовими організаціями; захищає права та інтереси держави і суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; зумовлює відповідальність України як держави і суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності при порушенні ними Законів України чи обов'язків, пов'язаних з виконанням контракту, а також визначає застосовувані до них санкції. Розширення зовнішньоекономічної діяльності в країні почалося з моменту проголошення незалежності з прийняттям важливих законодавчих актів: вище згаданий Закон України “Про зовнішньоекономічну діяльність”, а також “Про митну справу в Україні”, “Про єдиний митний тариф” (на сьогодні є такими, що втратили чинність), “Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті”, “Про операції з давальницькою сировиною”, “Про режим іноземного інвестування” та ін. У “Положенні про форму зовнішньоекономічного контракту” наведено перелік основних нормативно-правових актів України, що регулюють питання форми, порядку укладання та виконання зовнішньоторговельних договорів (контрактів):

- Цивільний кодекс України (з редакцією від 02.08.2018 р.);
- Закон України “Про зовнішньоекономічну діяльність” (з редакцією від 04.10.2018 р.);
- Закон України “Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті” (з редакцією від 03.01.2017 р.);

- Закон України “Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності” (з редакцією від 15.10.2014 р.);
- Указ Президента України “Про заходи щодо впорядкування розрахунків за договорами, що укладають суб’єкти підприємницької діяльності України”;
- Декрет Кабінету Міністрів України “Про систему валютного регулювання і валютного контролю” (з редакцією від 04.10.2018 р.);
- Постанова Кабінету Міністрів України і Національного банку України “Про типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів) і типові форми захисних застережень до зовнішньоекономічних договорів (контрактів), які передбачають розрахунки в іноземній валюті”.

Для обмеження або заохочення експорту або імпорту окремих груп товарів, захисту вітчизняних товаровиробників в Україні запроваджено режим ліцензування, передбачений ст. 16 Закону України “Про зовнішньоекономічну діяльність”, а також, запроваджені механізми захисту національного товаровиробника від субсидованого та демпінгового імпорту. Так, були прийняті Закони “Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту” (редакція від 04.10.2018 р.), “Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту” (редакція від 04.10.2017 р.), “Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну” (редакція від 04.10.2018 р.).

Отже, регулювання зовнішньоекономічної діяльності на регіональному і державному рівнях, зокрема, засобами законодавчої влади через систематизацію та вдосконалення чинного законодавства, є першочерговою запорукою підвищення ефективності та соціально-економічної результативності зовнішньоекономічної політики України.

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ

Чехлатий К. О., Коротич Б. І.

За сучасних складних умов розвитку та функціонування організацій постійно виникає необхідність в удосконаленні системи управління, яка б була здатною до адаптації у нестабільному зовнішньому середовищі. Сучасний світ стоїть на порозі нового суспільства – інтелектуального, що базується на концепції “економіки знань”. Проблеми “економіки, що базується на знаннях”, “організації, яка навчається” стають нині предметом дослідження всесвітньо відомих економістів, теоретиків та практиків менеджменту. Особлива увагу приділяється питанням стратегічного управління, з огляду на зміни як внутрішнього, так і зовнішнього середовища сучасних організацій.

Досягнення українськими підприємствами стійких конкурентних переваг на зовнішніх і внутрішніх ринках неможливе без створення системи управління, адекватної сучасним вимогам щодо ефективності функціонування соціально-економічних систем, такої, що базується на основі їх гнучкості, адаптивності, керованості, здатності до розвитку тощо. Залежно від умов комерційної діяльності кожна фірма використовує відповідну теорію управління, найпрогресивнішою та найбільш ефективною серед яких є теорія стратегічного управління.

Сутність визначення “стратегія” має грецьке походження. Цей термін прийшов до науки управління з військового лексикону та початково означав “мистецтво генерала, мистецтво вести бій”. З погляду менеджменту поняття “стратегії” можна інтерпретувати як концепцію, що має на меті створення реальної конкурентної переваги, спроможної зберігатись довгий час. Стратегія – це діяльність, план, програма, правила, що спрямовані на досягнення довгострокових цілей організації, основа підвищення її конкурентоспроможності у складних та змінних ринкових умовах.

Щодо визначення стратегічного управління в цілому, то підходи детермінації теж різняться. На думку Б. Літовченка та Б. Толса, стратегічний менеджмент визначається як розробка та реалізація певного типу поведінки організації, що має задовольнити інтереси її власників та персоналу [1, 36]. Водночас Портер наголошує, що: “Стратегічний менеджмент – динамічний процес аналізу, вибору стратегій, забезпечення та реалізації розроблених планів організацією” [2, 75]. Отже, стратегічний менеджмент можна визначити як сукупність довгострокових планів та дій, що мають йти на користь усій організації. Саме проблема виживання у довгостроковому періоді є об’єктом вивчення стратегічного менеджменту. Разом зі змінами середовища теорія та практика стратегічного менеджменту відчували необхідність змін на подальше вдосконалення. Розвиток ринкових відносин в Україні здійснюється в умовах нестабільності зовнішнього середовища бізнесу. Це викликає необхідність вирішення проблем гнучкої адаптації підприємств до зовнішніх змін у процесі досягнення цілей їх дальшого розвитку на основі використання сучасних досягнень науки управління. У зв’язку із цим набуває особливої актуальності поглиблене вивчення стратегічного управління, зростає роль і значення процесу розробки та реалізації стратегії підприємства.

Керуючись концепцією стратегічного управління, аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища стає необхідним елементом визначення місії та цілей організації. Стратегії являють собою інструменти досягнення таких цілей, а для успішної реалізації обраного стратегічного набору необхідно, щоб організація функціонувала відповідно до вибраної концепції управління. Зрештою, слід зауважити, що стратегічне управління не є панацеєю від всіх управлінських недуг для підприємств. Концепція стратегічного управління ще знаходиться в стадії становлення і тому для забезпечення успіху діяльності підприємства потребує вмілого використання її з урахуванням специфіки зовнішніх умов.

Можна зробити висновок, що стратегія – це довгостроковий якісно визначений напрям розвитку організації, спрямований на закріплення її позицій, задоволення потреб споживачів і досягнення поставлених цілей. Стратегію вирізняють довгостроковість та впровадження інновацій.

Стратегічне управління в діяльності організації завдання, яке виконує стратегія діяльності фірми – забезпечення впровадження інновацій та змін в організації шляхом розподілу ресурсів, адаптації до зовнішнього середовища, внутрішньої координації та передбачення майбутніх змін у діяльності.

Список використаних джерел:

1. Толс М. Стратегический менеджмент : учебное пособие для проведения курса / М. Толс, Б. Литовченко ; под ред. Б. В. Литовченко. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М.
2. Портер М. Конкурентное преимущество: Как достичь высокого результата и обеспечить его устойчивость / Майкл Портер ; [пер. с англ. Е. Калинина]. – 2-ге вид. – М. : Альпіна Бізнес Букс, 2006. – 715 с.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ УКРАЇНИ

Черевань О. С.

Зовнішньоекономічна діяльність (далі – ЗЕД) України та її державно-управлінської складової є різноманітним сучасним явищем, що відображає глобалізаційні та євроінтеграційні процеси. Україна, як і всі держави, прагне встановити взаємовигідне економічне співробітництво на регіональному та світовому рівнях, докладаючи серйозних зусиль щодо узгодження всього комплексу багатосторонніх відносин. Важливою складовою цих відносин є зближення національних економічних, політичних, правових, соціальних, управлінських та інших систем з системами зарубіжних країн та міжнародних організацій. Сьогодні ЗЕД України характеризується динамічними змінами, зумовленими участю в інтеграційних процесах світового масштабу і в тих, що відбуваються в Європі. Це позитивно впливає на розвиток економіки країни, сприяє підвищенню технічного рівня виробництва, дає можливість використовувати його для модернізації досягнення світової науково-технічної революції, раціонально витрачати природно-сировинні ресурси. Також, результатів можна досягти на основі теоретичного обґрунтування зважених підходів до вирішення питань державного управління ЗЕД України, спрямованості українського законодавства у цій сфері на рівноправну участь в економічних міжнародних організаціях та послідовне і рішуче відстоювання національних інтересів. Сьогоднішня система державного управління ЗЕД держави та правове врегулювання цієї діяльності поки що нездатні забезпечити ефективне рішення існуючих проблем. Тому необхідність вдосконалення механізмів та інструментів управління ЗЕД України і адаптації вітчизняного законодавства до міжнародних норм і, до законодавства Європейського Союзу.

У формуванні міжнародних економічних відносин у світі сформувався певний комплекс заходів регулювання зовнішньоторговельної політики, який дає можливість країнам впливати на формування структури й напрямів розвитку власних зовнішньоекономічних зв'язків, а також зовнішньоторговельну політику інших держав. Україна використовує стандартний набір інструментів регулювання зовнішньої торгівлі. Україна застосовує інструменти тарифного та нетарифного регулювання [1].

У зв'язку зі вступом України до СОТ нині надзвичайної актуальності набуває розгляд особливостей митного регулювання, яке є важливим економічним

регулятором ЗЕД. Серед розвинених країн практично немає таких, які використовували б цей інструмент регулювання в основному для поповнення державної скарбниці. Митно-тарифне регулювання серед високорозвинених країн переважно застосовується як інструмент ефективного протекціонізму, а отже, забезпечення ефективного суспільного відтворення, оптимізації галузевої структури економіки, досягнення сприятливих макроекономічних показників [2]. Україна у цьому дещо відрізняється: частка митних надходжень у загальному доході державного бюджету залишається ще досить високою, що певним чином суперечить загальносвітовій тенденції. Україні слід замінювати фіскальний характер митно-тарифного регулювання на поміркований протекціонізм.

Застосування мита може мати як економічний, так і політичний характер. Введення мита може бути засобом економічного тиску на відповідні держави або створення режиму найбільшого сприяння з політичних мотивів, в основу яких покладені соціальні корені. Тому має сенс визначати не просто економічну, а соціально-економічну і торговельно-політичну роль митного тарифу, що дає змогу сформулювати перелік його функцій (фіскальна, стимулююча, регулятивна, захисна, політична та соціальна) та конкретизувати роль митно-тарифного регулювання (фінансово-економічна та соціально-політична) [3].

Отже, Україна використовує базовий набір основних методів (прямих і непрямих) та інструментів економічного й адміністративного впливу (або інструментів регулювання зовнішньої торгівлі), які покладено в основу митно-податкової політики держави й реалізуються через застосування мита, що може мати як економічний, так і політичний характер. Тому соціально-економічна і торговельно-політична роль митного тарифу дає змогу сформулювати перелік таких його функцій, як фіскальна, стимулююча, регулятивна, захисна, політична та соціальна.

Список використаних джерел:

1. Батченко Л. В. Кон'юнктура світового ринку і тенденції розвитку зовнішньоекономічної діяльності регіонів України / Л. В. Батченко, О. Г. Ткаченко // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 8. – С. 197–206.
2. Третяк В. В. Розвиток регулювання зовнішньоекономічних зв'язків: питання теорії та практики : монографія / В. В. Третяк ; НАН України. Ін-т ек. прав. досліджень. – Донецьк : Юго-Восток, 2005. – 331 с.
3. Експортно-імпорتنі операції України [Електронний ресурс] / Офіц. сайт Держкомстату України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Маляр Д. В., Черниш Л. В.

На сучасному етапі розвитку української економіки майже усі сфери економічної діяльності стикаються з негативними явищами, обумовленими впливом загальноекономічної кризи, а саме: погіршенням кон'юнктури ринку, скороченням інвестиційних ресурсів, звуженням багатьох сегментів ринку, “за-

регульованістю” ринку тощо. Навіть високотехнологічні підприємства, наприклад, телекомунікаційні, стикаються з кризовими явищами [1, 221–222].

Антикризове управління зазвичай визначається як набір відповідних методів, прийомів та управлінських дій, спрямованих на виявлення, попередження та подолання кризових явищ і ситуацій для того, щоб у подальшому забезпечити стабільну беззбиткову діяльність діючих установ. Тому метою антикризового управління на мікрорівні є досягнення фінансової стійкості окремої діючих установ, які реалізується крізь призму наступних завдань: запобігання кризовим явищам; виведення підприємства з кризової ситуації, якщо не вдалося її уникнути; відновлення роботи на докризовому рівні. Іншими словами, антикризове управління здійснюється з метою відновлення нормального стану, усунення внутрішніх причин кризи та забезпечення готовності до нових випробувань.

Вивчення проблематики антикризового управління здійснювали такі економісти, як: С. М. Еш, І. Ансофф, А. М. Поддєрьогін, що займались дослідженням антикризового управління з позиції системності його реалізації. Особливо варто відзначити дослідження таких вчених, як: М. Портера, Л. О. Лігоненко, Н. С. Захаренко та А. М. Ткаченко, які досліджували антикризове управління безпосередньо у складі стратегії та стратегічного управління.

Зазвичай причинами кризового стану підприємств, практично усіх галузей та секторів економіки України, є не тільки вплив зовнішніх факторів: зниження платоспроможного попиту, втрата налагоджених господарських зв'язків, ринків закупівлі та збуту, суттєве збільшення цін на енергоносії, недосконале правове поле господарської діяльності, висока конкуренція тощо, але й не адекватний ринковим вимогам механізм управління господарсько-фінансовою діяльністю [2].

Головне призначення антикризової стратегії підприємства – це саме виживання підприємства протягом довгострокового періоду, залишаючи на другий план отримання позитивного фінансового результату. Під таким кутом зору прибуток не є таким важливим, як існування підприємства взагалі.

З огляду на погіршення фінансового стану та збиткову діяльність багатьох установ в Україні, низький рівень капіталізації та ліквідності, а також значне погіршення якості їх активів, існує об'єктивна потреба у розробленні належних заходів антикризового управління, спрямованих на поліпшення фінансової діяльності компаній та стабілізацію їх функціонування загалом. Методи антикризового управління усіх сфер діяльності можна систематизувати таким чином:

1. *Нормативно-правові*: розроблення внутрішніх нормативно-правових документів з антикризового управління фінансовою діяльністю організацій.

2. *Інформаційно-аналітичні*: попередня діагностика та прогнозування кризових процесів; проведення стрес-тестування; розробка програм фінансового оздоровлення, планів антикризового управління ліквідністю; оцінка якості активів і пасивів.

3. *Організаційно-управлінські*: розробка і впровадження систем ризик-менеджменту; процедури реструктуризації; аутсорсинг; бенчмаркінг; скорочення персоналу; формування позитивного іміджу компанії; закриття неприбуткових філій; відмова від неперспективних напрямків бізнесу.

4. *Фінансові*: диверсифікація ресурсної бази та активів; встановлення внутрішніх фінансових нормативів і лімітів; залучення довгострокових ресурсів у вигляді інструментів капіталу та на умовах субординованого боргу; реструктуризація фінансової заборгованості; продаж активів; впровадження нових методів управління прибутком.

Виходячи з вищезазначеного, в умовах глобалізації, порівняно з розвинутими країнами у зовнішній торгівлі Україна повинна застосовувати політику помірною протекціонізму, захищаючи галузі і напрямки, що становлять найбільший для неї інтерес. Адже у розвинутих країнах переважає система єдиного регулятора фінансового сектору. Звісно, ми можемо поки лише мріяти про запровадження в межах цієї системи поширеної практики (за необхідності) “впорядкованої ліквідації” великих і системно важливих корпорацій при наявній загрозі фінансовій стабільності з подальшим гарантуванням компенсації фінансових втрат. Проте випадок з Приватбанком змушує дещо замислитись.

Таким чином, висока ймовірність виникнення кризових явищ в економічній діяльності держави зумовлює необхідність впровадження спеціалізованих заходів антикризового управління (нормативно-правових, інформаційно-аналітичних, організаційно-управлінських та фінансових), спрямованих на протидію та нейтралізацію даних явищ. Такі заходи повинні мати комплексний характер і сприяти стабільності роботи установ та відновленню довіри до нього. Це дасть змогу створити гнучку систему управління, яка своєчасно реагуватиме на негативні зміни внутрішнього і зовнішнього середовища, а також сприятиме відновленню позитивних тенденцій в економічному розвитку держави.

Список використаних джерел:

1. Предборський В. А. Економічна безпека держави : монографія / В. А. Предборський. – К. : Кондор, 2005. – 391 с
2. Ткаченко А. М. Криза: сутність, класифікація та причини виникнення [Електронний ресурс] / А. М. Ткаченко, Ю. В. Калюжна // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності : збірник наукових праць. – 2013. – № 1. – Режим доступу : <http://eir.pstu.edu/bitstream/handle/123456789/5554/C.%20122.pdf?sequence=1>

МОТИВАЦІЙНІ ІДЕЇ ТЕОРІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Олексієнко Р. Ю., Берестовська М. А., Діхтяренко Д. А.

Нині дедалі частіше можна зустріти думку, що сучасна система освіти з часом все більше втрачає спроможність повноцінно готувати майбутнього кваліфікованого працівника, звичайно, якщо сам студент не має бажання невтомно навчатися, виконуючи усі необхідні вимоги.

Щоб заохочувати студентів до навчання, існують різні мотиваційні методи та підходи. Найбільш відомий з них – стипендія, але навіть вона не досить дієва

у сучасних реаліях. По-перше, отримують стипендію не всі студенти; по-друге, розмір стипендії не завжди відповідає їхнім очікуванням. Так чи інакше, питання постійного пошуку більш ефективних методів мотивації студентів до навчання залишаються актуальними. І, на наш погляд, найбільш доцільно шукати відповіді у теорії організації Дугласа Мак-Грегора.

Нагадаємо, Мак-Грегор стверджував, що, за теорією “Х”, люди інертні за своєю природою, при першій нагоді всіляко ухиляються від роботи. Відсутність амбіцій у людини, позбавляє її від відповідальності, тому вона працює під суворим керівництвом. Лише постійний контроль, тиск і загроза покарання змушує людину працювати ефективно.

На противагу існує теорія “У”, яка припускає, що робота – це властивий для людини процес, як і гра. Сприятливі умови праці спонукають до розвитку самоконтролю та відповідальності; в цьому середовищі працівники використовують творчі рішення та інтелектуальний потенціал. Теорія “У” стверджує, що працівники мають амбіції та внутрішні стимули, прагнуть взяти на себе відповідальність, здатні до ефективного самоуправління. Вважається, що працівники отримують задоволення від своїх обов’язків, отож виникає необхідність створення гнучкої системи, де пріоритетом будуть можливості для розвитку, а не правила. Мотиватором тут виступає задоволення від виконаної роботи тощо.

Для прикладу, у сучасній системі освіти у вищих навчальних закладах по відношенню до студентів з боку викладачів, здебільшого, можна чітко простежити переважання елементів теорії “Х”, за Мак-Грегором. За такою логікою, по-перше, студент за своєю природою лінивий, не бажає працювати і всіляко уникає цього (Але якщо студент займається тим, що йому подобається, то він буде спрямовувати свої сили на отримання знань в цій сфері діяльності).

По-друге, у студентів присутній страх відповідальності та прагнення до того, аби ними керували (але якщо студент сам висунув певну думку, яку підтримали, то він, безсумнівно, візьме на себе відповідальність і власноруч буде контролювати процес реалізації цієї власної думки).

По-третє, ефективний результат навчання досягається лише за рахунок примусу і покарань (ще з дитинства в людини виробляється умовний бунтівний рефлекс: “якщо мене щось змушують робити, то я категорично відмовляюся це робити”). Велика кількість дітей, яких батьки змушували відвідувати гуртки, що їм зовсім не подобаються, кидали їх при першій можливості, або всіляко відмовлялися їх відвідувати. Студенти, по суті, – це ті ж самі діти, тільки трохи доросліше, тож з ними працює така ж система).

Нарешті, суворе керівництво і контроль вважаються у вищих закладах освіти ефективними методами управління (Так, без контролю складно досягти найкращого результату, але й надмірний контроль також не є запорукою успіху. Студенти навчаються методом проб і помилок, поступово просуваючись до своєї мети. Якщо надто суворо керувати та контролювати їх, вони не матимуть того простору, де можуть отримати корисні знання на власному досвіді).

Отже, практика доводить, що примус, надмірний контроль, суворе керівництво не завжди є найефективнішим методом заохочення до діяльності. Зок-

рема, вважаючи студента лінивим, викладач може не помітити, що у нього просто не виходить розібратися з предметом або він вважає предмет не потрібним у його майбутній діяльності, тому спрямовує власні сили на вивчення іншої дисципліни. У той же час, важливою місією самого викладача є донесення до студента прикладів, чому саме та чи інша дисципліна необхідна для успішного майбутнього студента і де саме він зможе використати набуті знання та навички. Але у будь-якому разі студент сам має прагнути виявити себе в тій сфері, яка йому цікава.

Саме за теорією “У”, студентам потрібно давати більше свободи для прояву творчості та самостійності. Якщо студент недостатньо мотивований, викладач повинен допомогти йому сформулювати цілі та наміри, які студент прагне досягти та визначити шлях до їх здійснення. Викладач у цьому випадку виступає як сполучна ланка, забезпечуючи відповідність цілей студентів та цілей викладача щодо подачі відповідної дисципліни. До того ж викладач організовує двостороннє спілкування, щоб створити атмосферу відкритості й щоб, у разі потреби, студенти мали можливість звернутися до нього.

Загалом потрібно спрямовувати студентів до самоосвіти та саморозвитку, аргументуючи це тим, що ніхто, окрім них самих не зможе віднайти всі ті необхідні знання, які зроблять їх кращими у своїй сфері діяльності.

Слід показати студентам, що вони мають вільний простір для свого самовираження та самореалізації. У такому разі їхній потенціал буде задіяний у повному обсязі. Тож студенти можуть брати активну участь у прийнятті рішень та користуватися широкими повноваженнями при виконанні завдань.

Також необхідно заохочувати студентів до результатів праці та ввести поняття спільної мети. Адже колектив, який підпорядкований загальній меті, прагне через високу самосвідомість, самоорганізацію та внутрішній контроль, раціоналізувати власну діяльність.

Отже, можна зробити висновок, що теорія “У”, за Мак-Грегором, має набагато більше шансів довести власну ефективність на практиці, у порівнянні з теорією “Х”. Тож викладачам доцільно бути відкритими до більш позитивного погляду на природу навчання та використання реальних можливостей, які вони створюють для студентів. Студенти, своєю чергою, мають займати активну позицію у прийнятті рішень та реалізації мети, спрямовуючи власну енергію на досягнення успіхів у навчанні, вчитися творчо вирішувати проблеми.

РОЛЬ МИТНИХ ПОСЕРЕДНИКІВ У ЗДІЙСНЕННІ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СПРАВИ

Полторацький О. М.

Митні посередники, як суб'єкти державної митної справи, завжди відігравали важливу роль під час її здійснення. В умовах інтернаціоналізації та глобалізації світової торгівлі участь митних посередників під час здійснення зовнішньоекономічних операцій має особливий інтерес, відіграє важливу роль у забезпеченні безперешкодного переміщення товарів через митний кордон України, забезпеченні надходження митних платежів до державного бюджету України.

Питання, пов'язані із роллю та проблемами діяльності митних посередників досліджувалось такими науковцями, як Є. В. Додін, А. В. Мазур, Д. В. Приймаченко, В. В. Прокопенко, І. І. Світлак, І. О. Федотова та ін. Однак динамічність процесів у митній сфері дозволяють вважати дану тематику актуальною та затребуваною для обговорення та досліджень і на сучасному етапі.

Діяльність митних посередників забезпечує загальні умови взаємодії суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності з органами доходів і зборів.

За кожним із видів діяльності митні посередники мають особливі функціональні аспекти. Так, основною функцією митного брокера є надання послуг з декларування товарів; призначення магазину безмитної торгівлі – реалізація товарів, поміщених у митний режим безмитної торгівлі; призначення митного складу – зберігання товарів під митним контролем; вільна митна зона створюється та призначена для зберігання товарів під митним контролем, їх переробки та/або виробництва нових товарів; склад тимчасового зберігання передбачає тимчасове зберігання товарів під митним контролем до поміщення їх у митний режим; вантажний митний комплекс створюється та функціонує для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України.

Надання посередницьких послуг в митній сфері створює реальні умови компетентного проведення та прискорення передбачених для відповідних товарів митних процедур. Як наслідок, збільшення товарообігу вантажів, що переміщуються через митний кордон України, захисту законних прав та інтересів фізичних і юридичних осіб під час здійснення ними зовнішньоторговельних операцій.

Незважаючи на відчутні переваги посередницької діяльності в митній сфері, у залученні посередників існують також ймовірні ризики. До них можна зарахувати високу залежність ефективності та якості надання послуг митними посередниками від рівня їх сумлінності, добросовісності, підприємницької активності та комунікативних зв'язків між усіма учасниками – замовниками послуг та їх виконавців.

У міжнародній практиці існують відповідні вимоги до вибору посередника:

1. посередник має бути спроможним забезпечити необхідний рівень надання основних та за потреби додаткових сервісних послуг;
2. мати у своєму розпорядженні належну інфраструктуру та матеріально-технічну базу;
3. митний посередник як суб'єкт господарської діяльності країни має бути фінансово стабільною юридичною особою, мати бездоганну ділову репутацію та готовність до довготривалого співробітництва;

Завдяки використанню послуг митних посередників ефективність зовнішньоекономічних операцій, прозорість їх здійснення підвищується.

Водночас у діяльності митних посередників, їх ролі у здійсненні митної справи існує ряд невизначеностей, які потребують узгодження на законодавчому рівні, контролю діяльності митних посередників з боку відповідних структур та громадських організацій. На теперішній час непоодинокими є факти зловживань з боку працівників органів доходів і зборів щодо суб'єктів в митній

посередницької діяльності і в першу чергу це стосується взаємовідносин, пов'язаних із наданням дозволів на проведення посередницької діяльності та її контролю органами доходів і зборів.

На сучасному етапі розвитку інституту послуг, що надаються митними посередниками, доцільно вжити заходів щодо налагодження конструктивних відносин між органами доходів і зборів, суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та митними посередниками. Потребує уваги питання розвитку об'єктів митної інфраструктури та її локації відносно інфраструктури митних посередників – складами, терміналами, відповідними зонами та інше. Створення мережі інформаційних та консультаційних пунктів, надання широкого спектру послуг, що стосуються проведення митних формальностей, забезпечення інформування та вільного доступу до інформації про митні правила, забезпечення дієвого механізму захисту прав суб'єктів, що вступають у митні відносини. Саме ці заходи дозволять прискорити митні процедури, знизити час та витрати суб'єктів, створити сприятливі умови для розвитку зовнішньоекономічних відносин.

Важливою умовою належного проведення митних формальностей, спрощення та прискорення здійснення митних процедур, створення реальних механізмів забезпечення прав, свобод та законних інтересів громадян і суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності під час переміщення товарів, предметів, транспортних засобів через митний кордон України, є нормативно-правове регулювання діяльності митних посередників, створення належних умов для їх діяльності, впровадження адекватних заходів та методів контролю за їх діяльністю. Все це сприятиме підвищенню іміджу країни, розвитку зовнішньої торгівлі та визнання України рівноправним партнером на світовому рівні.

ROLE OF RISKS IN THE TRANSFORMATION OF MANAGEMENT FUNCTIONS IN THE SYSTEM OF INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

Bondarevska I. Ye., Kuz M. M.

Important thing in the implementation of the transformation of control systems are the growing contradictions in its methodology, since it refers, on the one hand, about the new civilization standards of development that subjects must meet in the context of international economic relations, and on the other – about traditionalism and conservatism of control systems that prevented them.

The aim of the study is the identification of risks in the processes of transformation of management functions in the system of international economic relations in order to prevent the occurrence of negative consequences in case of their occurrence.

The main problem within the framework of the analysis is determining the main transformation factors that directly determine its orientation and character (positive or negative). It should be noted that the transformation of management functions in the system of international economic relations is not always positive, because it is not always consistent with the wishes of the public, as well as with the politic of national states, which are subjects of the corresponding integration association. That shows

that the global politic of transformation, which carried out by all countries of the world under the current conditions of social development is always associated with certain risks that threaten various property interests of participants in international economic activity.

The risks in the transformation of management functions in the system of international economic relations are possible adverse events that may occur, and as a result of which losses, property losses of participants in these relations may arise. In the management of international economic risks, it is necessary to take into account such components as: analysis of the situation and identification of possible risks; estimation of probable damage and decision-making on management of potential risks; realization of the taken decisions and control over their implementation.

There are several varieties of behavior of a participant in the IER on potential risks:

1. Exclusion of risks is the refusal to carry out any actions related to the possibility of occurrence of risks.
2. Acceptance of risks means that the enterprise assumes responsibility for the conduct of the foreign economic transaction and the risks associated with it.
3. Risk reduction is the decision-making process that reduces the cost of the risks taken.
4. Transfer of risks means that the company transfers responsibility for risks to its partner or third subject.

Thus, the above-mentioned positions should be observed in the context of the implementation of international economic activity, since otherwise the transformation will be devastating, which may lead to disastrous consequences not only for certain economic entities, but also for all subjects at the same time, which are participants in the relevant international economic activity.

Another important requirement for the transformation of management functions in the system of IER is precisely the risk management that is carried out through the consistent application of general management functions, which, in turn, form a risk management mechanism. The first stage of the risk management process is implemented quite simply: you need to analyze the amount of risk to implement its quantification. If the actual level of risk in the transformation of management functions does not exceed the permissible limit, then the management may limit its control to prevent the growth of risk level.

If the real risk level exceeds the permissible limits, then there is a problem of finding optimal management methods, the choice of which is largely determined by the type of risk, as well as the features and capabilities of a particular enterprise, the general state of the economy, the degree of development of infrastructure elements of the financial system, legislative and regulatory environment (the second stage).

The third stage is characterized by the use of various tools and methods to continuously monitor the level of risk during the transformation of management functions. In this case, the necessary condition is the availability of feedback between the applied measures for minimizing or avoiding the risk and the actual results of their use.

It was concluded that the transformation of management functions while entering international markets is accompanied by a large number of risks that can lead to certain losses. At the current stage of development of international economic relations in the world, participants are provided with a wide range of different instruments of protection against risks in the transformation of management functions. However, they are not in a position to provide absolute protection against possible risks, although they can significantly reduce them.

Moreover, risks can be diverted through effective management, the greatest effect can be achieved by combining an integration of different risk management methods. Speaking about measures to minimize risks, it should also be kept in mind that business entities should use all possible internal sources of risk reduction. Proper use of all risk management tools in international economic activity and determine their optimal level, which will facilitate the development of the company and will ensure the active transformation of management functions at all stages in the system of international economic relations.

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ

Гармаш Є. В., Баркалова О. С.

Нині в Україні назріла потреба реформування та удосконалення системи професійної підготовки державних службовців. Враховуючи те, що в умовах трансформації сучасного українського суспільства українського суспільства логічним явищем є увага до розробки цілісної організаційно-правової концепції кадрового забезпечення державного управління, яка теж трансформується залежно від спільних історичних кроків держави й суспільства, де перемоги й поразки, успіхи та проблеми є загальним здобутком [1].

Суспільство очікує від державної служби ефективного і відповідального управління, яке було б спрямоване на задоволення його потреб в цілому і кожного громадянина окремо. Успішне досягнення цієї мети залежить від багатьох чинників, зокрема, від упровадження нових кадрових технологій, науково-обґрунтованої державної кадрової політики, чітко продуманої системи роботи з кадрами та їх професійної освіти, підготовки нової генерації службовців, здатних ефективно працювати в умовах трансформації суспільства.

Дослідженню питань модернізації професійного навчання персоналу державної служби присвячені роботи таких українських вчених: В. Авер'янова, В. Васильєва, Н. Нижник, О. Оболенського, В. Понеділко, С. Серьогіна, В. Шайдеров, С. Хаджирадевої та ін.

Домінуючою точкою зору в науковій літературі щодо кадрового забезпечення органів державної влади і місцевого самоврядування є така, що наголошує на провідній ролі навчання, підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації під час формування кадрового потенціалу державної служби. Отже, на сучасному етапі розвитку суспільства освіта залишається головним стратегіч-

ним чинником його розвитку. Неперервна освіта розглядається як основний вид діяльності дорослого населення, який поєднується із наукою, виробництвом, сферою обслуговування та здійснюється протягом всього життя. Реалізація концепції неперервної освіти забезпечує розкриття перспектив самовизначення людини на великий період її життєвого шляху, погодження її з можливостями варіативної освіти, досягнення різноманітних шляхів успішного оволодіння людською культурою [2, 24]. Але у зв'язку зі змінами, що відбуваються на фоні трансформації суспільства, необхідно відповідно вдосконалити систему підготовки для підвищення компетентності державних службовців.

Відповідно до ст. 48 ЗУ “Про державну службу” про підвищення рівня професійної компетентності державних службовців:

1. Державним службовцям створюються умови для підвищення рівня професійної компетентності шляхом професійного навчання, яке проводиться постійно;

2. Професійне навчання державних службовців проводиться за рахунок коштів державного бюджету та інших джерел, не заборонених законодавством, через систему підготовки, перепідготовки, спеціалізації та підвищення кваліфікації, зокрема в галузі знань “Публічне управління та адміністрування”, у встановленому законодавством порядку в навчальних закладах, установах, організаціях незалежно від форми власності, які мають право надавати освітні послуги, у тому числі за кордоном.

Так, на думку науковця Миколи Лахижа, підвищення рівня професійної компетенції державних службовців набуває особливої актуальності в умовах глобалізації та посткомуністичної трансформації суспільства і влади. Формування освітніх цілей відбувається на міжнародному рівні, що змушує держави орієнтуватися на світові стандарти освіти [3].

Підвищення результативності державного управління нерозривно пов'язане з реформуванням державного апарату, оновленням та вдосконаленням його складу. Тому обов'язковою умовою формування сучасного апарату державної служби в Україні має бути чітка система професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців. Метою єдиної загальнонаціональної системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців є збагачення високого професіоналізму службовців, здатних найбільш ефективно забезпечувати вирішення нагальних завдань. Одночасно ця система має дозволити кожному державному службовцю реалізувати право на збагачення знань, професійних навичок і вмінь, реалізацію власних інтересів, особистої кар'єри, інтелектуального розвитку особистості [1].

Отже, ми підтримуємо думку О. Оболенского та В. Чмиги, які наголошують, що суспільство і держава потребують підготовки нової генерації і підвищення кваліфікації вже працюючих керівників і фахівців органів державної влади та місцевого самоврядування, тому одним з пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку нашої держави має стати удосконалення системи підготовки та підвищення кваліфікації державних службовців. Крім того, навчання державних службовців повинно спрямовуватись насамперед на розкриття кадрового потенціалу державного службовця [5].

В умовах трансформаційних змін, які відбулися в сфері державного управління та в сучасному суспільстві, необхідно, щоб система професійного навчання стала невід'ємною складовою державного управління, одним з інститутів державної служби та забезпечила результативність їх діяльності через розвиток інтелектуального потенціалу працівників, охопила всі рівні державних службовців.

Список використаних джерел:

1. Артеменко Н. Професіоналізація державних службовців як пріоритет здійснення державної кадрової політики / Н. Артеменко // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2010. – Вип. 2 (5). – С. 205–212.

2. Малитиков Е. Образование взрослых – важный фактор общественного развития / Е. Малитиков // Проблемы теории и практики управления. – 2008. – № 1. – С. 22–27.

3. Лажиха М. І. Проблеми мотивації державних службовців до підвищення рівня їх професійної компетентності // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2015. – Вип. 1 (24). – С. 196–207.

4. Про державну службу [Електронний ресурс] : Закон України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>

5. Оболенський О. Ю. Державна служба : навч. посіб. / О. Ю. Оболенський. – К. : КНЕУ, 2003. – 227 с.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПУ “ЄДИНОГО ВІКНА” ПІД ЧАС ІНТЕГРОВАНОГО УПРАВЛІННЯ КОРДОНАМИ

Разумей Г. Ю., Домалега Д. Ю.

Реалізація стратегічного курсу на інтеграцію України до європейського політичного, економічного та правового простору та створення передумов для набуття Україною членства у Європейському Союзі досить ефективно сприяють утвердженню України як впливової європейської держави [1, 217]. В умовах інтеграційних процесів потужним інструментом вирішення проблеми наближення законодавства України з питань державної митної справи до стандартів Європейського Союзу є запровадження принципу “єдиного вікна” як одного із найважливіших компонентів інтегрованого управління кордонами, спрямованого на суттєве скорочення часу при перетині кордонів та проведенні зовнішньоекономічних операцій.

Прийнятий восени 2018 р. Закон щодо запровадження механізму “єдиного вікна” та оптимізації контрольних процедур при переміщенні товарів через митний кордон України [2] вносить зміни до Митного кодексу України та низки законів України в частині спрощення нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Це створює умови для прискорення процесу проведення експортно-імпортних операцій та поліпшення інвестиційної привабливості і рейтингових показників України у Doing Business та Індексі ефективності логістики. Прийняття Закону, зокрема забезпечить оптимізацію та спрощення

процедур проведення державних видів контролю під час здійснення зовнішньоекономічних операцій; зменшить кількість контролюючих органів в пунктах пропуску через державний кордон України та в місцях митного оформлення товарів і транспортних засобів всередині країни; покращить експортний потенціал України; зменшить витрати суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, що експортують товари з України; зменшить адміністративний тиск та фінансові витрати для бізнесу завдяки зменшенню кількості контролюючих органів, з якими взаємодіють суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності; зменшить ризик корупційних дій за рахунок впровадження безпаперової взаємодії між посадовими особами державних органів та суб'єктами господарювання [3].

Слід зауважити, що механізм “Єдине вікно” працює на українських митницях вже з 2016 р., і за два роки ним почали користуватися вже 80 % бізнесу [4]. Ця система дозволила перевести документообіг при розмитненні товарів в онлайн-режим, що значно спростило і зменшило кількість митних процедур. Відтепер всі державні органи, що забезпечують контроль за товарами на митній території України, працюють як єдине ціле, що вже дає позитивний результат. Крім того, “Єдине вікно” стає ще й важливим антикорупційним заходом, адже мінімізується людський фактор і зменшуються можливості для “ручного” втручання під час проведення митних процедур.

Переваги запровадження принципу “єдиного вікна” підтверджує і зарубіжний досвід у цьому питанні, хоча у різних країнах процес його впровадження відбувався різними темпами та зі своїми особливостями [4]. Для прикладу, Сінгапуру для повного запровадження “Єдиного вікна” знадобилось три роки, а США – цілих п'ять. У Німеччині і Кореї запровадження цієї системи було ініціативою самого бізнесу. І результати говорять самі за себе: наприклад, у морських портах Гамбургу “Єдине вікно” (Dakosy) запровадили у 2005 р., і це дозволило заощаджувати близько 22,5 млн євро на рік завдяки скороченню витрат на оплату праці, пов'язаних з виправленням помилок під час підготовки та подання торгових і транспортних документів. А в Республіці Корея економію коштів з введенням відповідної системи TradeHub у 2009 р. оцінили у 1,8 млрд дол. США. Це знову ж таки відбулось завдяки використанню електронних документів, автоматизації процесів з розмитнення товарів та обміну торговельною інформацією.

В Україні на сьогодні робота над вдосконаленням механізму “Єдиного вікна” в рамках системної реформи митниці триває, про що свідчать важливі нововведення щодо зменшення: кількості сканованих документів шляхом надання контролюючим органам необхідних відомостей в попередній декларації; часу, протягом якого може бути призначений огляд товарів з 24 до 12 робочих годин; граничного терміну прийняття рішення контролюючими органами щодо товарів, що вивозяться за межі митної території України, з 24 до 4 годин [5].

Усе це дає можливість обов'язкового застосування інформаційного обміну за принципом “єдиного вікна”, що інтегрує підходи різних контролюючих органів на кордоні за допомогою спільних інформаційних систем та створює сприятливі умови для розвитку зовнішньої торгівлі в Україні.

Список використаних джерел:

1. Федотов О. П. Єдине вікно – локальне рішення [Електронний ресурс] / О. П. Федотов // Молодий вчений. – 2016. – № 2 (29). – С.217–220. – Режим доступу : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/2/51.pdf>
2. Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких інших законів України щодо запровадження механізму “єдиного вікна” та оптимізації здійснення контрольних процедур при переміщенні товарів через митний кордон України [Електронний ресурс] : Закон України від 6 вересня 2018 року № 2530-VIII. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2530-19>
3. Офіційний веб-сайт Президента України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.president.gov.ua/news/prezident-pidpisav-zakon-shodo-zaprovadzhennya-mehanizmu-yed-50042>
4. Драганчук Ю. Як впроваджується “Єдине вікно” у світі та чи успішна в цьому Україна? [Електронний ресурс] / Ю. Драганчук. – Режим доступу : <https://www.minfin.gov.ua/news/view/iak-vprovadzhuetsia-iedyne-vikno-u-sviti-ta-chy-uspishna-v-tsomu-ukraina-kolonka-radnyka-ministra-finansiv-iurii-drahanchuka>
5. Мінфін: Застосування принципу “єдиного вікна” в українських митницях буде вдосконалено [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.minfin.gov.ua/news/view/minfin-zastosuvannia-pryntsypu-iedynoho-vikna-v-ukrainskykh-mytnytsiakh-bude-vdoskonaleno-ta-stane-oboviazkovym-z-liutoho-roku>

МОДЕРНІЗАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ: СВІТОВИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

Білозубенко В. С., Джахеїдр Емад Албураві Рамадан

У сучасних умовах прискорення соціально-економічних процесів, накопичення глобальних проблем людства, формування нових викликів, які постають перед окремими країнами та в цілому перед світовим суспільством відбувається глибинне переосмислення теорії розвитку, в тому числі розвитку економічних систем (СЕС) різного рівня та функціонального призначення. Відповідно до цього основними елементами (підсистемами) СЕС є: продуктивні сили; техніко-економічні відносини; організаційно-економічні відносини; виробничі відносини (відносини економічної власності); господарський механізм. При всьому різноманітті систем, що стосуються форм організації відносин і регулювання діяльності, їх необхідно розглядати як соціально-економічні. Будь-яка СЕС – це феномен суспільного життя і суспільного розвитку, відповідає суспільному укладу, що склався у даний історичний період. Компонентами СЕС є, крім людей та інститутів, різні процеси громадського життя (життєдіяльності), які закономірно набувають “соціальності” і пов’язані з характером відносин і взаємодій людей.

Системні властивості будь-якої СЕС (цілісність, інтегрованість, емерджентність та ін.) доповнюються деякими властивостями, які визначені її функціональною природою і цілями формування. Такі “функціональні” властивості

СЕС задаються у момент її формування. Для цього вони визначаються концептуально і закріплюються інституційно, що важливо з точки зору розвитку СЕС. Розвиток СЕС спрямований на удосконалення структури і підвищення функціональності. Тому розвиток “програмується” концепцією, вектором змін та інструментарієм їх забезпечення. У межах цього дослідження інструмент розвитку (від лат. *instrumentum* – знаряддя) розуміється як певний образ практичних дій (їх здійснення), спрямованих на забезпечення необхідних змін. Інструмент розвитку (стосовно до систем, що досліджуються) означає певний вид макропроцесу, його зміст і характер протікання. Інструмент, який дозволяє забезпечувати перманентний розвиток систем, може розглядатись як континуальний процес впливу на систему, здійснення її перетворень.

У сучасній науці сформувався самостійний міждисциплінарний підхід до вивчення трансформації національних економік. Важливою його складовою є теорія модернізації. Модернізація (від франц. *modernization* – відновлення) у загальнонауковому розумінні означає оновлення, удосконалення, додання об’єкту сучасного вигляду, переробка його структури і змісту відповідно до сучасних вимог. Не враховуючи інтерпретації цього терміну, що використовуються відносно техніки, необхідно розкрити його зміст як інструмента розвитку СЕС. З огляду на соціальну “природу” модернізації СЕС слід враховувати, що на сучасному етапі соціальні зміни розглядаються в рамках процесів демократизації, лібералізації, у зв’язку із розповсюдженням ідей антропоцентризму, гуманізму, посиленням уваги до моралі і моральності, свободи творчості, а також наукового розвитку і освіти. У процесі модернізації здійснюється перехід до забезпечення сталого економічного зростання в умовах зростаючого споживання і загострення дефіциту ресурсів. Це безпосередньо обумовлює необхідність зміни соціальної організації. Тому економічні і соціальні прояви модернізації повинні розглядатись у єдності. Ці прояви взаємозалежні, однак їх комбінація найчастіше опосередковано багатьма обставинами і повна протиріч.

Модернізація – це процес перетворення СЕС, спрямований на її перехід у більш досконалий стан, що передбачає реалізацію нових для даної системи принципів побудови і функціонування, а також освоєння нових форм і засобів розвитку. Як інструмент перманентного розвитку модернізація повинна продовжувати всі позитивні тенденції змін системи, доповнивши їх більш прогресивними ідеями, які відповідають сучасним умовам. Модернізація СЕС є суспільним процесом, що передбачає глибокі зміни економічних і соціальних інститутів, які пов’язані з цією системою. Ознаками і критеріями модернізації СЕС є: перетворення окремих інститутів, які формують систему, і виникнення (через створення або імпорт) нових елементів її інституціональної моделі; зміна інтегральних властивостей системи і властивостей окремих елементів; зміна характеру соціально-економічних відносин, виникнення їх нових типів, заснованих на розвитку комунікацій; ускладнення системи, у тому числі структурних зв’язків її елементів; раціоналізація елементів системи; зміна поведінкових орієнтацій суб’єктів, взаємодіючих із системою; оптимізація функцій системи та її елементів; підвищення внутрішньої і зовнішньої ефективності системи тощо.

Отже, модернізація є способом формулювання ідей розвитку СЕС, освоєнням нових форм і засобів розвитку, образом дій. Враховуючи, що розвиток представляється як перехід до більш досконалого стану, модернізація передбачає дотримування певних цілей. У постановці таких цілей поєднуються апріорний і апостеріорний підходи. Апріорний підхід передбачає, що встановлення цілей відбувається на основі бачення певного майбутнього – бажаного стану СЕС, відносно якого ще немає досвіду. Апостеріорний підхід передбачає встановлення цілей на основі досвіду здійснення перетворень, який є в умовах певної країни, а також пізнання аналогічного досвіду інших країн. Саме через узагальнення світового досвіду (досвіду більш передових країн) формується бачення майбутнього і створюються нові цінності. У зв'язку з цим цілі модернізації слід розглядати як аксіологічні. Пріоритетне використання світового досвіду зумовлює домінування глобальних орієнтацій. З огляду на це виникає необхідність забезпечення відповідності модернізації геополітичним і гео економічним завданням.

STATE OF FOREIGN TRADE OF UKRAINE WITH THE EU COUNTRIES

Kornieiev M. V., Kurzova M. O.

At the present stage of development, international economic relations play an important role in the world economy. They increasingly attract individual states, which, in the future, leads to the creation of a single world economy. But the basis of international economic relations remains the foreign trade of goods and services, the study of the state and structure of which allows us to determine both the existing competitive advantages of a particular country in the world market and the economic “realms” in which it can be competitive in the future. Therefore, let’s look at the state of foreign economic activity of Ukraine with the EU countries through the prism of the main indicators.

1. The share of Ukraine’s export and import with the EU countries. In the period of 2010–2016, the main trading partners of Ukraine with the EU have not changed much. In 2016, Poland (16,3 %), Italy (14,3 %) and Germany (10,6 %) were among the countries in which Ukraine exported the largest quantities of goods. Among the countries from which Ukraine imported the largest amount of goods: Germany (25,2 %), Poland (15,2 %) and Italy (7,9 %). Among Ukraine’s leading partners in trade of services: Great Britain, Germany and Cyprus [1].

2. Foreign trade turnover. The leaders of this indicator during the investigated period have slightly changed, but almost always the volumes of the FTT of Ukraine by goods were the largest with Germany, Poland, Italy, Hungary and Spain; the leaders in the trade of services are the United Kingdom, Cyprus and Germany.

3. The balance of foreign trade of Ukraine with EU countries. For the investigated period (2010–2016), foreign trade of Ukraine with the EU in goods was characterized by a negative balance, i.e. Ukraine imported more goods from the EU than exported. However, it should be noted that in recent years (2014–2016) there is a tendency to reduce the negative balance. Looking at the indicators of trade in services,

we see that for the entire period under study (except for 2013), the balance was positive, that is, Ukraine exports services to EU countries more than imports from them.

4. Ukraine's export coverage ratio for imports from the EU countries since 2012, when it was the lowest (90,2 %), i. e. the deviation from the normal value was 9,8 %, in 2015 has already reached 103,7 %. This means that in recent years exports have been increasingly blocking imports.

5. The coefficient of export dependence shows the share of exports in the country's GDP. Although the overall export dependence of Ukraine, from 2013, is increasing and in 2015 reaching a maximum value of 52,8 % in the period under study (of which 17,6 % with the EU countries), in 2016 it fell again and almost reached the level of 2012.

6. The coefficient of import dependence shows the ratio of the volume of import of goods and services to their consumption in a given country. The higher the value of this indicator, the more dependent is the country in meeting the needs of consumption through imports [2]. The general trend of this indicator is characterized by a decrease, and in 2016 it reached the minimum value for the period under study (45,1 %), while the volume of consumption in Ukraine is almost a quarter due to imports of goods and services from the EU countries (24,9 %). Ukraine has the highest value for this indicator with Germany and Poland.

7. The foreign trade quota is one of the quantitative indicators of the openness of the economy. It characterizes the relation between the value of export-import supplies of the country and GDP. The dynamics of openness of the economy constantly fluctuates during the period under study, and in general, compared with 2011, in 2016 this figure decreased by 7,1 % and amounted to 97,4 % [3].

8. Commodity structure of Ukraine's trade with the EU. During the investigated period, the structure of trade in goods between Ukraine and the EU has almost no changes. The main articles of Ukrainian exports are metals (among them: ferrous metals – 20,2 %), products of plant origin (cereals – 12,5 %) and products of mechanical engineering (electric machines and equipment – 11,0 %). The main articles of commodity imports are fuel (energy materials, oil and products of its distillation – 22,3 %) and products of mechanical engineering (boilers, machinery, apparatus and mechanical devices – 10,2 % and electric machines and equipment – 7,1 %). From the EU member states, Germany, Poland and Italy are the main trading partners of Ukraine.

9. The structure of trade in services of Ukraine with the EU. In the total volume of Ukrainian export of services to the EU countries, transport (45,9 %) is dominant, which is primarily due to favorable geographical location of Ukraine, services in the field of communication, computer and information services (17,0 %), services connected with the processing of material resources (15,5 %), business services (12,5 %). Among imports of services: transport (23,1 %), business services (17,9 %), services related to financial activities (19,4 %), travel services (14,0 %). The main partners of Ukraine in the European Union in trade of services are the UK, Germany and Cyprus.

As we see, the European Union is an important partner of Ukraine. Despite the fact that Ukraine is only at the beginning of the road called "the European integration", the EU is helping it in this difficult task. Since April 2014, the European Union

unilaterally introduced a regime of autonomous trade preferences for goods originating in Ukraine. And this is only a part of the expanded package of economic and financial assistance to the EU to Ukraine. So, Ukraine, being relatively young, is a very promising European state. And we will hope that cooperation between our country and the European Union will improve every year.

List of sources used:

1. The Official site of the State Statistics Service of Ukraine [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. International economic relations: teaching manual / [Yu. G. Kozak, M. A. Zayets, N. V. Prytula and others]. – Odessa : LLC. PLUTON, 2016 – 352 p.
3. WorldBankOfficialWebsite [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.worldbank.org>

ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ МИТНИМИ ОРГАНАМИ

Ліпинський В. В., Швачка Д. В.

Управління митною діяльністю охоплює широке коло питань, як результат ефективності митної діяльності визначається якістю державної митної політики та її реалізації. В свою чергу, управління в митній службі – особливий вид діяльності спеціально створеного управлінського апарату та посадових осіб, наділених певними повноваженнями щодо упорядкування системи митної служби, забезпечення її оптимального функціонування і розвитку з метою ефективного вирішення завдань з реалізації митної політики держави.

В умовах стратегічних змін актуальною є проблема ефективного управління розвитком митних органів. Причинами цьому є:

- відсутність мети розвитку національної економіки, митної системи й конкретних митних органів;
- відсутність належного управління митною політикою, митно-тарифного механізму регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- відсутність комплексності процесів управління, необґрунтована односторонність у виділенні пріоритетів;
- ігнорування вітчизняного й міжнародного досвіду управління організаціями й установами за критерієм якості результатів праці.

Для ефективного виконання своїх обов'язків під час здійснення державної митної справи органи доходів і зборів повинні створювати сприятливі умови для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, забезпечення безпеки суспільства, захисту митних інтересів країни шляхом модернізації та спрощення процедур, які використовуються у міжнародній практиці і становлять систему комплексних заходів. Адже як наголошував В. В. Ліпинський: "...саме митна служба як уособлення держави в таких правовідносинах покликана реалізовувати права й свободи людини і громадянина, охороняти їх і захищати".

Зміна моделі управління на державному рівні потребує коригування діяльності органів виконавчої влади. Цьому процесу притаманна певна сукупність правил та механізмів, які реалізуються за рахунок розроблення та впровадження концепцій, затвердження правових норм, вироблення інституційних обмежень.

Тому головним завданням є освоєння нових, ефективніших підходів до управління розвитком митних органів, вдосконалення методичного забезпечення управління для прийняття обґрунтованих і своєчасних управлінських рішень. Виходячи з цього, керівники митних органів усіх рівнів мають забезпечувати прозорість та відповідальність за реалізацію всіх робочих процедур у будь-якій сфері діяльності.

У перспективі можна розглядати такі напрями:

- вдосконалення нормативно-правової бази та механізму електронного декларування;
- вдосконалення документообігу з іншими державними структурами;
- спрощення та ефективність митних процедур і технологій контролю на кордоні та всередині держави;
- посилення контролю щодо антикорупційної діяльності та ефективності правоохоронної роботи митних органів;
- удосконалення митної інфраструктури та кадрової структури в митній системі України, шляхом професійного відбору посадових осіб;
- оптимальний розподіл службових обов'язків за видами діяльності посадових осіб митних органів;
- розробка та впровадження системи управління якістю відповідно до вимог міжнародних стандартів
- і насамкінець, удосконалення управлінської діяльності керівного складу в митних органах.

Вищезазначене дозволить відповідати уніфікованим міжнародним вимогам, сформує комплексність функцій і процедур у системі управління та створить механізм самовдосконалення.

Отже, на сучасному етапі управління митними органами має орієнтуватися на пророблення технології митних процесів, підвищення кваліфікації персоналу та його постійному навчанні, оперативному реагуванні на відхилення від вимог діючих нормативних правових актів, систематичному коректуванні технологій, інформаційного забезпечення, структур, технологічного оснащення, розвитку партнерства. Як результат, митна система буде реалізовуватись законно, просто, прозоро, безпечно, чесно та швидко.

Список використаних джерел:

1. Ткачова О. К. Актуальні проблеми підвищення якості управління в митній службі / О. К. Ткачова // Актуальні проблеми державного управління. – 2011. – № 1. – С. 227–233. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2011_1_28

2. Квеліашвілі І. М. Стратегія розвитку державної митної справи як інструмент рівноправного партнерства у зовнішньому просторі [Електронний ресурс] / І. М. Квеліашвілі // Публічне управління та митне адміністрування. – 2015. – № 2. – С. 82–90. – Режим доступу : <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/handle/123456789/1366>

3. Веденєєв Є. Є. Удосконалення митної системи в контексті її модернізації [Електронний ресурс] / Є. Є. Веденєєв // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – № 15. – С. 93–98. – Режим доступу : http://www.ej.kherson.ua/economic_15_4

4. Ліпинський В. В. Правові аспекти притягнення до адміністративної відповідальності за порушення митних правил нерезидентів (на прикладі розпорядження тимчасово ввезеними на митну територію України транспортними засобами особистого користування) / В. В. Ліпинський // Вісник Академії митної служби України. – 2013. – № 1 (10). – С. 37. – Режим доступу : <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/handle/123456789/459>

СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ

Петруня Ю. Є., Сергієнко А. Е.

У сучасному світі все більший вплив на репутацію та імідж організації впливає її соціальна позиція. Оцінюючи діяльність організації, суспільство розглядає не тільки виробничі та фінансові показники, але й те, як вона веде свою діяльність, піклується про власних працівників, наскільки її діяльність відповідає інтересам інших учасників ринку, жителів територій її присутності, а також суспільства в цілому.

В основі механізму формування соціальної зрілості суб'єктів управління лежить ступінь сформованості їх соціальної відповідальності. Саме її розвиток виступає показником, наявність якого дозволяє забезпечити не тільки економічну ефективність організації, а й її соціальний розвиток.

Корпоративна соціальна відповідальність у найбільш загальному, тлумаченні – це раціональний відгук організації на суперечливі очікування заінтересованих сторін (стейкхолдерів), спрямований на стійкий розвиток компанії. Це відповідальність тих, хто приймає бізнес-рішення, перед тими, на кого ці рішення націлені. За своєю суттю корпоративна соціальна відповідальність – це імплементований у корпоративне управління певний тип соціальних зобов'язань (здебільшого добровільних) перед працівниками, партнерами, інститутами громадянського суспільства та суспільством у цілому.

Врахування соціальної відповідальності пов'язується зі ступенем, до якого фінансовий відділ визначає соціальний внесок організації. Інформація по соціальному обліку дозволяє виконати цілий ряд завдань:

1. Виявляти і вимірювати періодичну чисту соціальну вигоду окремої фірми. Це включає соціальні витрати і вигоди від проведення інвентаризації в компанії, а також зовнішні витрати і вигоди.

2. Надавати допомогу у визначенні того, чи не суперечать стратегія і практика компанії, що безпосередньо впливають на відносні ресурси і впливове становище основних учасників компанії соціальних пріоритетів, з одного боку, і законним очікуванням індивідуумів, з іншого.

3. Зробити доступною для ключових соціальних складових відповідну інформацію по цілям компанії, програмами, показниками і внеском в соціальні завдання.

Аргументами на користь впровадження соціальної відповідальності в організаціях є:

1. Сприятливі для бізнесу довгострокові перспективи (або стійкий розвиток). Соціальні дії підприємств, поліпшуючі життя місцевого співтовариства або що знімають необхідність державного регулювання, можуть бути у власних інтересах підприємств через вигоди, що забезпечуються участю в житті суспільства.

2. Зміна потреб і очікувань людства. Пов'язані з бізнесом, соціальні очікування радикально змінилися з 60-х рр. Щоб звузити розрив між новими очікуваннями і реальним відгуком підприємств, їх залученість у вирішення соціальних проблем стає і очікуваною і необхідною.

3. Наявність ресурсів для надання допомоги в рішенні соціальних проблем. Оскільки бізнес має в своєму розпорядженні значні людські і фінансові ресурси, йому слід було б передавати їх частину на соціальні потреби.

4. Моральне зобов'язання вести себе соціально відповідально. Підприємство є членом суспільства, тому норми моралі також повинні управляти його поведінкою. Підприємство, подібно індивідуальним членам суспільства, має діяти соціально відповідальним чином і сприяти зміцненню моральних засад суспільства.

Аргументи проти соціальної відповідальності:

1. Порушення принципу максимізації прибутку. Спрямування частини ресурсів на соціальні потреби знижує вплив принципу максимізації прибутку. Підприємство веде себе в найбільшій мірі соціально відповідально, зосереджуючись тільки на економічних інтересах і залишаючи соціальні проблеми державним установам і службам, благодійним інститутам і просвітницьким організаціям.

2. Витрати на соціальну залученість. Засоби, що направляються на соціальні потреби, є для підприємства витратами. Ці витрати переносяться на споживачів у вигляді підвищення цін. Крім того, фірми, що беруть участь в конкурентній боротьбі на міжнародних ринках з фірмами інших країн, які не несуть витрат на соціальні потреби, опиняються в несприятливому положенні в конкуренції. В результаті знижується їх збут на міжнародних ринках, що веде до погіршення платіжного балансу.

3. Недостатній рівень звітності широкій публіці. Ринкова система добре контролює економічні показники підприємств і погано – їх соціальну залученість. Доки суспільство не розробить порядок прямий звітності йому підприємств, останні не будуть брати участь у соціальних діях, за які вони не вважають себе відповідальними.

4. Недолік вміння вирішувати соціальні проблеми. Персонал будь-якого підприємства найкраще підготовлений до діяльності в сферах економіки, ринку

і техніки. Він позбавлений досвіду, що дозволяє робити значущі вклади у вирішення проблем соціального характеру. Удосконаленню суспільства повинні сприяти фахівця, що працюють у відповідних державних установах та благодійні організації.

У результаті можна зробити наступні висновки. Соціальна відповідальність – це соціальне явище, що являє собою добровільне та свідоме виконання, використання і дотримання суб'єктами суспільних відносин, приписів, соціальних норм, а у випадку їхнього порушення – застосування до порушника заходів впливу, передбачених цими нормами

З погляду експертів, соціальна відповідальність підприємництва містить три основні складники:

1. законслухняність бізнесу, тобто сумлінну сплату податків;
2. відповідальність за розвиток своїх співробітників;
3. відповідальність перед соціальним оточенням, яке включає в себе не тільки безпосередніх партнерів по бізнесу, але й місцеве співтовариство.

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: ПРОПОЗИЦІЇ ДЛЯ СФЕРИ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Ільченко В. О.

Напрями вдосконалення механізмів державного управління в сфері митного регулювання в Україні безперечно пов'язані з якістю надання Державною фіскальною службою державних послуг у сфері її компетенції. Незважаючи на наявні позитивні тенденції, за певними напрямами роботи митниці є потреба в змінах з метою вдосконалення державного управління в сфері митного регулювання, що й визначає актуальність нашого дослідження.

Окремі аспекти обраної тематики висвітлено в працях І. Бережнюка, В. Науменка (митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності), О. Борисенко, Л. Івашової (державне регулювання митної вартості), Є. Гармаша, О. Павленко (імплементация/адаптація митними адміністраціями механізмів та інструментів інституційного розвитку), В. Ченцова, О. Ткачової (механізми державного управління митною справою) та ін. Проте, враховуючи глобалізаційні й інтеграційні процеси, що стрімко розвиваються, відчувається постійний брак актуальних тактичних пропозицій.

Тому метою цієї праці є вироблення пропозицій щодо вдосконалення механізмів державного управління у сфері митного регулювання в Україні.

Для подальшого розуміння змісту пропозицій зазначимо, що нами було узагальнено й класифіковано *групи механізмів державного управління у сфері митного регулювання*, а саме: група *основних/базових механізмів*, які наявні та використовуються в різних галузях з метою реалізації державно-управлінських впливів на будь-якому етапі розвитку держави і галузі (правові, організаційні, фінансово-економічні, матеріально-технічні, інформаційні тощо) та *група актуальних механізмів*, які відповідають ступеню важливості галузі митної справи для країни на сучасному етапі її розвитку в розв'язанні суперечностей явища

чи процесу в державному управлінні митною справою та поставленим державою перед митною галуззю цілям і завданням (механізми управління інноваційним розвитком, управління якістю, проектного менеджменту, механізми імплементації плану дій, координуючі механізми тощо).

Автор дотримується думки, що всі рекомендації щодо вдосконалення механізмів державного управління у сфері митного регулювання в Україні слід згрупувати в дві групи, а саме: основоположні та процедурні пропозиції. Обрані для груп пропозицій назви не потребують, на наш погляд, пояснень.

Сформульовано **основоположні пропозиції** щодо вдосконалення механізмів державного управління у сфері митного регулювання в Україні в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів: 1) впроваджувати запропоновану автором у попередніх роботах концептуальну модель державного управління в сфері митного регулювання в Україні; 2) приводити *основні* механізми регулювання митних відносин до рівня міжнародних стандартів; 3) активніше впроваджувати *актуальні* механізми регулювання митних відносин.

Щодо **процедурних пропозицій**, то рекомендується: 1) впроваджувати міжнародні стандарти одночасно в усі механізми (нормативно-правова основа; функціональний механізм; система суб'єктів господарювання; суспільно-політична інфраструктура) державного управління у сфері митного регулювання; 2) просувати в практичну діяльність принципи розбудови механізмів державного управління у сфері митного регулювання; 3) просувати більш активне застосування неправового інструментарію інституційних інструментів митних відносин; 4) розробляти й реалізовувати заходи з удосконалення механізмів державного управління митною справою на основі критеріїв і показників оцінки їх ефективності.

Більш детально, як приклад, висвітлимо пропозиції *у напрямку управління ризиками*. Вважаємо доцільним поліпшення управління процесом дотримання митних формальностей в цілому і розробку нових методів ризик-менеджменту, а саме: 1) доопрацювати та узгодити регіональні профілі ризиків, які можуть бути використані на регіональному рівні (отже, змістити акценти у роботі від використання шаблонного підходу – через розвиток так званих “рамкових” регіональних профілів ризику – до одного, що базується на результатах постаудиту певного бізнесу, розташованого в зоні відповідного митного органу); 2) надати митним органам доступ до певних документів компаній, які є нерезидентами України, що стане основою співпраці між ДФС і митними адміністраціями інших країн; розробити ефективні методи попереднього експрес-митного аудиту у співпраці з податковими органами ДФС і пенсійним фондом, а також конкретні показники, які б характеризували рівень ризику підприємства; 3) продовжити перелік пільг для визнаних законослухняних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; 4) ввести до законодавства ефективні більш прозорі та послідові механізми оскарження; 5) створити повноцінну електронну митницю з встановленою системою обміну інформацією між країнами-партнерами (уможливить порівняння інформації, що міститься в електронній декларації і супровідних документах, з інформацією митного органу країни-підрядника); 6) посилити увагу до консультативної роботи та спільного підходу (“бізнес-парт-

нери – митні органи”); 7) змінити непрозорий механізм для контролю митної вартості товарів на прозорий шляхом фундаментального аналізу і перегляду розділу митної вартості Митного кодексу; 8) спрямувати дослідження на створення механізмів попереднього аудиту й аудиту, який проводиться на регулярній, циклічній і випадковій основі, з метою вдосконалення процесу отримання/надання інформації щодо ймовірності ризику конкретного підприємства, надання підприємству преференцій під час митного оформлення.

У своїй єдності основоположні та процедурні пропозиції закладають міцну основу подальшого удосконалення механізмів державного управління в сфері митного регулювання в Україні.

Список використаних джерел:

1. Ільченко В. О. Актуальна концептуальна модель державного управління в сфері митного регулювання в Україні / В. О. Ільченко // Публічне управління та митне адміністрування. – № 2 (19). – 2018.

ПРАВОВИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ВИЗНАННЯ ІНОЗЕМНИХ ДОКУМЕНТІВ ПРО ОСВІТУ В УКРАЇНІ

Шкурат М. О.

Розвиток глобалізаційних процесів стимулює активізацію інтернаціоналізації вищої освіти, тому що ринок праці потребує все більше кваліфікованих фахівців з підтвердженими компетенціями щодо рівня якості вищої освіти. Це, в свою чергу, стимулює увагу держави Україна до розвитку правового інструментарію управління системою визнання іноземних документів про освіту.

У дослідженні звернемо увагу на інституційні інструменти відносин у галузі вищої освіти, а саме на правовий інструментарій – конвенції, угоди, договори, тощо.

У ході дослідження з'ясовано, що існує нормативна база для адміністративного регулювання процесу визнання в Україні іноземних дипломів. Передусім так звані Гаазька (“Конвенція, що скасовує вимогу легалізації іноземних офіційних документів”, Гаага, 1961) та Лісабонська (“Конвенція про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні”, Лісабон, 1997) конвенції сформуvalи на міжнародному рівні базу для подальшого процесу управління системою визнання іноземних документів про освіту в глобальному масштабі. Україна приєдналася до Гаазької конвенції згідно із Законом України “Про приєднання України до Конвенції, що скасовує вимогу легалізації іноземних офіційних документів” від 10.01.2002 № 2933-III; ратифікувала Лісабонську конвенцію Законом України “Про ратифікацію Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні” від 03.12.1999 № 1273-XIV. Ратифікована Указом Президії Верховної Ради Української РСР від 11.01.82 № 2993-X Паризька Конвенція 1979 р. заклала підвалини для визнання учбових курсів, дипломів про вищу освіту та учбових ступенів у державах регіону Європи.

На національному рівні слід вказати Конституцію України, статті 24 і 26, а також Закон України “Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства”

від 22.09.2011 № 3773-VI, Указ Президента України “Про Консульський статут України” від 02.04.1994 № 127/94, які декларують для іноземців рівні конституційні права і свободи. Важливим правовим інструментарієм національного рівня слід визнати Закони України “Про освіту” від 05.09.2017 № 245-VIII та “Про вищу освіту” від 01.07.2014 № 1556-VII, “Про вищу освіту” від 05.09.2017 № 2145-VIII; Постанови Кабінету Міністрів України: “Питання національного інформаційного центру мобільності” від 31.08.2011 № 924, “Перелік спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра” від 27.08.2010 № 787 з урахуванням змін і доповнень, “Перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра” від 13.12.2006 № 1719, “Перелік спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста” від 20.06.2007 № 839 з урахуванням змін і доповнень; Наказ Міністерства закордонних справ України “Про затвердження інструкції про порядок консульської легалізації офіційних документів в Україні і за кордоном” від 04.06.2002 № 113; накази Міністерства освіти і науки України: “Про деякі питання визнання в Україні іноземних документів про освіту” від 05.05.2015 № 504, “Порядок визнання здобутих в іноземних вищих навчальних закладах ступенів вищої освіти” від 05.05.2015 № 504, “Порядок визнання в Україні документів про середню професійну освіту, виданих навчальними закладами інших держав” від 05.05.2015 № 504 [1–16].

Завдяки активізації академічної мобільності та інтернаціоналізації вищої освіти важливим правовим інструментарієм стали дво- та багатосторонні угоди в галузі освіти і науки.

А втім зазначимо, що дієвим інструментом вирішення питань визнання іноземних документів про освіту у випадках, коли відсутній (зокрема, наприклад, двосторонні угоди) або коли недосконалим є правовий інструментарій, слід визнати неправовий інструментарій, а саме: рекомендації, стандарти, методичні поради та керівництва, резолюції, ситуаційні дослідження.

Отже, в Україні наявний і діє правовий інструментарій для процесу управління системою визнання іноземних документів про освіту, а втім він потребує суттєвого доопрацювання, зокрема в аспекті нормативно закріплених двосторонніх відносин країн в галузі вищої освіти. Дієвим інструментом вирішення питань визнання іноземних документів про освіту у випадках, коли відсутній або недосконалим є правовий інструментарій, визнано також неправовий інструментарій. Обґрунтовується думка, що подальший розвиток правового і неправового інструментаріїв на основі міжнародного досвіду суттєво спростить управління системою визнання іноземних документів про освіту.

Список використаних джерел:

1. Про приєднання України до Конвенції, що скасовує вимогу легалізації іноземних офіційних документів, Гаага, 5 жовтня 1961 Закон України від 10.01.2002 № 2933-III.

2. Про ратифікацію Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні, Лісабон, 11 квітня 1997 : Закон України від 03.12.1999 № 1273-XIV.

3. Про ратифікацію Конвенції про визнання учбових курсів, дипломів про вищу освіту та учбових ступенів у державах регіону Європи, Париж, 21 грудня 1979 р. : Указ Президії Верховної Ради Української РСР від 11.01.82 № 2993-X.

4. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws>

5. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства [Електронний ресурс] : Закон України від 22.09.2011 № 3773-VI. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws>

6. Про Консульський статут України [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 02.04.1994 № 127/94. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws>

7. Про освіту [Електронний ресурс] : Закон України від 05.09.2017 № 245-VIII. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws>

8. Про вищу освіту [Електронний ресурс] : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2014. – № 37–38. – Ст. 2004 зі змінами, внесеними згідно із Законами України від 05.09.2017 № 2145-VIII, № 2443-VIII від 22.05.2018. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/1556-18>

9. Питання національного інформаційного центру мобільності : Постанова Кабінету Міністрів України від 31.08.2011 № 924.

10. Перелік спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.08.2010 № 787 з урахуванням змін і доповнень.

11. Перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра : Постанова Кабінету Міністрів України від 13.12.2006 № 1719.

12. Перелік спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.06.2007 № 839 з урахуванням змін і доповнень.

13. Про затвердження інструкції про порядок консульської легалізації офіційних документів в Україні і за кордоном: наказ Міністерства закордонних справ України від 04.06.2002 № 113, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 26 червня 2002 р. за № 535/6823.

14. Про деякі питання визнання в Україні іноземних документів про освіту : наказ Міністерства освіти і науки України від 05.05.2015 № 504, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 27 травня 2015 р. за № 614/27059.

15. Порядок визнання здобутих в іноземних вищих навчальних закладах ступенів вищої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 05.05.2015 № 504, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 27 травня 2015 р. за № 614/27059.

16. Порядок визнання в Україні документів про середню професійну освіту, виданих навчальними закладами інших держав : наказ Міністерства освіти і науки України від 05.05.2015 № 504, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 27 травня 2015 р. за № 615/27060.

РОЗВИТОК ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ЗАВДЯКИ МОДЕРНІЗАЦІЇ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВИ

Шатрова К.І.

Транспортно-логістична система – це інтегрована багаторівнева та багатофункціональна сукупність суб'єктів транспортно-логістичної діяльності та об'єктів транспортно-логістичної інфраструктури країни, що взаємодіють між собою з метою оптимізації руху вантажопотоків за мінімальних витрат на максимально вигідних умовах, та забезпечує якісне надання транспортно-логістичних послуг [1].

В Україні наявна транспортно-логістична система слабо структурована, архаїчна, не має стійкого і централізованого управління, взаємодія її елементів піддається впливу безлічі хаотичних факторів і випадковостей і, тому, її робота часто непередбачувана і неефективна.

Також наявна модель ТЛС має безліч фундаментальних обмежень, що стримують її розвиток. До них належать:

1. *Відокремленість створених ТЛС.*

2. *Обмеження транспортної інфраструктури.* Дорожнє покриття та інші складові транспортної інфраструктури не мають достатньої пропускну та вантажоперевізної спроможності та потребують оновлення або зовсім заміни.

3. *Обмеження логістичної інфраструктури.* Недостатня кількість об'єктів логістичної інфраструктури, так званих транспортно-логістичних центрів (далі – ТЛЦ), а там де вони існують їх функціонування не здійснюється на світовому рівні.

4. *Організаційно-управлінське обмеження.* Відсутність загального регулювання роботи ТЛС. Взаємодія окремих компонентів ТЛС не регулюється державою. Кваліфікація і компетентність підприємств, що надають транспортно-логістичні послуги, практично ніяк не оцінюється і слабо регулюється державою.

5. *Нормативне обмеження.* Відсутність прямих законодавчих і нормативних актів координуючих та регулюючих роботу ТЛС.

6. *Економічне обмеження.* Відсутність умов для проведення узгодженої фіскальної та тарифної політики в цілому, а також відсутність системи преференцій та дотацій.

Для побудови сучасної ТЛС, яка б змогла інтегруватися в глобальну систему, недостатньо здійснити тільки ремонт доріг або провести незначну модернізацію транспортно-логістичної забезпечення. Необхідно комплексне рішення по послідовному і узгодженому зняттю всіх зазначених вище фундаментальних

обмежень. Також не треба забувати про правове та нормативне забезпечення та всебічну підтримку з боку держави.

На мою думку, найбільш значущим обмеженнями, які більше всього не дають розвиватися та інтегруватися ТЛС в Україні є організаційно-управлінське та нормативне обмеження. Отже, розглянемо цю проблематику та шляхи подолання більш детально.

Нині в Україні практично відсутнє законодавство у сфері транспортної логістики, але є один із проектів Міністерства інфраструктури України під назвою “Проект Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року” (далі – Стратегія) який стосується реалізації транспортного потенціалу та створення транзитного транспортного мосту, що поєднуватиме країни Європи, Азії та Сходу.

Стратегія відповідає положенням Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони, а також Стратегії сталого розвитку “Україна – 2020”, затвердженої Указом Президента України від 12.01.2015 № 5/201, та Середньостроковому плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року [2].

Мета Стратегії полягає у розробці продуманих засад формування та реалізації державної політики в галузі транспорту, спрямованих на створення інтегрованої до глобальної транспортно-логістичної мережі ефективного транспортного комплексу України. Виходячи із мети Стратегії можна сказати, що Стратегія майже повністю може розробити шляхи зняття організаційно-управлінського та нормативного обмеження розвитку ТЛС України.

Для досягнення мети виділяють стратегічні цілі за такими пріоритетними напрямками:

- пріоритетний напрям 1. Впровадження ефективного державного управління в транспортній галузі;
- пріоритетний напрям 2. Забезпечення надання якісних транспортних послуг та інтеграція транспортного комплексу України до глобальної транспортно-логістичної мережі;
- пріоритетний напрям 3. Забезпечення сталого фінансування транспортного комплексу;
- пріоритетний напрям 4. Підвищення рівня безпеки на транспорті;
- пріоритетний напрям 5. Досягнення міської мобільності та регіональної інтеграції в Україні.

Список використаних джерел:

1. Брагінський В. В. Розвиток транспортно-логістичної системи як форма реалізації транзитного потенціалу України [Електронний ресурс] / В. В. Брагінський // Державне управління: теорія і практика. – 2011. – № 2. – Режим доступу : <http://www.academy.gov.ua/ej/ej14/index.htm>
2. Проект Національної транспортної стратегії на період до 2030 року [Електронний ресурс] / Міністерство інфраструктури України. – Режим доступу : <https://mtu.gov.ua/projects/115>

УКРАЇНА В УМОВАХ СВІТОВОЇ КОНКУРЕНЦІЇ ТА МІЖНАРОДНОЇ АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ

Василенко О. В.

Глобалізація стала фундаментальним викликом для вищої освіти в усьому світі, в тому числі вітчизняної вищої школи. Внаслідок поживлення академічної мобільності та становлення якісно нового глобального освітнього простору з'являється поняття інтернаціоналізації вищої освіти. Ставши рефлексією міжнародної академічної мобільності та зумовленим глобалізаційними процесами сучасним академічним трендом, інтернаціоналізація сьогодні сама виступає каталізатором освітніх трансформацій.

Утім в умовах стрімкого поглиблення міжнародних глобалізаційних процесів та пов'язаної з цим інтернаціоналізації вищої освіти, Україна критично відстала від сучасного прогресивного світу, залишаючись у замкненій та внутрішньо орієнтованій пострадянській моделі вищої освіти, що не має конкурентних переваг перед провідними академічними системами світу. Як наслідок, наразі Україна продовжує залишатися поза конкуренцією в боротьбі за іноземного студента на світовому ринку освітніх послуг.

Ніколи з часів середньовіччя така велика частина студентів у світі не навчалася за межами рідних країн – понад 1,5 млн студентів у будь-який час – і, за деякими оцінками, до 2020 р. їх кількість досягне 8 млн осіб. При цьому близько 80 % цих студентів родом із країн, що розвиваються, на глобальному Півдні і подорожують для навчання у великих академічних системах глобальної Півночі [1, 128]. Так, за кордоном навчаються близько 4,6 млн студентів [2], що формують попит на вищу освіту.

Наведені дані показово відображають яким чином ініціативи інтернаціоналізації створюються на обох кінцях цих двосторонніх потоків, зокрема приймаючі країни зосереджують увагу на залученні іноземних студентів, тоді як інші – орієнтовані на спонсорство своїх студентів та створення стратегій для забезпечення їх повернення на батьківщину після закінчення навчання [3, 7–8]. Україна наразі не має такої стратегії, а відповідні процеси мають здебільшого самоплинний стихійний характер.

Процес формування глобального академічного простору зумовив появу світових академічних центрів. Водночас наразі спостерігається становлення регіональних освітніх осередків, що є альтернативою таким загальноновизнаним освітнім “меккам”. Історично формування таких освітніх центрів відбувалось переважно саме через університетську академічну мережу, чому сприяли комерціалізація вищої освіти, історична та академічна традиція, університетська автономія та самоврядування тощо.

Стала демократія з властивою їй правовою традицією в умовах капіталістичної моделі, ринкової економіки та конкуренції стали сприятливим середовищем для формування і подальшої кристалізації сучасної західної моделі вищої освіти, процес імплементації якої в Україні залишається актуальним питан-

ням відповідних інституційних трансформацій. Ми не маємо ілюзій щодо спроможності України на рівних конкурувати зі світовими освітніми осередками та провідними академічними системами світу.

Водночас, на наше переконання, Україні в найближчі роки цілком до снаги стати привабливим для іноземних студентів регіональним академічним центром, спроможним запропонувати оптимальне співвідношення якості та вартості освітніх послуг, адже освіта все більше розглядається не лише як набір знань, соціальних навичок і світоглядних настанов, а як високоліквідний товар. Отже, міжнародна академічна мобільність є визначальним фактором в умовах світової конкуренції на освітньому ринку.

Міжнародна академічна мобільність при цьому може бути визначена як рух інтелектуального потенціалу між різними академічними системами. За критерієм суб'єктності вона умовно поділяється на базову чи-то студентську, яка спрямована на здобуття вищої освіти, та професійну або наукову. Втім наразі Україна переважно втрачає власний інтелектуальний потенціал та водночас продовжує залишатися поза конкуренцією в боротьбі за іноземного студента на зовнішніх ринках освітніх послуг.

Україна має значний потенціал для активізації академічної мобільності та звернення на свою користь процесів інтернаціоналізації вищої освіти. Втім реалізація цього потенціалу можлива виключно за наявності сприятливих умов для підвищення конкурентоспроможності власної академічної системи на основі інституційних трансформацій. Відповідно до цього державна політика в освітній галузі має бути невід'ємною складовою комплексної загальнодержавної стратегії розвитку країни.

Неспроможність органічно інтегруватися до глобального академічного простору та забезпечити відповідність міжнародним вимогам і стандартам вищої освіти є ризиком для України залишатися поза конкуренцією на світовому ринку освітніх послуг. Таким чином, перед вітчизняною системою вищої освіти постає складне завдання щодо забезпечення її конкурентоспроможності на міжнародному рівні та створення сприятливих умов для виходу на зовнішні ринки освітніх послуг.

Список використаних джерел:

1. Altbach P. Knowledge and Education as International Commodities: The Collapse of the Common Good / Philip G. Altbach // International Higher Education. – 2002, Boston : CIHE. – P. 2–5.

2. Education at a Glance [Electronic resource] / OECD Indicators. – Mode of access : www.oecd.org/education/education-at-a-glance-19991487.htm

3. Luke J. Higher education policy, English language learning and language policy an ethnography of Brazilian stem scholarship students in Canada : PhD Dissertation : Graduate Program in Linguistic and Applied Linguistics / J. Luke. – Toronto, Ontario : York University. 2017. – P. 356.

СТАНДАРТИЗАЦІЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ: КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АПАРАТ

Діцман К. Д.

У сучасному світі цінується багато речей. Якщо йдеться про товари, продукти харчування, послуги, то передусім, люди цінують якість. Загальновизнано, що якість досягається багатьма факторами, а стандарт є одним з них. Тому метою нашого дослідження є продемонструвати переваги стандартизації освітніх послуг для суспільства та довести, що стандартизація освітніх послуг є актуальним інструментом державного управління освітою.

Важливо визначити категоріальний апарат дослідження, тому передусім розглянемо й визначимо поняття “інструмент державного управління освітою”, “стандартизація освітніх послуг”, “об’єкт стандартизації в галузі освіти”, “сфера/галузь/область стандартизації”, “рівень стандартизації в галузі освіти”, “стандартів галузі освіти”.

Згідно з п. 1.1 “Словника зі стандартизації та суміжних видів діяльності” (2:2004) Європейської Економічної комісії ООН стандартизація визначається як “діяльність, спрямована на досягнення оптимального ступеня упорядкування в певній галузі шляхом встановлення положень для загального і багаторазового використання відносно реально існуючих або потенційних завдань”. Зокрема, така діяльність виявляється у процесах розробки, оприлюднення й використання стандартів. Для нашого дослідження суттєво, що найважливішими результатами діяльності зі стандартизації є підвищення ступеня відповідності продукції, процесів і послуг їхньому функціональному призначенню. Отже, поняття “стандартизація освітніх послуг” будемо розуміти як діяльність, спрямовану на досягнення оптимального ступеня упорядкування в галузі освіти шляхом встановлення положень для загального і багаторазового використання відносно реально існуючих або потенційних завдань для освітньої сфери (авторське визначення).

Ураховуючи визначення, що об’єктом стандартизації виступає саме той об’єкт, який має бути стандартизовано. І якщо зважати на те, що в широкому сенсі для поняття “об’єкт стандартизації” прийнято вислів “продукція, процес або послуга”, який слід розуміти як те, що відноситься рівною мірою до будь-якого матеріалу, компоненту, обладнання, системи, їх сумісності, протоколу, процедури, функції, методу або діяльності, то *об’єктом стандартизації* у нашому дослідженні визначаємо освітні послуги. Сукупність об’єктів стандартизації, що взаємопов’язані, окреслює *сферу (область, галузь) стандартизації*. У нашому випадку йдеться про освітню галузь. Вважаємо, що *продуктом стандартизації в освітній сфері* виступають стандарти для певних освітніх послуг, процесів, продуктів, тощо. Щоб стандарт був корисним, дієвим, “працював” на користь суспільства і держави, він має базуватися на узагальнених результатах науки, техніки і практичного досвіду; бути спрямований на досягнення оптимальної корисності для суспільства. Спираючись на базове визначення стандарту

Європейської економічної комісії ООН (2:2004), під *стандартом в галузі освіти* будемо розуміти документ, розроблений на основі консенсусу й затверджений визнаним органом – Міністерством освіти і науки України, в якому встановлюються для загального й багаторазового використання правила, загальні принципи або характеристики, що стосуються різних видів освітньої діяльності або їх результатів, і який спрямований на досягнення оптимального ступеня впорядкованості в галузі освіти (авторське визначення) [1; 2].

В епоху глобалізації та інтеграції, зважаючи інтеграційний курс нашої країни, все більшої ваги набуває чинник відповідності національних стандартів міжнародним. Тому значна увага держави, на наше переконання, має бути приділена участі представників України в діяльності на різних *рівнях стандартизації* (формах участі в діяльності зі стандартизації): міжнародна (стандартизація, участь у якій відкрита для відповідних органів усіх країн), регіональна (стандартизація, участь у якій відкрита для відповідних органів країн лише одного географічного, політичного або економічного регіону), національна (стандартизація, яка проводиться на рівні однієї конкретної країни) стандартизація.

Зважаючи на те, що національна стандартизація є компетенцією державного уповноваженого органа, то є підстави стверджувати, що стандартизація освітніх послуг виступає інструментом впливу на об'єкт управління, а отже, інструментом державного управління освітою. Базуючись на визнаній класифікації інструментів державного регулювання (фінансові, інформаційно-консультативні та адміністративні інструменти) та спираючись на проведений нами аналіз, ми вважаємо, що стандартизацію освітніх послуг можна віднести до комплексного адміністративно-інформаційно-консультативного інструменту. Як аргумент висловлюємо думку, що певні стандарти на продукт або процедуру (як і інформаційно-консультативні інструменти) будуть найменш інтенсивними за ступенем регуляторного впливу (зокрема, освітня програма як стандарт з певної спеціальності для певного закладу вищої освіти тощо), проте вони мають особливе значення, тому що виробляються окремим закладом вищої освіти шляхом вироблення суспільної думки його фахівців. Проте, з іншого боку, стандартизація освітніх послуг виступає регламентуючим інструментом (як і адміністративні інструменти), тому що визначатиме й фіксуватиме як рамкові ті документи, на яких має будуватись процес надання освітніх послуг.

Отже, визначено категоріальний апарат наукового питання щодо стандартизації освітніх послуг; обґрунтовано, що стандартизація освітніх послуг є інструментом державного управління освітою.

Список використаних джерел:

1. Standardization and related activities – General vocabulary / ISO/IEC Guide // ISO/IEC, Eighth edition, 2. – 2004. – 76 p.
2. Державне управління: словник-довідник / [уклад.: В. Д. Бакуменко, Д. О. Безносенко, І. М. Варзар та ін.] ; за заг. ред. В. М. Князева, В. Д. Бакуменка. – К. : УАДУ, 2002. – 228 с.

РОБОТА З ГРОМАДСЬКІСТЮ ЯК ІНСТРУМЕНТ УДОСКОНАЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ АКРЕДИТАЦІЇ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Свіжесвська С. А.

Вимоги сучасного суспільства до якості підготовки фахівців як до потенціалу нації виступають основою реформ, актуальних перетворень, які вирують у галузі освіти останні роки. Закладаються основні принципи і напрями вдосконалення системи освіти в Україні.

Відомо, що акредитація склалась як соціальне явище і як основний вид звітності закладів вищої освіти. Наш аналіз підтвердив, що сформувалась не тільки інфраструктура, а й експертна система, що включає інститут експертів, технології оцінки та прийняття рішення за її результатами Становлення і розвиток такого специфічного механізму управління якістю освіти надає можливість розуміння і потреби у формуванні культури оцінювання, а, головне, культури якості у вищій освіті України.

Сучасна політика модернізації вищої освіти надає актуальності аналізу основ діяльності вітчизняної системи акредитації, історичного досвіду її реформування, коли трансформації піддаються як її структура, так і зміст, що зумовлено приєднанням нашої країни до Європейського простору вищої освіти та прийняттям Закону України “Про вищу освіту” (2014 р.). Вказані події викликали необхідність оцінювання специфіки вітчизняних традицій в організації системи акредитації вищої освіти з точки зору закладеного в них потенціалу розвитку в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів, нової освітньої парадигми, інформаційного суспільства.

У наших попередніх дослідженнях ідентифікація акредитаційних процесів в Україні та в міжнародному освітньому просторі надала можливість виявити та обґрунтувати пріоритетні напрями вдосконалення національної системи акредитації, а саме: 1) кореляція системи згідно з рекомендаціями щодо забезпечення якості вищої освіти в Європейському просторі вищої освіти; 2) спрямованість на збалансування потреб вітчизняного ринку праці та освітніх послуг; 3) переміщення акценту в системі акредитації з кількісних на якісні показники.

Було проаналізовано, що саме розбудовано в країні за першим пріоритетним напрямом вдосконалення національної системи акредитації. Наш аналіз виявив, що йдеться про вдосконалення системи діяльності державних органів акредитації, створення можливостей для діяльності незалежних громадських/ професійних акредитаційних агентств (отже посилюється роль зв'язків органів публічного управління з громадськістю), сприяння проведенню акредитації на міжнародному рівні.

Щодо реалізації другого пріоритетного напрямку удосконалення національної системи акредитації, то передусім, слід визнати впровадження системи моніторингу ринку праці.

Аналіз нормативних документів останніх років свідчить про активну реалізацію третього пріоритетного напрямку удосконалення національної системи акредитації, а саме: впровадження системи внутрішнього забезпечення якості в університетах (активне залучення внутрішньої громадськості до вироблення стандартів якості освіти тощо); налагодження постійної комунікації з бізнес-середовищем (робота з зовнішньою громадськістю як важливими стейкхолдерами), індивідуалізація підготовки фахівців, посилення ролі громадськості (робота/залучення широкої громадськості, громадських організацій) та студентського самоврядування (співпраця з внутрішньою громадськістю, одним з основних стейкхолдерів – замовником якісних освітніх послуг), ролі вищого навчального закладу як соціального і наукового центру (активне залучення науковців до участі в розробці та впровадженні актуальних інструментів реформування вищої освіти в Україні, зокрема й акредитаційного інструменту, тощо).

Слід зазначити, що активна і постійна робота з громадськістю відбувається, зокрема в Акредитаційній комісії Міністерства освіти і науки України, яка є постійно діючим колегіальним органом. До компетенції комісії входить забезпечення дотримання вимог до атестації та акредитації закладів освіти за напрямками та професіями підготовки і перепідготовки фахівців післядипломної освіти. Незважаючи на те, що Акредитаційну комісію очолює Міністр освіти і науки України, до її складу входять не тільки представники зазначеного міністерства, інших центральних і місцевих органів виконавчої влади, але й широкої громадськості: організацій роботодавців, закладів вищої освіти незалежно від форм власності та представники здобувачів вищої освіти. Більш докладно залучення громадськості до роботи з питань акредитації висвітлено на сайті <http://ak.gov.ua>.

Узагальнюючи вищевикладене, стверджуємо, що робота з громадськістю є актуальним та дієвим інструментом удосконалення національної системи акредитації закладів вищої освіти. Цей інструмент слід вдосконалювати з урахуванням національних потреб і можливостей на основі адаптації та імплементації міжнародного досвіду з питань акредитації в галузі вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту / Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2014. – № 37–38. – Ст. 2004 зі змінами, внесеними згідно із законами України від 05.09.2017 № 2145-VIII, № 2443-VIII від 22.05.2018. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/1556-18>

2. Акредитація / Міністерство освіти і науки України [Електронний ресурс] : Офіційний сайт. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/ua/tag/akreditatsiya>

*Секція 2. Безпековий механізм реалізації потенціалу
національної економіки*

INFORMATION ACTIVITY: THE ECONOMIC POINT OF VIEW

Aharova V. V.

The prevalence of information in modern economic systems leads to the constant growth of various forms of information activity. Such a situation creates the problem of forms' description in the scientific literature. The correct description of the economic phenomenon involves precise work to find suitable terms and establish the epistemological limits of term use, which could generalize existing economic practices. At the same time, most of the popular scientific terms (“information behaviour”, “information practices”, “information activity”...) are borrowed from other scientific fields and areas (law, psychology, library science, etc.) and formed on a different empirical basis that might be less suitable for the description of economic reality.

Satisfying (information) needs via interaction could be chosen as a starting point for defining the term “information activity” from the economic point of view. Interaction and needs are important factors of information activity but not decisive. Not every operation with information is information activity in the economic sense. In our opinion, information activity takes place in the economic system when it results in a product that has value in use.

In other words, the economic meaning of the term “information activity” arises when we focus on the creation of a product with use value. Information activity could have a variety of goals: the supply of information for decision-making, bringing information to the required form or for the purpose of further use. In any case, operations with information are carried out not for the very process but according to internal and external demand. For example, an information agency does not exist because people want to work there, but because there is a demand for its results. By the result of information activity from the economic point of view, we mean an information product in form of an information good or service that meets the relevant information needs.

Applying a general classification of needs, it could be distinguished such kinds of information needs by way of satisfaction. In addition, the levels of information activity could be identified as well:

- individual information needs;
- collective (group's) information needs;
- public's information needs.

The next step of the term clarification is the transition from the process (interaction) and its result (information product) to actors and the context of their activities. Firstly, information activity could be directed not only for the creation of a product for external use but also to be part of the internal system (for example, accounting information). Secondly, the customer – consumer of the information product could significantly impact information operations. Thus, producer of information product and its consumer we define as actors of information activity.

In general, information activity could be explained as a process in which actors, realizing the relevant needs, implement a set of actions with information (information

resources at the “input” and information products at the “output” in the form of an information product or service) and direct it to consumers.

Taking as a basis the approach of M. Porat [1], it is possible to specify the process of informational activity and present it in several aspects:

- an information activity aimed at creating a market information product for external consumption;

- an information activity aimed at processing information;

- an information activity aimed at the internal consumption of information products.

In terms of forms, information activity could be considered in the context of economic processes as:

- an activity of individual actor aimed at satisfying individual informational needs;

- an entrepreneurship (an activity of individuals and legal entities) whose main product is information and forms of its processing, for example, knowledge;

- an entrepreneurship for which the information is a byproduct;

- an integral part of a company’s internal system that provides and serves the operating of the main activity;

- a non-profit activity of individuals and legal entities;

- a state bodies activity aimed at satisfying the information needs of individual, collective actors, society as a whole.

The author suggests considering the term “information activity” from the economic point of view as a process of operations with information, production of information product in the form of information good or service in order to meet information needs.

In this study, the author recognizes the elements of the information system as equal: actors, process, tools, information resources and information products, needs. At the same time, such an approach is a simplistic model, since each element may have a greater impact on the results in reality. In addition, some elements may be absent but without destruction of the process.

List of sources used:

1. Porat M. U. The Information Economy: Definition and Measurement [Electronic resource] / M. U. Porat // Foundation, National Science. – 1977. – 319. – Mode of access : <https://doi.org/10.1016/B978-0-7506-7058-6.50012-0>

ФУНКЦІОНУВАННЯ СУСПІЛЬНОГО ТЕЛЕБАЧЕННЯ ТА РАДІОМОВЛЕННЯ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ: БЕЗПЕКОВИЙ АСПЕКТ

Павленко Є. М.

Для української держави, яка обрала курс на європейську інтеграцію, актуальним є питання не лише демократизації інформаційної сфери, але й гарантування безпекової складової інформаційної діяльності, що за нинішніх умов має суттєве значення для реалізації державної інформаційної політики в цілому та комунікативної політики органів публічного управління зокрема.

Через загострення політичних та економічних проблем актуальною є проблема функціонування суспільного телебачення та радіомовлення України в сучасних економічних умовах, що постає як суттєвий фактор формування та здійснення комунікативної політики органів публічного управління України на етапі масштабних перетворень в державі.

Під час створення ПАТ “НСТУ” у 2017 році держава взяла на себе обов’язки щодо фінансування понад 30 телевізійних і радіоканалів на національному та місцевому рівнях. Уряд затвердив Статут Національної суспільної телерадіокомпанії України (НСТУ), де, зокрема зазначено, що засновником ПАТ “НСТУ” є держава в особі Кабінету Міністрів України, а єдиним акціонером – держава в особі Держкомтелерадіо. Окреме положення Статуту визначає програмну політику телерадіокомпанії. Зазначено, що НСТУ є незалежною у визначенні змісту програм та передач і не зобов’язана висвітлювати діяльність органів виконавчої влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб [1–7].

У такий спосіб держава втратила вплив на зміст продукту суспільного мовника, проте залишила за собою зобов’язання щодо забезпечення економічних умов для реалізації такого принципу діяльності суспільного мовлення, що прийнятий і діє у країнах розвинутої демократії. Ця теза також знайшла підтвердження у Доктрині інформаційної безпеки України, ухваленій рішенням Ради національної безпеки і оборони України та введений в дію Указом Президента України. У цьому документі вказано, що держав бере на себе забезпечення функціонування Суспільного телебачення і радіомовлення України, в тому числі й щодо його належного фінансування.

З огляду на безпекову ситуацію в інформаційному просторі України в умовах гібридної війни НСТУ вжила необхідних заходів для убезпечення власних програм від ворожих інформаційних впливів, проросійської пропаганди тощо, ухваливши власні Стандарти інформаційного мовлення. Таким чином, НСТУ виконує покладені на неї функції у безпековій площині інформаційної діяльності, формуючи проукраїнську громадську думку, патріотичну позицію, в тому числі у прифронтових областях.

У той же час держава зі свого боку не виконує в повному обсязі взяті на себе зобов’язання щодо економічної підтримки мовника. Протягом усіх років незалежності державні мовники, які нині об’єднані у НСТУ, були суттєво недофінансовані. Це не дозволяє створювати й транслювати телерадіопродукцію належної якості. При цьому переважний сегмент бюджету НСТУ складає фонд зарплати.

У 2018 році фінансування НСТУ склало близько 50 % суми, гарантованої Законом України “Про суспільне телебачення і радіомовлення України”. Це може загрожувати Суспільному мовленню політичною залежністю і вже обумовило скорочення обсягів мовлення та відімкнення низки передавачів. Чинні положення у багатьох сучасних ситуаціях не відповідають змінам у суспільному розвитку та не задовольняють вимогам демократичного державотворення, що має здійснюватися паралельно з подоланням фактора інформаційної агресії проти України.

Таким чином, поставити мовлення НСТУ на службу суспільству для реалізації у тому числі інформаційно-безпекової складової державної комунікатив-

ної політики є надзвичайно важким завданням. Правові акти не можуть ефективно гарантувати того, що суспільний мовник виконуватиме свої обов'язки перед громадянином України у штучно створених для нього негативних економічних умовах. Чинні обмеження щодо каналів фінансування суспільного мовлення та невиконання фінансових зобов'язань щодо цього з боку держави ставлять питання про неможливість ефективного використання як економічного, так і безпекового потенціалу НСТУ.

Список використаних джерел:

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року “Про Доктрину інформаційної безпеки України” [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 25.02.2017 р. № 47/2017. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2017>

2. Стандарти інформаційного мовлення публічного акціонерного товариства “Національна суспільна телерадіокомпанія України” [Електронний ресурс] : протокол правління ПАТ “НСТУ” від 02 жовтня 2017 р. № 19. – Режим доступу : http://1tv.com.ua/uploads/assets/files/PBC/standarty_iformmovlennia.pdf

3. Про Суспільне телебачення і радіомовлення України : Закон України від 17.04.2014 р. № 122-VII // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 27. – Ст. 904.

4. Про затвердження Статуту публічного акціонерного товариства “Національна суспільна телерадіокомпанія України” : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2016 р. № 1039. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1039-2016-п>

5. Про Державний бюджет України на 2018 рік [Електронний ресурс] : Закон України від 7 грудня 2017 р. № 2246-VIII. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2246-19>

6. Щорічний (загальний) звіт про діяльність ПАТ “НСТУ” за 2017 рік [Електронний ресурс] : протокол засідання наглядової ради ПАТ “НСТУ” від 27.02.2018 р. № 19. – Режим доступу : <https://suspilne.media/documents/87>

7. Офіційна позиція щодо вимушених антикризових заходів у ПАТ “НСТУ” 24 вересня 2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://suspilne.media/releases/42>

МЕХАНІЗМИ ЗМІЦНЕННЯ БЕЗПЕКИ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВИ ЗАВДЯКИ УПРАВЛІНСЬКІЙ ЕЛІТІ

Дьомін А. В.

Отже, постіндустріальна модель економічного розвитку супроводжується насамперед фундаментальною трансформацією існуючих інституційних систем, каталізаторів, які мають бути об'єктивними (дисбаланс управління, розміри дематеріалізації) та суб'єктивні (економічні та політичні інтереси ключових зацікавлених сторін “мають значення для здійснення глобального бізнесу”).

Тенденція очевидна, розпочався перерозподіл функцій та ролей підприємств, господарських установ, що уточнюється динамічною трансформацією і уніфікацією економічної функції держави, яка все більше втрачає можливість ефективно використовувати інструменти макроекономічного регулювання.

Регуляторні прерогативи в галузі оподаткування, трудового законодавства та підвищення кваліфікації кадрового складу стають ще більш секретними, інтернаціоналізованими, що веде за собою занепокоєння для всіх країн та міжнародних корпорацій.

Україна є масштабним процесом трансформації майже всіх аспектів суспільного життя. Першочерговим завданням питання державної кадрової політики є підвищення професіоналізму, найбільш повне використання знань та можливостей громадян, тобто розвиток кадрового потенціалу як найважливішого інтелектуального й професійного ресурсу українського суспільства, забезпечує соціальний та економічний розвиток в міжнародній конкурентоспроможності та ефективності управління країною та громадністю.

Зважаючи на це, дедалі гостріше постає питання формування якісно нової генерації управлінських кадрів – це мотивація місцевого самоврядування та підвищення кваліфікації, підкреслена орієнтація та фаховий рівень яких відповідали б вимогам часу, пориванням, сподіванням і вимогам українського народу до системи адміністративного забезпечення державного управління.

Оскільки Україні необхідне реформування державного персоналу для планування майбутнього та фінансової стабільності економіки держави, реформа повинна складатися з сучасного пошуку та відбору управлінської частини персоналу уряду за рядом факторів, таких як зміна “верхів”.

Відсутність підготовки державних службовців вищого рівня у напрямку їхньої психологічної готовності працювати з точки зору європейської інтеграції, може спричинити слабкі кадрові ресурси та інституційний потенціал для реалізації фінансової політики держави, а також в процесах запровадження державно-управлінських рішень щодо інтеграції в європейський простір [1–5].

Метою є вивчення різних підходів до визначення державних (адміністративних) еліт та сучасних перспектив формування адміністративної ланки в Україні, а саме: необхідність створення певної нової управлінської частини персоналу.

Терміном “еліта” помічають першорядні верстви суспільства, які здійснюють керівництво у чітких сферах суспільного життя. Залежно від призначень, які реалізовує еліта у суспільстві, її поділяють на економічну, господарську, духовно-інтелектуальну, політичну, військову, наукову тощо.

Отже, політична еліта є центральним елементом державного управління, від її діяльності залежить напрям і хід політичного розвитку, функціонування держави в цілому.

Саме елітні прошарки несуть відповідальність за укорінення в Україні соціальної поляризації, корумпованості, відчуженості влади від суспільства. Це змушує прагнути до особистого збагачення, політичного марнославства, домінування психології тимчасовості. І це сталося в найважливіші часи в історії сучасних політичних партій або в період новітньої історії України. Особливо яскраво виявляються зазначенні негативні явища у функціонуванні політичних партій та різного роду представницьких інститутів.

Одна з ключових проблем сучасного процесу трансформації українського суспільства полягає в тому, щоб забезпечити зміну характеру елітної групи. Це зміна загальних умов функціонування як впровадження моделей, так і механізмів

мів, які не сприяють прискоренню оновлення політичної та адміністративної еліти України.

Вирішення цих питань залежатиме від відповідних політичних реформ та переходу до методу парламентсько-президентської моделі для створення нового інституційного нормативно-правового середовища для відтворення ефективної суспільно-політичної моделі функціонування політико-українських еліт України.

Проблеми якісної трансформації українських еліт є надзвичайно актуальними питаннями соціального життя України – все ще залишаються осторонь як держави, так і суспільства в цілому, а також науково-експертних і дослідницьких кіл, зокрема, насправді сьогодні немає серйозних проблем як теоретичних, так і прикладних питань, що стосуються переходу від нинішньої касти, зосередженої майже виключно на користь еліти, як сукупності соціальних верств, повністю інтегрованих в суспільство і орієнтованих на виконання надзвичайно важливих соціально-виробничих функцій.

Більшість елітологів виходить з того, що всі елітні прошарки суспільства та лідери відіграють вирішальну роль у історичному процесі своєї влади.

Список використаних джерел:

1. Єфіменко І. А. Особливості інституціоналізації економіки в трансформаційний період [Електронний ресурс] / І. А. Єфіменко. – Режим доступу : <http://journals.hnpu.edu.ua/ojs/econom/article/view/582>

2. Коаліційна угода [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://samoromich.ua/wpcontent/uploads/2014/15/Koaliciynna_uhoda_parafo-vana_20.15.pdf

3. Корбіков Д. С. Політичний клас або політична еліта України: питання політологічного дискурсу [Електронний ресурс] / Д. С. Корбіков // Вісник СевНТУ. – Вип. 123. – 2011. – Режим доступу : archive.nbu.gov.ua/portal/natural/vsntu/polit/2011_123/123_16.pdf

4. Новий курс: реформи в Україні 2010–2015 : нац. доп. / за заг. ред. В. М. Гейця [та ін.]. – К. : НВЦ НБУВ, 2010. – 232 с

5. Проект Стратегії державної кадрової політики від 20.09.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://guds.gov.ua>

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИДАТКІВ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ ГАРМОНІЗАЦІЇ З МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

Таргонська О. С., Васильєва В. Г.

Трансформаційні процеси в Україні пов'язані з багатогранними та корінними економічними перетвореннями, які суттєво впливають на соціальні відносини у суспільстві. Реформування цих відносин в Україні не завжди відбувалося у тому ж самому напрямку й з тією ж швидкістю, що й економічні реформи, що призвело до значної соціальної диференціації населення, падіння рівня його життя, зниження соціальної захищеності громадян та їхньої невпевненості в майбутньому. Тому одним з актуальних питань сьогодення є удосконалення системи соціального захисту населення, яке повинно базуватись на

покращанні фінансування конкретних заходів, передбачених відповідними державними програмами, які, своєю чергою, мають сприяти розвитку економіки та піднесенню рівня життя населення.

Метою даного дослідження є формування теоретичних основ, обґрунтування методичних положень з удосконалення системи обліку видатків у бюджетних установах. Важливу роль в управлінні діяльністю бюджетних установ відіграють раціональна організація та методика обліку видатків. Дослідженням особливостей обліку видатків бюджетних установ займався ряд науковців, такі як: Л. В. Дікань, Ф. Ф. Бутинець, В. Г. Жила, Б. Ф. Усач, вивчали тонкощі організації та ведення обліку видатків в бюджетних установах.

На нашу думку, важливою складовою обліку бюджетних установ виступає його головна запорука сталої діяльності облікових служб та ефективного функціонування системи бухгалтерського обліку в цілому. До базових складових облікового процесу бюджетних установ слід віднести такий напрям організаційних процедур, як формування облікової політики. Установи створюють облікові політики з метою закріплення в них основних положень з обліку та контролю. З метою правильного та ефективного обліку видатків бюджетних установ необхідне регулювання на рівні установи шляхом фіксування необхідних елементів в наказі про облікову політику та фіксуванням обов'язків щодо обліку видатків в посадовій інструкції бухгалтера. А також у сучасних умовах формування обліку видатків бюджетних установ має бути посилений, удосконалений та спрямований, першою чергою, на недопущення незаконного та неефективного використання бюджетних коштів.

Облік видатків має відповідні завдання, які обов'язково повинні виконуватися. Щороку затверджуються бюджетні програми і паспорти до них, відповідно до яких здійснюється фінансування на реєстраційний рахунок. Рахунок відкривається щорічно з представленням відповідних документів, які заносяться в особову справу установи в Державній казначейській службі. Нині в Україні триває процес реформування системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі з урахуванням вимог міжнародних стандартів бухгалтерського обліку для державного сектору (МСБОДС) шляхом запровадження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі (НП(С)БОДС), розроблених на основі МСБОДС. Відповідно до Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 рр., затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08 лютого 2017 р. № 142-р, показником, за яким вимірюється досягнення результату реформування системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі, є отримання оцінки “А” за показником РІ-29.3 “Стандарти звітності” Звіту про ефективність управління державними фінансами (PEFA). Згідно з Бюджетним кодексом України і Законом України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” порядок ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, звітності про виконання бюджетів, кошторисів бюджетних установ установлює Міністерство фінансів України. У результаті реалізації

Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007–2015 рр., затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 16 січня 2007 р. № 34 і Стратегії розвитку системи управління державними фінансами, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 01 серпня 2013 р. № 774-р, здійснено низку заходів з удосконалення системи бухгалтерського обліку в державному секторі, зокрема затверджено:

- НП(С)БОДС, які розроблені на основі МСБОДС, та методичні рекомендації щодо їх застосування;

- план рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, розроблений з урахуванням бюджетної класифікації, який містить субрахунки для відображення в бухгалтерському обліку інформації про операції з виконання бюджетів, розпорядників бюджетних коштів та державних цільових фондів, та порядок його застосування;

- форми фінансової звітності та порядок їх заповнення;

- типові положення про бухгалтерську службу бюджетної установи;

- рекомендації щодо співставлення класифікації доходів і видатків у національних стандартах з бюджетною класифікацією доходів і видатків тощо.

Отже, можна зробити висновок, що в загальній системі обліку бюджетних установ організація обліку видатків має важливе значення для отримання своєчасної, вичерпної та достовірної інформації для забезпечення ефективної діяльності установи, а постійні зміни в економічному і соціальному розвитку країни зумовлюють необхідність та актуальність поглиблення даних наукових досліджень. З метою удосконалення організації обліку видатків установи пропонуємо розробити нормативно-правове та науково-методологічне забезпечення з процедури наближення методики обліку видатків в бюджетних установах України до міжнародних стандартів.

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ПІДПРИЄМНИЦТВО

Коляда С. П., Кудря М. Ю.

На сучасному етапі розбудови України як демократичної, соціальної та правової держави з урахуванням суспільних трансформацій, які відбулися останнім часом, децентралізацію, і як наслідок, розвиток регіонів та місцевого самоврядування визначено одним з пріоритетних напрямів державної політики. Пошук адекватної національним реаліям моделі організації влади на місцях, а також оптимальних напрямків розвитку регіонів вимагає детального аналізу власного та європейського досвіду, що свідчить про актуальність даної проблеми.

Європейський досвід переконливо свідчить, що без масштабних системних реформ, спрямованих на зміни у системі владних відносин, переосмислення та перерозподіл їх функцій і компетенцій, зміну ролі та завдань у процесах життєдіяльності суспільства, справжній прогрес неможливий. Світові тенденції державотворення свідчать, що більшість демократичних країн світу тяжіють до де-

централізованої влади. Це пояснюється, насамперед, тим, що децентралізація сприймається як засіб надання різним групам певної автономії та контролю. На необхідності децентралізації влади в Україні та проведенні реформи місцевого самоврядування наголошує і Президент Парламентської асамблеї Ради Європи Анна Брассер, яка наголошує, що місцеві та регіональні проблеми мають вирішуватися на відповідному рівні місцевою і регіональною владою із урахуванням інтересів населення, підприємництва.

Основою децентралізації є утворення міцних базових адміністративно-територіальних одиниць, спроможних здійснювати місцеве самоврядування, здатних забезпечити належний рівень життя своїх громадян у різних сферах життя, а також покращити економічний стан регіону, через отримання нових, більш широких повноважень та фінансів на їх здійснення, і змогу вирішувати та приділяти увагу саме тим питанням, які є важливими саме для нашого регіону.

Стратегія розвитку Дніпропетровської області охоплює ключові напрями розвитку Дніпропетровщини.

Завдяки бюджетній децентралізації місцеві бюджети були збільшені, виконання власних доходів за січень–серпень 2018 р., порівняно із січнем–серпнем 2017 р. збільшилось на 65 %. У 2017 р. цей показник становив 7,7 млрд грн, а вже у 2018 р. – 12,7 млрд грн. Кількість державних позик місцевим бюджетам зменшилася майже в 10 разів. Отже, у громад з'явилися додаткові фінансові можливості.

Розширення фінансової бази органів місцевого самоврядування відкриває нові можливості для підприємництва регіону і безпосередньо впливає на його діяльність.

Державна підтримка на розвиток територіальних громад та розбудову інфраструктури у 2018 р., порівняно з 2014 р., зросла у 39 разів. На будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання доріг виділено 11,5 млрд грн. Територіальні громади отримали субвенцію з державного бюджету на формування інфраструктури в сумі 1,9 млрд грн, за рахунок якої органи місцевого самоврядування передбачають реалізувати 2405 розвиткових проектів. Це говорить про тенденцію до покращення та розвитку інфраструктури регіону, що напряму позитивно впливає на діяльність підприємництва.

Насамперед збільшується інвестиційна привабливість регіону. Статистика наводить – в економіку Дніпропетровщини залучено 3,8 млрд дол. США прямих іноземних інвестицій – це перше місце серед областей України.

Інвестиції надійшли з 62 країн світу у 1020 підприємств. Із них 74 % вкладено в промисловість, 11 % в торгівлю і 4 % в операції з нерухомістю, залишки вкладені в інші сфери.

Приділяється багато уваги створенню сприятливого середовища для розвитку малого і середнього підприємництва. Створено центри підтримки підприємців-початківців для надання їм допомоги стосовно реєстрації, подання звітності та консультацій, а також супроводження протягом всього часу існуван-

ня підприємства, розробляється єдина система показників з відкритим доступом для відстеження стану та розвитку малого і середнього підприємництва.

Встановлено зв'язок між науковими установами і науково-дослідними інститутами і суб'єктами малого і середнього підприємництва. Це дозволяє суб'єктам підприємництва демонструвати високий рівень інновацій, що стимулює розроблення нових продуктів і послуг, процесів, технологій тощо.

Реалізація стратегії розвитку області має допомогти перетворити економіку області з досить повільно зростаючої, базованої на великих енергозатратах та виснаженні навколишнього природного середовища, економіки з великою асиметрією розвитку окремих територій області у більш модерну, базовану на інноваціях, активності підприємців економіку, що ґрунтується на оптимальному розміщенні економічних суб'єктів та ощадливому використанні природних ресурсів регіону.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Літинський В. В., Курзова М. О.

Корупція як особливе соціальне явище існує в будь-якому суспільстві, яке використовує управління як елемент державного регулювання. А тому будь-які країни в тій чи іншій мірі стикаються з нею. В деяких державах корупція не становить гострої проблеми, в інших же вона є нормою повсякденного життя.

Взагалі, під корупцією розуміється використання посадовою особою владних повноважень і довірених прав, а також пов'язаних з цим офіційним статусом авторитету, можливостей, зв'язків з метою отримання власної вигоди та досягнення цілей, що суперечать законодавству та моральним установкам [1]. Іншими словами, корупція здійснює руйнівний вплив на суспільне життя. На жаль, Україна відноситься до країн, в яких корупція отримала широкомасштабне поширення та поринула у всі сфери суспільного життя.

Не дивлячись на те, що Міністерство економічного розвитку України відзначило загальне зниження рівня тіньової економіки України на 3 % у 2017 р. в порівнянні з попереднім роком (33 % та 36 % відповідно) [2], згідно з міжнародними дослідженнями, тенденція України стосовно цього питання є не такою райдужною: рівень хабарництва і корупції в українських організаціях виріс з 56 % в 2016 р. до 73 % в 2018 р. Значимість проблеми можна оцінити, враховуючи той факт, що цей показник є майже втричі вище загальносвітового значення (73 % та 25 %). Тобто, обсяги тіньової економіки в Україні залишаються джерелом для зростання масштабів української корупції.

Згідно даних опитування серед українців, яку державну структуру вони вважають найбільш корумпованою, та в яких сферах українці реально давали хабарі, маємо цікаві результати (табл. 1) [3]. Так, на думку українців (27 % опитаних), найбільш корумпованим державним органом в країні є суд, і процес подолання корупції судової системи проходитиме найповільніше.

Опитування щодо найбільш корумпованих структур в Україні (2018 р.)

№ у рейтингу	Яку структуру Ви вважаєте найбільш корумпованою?		Кому Ви реально давали хабарі?	
	Назва структури	%	Назва структури	%
1	Суд	27	Медицина	84
2	Правоохоронні органи	27	Освіта	43
3	Прокуратура	16	Правоохоронні органи	42
4	Медицина	10	Фіскальна служба	11
5	Фіскальна служба	6	Суд	8
6	Інші	14	Прокуратура	7

Серед “лідерів” рейтингу також правоохоронні органи, прокуратура та медицина. При цьому самі українці найчастіше давали хабарі у медичних установах, закладах освіти та правоохоронних органах. Найменш поширеними структурами для дачі хабарів, за даними опитування, є суд та прокуратура.

Така різниця в репутації органів і реального рівня хабарництва пояснюється, по-перше, частотою звернення до таких державних інстанцій. По-друге, хабарі в медицині є переважно добровільними, і в основному даються людьми по своїй волі. Щодо таких цікавих результатів щодо закладів освіти (2-ге місце за кількістю хабарів, але не ввійшла навіть у топ-5 найкорумпованіших органів за сприйняттям українців), говорить про те, що населення нашої країни не бачать нічого поганого у “матеріальній допомозі” в процесі навчання.

Високий рівень корупції властивий органам, що видають дозвільні ліцензії, а також митним органам. Ці органи є дуже взаємопов’язаними, оскільки, як зазначав В. В. Ліпінський: “Підставою для переміщення предметів через митний кордон є визначені документи, без яких неможливо отримати дозвіл митниці на пропуск предметів, зокрема, митна декларація, контракт, коносамент, ліцензія, квота, товаросупровідні документи тощо” [4, 61]. Це, своєю чергою, створює родючий ґрунт для процвітання корупції в цих органах.

Тобто, корупція є серйозною проблемою нашої держави. До основних причин, які суттєво збільшують рівень корупції в Україні, можна віднести: часті зміни законодавства в сфері регулювання підприємницької діяльності, недосконалість правової бази; існування тіньової економіки, а також, головна причина корупції в Україні на думку 54 % опитаних бізнесменів – відсутність політичної волі до боротьби з корупцією з боку вищих органів влади.

Для України, як держави із соціально-економічними системами, які тільки розвиваються та шукають свій шлях розвитку, боротьба з таким явищем як корупція має особливе значення. Дуже важливо створити систему ефективною протидії корупції з подальшою модернізацією політичної системи в тій мірі, поки кризові явища будуть максимально менш відчутними. У цьому Україні

може допомогти так звана сінгапурська модель запобігання корупції. Вона передбачає викорінення корупції шляхом мінімізації або виключення умов, які можуть породити стимули до скоєння корумпованих дій.

Отже, проблема корупції для України є надзвичайно гострою, а тому дуже важливо розробити найоптимальнішу для нашої держави антикорупційну політику, яка передбачає проведення цілого комплексу заходів. Вона повинна включати в себе систему заходів, спрямованих як на припинення та кримінально-правове переслідування здійснених корупційних дій, так і на запобігання їх виникненню за рахунок усунення можливостей зловживання владою. Реалізація такої комплексної антикорупційної діяльності сприятиме подоланню соціокультурних підстав відтворення корупції в Україні і досягненню динамічного і сталого розвитку суспільства.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання корупції [Електронний ресурс] : Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>

2. Міністерство економічного розвитку та торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua>

3. Міжнародна організація по боротьбі з корупцією Transparency International [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.transparency.org>

4. Ліпинський В. В. Правові аспекти протидії переміщенню товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю / В. В. Ліпинський // Вісник Академії митної служби України. – Серія: “Право”. – 2015. – Вип. 1 (14). – С. 58–63.

ПОДАТКОВА БЕЗПЕКА ТА ЇЇ СОЦІАЛЬНІ СТОРОНИ

Баранник Л. Б., Овчинніков А. В.

Розвиток процесів глобалізації в сфері фінансів обумовлює пошук шляхів посилення ролі фінансової системи у світових економічних і політичних відносинах, а також свідчить про актуальність проблеми забезпечення безпеки функціонування фінансового сектора національної економіки. Основним джерелом фінансових ресурсів є податки. Вони використовуються державою для задоволення суспільно необхідних потреб, тож значення податків у забезпеченні національної економічної безпеки зростає в багато разів.

Можна говорити про необхідність податкової безпеки на декількох рівнях: національної економіки загалом, держави, підприємства, бізнесу. На нашу думку, до них треба додати й рівень суспільства, тобто слід говорити про податкову систему як чинника соціального розвитку. Саме суспільство є тим головним інститутом суб'єктно-об'єктного характеру, яке задіяно в сплаті податків та їх використанні через механізм податкового регулювання.

Під податковою безпекою держави розуміють такий стан податкової системи, який характеризується стійкістю і стабільністю всіх її елементів, передба-

чає зростання ресурсного потенціалу країни з метою сприяння успішному соціально-економічному розвитку держави, стійкість її фінансової системи, здатність протистояти внутрішнім і зовнішнім загрозам України.

Зовнішні та внутрішні джерела небезпеки в сфері податкових відносин характеризуються масовим ухиленням від сплати податків, правовим податковим нігілізмом, істотними перекосами в сторону кримінальної та адміністративної репресії, що призводить до ліквідації або банкрутства підприємств і, як наслідок, створює загрозу економічній безпеці всієї держави через деструктивного впливу на бізнес-процеси і макроекономічні показники [1].

Через використання податкових надходжень держава може перерозподіляти капітал із тих галузей виробництва, які менше задовольняють нагальні суспільно важливі потреби, у галузі, розвиток яких дозволяє це зробити.

Отже, податкове регулювання дозволяє впливати на грошові потоки і, зрештою, на добробут населення. Розподіляючи (перерозподіляючи) кошти через систему оподаткування, держава впливає на хід соціальних процесів.

Не всі економісти поділяють думку про існування соціальної функції податків, однак ми вважаємо, що ця ідея цілком обґрунтована. Вона заявила про себе в процесі розвитку демократії в тих країнах світу, які поставили собі за мету створення цивілізованої податкової системи. Соціальність означає, що під час створення податкової системи і в процесі її функціонування необхідно повною мірою і послідовно враховувати ті прямі й опосередковані соціальні наслідки, які спричиняє оподаткування. Істотну роль у вітчизняній податковій системі грає податок на доходи фізичних осіб (ПДФО). Соціальна функція його реалізується через механізм ставок, пільг, вирахування. Створення альтернативної системи оподаткування сприяє самозайнятості та опосередковано зниженню безробіття; дозвіл на податкові канікули сприяє розвитку підприємництва. За допомогою екологічного податку можна контролювати рівень використання природних ресурсів і стан забруднення, а отже впливати на екологічну ситуацію. Транспортний податок, який в Україні входить до складу податку на майно й належить до місцевих податків, здійснює регіональне податкове регулювання шкідливого впливу автомобільного транспорту на довкілля. А отже, захищає здоров'я громадян і тим самим впливає на якість життя. У деяких країнах світу є податок на собак. Здавалося б, яка його соціальна місія? У Німеччині, наприклад, такий податок сплачується на користь общини (там близько 11 тисяч міст і громад), але він є не тільки засобом поповнення бюджету громади, а й служить обмежувачем чисельності в ній тварин. Німці вважають, що собаки повинні бути виведені за межі міста, особливо бійцівські собаки, які є особливою небезпекою. Тому друга і третя собака повинна обходитися її власнику дорожче.

Існуюча практика податкової і соціальної політики держави, безумовно, має бути орієнтована на втручання держави в процес перерозподілу доходів в суспільстві, ефективність якої можлива як при наявності соціально відповідальної держави, так і соціально відповідального бізнесу. На жаль, можна стверджувати про поки що повільне формування системи соціального партнерства в Україні, оскільки для вітчизняного бізнесу особливо середнього й малого недо-

статньо тих правил і принципів оподаткування для успішного господарювання, які запроваджені державою [2]. З іншого боку, слід ще багато працювати над формуванням (вихованням) податкової культури суспільства. Доводиться констатувати, що в умовах незрілості громадянського суспільства навряд чи можна сподіватися на успішну боротьбу з тіньовою економікою, з масовим ухиленням від сплати податків, що підривають основи національної безпеки.

В економічній теорії прийнято розрізняти такі критерії визначення податкової безпеки: ресурсно-функціональний, статичний і нормативно-правовий. На нашу думку, тут не вистачає ще такого критерію, як соціальний. З податковою системою і податковою політикою пов'язані інтереси не тільки держави, а й усіх верств і груп населення та окремих громадян. Такі макроекономічні показники, як наповнюваність бюджету податковими надходженнями, рівень податкового навантаження на підприємства і населення, динаміка валового регіонального продукту та деякі інші говорять про ставлення населення до податкової системи, й дозволяють судити про те, наскільки позитивно сприймає суспільство податкові принципи життя. Отже, податкова безпека є запорукою соціальної безпеки. Між цими двома поняттями є безпосередній діалектичний зв'язок, який виявляється в створенні підґрунтя для протистояння зовнішнім та внутрішнім загрозам миру та стабільного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Тимофеева И. Ю. Налоговая безопасность государства и бизнеса: проблемы теории и практики [Электронный ресурс] / И. Ю. Тимофеева // Бухгалтер и закон. – 2010. – № 2. – Режим доступа : <https://www.lawmix.ru/bux/15125>
2. Баранник Л. Б. Соціальне партнерство в системі соціального захисту населення в Україні / Л. Б. Баранник // Україна: аспекти праці. – 2011. – С. 39–46.

ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ РЕГІОНУ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Горященко Ю. Г., Бабенко А. С., Приходько А. О.

Нині дедалі частіше в ЗМІ, працях вітчизняних та зарубіжних науковців зустрічається словосполучення “сталий розвиток”. В широкому сенсі “сталий розвиток” слід розуміти як розвиток, що в змозі задовольнити потреби сьогодення, при цьому не створюючи загроз та перешкод для розвитку майбутніх поколінь. Відповідно до концепції сталого розвитку має бути взаємозв'язок та баланс економічних, соціальних та екологічних складових.

Проблематика сталого розвитку регіонів є актуальною як для розвинутих економік, так і для країн, що розвиваються. Питаннями управління сталим розвитком стурбовані такі організації, як Організація Об'єднаних Націй, Організація Економічного Співробітництва та Розвитку, Європейський Союз тощо. Особливе місце у процесі дослідження сталого розвитку приділено питанням рівня якості життя.

Якість життя – комплексний показник соціально-економічного розвитку ситуації в країні або регіоні, який крім добробуту враховує можливості для розвитку людського потенціалу.

Поняття якості життя населення цікавить різних дослідників: економістів, соціологів, фахівців права та державного управління, філософів та медиків тощо. У зв'язку з цим немає єдиної думки стосовно вибору та класифікації факторів, що формують та впливають на якість життя населення. За обраною методикою здійснено оцінку якості життя в Дніпропетровській області (за групами показників): 1) економічні (ВРП на душу населення; рівень безробіття та середня заробітна плата); 2) соціальні (показник відтворення населення, коефіцієнт смертності та середня очікувана тривалість життя при народженні); 3) екологічні (обсяги відходів; викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення та витрати на охорону навколишнього природного середовища).

Показник регіону порівнювався з середнім по Україні. Кожна група факторів оцінювалася у 100 балів. Якщо показник вищий за середній, то регіон отримував за нього відповідно 33,3 бала; якщо нижчий – відповідно 0 балів (табл. 1). Для порівняльного аналізу було обрано Київську, Львівську, Одеську та Харківську області.

Таблиця 1

Результати розрахунків показника якості життя

Регіон	Економічні фактори			Соціальні фактори			Екологічні фактори		
	1	2	3	1	2	3	1	2	3
Дніпропетровська обл.	33,3	33,3	0	0	0	0	0	0	33,3
Київська обл.	33,3	33,3	33,3	33,3	0	0	33,3	33,3	33,3
Львівська обл.	0	33,3	0	33,3	33,3	33,3	33,3	0	33,3
Одеська обл.	0	33,3	0	33,3	0	0	33,3	33,3	33,3
Харківська обл.	33,3	33,3	0	0	0	33,3	33,3	33,3	0

За економічними показниками Дніпропетровська область традиційно має одні з найвищих показників в Україні, поступаючись лише м. Києву. За соціальними показниками у Дніпропетровській області ситуація значно гірша. За трьома факторами область має гірші показники, ніж середні по Україні. Дніпропетровщина є абсолютним лідером в Україні за обсягом відходів та викидами забруднюючих речовин в атмосферне повітря – звичайно це негативно позначається на екологічному стані регіону, що врешті-решт відображається на якості життя населення.

Загальна сума балів обчислюється з урахуванням коефіцієнтів впливу, що для економічних факторів становить 3; для соціальних – 2; для екологічних – 1. Таким чином, якість життя по регіонам: Дніпропетровська обл. – 233,3 б.; Київська обл. – 466,6 б.; Львівська обл. – 366,3 б.; Одеська обл. – 266,6 б.; Харківська обл. – 333,3 б.

Зазначимо, що 9 факторів – це дуже мало для повноцінного аналізу якості життя в регіоні. Та навіть аналіз обраних факторів свідчить, що для підвищення якості життя в контексті сталого розвитку покращення в суто-економічній площині буде недостатньо. За економічними показниками Дніпропетровська область одна з найкращих в Україні, проте це не забезпечує високої якості життя населення в регіоні. Натомість менш економічно успішні регіони (Львівська, Харківська, Одеська області) в підсумку мають більш високу якість життя. Це підтверджують і розрахунки регіонального індексу людського розвитку.

При розрахунку регіонального індексу людського розвитку (РІЛР) використовується складна система з 6 груп факторів та понад 35 показників. Станом на 2017 р. Дніпропетровська область зайняла 12-те місце в Україні, а очолили рейтинг такі регіони, як Чернівецька, Івано-Франківська, Львівська, Харківська, Закарпатська області. Для Дніпропетровщини традиційно сильними є такі блоки РІЛР, як “Добробут”, “Гідна праця” та “Освіта”. Слабкі результати за такими блоками, як “Відтворювання населення”, “Соціальне середовище” та “Комфортне життя”.

БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Товт Ф. Ф.

Викликом сьогодення для усієї світової спільноти є міцний захист економічної безпеки країни, що здійснюється митними органами. Дослідженнями проблем економічної безпеки присвячені роботи таких науковців, як М. О. Губа, О. В. Осадчук, Є. М. Рудніченко, П. В. Пашко, Д. В. Вітер, Н. О. Краснікова та інших.

Важливість вивчення теоретичних засад та розробка прикладних рекомендацій зі зміцнення економічної безпеки в країнах з ринковою економікою, як правило, зумовлена призупиненням темпів розвитку малого і середнього бізнесу, зниженням рівня ділової активності населення, що не дозволяє поліпшити основні показники розвитку підприємництва, досягнути рівня розвинених держав, забезпечити належний та рівний доступ кожного громадянина до підприємницької діяльності.

Варто зазначити, що в економічно розвинених державах світу більше приділяється увага питанням розробки теоретико-прикладних засад розвитку підприємництва, формуванню сприятливого економіко-правового середовища для ведення підприємницької діяльності. Натомість, питання, що стосуються забезпечення безпосередньо економічної безпеки підприємництва, актуальні в краї-

нах, які докорінно змінюють систему державного устрою (зокрема, перебувають на стадії ринкової трансформації економіки) та/чи перебувають у кризовому стані (наприклад, у післявоєнний період, період гострих соціальних конфліктів чи економічних криз).

Традиційні (характерні для економіки ринкового типу) дії органів державного управління є недостатніми для забезпечення належного регулювання ринку, не відповідають вимогам часу та не спроможні усунути вади перехідних етапів. В таких умовах суб'єкти підприємницької діяльності, виконуючи свою вагому соціальну та економічну місії у суспільстві, опиняються у ситуації неналежного рівня захищеності свого майна та інтересів від впливу чинників зовнішнього середовища та інколи навіть органів влади (державного контролю) тощо.

Отже, проблема забезпечення економічної безпеки підприємництва набуває актуальності в умовах критичного зростання рівня ризику ведення бізнесу, недостатнього, неадекватного (щодо загострення умов функціонування підприємств) виконання органами влади своїх функцій.

Проте світова практика (в тому числі країн, які пройшли період ринкової трансформації економіки та/чи успішно здійснюють економічні реформи) має позитивний досвід щодо забезпечення економічної безпеки бізнесу, формування сприятливих умов для підприємництва (навіть незважаючи на те, що у багатьох країнах, як правило, не розробляються цільові стратегічні планові документи щодо зміцнення економічної безпеки підприємств), національної, регіональної та галузевої економічної безпеки. Тому цей досвід являє собою значний інтерес як для розвитку системи безпеки вітчизняних суб'єктів господарської діяльності, так і безпеки національної економіки загалом.

У країнах світу, які посідають провідні позиції у рейтингах за рівнем сприятливості економіко-правового середовища щодо ведення підприємництва створено та належно функціонують профільні державні органи (адміністрації) (досвід США, Японії та практично всіх країн ЄС). Більше того, за ними закріплено відповідне фінансування та повноваження щодо реалізації державної політики у сфері підтримки і забезпечення економічної безпеки підприємництва. Зазначені державні інституції виконують як стратегічні, так і оперативні функції, пов'язані з розробкою та реалізацією стратегічних і тактичних програм підтримки підприємства і формування сприятливого середовища його функціонування; реалізацією заходів з адаптації підприємств (зокрема малого і середнього бізнесу) до умов конкурентної боротьби; розробкою секторально-територіальних програм розвитку бізнесу та забезпечення його економічної безпеки).

До основних операційних завдань стратегії внесено посилення фінансової підтримки, поліпшення умов створення нових підприємств, розвиток загальнонаціональної системи забезпечення економічної безпеки та ін. Особлива увага приділяється захисту підприємств, які здійснюють діяльність у несприятливих щодо ведення підприємницької діяльності зонах, інноваційних малих підприємств, функціонування яких пов'язане зі значними технічними та комерційними ризиками. А як відомо, митне оподаткування прямо впливає на фінансову складову економічної безпеки держави.

Позитивним аспектом світового досвіду зміцнення економічної безпеки підприємництва вважаємо забезпечення ефективного захисту майнових інтересів підприємств-страхувальників запровадженням інституту обов'язкового державного страхового нагляду за діяльністю страхових компаній (практика більшості країн Європи). Окремим інституційним засобом забезпечення економічної безпеки підприємництва в багатьох країнах світу виступає діяльність асоціативних і громадських підприємницьких організацій, зокрема, у напрямі гарантування фізичної та економічної безпеки суб'єктів підприємницької діяльності, поліпшення відносин з органами влади, участі у прийнятті рішень та розробці політики регулювання підприємництва.

СУБ'ЄКТИ БІЗНЕС-СТРУКТУР ЯК ТРУДОВИЙ І ФІСКАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК

Дулік Т. О., Александрюк Т. Ю.

Розвиток сучасних національних економік, їхня життєздатність неможливо уявити поза діяльністю суб'єктів бізнес-структур (далі – СБС), які є її прогресивним авангардом, динамічним трудовим та фіскальним потенціалом. Саме вони виступають численною, потужною армією платників податків, найбільшою мірою здатних внести суттєвий вклад у створення валового внутрішнього продукту і, відповідно, до його розподілу та перерозподілу [1].

Філософське трактування поняття “суб'єкт” (лат. *subjectum* – те, що лежить внизу, перебуває в основі) вказує на те, що – це особа, організована група осіб, соціальна, етнічна та політична спільнота, суспільство загалом, що здійснюють властиву їм діяльність, спрямовану на практичне перетворення предметної дійсності, теоретичне й духовно-практичне освоєння об'єктивної реальності; носій означених якостей, що уможливають виконання ним суспільно значущих функцій [2, 613].

У контексті наших досліджень під поняттям “суб'єкт бізнес-структури” слід розуміти окрему дієздатну суспільну групу представників національної економіки, які самостійно здійснюють на її території офіційно дозволена фінансово-господарську діяльність. Іншими словами, це самостійна організація або організаційна одиниця, функціонування якої підпорядковано певним, відносно стійким правилам, нормам та вимогам. До таких СБС можна віднести будь-які офіційно організовані підприємства (мікропідприємства, малі, середні або великі), фірми, компанії, створення та фінансово-господарська діяльність яких здійснюється в різних галузях національної економіки (промисловість, будівництво, сільське господарство, транспорт, торгівля, сфера послуг тощо) на власний розсуд та ризик для досягнення економічних і соціальних результатів та з метою одержання прибутку. Тобто під таке узагальнене визначення підпадають як юридичні, так і фізичні особи, що є згідно із чинним законодавством

не лише суб'єктами господарювання або підприємницької діяльності, але й платниками податків [1].

Роль СБС у суспільному розвитку залежить від багатьох чинників, насамперед від того, наскільки сприятливим буде соціально-економічне, політичне, правове, інституційне середовище для їх ефективної діяльності. Адже якщо у бізнес-просторі не склалися оптимальні умови, то ніякі силові регулівні дії уряду не активізують їх, а, навпаки, перетворюють в інертні, недієздатні, неплатоспроможні соціальні прошарки суспільства або верстви населення національних економік, які стануть важким для них тягарем з фіскальної точки зору.

Нині в Україні СБС є невід'ємною і достатньо дієвою ланкою, яка пронизує усі її галузі й функціонує у чинному правому полі, в межах певної чисельності зайнятих працівників, обсягів виробництва, оподаткування тощо. Проте, впродовж останніх п'ятнадцяти років їх розвиток стримують наявні бар'єри: нестабільна політична ситуація, корупція, дві економічні кризи та дві революції, часткова окупація та війна на сході країни тощо.

У зарубіжних національних економіках за останні десятиліття також суттєво змінилися умови функціонування СБС та їх основні якісні характеристики, а саме [1; 3]: поступово ліквідується великий індустріальний бізнес та крупномасштабне промислове виробництво розглядається як релікт минулого; змінюється стратегія, методи та форми ведення бізнесу; відбувається швидкий розвиток унікального інтелектуального бізнесу при активному використанні високотехнологічного, високоавтоматизованого, високоспеціалізованого виробництва, інноваційних, інформаційних, інтелектуальних ресурсів, трансдисциплінарних знань та великого діапазону компетенцій, бізнес-моделювання тощо. Розвивається також малий бізнес, що здатний бути прозорим та більш функціональним, ніж великий, та адекватно реагувати на усі зміни ринкової кон'юнктури, швидко адаптуватись до нових умов. До того ж його головною цінністю виступають не лише матеріальні інтереси, але й людські ресурси, що здатні бути головною рушійною силою суспільного розвитку. Що стосується процесу розподілу ресурсів осучаснених бізнес-компаній, який забезпечує їх успішну діяльність, то характерною є така їх пропорція: 90 % – це інтелектуальні ресурси, 10 % – матеріальні.

Зазначені якісні зміни в сучасному бізнес-середовищі, що сприяли розвитку бізнесу, який розглядається як суспільно-корисна діяльність бізнес-партнерів, односторонців-фахівців, що не лише об'єднує їх капітали, таланти, ідеї, але й спрямована на створення практично усіх економічних благ суспільства, нових робочих місць та є дієвим чинником поліпшення економічної ситуації в країні, забезпечення економічного зростання, соціальної стабільності, мобілізації у розпорядження держави значних фінансових ресурсів, відбуваються в результаті цілеспрямованих реформаційних перетворень в національних економіках.

Отже, цілком очевидно, що СБС являють собою надзвичайно складний динамічний соціальний організм, що неухильно трансформується та модернізується, а їх роль як трудового та фіскального потенціалу розвитку національних економік є своєрідним результатом двох складників: соціально-економічних

умов та суспільних потреб, з одного боку, і якісних характеристик, функціональних можливостей, їм властивих – з іншого.

Список використаних джерел:

1. Дулік Т. О. Соціально-економічні аспекти оподаткування суб'єктів бізнес-структур в Україні [Електронний ресурс] / Т. О. Дулік, Т. Ю. Александрюк // Міжнародний науковий журнал “Інтернаука”. Серія: “Економічні науки”. – 2018. – № 10. – Режим доступу : <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2018-10-4215>
2. Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (голова редколегії) та ін. ; Л. В. Озадовська, Н. П. Поліщук (наукові редактори) ; І. О. Покаржевська (художнє оформлення). – К. : Абрис, 2002. – 742 с.
3. Характеристика современных бизнес-структур [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mir.zavantag.com/geografiya/291425/index.html>

ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АГРАРНОГО СЕКТОРА В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

Васильєва О. О., Бабенко А. Г.

Початок ХХІ ст. характеризується посиленням дії глобальних чинників, що загрожують стратегічній стабільності у світі й негативно впливають на безпечне середовище України. Зокрема, надмірне антропогенне навантаження на довкілля спричиняє збільшення дефіциту продовольства, що постійно зростає. В умовах глобалізації, конкуренції та посилення інтеграції України в світову економічну систему проблема гарантування продовольчої безпеки набуває все більшого значення. Серед цілей сталого розвитку на першому плані визначені завдання щодо подолання бідності й голоду, забезпечення продовольчої безпеки й сприяння сталому розвитку аграрного сектора. Концепція сталого розвитку передбачає взаємозв'язок економічних, екологічних, техніко-технологічних та соціально-демографічних чинників впливу на аграрне виробництво.

Критичний стан із продовольчим забезпеченням населення, що склався останнім часом, експерти відносять до найбільш небезпечних соціальних загроз [1, 22]. Поняття продовольчої безпеки використовується для характеристики стану соціально-економічної системи та продовольчого ринку країни, при якому кожному громадянину гарантується стабільне забезпечення мінімальним набором продуктів харчування головним чином власного виробництва й належної якості [2, 39].

Україна має унікальний і достатній економічний потенціал для забезпечення продовольством не тільки вітчизняних споживачів, а й частини людства, хоча останнім часом спостерігається асиметрія в забезпеченні власного населення навіть продуктами харчування першого попиту (хліб, макаронні вироби, м'ясо, риба, молоко, сир, яйця, масло, олія, фрукти, овочі, цукор). Так, аналіз індикаторів достатності споживання основних для України продуктів харчування у 2016–2017 рр. свідчить про достатній рівень забезпеченості хлібопро-

дуктами, яйцями, картоплею, овочами та баштанними, недостатньо споживаються цукор та олія. В раціоні населення має місце дефіцит білків тваринного походження та вітамінів, про що свідчить суттєве погіршення в забезпеченні м'ясними виробами, рибною продукцією, плодами та ягодами [3, 9]. Така ситуація стала наслідком зниження купівельної спроможності населення та зростання цін на більшість продуктів першого попиту, зокрема, найбільше зросли ціни на м'ясні виробы, цукор, олію, молоко.

Україна сьогодні – повноправний учасник світового аграрного ринку, але, нажаль, поки що тільки у сировинному сегменті. В Україні у 2017 р. обсяги експорту живих тварин та продуктів тваринного походження склали 2,6 %, продуктів рослинного походження – 21,3 % (у тому числі 15 % – зернові культури), жирів та олії тваринного або рослинного походження – 10,6 %, а готових харчових продуктів – лише 6,5 % [4]. Отже, експорт аграрної продукції в основному представлений сировинною складовою рослинництва (зерно), на виробництво якої витрачаються значні ресурси, пов'язані із обробітком землі, сівбою, збиранням та транспортуванням врожаю. Як наслідок виснажується рілля, зношується техніка та дорожній фонд, а висока додана вартість, прибутки дістаються імпортерам сільськогосподарської продукції [3, 11].

Серед системних проблем, що загрожують національній безпеці, виділяють неефективність використання матеріальних ресурсів, низький технологічний рівень аграрної економіки, соціально-демографічну кризу, зростаючий дефіцит трудових ресурсів, старіння сільського населення, низьку вартість робочої сили.

Подолання зазначених негативних тенденцій, на наш погляд, можливе за умови нарощування економічного потенціалу аграрної сфери, зокрема великотоварними підприємствами, для яких протягом останніх років характерні значні темпи збільшення виробництва [5, 48]. На особливу увагу заслуговують питання соціально-економічного розвитку сільських територій, що передбачають формування розвиненої сільської економіки, якісних умов проживання на основі нарощування людського і соціального капіталу та партнерства держави, бізнесу, громад.

Ключовими завданнями політики національної безпеки у внутрішній сфері є забезпечення продовольчої безпеки за рахунок врегулювання земельних відносин та раціоналізації землекористування, створення умов для розкриття потенціалу аграрного сектора в забезпеченні потреб населення у доступному, якісному та безпечному продовольстві, утвердження ролі України як вагомого експортера аграрної продукції. Пріоритетом експортного потенціалу аграрного сектора повинен бути розвиток товарних груп, які формують високу додану вартість та використовують глибоку переробку сировини [2, 42].

Основою зміцнення та зростання рівня продовольчої безпеки має стати підвищення ефективності використання економічного потенціалу аграрного сектора, нарощування власного виробництва, збільшення в товарній структурі експорту продуктів переробки сільськогосподарської продукції та готових харчових продуктів.

Список використаних джерел:

1. Новікова О. Ф. Стан та перспективи соціальної безпеки в Україні: експертні оцінки : монографія / О. Ф. Новікова, О. Г. Сидорчук, О. В. Панькова ; Львівський регіональний інститут державного управління НАДУ; НАН України, Інститут економіки промисловості. – К.; Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2018. – 184 с.
2. Надвиничний С. Продовольча безпека як головний стратегічний пріоритет економічного розвитку аграрної сфери економіки України / С. Надвиничний, В. Файфура // Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України. – 2017. – Вип. 22. – С. 38–42.
3. Кириленко І. Г. Продовольча безпека України в світлі сучасних тенденцій світової економіки / І. Г. Кириленко, В. Є. Івченко, В. В. Дем'янчук // Економіка АПК. – 2017. – № 8. – С. 5–14.
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
5. Дятлова В. В. Економічний потенціал АПК України для забезпечення продовольчої, економічної та національної безпеки / В. В. Дятлова, Ю. В. Дятлова // Вісник Донбаської державної машинобудівної академії. – 2015. – № 2. – С. 43–48.

УПРАВЛІННЯ БОРГОВОЮ СТІЙКІСТЮ КРАЇНИ

Філатова Г. П.

В Україні високі темпи зростання державного боргу упродовж останніх років, нераціональне проведення політики формування боргових зобов'язань, підвищення валютних ризиків державного боргу, висока вартість залучення нових позик, а також значні обсяги потенційно небезпечних умовних зобов'язань держави актуалізують проблеми боргової стійкості й потребують адекватних методів управління нею в частині розрахунку з власними боргами.

Під борговою стійкістю розуміють здатність держави виконувати власні боргові зобов'язання, не збільшуючи боргового навантаження на бюджет за умов підтримання на достатньому рівні ліквідності й платоспроможності та виключаючи необхідність вдаватися до списання чи реструктуризації державної заборгованості. Боргова стійкість країни – важливий компонент економічної стабільності та збалансованого розвитку державних фінансів у країні.

Управління борговою стійкістю країни – це комплексна система методів, інструментів і важелів фінансової політики держави, котрі застосовуються уповноваженими інституціями з метою забезпечення здатності держави своєчасно та у повному обсязі виконувати боргові зобов'язання [1–3].

Система управління борговою стійкістю скерована на забезпечення потреб держави в борговому фінансуванні за рахунок своєї структури, котра включає суб'єкти, об'єкти, методи управління, характеризується окресленою метою, а також завданнями та реалізує свої функції в умовах визначеної стратегії, юридичного забезпечення та органу, відповідального за здійснення боргової політики.

До суб'єктів системи належать органи, установи, організації, на котрі, відповідно до чинного законодавства, покладено обов'язок з управління борговою стійкістю та державним боргом. Міжнародна практика свідчить про пріоритетність покладання таких функцій на спеціально створені органи, підзвітний уряду (у випадку агентської моделі управління боргом), на сам уряд (урядова модель) чи центральний банк (банківська модель). В управлінні борговою стійкістю України беруть участь Міністерство фінансів України, Кабінет міністрів України, Національний банк України, Державна казначейська служба України.

Об'єктами системи управління борговою стійкістю держави у сучасних умовах постають боргові зобов'язання зовнішнього чи внутрішнього характеру, класифіковані за типом кредитора чи типом боргового інструмента, у розрізі строків, валют, видів процентних ставок, що супроводжують їх обіг, тощо.

Щодо методів управління державним боргом та борговою стійкістю країни, можна виокремити ряд традиційних методів, зокрема: рефінансування, відстрочка погашення позик, конверсія, консолідація, реструктуризація, уніфікація, новація, дострокове погашення, анулювання державного боргу, тощо.

Проте, слід зазначити, що управління борговою стійкістю країни неможливо реалізувати без оцінки та аналізу боргової стійкості, котра дозволяє гарантувати об'єктивність інформації та здійснює позитивний вплив на якість прийняття управлінських рішень у царині державного боргу.

Управління борговою стійкістю має за мету досягнення стабільного економічного розвитку держави, зберігання фінансової незалежності, забезпечення необхідних темпів приросту ВВП, стримування інфляційних процесів, забезпечення повної зайнятості тощо.

Серед завдань, що покладаються на систему управління борговою стійкістю, можна виокремити: недопущення нецільового та неефективного використання запозичених коштів, забезпечення своєчасної та повної сплати суми основного боргу та витрат на обслуговування боргових зобов'язань, моніторинг, прогнозування та хеджування ризиків, пов'язаних з борговими зобов'язаннями, узгодження дій з управління боргом, монетарною та фіскальною політикою з метою досягнення макроекономічної стабільності, забезпечення контролю системи управління борговою стійкістю, що дозволяють контролювати стан боргового навантаження економіки і відстежувати хід виконання державних зобов'язань тощо.

Для ефективного управління борговою стійкістю необхідно дотримуватися певних принципів: оптимальності структури, безумовності, мінімізації ризиків, планування та прогнозування, зберігання фінансової незалежності, прозорості та публічності інформації.

Так чи інакше, однією з нагальних проблем на сучасному етапі розвитку України є надмірне нарощування державного боргу, що має низку негативних наслідків для фінансової системи та боргової стійкості країни, при цьому, на нашу думку, особливу уваги слід звернути саме на розроблення дієвої системи управління борговою стійкістю.

Список використаних джерел:

1. Антонов М. С. Управління борговою стійкістю держави : дис. ... кандидата екон. наук : спец. 08.00.08 “Гроші, фінанси і кредит” / М. С. Антонов ; наук. керівник С. В. Леонов. – Суми : СумДУ, 2017. – 261 с.
2. Боргова стійкість державних фінансів / за ред. Т. І. Єфименко, С. А. Єрохіна, Т. П. Богдан. – К. : ДННУ “Акад. фін. Управління”, 2014. – 712 с.
3. Карапетян О. Боргова стійкість України: критерії оцінювання та особливості методології / С. Рибак, О. Карапетян // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2011. – Вип. 3. – С. 49–57.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ ГРАЛЬНОМУ БІЗНЕСУ ЯК ЗАГРОЗІ НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Рубан А. В.

Азарт та бажання завжди й скрізь вигравати є невід’ємною частиною людської сутності. Азартні ігри та ігри “на удачу” були способом розслабитися та відпочити ще з давніх часів. На жаль, на сьогоднішній день, питання допустимості та законності азартних ігор та грального бізнесу загалом, постало дуже гостро для багатьох країн. Не виключенням стала й Україна.

Головні причини розвитку грального бізнесу в Україні, кримінально-правова характеристика та основні аспекти розслідування даних дій досліджувалися такими видатними науковцями, як О. Дудорова, Є. Ковтун, М. Палій, Н. Петричко, А. Савченко, В. Топчій та ін. Водночас проведення реформ у сфері законодавства про кримінальну відповідальність зумовило деякі зміни в системі протидії зайняттю гральним бізнесом, що не були обґрунтовані в науковому плані.

Присутність беззаперечної заборони азартних ігор в національному законодавстві ще не є запорукою для ефективної протидії гральному бізнесу, що наразі є одним з найприбутковіших незаконних бізнесів, поряд з торгівлею зброєю та наркобізнесом. За статистикою, нелегальний гральний бізнес в Україні приносить мільярдні прибутки в доларах США своїм організаторам.

В Україні за незаконне зайняття гральним бізнесом настає кримінальна відповідальність за ст. 203-2 Кримінального кодексу України, який був доповнений даною ст. 22 грудня 2010 р. на підставі Закону України № 2852-VI “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства про заборону грального бізнесу в Україні”. До цього часу, особи, що займалися гральним бізнесом, несли кримінальну відповідальність за ст. 203 Кримінального кодексу України (“Зайняття забороненими видами господарської діяльності”).

Втягнення неповнолітнього у проведення азартних ігор та зайняття гральним бізнесом в будь-який спосіб (умисне схилення до систематичної, тобто не менше трьох разів протягом невеликого проміжку часу, гри на грошові кошти або інші матеріальні цінності, при якій виграш залежить від випадковості), кваліфікується за ст. 304 КК України. Злочини за ст. 304 КК України відбуваються систематично, особливо у сфері незаконного грального бізнесу, через

що розслідування даних злочинів дуже ускладнюється та затягується по причині ряду процесуальних особливостей, що стосуються неповнолітніх учасників кримінального правопорушення.

Вчинення даного злочину особою, раніше судимою за зайняття гральним бізнесом є кваліфікуючою ознакою за ч. 2 ст. 203-2 КК України. На сьогоднішній день, зростає суспільна небезпечність даного діяння, про що свідчить збільшення випадків спеціального рецидиву. Статистичні дані показують негативну динаміку засуджених за ч. 2 ст. 203-2 КК України за останні роки. Такі показники дають зрозуміти, що покарання, застосоване до засуджених не дало бажаного результату – виправлення осіб, а також запобігання вчиненню нових злочинних діянь. Отже, заходи реагування правоохоронних органів на вказаний злочин у сфері господарської діяльності не є достатньо ефективними.

Детальний аналіз національного законодавства дав змогу визначити кілька дієвих засобів протидії зайняттю гральним бізнесом в Україні:

1. Санкції у вигляді штрафу у розмірі восьми тисяч мінімальних заробітних плат. Фінансові санкції до суб'єктів господарювання, що є організаторами азартних ігор та займаються їх проведенням, застосовуються за рішенням суду, ухваленим за позовом правоохоронних органів. Стягнення штрафних санкцій з суб'єктів даного злочину є повноваженням державних органів з владними управлінськими функціями, у зв'язку з чим, такі вимоги належать до юрисдикції адміністративних судів. На законодавчому рівні відповідальність за дане порушення передбачена лише у вигляді застосування фінансових санкцій, а не їх стягнення. Одразу необхідно зауважити, що стягнення штрафних санкцій є невід'ємною частиною їх застосування та прийняття рішення про таке стягнення є виключною компетенцією суду.

2. Конфіскація грального обладнання як захід протидії гральному бізнесу, першою чергою, спрямований на запобігання продовження злочинної діяльності через подальше використання такого обладнання. Проведення азартних ігор та надання доступу до них не зможе здійснюватися без відповідного грального обладнання, що виступає знаряддям вчинення злочину. Гральне обладнання є одним важливих речових доказів, що підтверджує факт зайняття гральним бізнесом. Отже, поводження з цим майном має здійснюватися згідно встановлених правил щодо роботи з речовими доказами. Кримінальний процесуальний кодекс України, а саме п. 1 ч. 9 ст. 100 визначає, що майно, яке було знаряддям вчинення злочину, конфіскується, крім випадків, коли власник (законний володілець) не знав і не міг знати про їх незаконне використання. Отже, право власності не відіграє важливої ролі при застосуванні конфіскації грального обладнання, так як будь-яким власник розуміє незаконність такого використання.

3. Процедура перерахування прибутку або доходів від проведення азартної гри до Державного бюджету України. Даний засіб не кримінально-правовим, але на нього присутня пряма вказівка в Законі України “Про заборону грального бізнесу в Україні”. Важливо, що перед перерахуванням доходу до бюджету має слідувати його вилучення. І саме вилучення, а не конфіскація, і для відмежування цих понять, мають бути внесені відповідні зміни до законодавчих актів.

На основі вищезазначеного, можна підсумувати, що всі перелічені засоби протидії зайняттю гральним бізнесом несуть виключно майновий характер, що зумовлено передусім корисливою мотивацією даного злочину. Підвищення ефективності даних засобів при їх застосуванні потребує внесення відповідних змін до кримінального законодавства України.

СОЦІАЛЬНА СПРАВЕДЛИВІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Огліх В. В., Шаповалов О. В.

Зміни, які відбуваються у країні та світі створюють передумови для формування нових підходів у сфері політичних, економічних і соціальних відносин. Сьогодні в період глибокої ломки суспільних відносин, соціальної структури, ментальності й цінностей суспільної свідомості особливої гостроти набуває проблема національної безпеки в контексті взаємин політики й економіки. Якщо призначення політики полягає у виконанні функції встановлення відносин та регулювання порядку перебігу соціальних процесів, створення умов матеріального суспільного виробництва, спільної праці, то вирішення економічних проблем має стати підґрунтям національної безпеки.

Наслідком впливу на владу соціальних верств і груп населення, які конкурують, політичних партій, громадських організацій і рухів, бізнес-структур кінцею кінцем є сформовані економічні відносини. Лише чітке розуміння економічних взаємозв'язків і соціальних інтересів дає можливість змінити умови нашого життя, добитися його поліпшення. Повсякденне життя громадян країни, їх життєва ситуація, думки та поведінка залежать не лише від заробітної плати та цін, квартирної плати та субсидій, а й від податкової та пенсійної систем, прибутків підприємств й інвестицій, безробіття й інфляції, охорони здоров'я, розвитку освіти та науки. Маємо звернути увагу, що життєві умови визначаються системою виробництва та розподілу матеріальних благ, водночас, саме ці питання й відповіді на них по-різному оцінюються соціальними групами оскільки зачіпаються їхні життєві інтереси.

Лише ефективне задоволення економічних потреб, контроль держави за рухом і використанням національних ресурсів, захист економічних інтересів країни на національному та міжнародному рівнях створить підґрунтя економічної безпеки. Маємо зазначити, що в контексті здійснення вкрай хитких кроків на шляху реформ і недолугих практичних дій влади проблема забезпечення економічної безпеки держави набула особливої гостроти. Наслідком є значний дефіцит держбюджету; безробіття та міграційні наміри у найбільш активних значних верст населення; тінізація економіки та інші негативні явища спаду виробництва, політичної нестабільності, загострення соціальної напруженості в суспільстві, проблеми в системах освіти та охорони здоров'я.

Руйнування економічних основ національної безпеки на тлі загострення зовнішніх та внутрішніх політичних, економічних і соціально-політичних проб-

лем: є наслідком порушення соціальної справедливості в угоду соціальній рівності в симбіозі з катастрофічним майновим розшаруванням. суспільно-політичної хвилі загрожують країні в якій спостерігається “дисфункція суспільних інститутів”. За оцінками Інституту демографії НАНУ розрив у доходах 10 % найбагатіших та найбідніших українців становить 40 разів, що свідчить про узурпацію владою економічних ресурсів, відсутність демократії та повноцінних ринкових відносин.

Реалізація ефективної макроекономічної політики, яка забезпечить розвиток держави, зростання макроекономічних показників та добробуту переважної більшості громадян можлива лише на засадах розуміння загальної картини явищ. Процеси та події, які відбуваються в економіці країни, політичні й економічні рішення та дії, які їх визначають, мають сприйматися суспільством та спрямовувати його на магістральну траєкторію стійкого розвитку. Політичні наслідки діячів та рухів мають залежати від знань та вмінь в царині забезпечення добробуту, а не від вміння дати псевдоекономічне пояснення своїх рішень на засадах псевдонаукової аргументації політичних експертів, щодо обраної соціально-економічної моделі суспільства.

В угоду сьогоденним політичним інтересам, прикриваючись найкращими намірами та найсвітлішими сподіваннями щодо результатів реформ з їх фрагментарністю та непослідовністю, які лише гальмують повноцінний розвиток країни, політика у сфері соціально-економічних відносин руйнує соціальну справедливість, пригнічує бажання працювати з повною віддачею заради добробуту власної родини та країни. Популістична державна політика соціального захисту досягла безпрецедентного розмаху і поклала на жертвовник рівності можливість суспільства.

Маємо розуміти, що саме від того які погляди на суспільний устрій та відносини в системі “державна–громадянин” притаманні населенню країни, які основні потреби окремого індивіда та суспільства в цілому буде залежати подальший розвиток, процвітання або занепад цієї країни.

Державна політика соціального захисту створює істотні загрози національній безпеці, є перешкодою на шляху зростання добробуту, руйнує стимули до розвитку економіки, зменшує національне багатство. Головними загрозами держави є загальна всебічна деградація, корупція та утриманство.

Запит на популізм та соціальну рівність, який сформувався в суспільному просторі є гальмом, що блокує розвиток країни, нарощування національного багатства, оскільки не підкріплений розумінням того, як високий рівень життя досягається. Слід негайно, на основі реалістичного сприйняття дійсності та способів її удосконалення, створювати підґрунтя та формувати розуміння того, що перерозподіл не може забезпечити динамічне довгострокове зростання добробуту широких верст населення. Маємо запровадити такі принципи справедливого розподілу, які змушуватимуть кожного докладати дедалі більші власні зусилля до створення достатку країни та забезпечення добробуту населення. Руйнування загрози національній безпеці можливо лише у разі запуску механі-

зму, який реалізує бажання заробляти на засадах наполегливої праці. Треба збільшити кількість громадян, які вважають, що поліпшення власного життя може бути досягнуто лише шляхом продуктивнішої праці, підвищення кваліфікації, ініціативності, а не за рахунок соціальних подачок, перерозподілу благ створених іншими. Лише соціальна справедливість є тим важелем впливу, який забезпечить динамічний розвиток України.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

Пасічник А. М., Горбач Д. П.

Стан транспортно-логістичної інфраструктури є основою економічного розвитку країни та безпеки життєдіяльності громадян. Саме модернізація транспортно-логістичної інфраструктури вважається одним із дієвих механізмів стабілізації економічного стану всіх розвинутих країн світу. Отже мережа автомобільних доріг високої якості стає одним із найважливіших факторів покращення соціально-економічного середовища в країні, а також створення сприятливих умов підвищення ВВП. Тому для України, а особливо для Дніпропетровської області, транспортний комплекс якої виконує надзвичайно важливі задачі логістичного забезпечення загальнодержавних та міжнародних перевезень, вирішення проблем підвищення якості та модернізації транспортної інфраструктури має надзвичайно важливе стратегічне значення.

Українська мережа автомобільних шляхів загального користування включає 169,6 тис. км доріг, з них з твердим покриттям – 165,8 тис. км (без урахування муніципальних, відомчих, внутрішньо господарських). Майже всі автомобільні шляхи України проходять через населені пункти, що не відповідає вимогам до міжнародних транспортних коридорів, адже призводить до обмеження швидкості руху автомобільного транспорту.

Незадовільним є транспортно-експлуатаційний стан автошляхів: близько 39 % українських автомобільних доріг загального користування не відповідають сучасним вимогам за міцністю та 51 % за рівністю [1]. За інформацією Укр-автодору, станом на кінець 2016 р. капітального ремонту та перебудови потребувало більше 50 % автомобільних доріг, а термінового ремонту – 70 %. Оскільки така тенденція погіршення зберігалася і 2017–2018 рр., існуючий стан мережі автомобільних доріг характеризується значним ступенем фізичного зношення. Значною мірою можна сказати, що це більшою мірою пов'язано зі зношуванням дорожнього полотна, викликане збільшенням інтенсивності транспортних потоків та максимальної ваги вантажних автомобілів.

Зазначимо, що одним із основних параметрів, що характеризують якість та безпечність руху автомагістралями є рівність дорожнього покриття. Від цього показника залежать як безпека та швидкість руху, так і транспортно-економічні витрати. Тому невідповідність автомобільних доріг встановленим нормативам рівності дорожнього покриття є одним із негативних факторів впливу, як на

транспортний засіб, так і на всіх учасників транспортного процесу. Застосування цього параметра дозволяє проаналізувати наявний стан дорожнього покриття автомобільних доріг та визначити дієві заходи щодо його покращання.

Для покращання стану автомобільних доріг під час виконання робіт з їх модернізації та будівництва доцільно використовувати більш сучасні методики та матеріали. Пропонується суттєво збільшувати будівництво бетонних доріг, які мають ряд переваг над асфальтобетонною дорогою [2]. Так, у США бетонні автошляхи становлять 60 % всіх автомагістралей у країні, а в європейських країнах – близько 40 %. При цьому технологія прокладання бетонних доріг постійно удосконалюється. Так значного поширення набирає використання під час укладання нового та модернізації вже існуючого дорожнього покриття сталеві анкерної фібри, що покращує характеристики бетону після набору ним міцності і таким чином виконує силові функції. Насамперед фібра забезпечує міцність бетонної плити. Металева фібра разом з бетоном утворює єдину фібробетонну масу. Сталефібробетон – це різновид залізобетону, в якому роль арматури виконують сталеві волокна (фібри), рівномірно розподілені по всьому об'єму бетону.

Застосування сталевіфробетону, бетону армованого сталевіфброю, в ряді випадків, дає змогу виключити з конструкції частину арматури, а в деяких випадках і повністю відмовитися від традиційної стрижневої арматури з подальшою заміною її фіброю. Ефективність застосування сталевіфробетонних конструкцій в цих випадках досягається за рахунок зниження трудовитрат на арматурні роботи, скорочення витрат металу, суміщення технологічних операцій з приготування бетонної суміші та її армування, що, в кінцевому підсумку, призводить до зниження трудомісткості виготовлення конструкцій на 25–27 % і економії будівельних матеріалів на 1 м³ готового виробу.

Виготовлене з такого матеріалу за вказаною технологією дорожнє полотно характеризується підвищеною міцністю до розтягнень та вигинів, вищою граничною стисливістю, тріщиностійкістю, високою ударною міцністю, водонепроникністю, корозійною стійкістю та довговічністю; зниженими деформаціями повзучості і усадки; високими параметрами морозо-, термо- та вогнестійкості, а також високим опором до стирання. Для використання таких технологій необхідне залучення значних обсягів фінансування. Згідно проекту Державного бюджету України на дорожню інфраструктуру в 2018 р. було призначено 44 млрд грн, що, з одного боку, є рекордною сумою порівняно з попередніми роками. При цьому варто зазначити, що головним джерелом вливань у розбудову та покращання транспортно-логістичної інфраструктури є паливний акциз, що складає до 40 % і за експертними оцінками може значно перевищувати закладені до бюджету кошти. Це означає, що модернізація та відновлення транспортної інфраструктури фінансується недостатньо.

Зважаючи на це, можна зробити висновок, що використання саме сучасних матеріалів, а також розробка теорії і застосування на практиці новітніх методів покращення якості стану автомобільних доріг загального користування (а також цільове використання бюджетних коштів) зможуть розв'язати більшу час-

тину означених проблем, пов'язаних з функціонуванням дорожньо-транспортного комплексу України, успішно реалізувати транзитний потенціал та покращити соціально-економічне становище країни.

Список використаних джерел:

1. Технічний стан автомобільних доріг загального використання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mtu.gov.ua/content/tehnichniy-stan-avtomobilnih-dorig-avtomobilnih-dorig-zagalnogo-vikoristannya.html>

2. Технологическая карта на устройство основания из литого бетона для внутриквартальных дорог с асфальтобетонным покрытием [Електронний ресурс] : Режим доступу : http://ohranatruda.ru/ot_biblio/normativ/data_normative/46/46314

ФИНАНСОВЫЙ МЕХАНИЗМ КАК ЭЛЕМЕНТ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ГОСУДАРСТВА

Тарарышкин Ю. В.

Финансы являются основой экономики. Посредством финансов стимулируется выпуск конкурентоспособной продукции (товаров, работ, услуг), пользующихся спросом на мировом рынке. При этом финансы оказывают существенное влияние на экономические интересы участников внешнеторговых операций и международных связей и способствуют формированию значимой части национального дохода от осуществления внешнеэкономической деятельности.

Одним из основных внешнеторговых партнеров Республики Беларусь является Украина. Товарооборот между Беларусью и Украиной в 2017 г. составил 4,9 млрд долл. США, экспорт – 3,7 млрд долл. США, импорт – 1,2 млрд долл. США. За январь–август 2018 г. по сравнению с аналогичным периодом прошлого года товарооборот вырос на 123,7 %, экспорт – на 123,5 %, импорт – на 124,4 % [2]. На 26-м заседании Межправительственной белорусско-украинской комиссии по вопросам торгово-экономического сотрудничества в г. Гомеле озвучены прогнозы по увеличению товарооборота между Беларусью и Украиной почти в два раза с достижением объема торговли в размере 8 млрд долл. США в 2019 году [3].

В Республике Беларусь вопросы финансовой политики и финансового механизма исследуют ученые: Н. Е. Заяц, К. М. Фисенко, Е. Ф. Киреева, Т. Е. Бондарь и др., утверждая, что “Финансовая политика – это целенаправленная деятельность государства, связанная с мобилизацией финансовых ресурсов, их рациональным распределением...”. Главными задачами финансовой политики являются:

- определение и разработка научно обоснованной стратегии и тактики развития финансов в соответствии с главными целями экономического развития государства;

- выработка механизма распределения и перераспределения финансовых ресурсов в соответствии с основными направлениями их использования;

•разработка и осуществление конкретных мероприятий для реализации выработанных целей [1].

Украинские ученые С. И. Юрий и В. М. Федосов определяют финансовый механизм как комплекс финансовых методов и рычагов влияния на социально-экономическое развитие общества. В их трактовке финансовый механизм рассматривается как совокупность конкретных финансовых методов и рычагов влияния на формирование и использование финансовых ресурсов с целью обеспечения функционирования и развития государственных структур, субъектов хозяйствования и населения [4].

По своей сути финансовый механизм представляет совокупность способов организации финансовых отношений, применяемых обществом для обеспечения благоприятных условий в целях экономического и социального развития. Финансовый механизм является элементом управления и регулятором экономических отношений в государстве в целях реализации финансовой политики и успешного проведения ее в жизнь [5]. В современной экономике он также служит инструментом осуществления финансовой политики любого хозяйствующего субъекта.

Роль финансов в значительной степени определяется результативностью их воздействия на проведение экспортно-импортных внешнеторговых операций. Эффективно действующий финансовый механизм обеспечивает финансовую безопасность государства, позволяющую осуществлять самостоятельную финансовую политику исходя из национальных интересов.

Таким образом, финансовый механизм является элементом экономической безопасности и инструментом реализации финансовой политики государства, включая сферу международного сотрудничества.

Список использованных источников:

1. Заяц Н. Е. Теория финансов : [учеб. пособие] / Н. Е. Заяц, М. К. Фисенко, Т. Е. Бондарь и др. – Мн. : Выш. шк., 1997. – 368 с.

2. Отчет о деятельности Национального статистического комитета Республики Беларусь в 2017 году. Внешняя торговля Республики Беларусь, 2017 [Электронный ресурс] : Национальный статистический комитет. – Режим доступа : http://www.belstat.gov.by/ofitsialnaya-statistika/publications/izdania/index_8008

3. Товарооборот между Беларусью и Украиной может вырасти почти вдвое [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.sb.by/articles/tovarooborot-mezhdu-belarusyu-i-ukrainoy-mozhet-vyrasti-pochti-vdvoe-.html

4. Фінанси : підручник / [С. І. Юрій, В. М. Федосов, Л. М. Алексеєнко та ін.] ; за ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. – К. : Знання, 2008. – 611 с.

5. Шаповалова И. М. Теоретические основы финансового механизма государственного регулирования социально-экономического развития [Электронный ресурс] / И. М. Шаповалова // Економічна наука. – Режим доступа : http://www.economy.in.ua/pdf/11_2012/21.pdf

СВОБОДНЫЕ ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ЗОНЫ В СИСТЕМЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Тарарышкина Л. И., Дудкина Н. В.

Свободные экономические зоны (далее – СЭЗ) являются одной из форм внешнеэкономической деятельности и привлечения иностранных инвестиций в экономику Республики Беларусь. В настоящее время в Республике Беларусь на областном уровне функционирует шесть СЭЗ, которые формируют 4 % ВВП, почти 13 % промышленного производства, около 16 % экспорта, порядка 7 % прямых иностранных инвестиций [6]. В СЭЗах зарегистрировано 409 резидентов с численностью работающих более 122 тыс. человек. Результаты деятельности резидентов свободных экономических зон Республики Беларусь в 2017 г. представлены в табл. 1 [4].

В СЭЗ установлен единый специальный правовой режим деятельности резидентов с законодательным предоставлением ряда льгот, предусматривающих частичное или полное освобождение от налогов на прибыль и недвижимость, земельному налогу и др. Применение таможенной процедуры свободной таможенной зоны (далее – СТЗ) служит основой экспортного потенциала СЭЗ [1; 5].

В соответствии с Декретом Президента Республики Беларусь от 22 июня 2005 г. № 12 “О Парке высоких технологий” (далее – ПВТ) основными видами деятельности резидентов ПВТ являются разработка и внедрение информационно-коммуникационных технологий и программного обеспечения для пользования в стране и на экспорт по 12 высокотехнологичным направлениям – от создания материалов для микро- и нанoeлектроники до авиационной и ракетно-космической техники [3].

Таблица 1

Основные показатели деятельности резидентов свободных экономических зон Республики Беларусь в 2017 г.

Показатели	Брест	Гомель-Ратон	Минск	Витебск	Могилев	Гродно-инвест
1	2	3	4	5	6	7
Выручка от реализации товаров, продукции, работ, услуг, млн руб.	2067,6	2710,2	2806,6	1195,1	3161,8	1796,0
из нее за пределы Беларуси, млн руб.	1351,5	1643,5	2004,6	901,0	1862,0	1036,8
Инвестиции в основной капитал, млн руб.	66,7	300,8	295,9	65,2	179,0	242,3

1	2	3	4	5	6	7
из инвестиций в основной капитал – иностранные источники инвестиций, млн руб.	7,9	28,8	48,3	–	75,4	146,1
Экспорт товаров, млн долл. США	696,6	815,6	1124,1	439,7	973,2	562,9
Импорт товаров, млн долл. США	483,5	438,2	843,7	312,1	619,1	346,7
Сальдо внешней торговли товарами, млн долл. США	213,1	377,4	280,4	127,6	354,1	216,2

В соответствии с Указом Президента Республики Беларусь от 5 июня 2012 г. № 253 “О Китайско-Белорусском индустриальном парке” создана особая экономическая зона – Китайско-Белорусский индустриальный парк (далее – Парк). Резиденты Парка могут использовать таможенную процедуру СТЗ без уплаты таможенных платежей при ввозе иностранных товаров на территорию Парка, если их последующая переработка и экспорт осуществляются за пределы стран Евразийского экономического союза. Предусмотрено освобождение технологического оборудования, комплектующих и запасных частей к нему, сырья и материалов, ввозимых на территорию Республики Беларусь в целях реализации инвестиционных проектов в границах Парка, от обложения ввозными таможенными пошлинами и налогом на добавленную стоимость, взимаемыми таможенными органами [2].

Таким образом, СЭЗы обеспечивают экономическую безопасность Республики Беларусь посредством развития производства, наращивания экспорта продукции, расширения географии экспорта и вклада в повышение конкурентоспособности национальной экономики.

Список использованных источников:

1. Козляков А. В. Свободные экономические зоны. Законодательные и нормативные правовые акты, регулирующие их деятельность : учебное пособие / А. В. Козляков, Л. И. Тарарышкина. – Минск : ИВЦ Минфина, 2006. – 288 с.
2. О Китайско-Белорусском индустриальном парке : Указ Президента Республики Беларусь от 5 июня 2012 г. № 253 // ЭТАЛОН. Законодательство Республики Беларусь / Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2018.
3. О Парке высоких технологий : Декрет Президента Республики Беларусь от 22 июня 2005 г. № 12 // ЭТАЛОН. Законодательство Республики Беларусь / Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2018.

4. Свободные экономические зоны [Электронный ресурс] : Национальный статистический комитет Республики Беларусь. – Режим доступа : <http://belstat.gov.by>

5. Тарарышкина Л. И. Свободные экономические зоны : практ.пособие / Л. И. Тарарышкина. – Мн. : ИМП “Новый отчет”, 1998. – 40 с.

6. Тарарышкина Л. И. Финансовые аспекты свободных (специальных, особых) экономических зон на единой таможенной территории Таможенного союза ЕврАзЭС / Л. И. Тарарышкина // Беларусь в современном мире = Беларусь у сучасным свеце : материалы XII Международной конференции, посвященной 92-летию образования Белорусского государственного университета, 30 октября 2013 г. / редкол.: В. Г. Шадурский [и др.]. – Минск : Изд. центр БГУ, 2013. – С. 198–199.

УЧАСТЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У ПРОВЕДЕННІ МИТНОГО ОГЛЯДУ ТОВАРІВ І ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ

Величко С. В.

Постановою Кабміну від 20.06.2018 р. № 479 “Про реалізацію експериментального проекту щодо створення умов для унеможливлення ухилення від сплати митних платежів” запроваджено участь правоохоронних органів під час проведення митного огляду.

Права правоохоронних органів в рамках цієї Постанови:

– поліцейські мають право цілодобово перебувати в зонах митного контролю в пунктах пропуску через державний кордон та в інших місцях митної території України, в яких органи Державної фіскальної служби здійснюють митні формальності (далі – зони митного контролю), з метою виявлення фактів порушення митних правил;

– поліцейські та службові особи Міністерства внутрішніх справ мають право доступу до автоматизованої системи митного оформлення “Інспектор-2006”.

Так, на сайті ДФСУ опубліковано алгоритм дій та доступу Нацполіції до ЗМК в рамках митного експерименту.

Механізм містить два блоки: порядок доступу та цілодобового перебування представників МВС у зонах митного контролю (ЗМК) і можливості використання Автоматизованої системи митного оформлення “Інспектор-2006”.

На сьогоднішній день керівництвом ДФСУ направлено до митниць ДФСУ Перелік працівників Національної поліції Департаменту захисту економіки Національної поліції України, яким надається доступ АСМО “Інспектор” та безперешкодний цілодобовий доступ в зони митного контролю для кожної митниці ДФС окремо.

Аналіз чинного законодавства дає можливість зробити наступні висновки:

У ході цього “експериментального проекту” поліцейські мають право цілодобово перебувати в зонах митного контролю в пунктах пропуску через державний кордон та в інших місцях митної території України, в яких органи Державної фіскальної служби здійснюють митні формальності, з метою виявлення

фактів порушення митних правил. У ст. 19 Конституції України чітко визначено, що органи державної влади, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Ст. 8 Митного кодексу України встановлено, що державна митна справа здійснюється на основі виключних повноважень органів доходів і зборів України. Підкреслюючи ст. 318, що митний контроль здійснюється виключно органами доходів і зборів, законодавець у ст. 332 прямо забороняє особам, допущеним у зону митного контролю, втручатися у дії посадових осіб митниці (митного поста), які здійснюють митний контроль та митне оформлення, а також вчиняти будь-які дії щодо товарів, транспортних засобів, а також інших осіб, які знаходяться у зоні митного контролю, якщо інше не передбачено законом.

У той же час, ст. 23 Закону України “Про національну поліцію” визначає вичерпний перелік повноважень поліції, серед яких немає повноважень на “виявлення фактів порушення митних правил”, що зазначено у тексті вказаної постанови як мету перебування поліцейських у зонах митного контролю. Відповідно до ст. 24 цього ж закону, виконання інших (додаткових) повноважень може бути покладене на поліцію виключно законом.

Створено базу для правового конфлікту, обумовленого нормами ст. 8 Закону України “Про національну поліцію”, яка визначає, що поліція діє виключно на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України; поліцейському заборонено виконувати злочинні чи явно незаконні розпорядження та накази; накази, розпорядження та доручення вищих органів, керівників, посадових та службових осіб, службова, політична, економічна або інша доцільність не можуть бути підставою для порушення поліцейським Конституції та законів України.

Отже, надавши поліцейським право цілодобово перебувати в зонах митного контролю, не визначено їхніх обов'язків чи завдань і не дали їм будь-яких законних повноважень, фактично змушуючи їх вчиняти дії поза межами чинного законодавства.

Окрема небезпека – допуск правоохоронців із невизначеними повноваженнями до баз даних органів доходів і зборів, які містять інформацію, що стосується державної митної справи. Згідно зі ст. 11 Митного кодексу України, ця інформація може використовуватися ними виключно для митних цілей і не може розголошуватися без дозволу суб'єкта, осіб чи органу, що надав таку інформацію, зокрема, передаватися третім особам, у тому числі іншим органам державної влади, крім випадків, визначених цим Кодексом та іншими законами України.

ОПТИМІЗАЦІЯ ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ПОДАТКОВУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ

Мартиненко В. В.

Для забезпечення ефективності податкової політики необхідним є оптимізація податкової системи України шляхом визначення оптимальних податкових ставок за результатами економіко-математичного моделювання поверхні Дю-

пюї–Лаффера, що забезпечить максимізацію податкових надходжень до бюджету i , відповідно, підвищення рівня податкової безпеки держави.

Дослідження так званого “ефекту Дюпюї-Лаффера” [1; 2] для одного з прямих загальнодержавних бюджетоутворюючих податків – податку на прибуток підприємств – шляхом побудови однойменної кривої дозволяє одержати оптимальну податкову ставку, яка забезпечить максимізацію податкових надходжень до бюджету. При цьому між встановленням оптимальної податкової ставки і підвищенням рівня податкової безпеки держави існує прямий зв’язок.

Проведення оптимізації податкової системи України можливе з дотриманням наступних вимог: по-перше, методичне забезпечення процесу оптимізації має базуватися на реальних (офіційних) статистичних даних, наявних у публічному доступі; по-друге, дослідження має охоплювати значний часовий лаг, не менше 10 років; по-третє, специфікація моделі податкових надходжень до бюджету має відображати реальну динаміку [3].

Визначимо оптимальну податкову ставку податку на прибуток підприємств в Україні шляхом розв’язання наступної оптимізаційної задачі [4]:

$$GTR_i = \lambda \tau_i^\alpha e^{-\tau_i \beta} \max_{\tau_i} \quad (1)$$

де GTR_i – податкові надходження до бюджету від i -го податку;

τ_i – процентна ставка i -го податку, при чому $\tau_i \in [0; 100]$;

λ – коефіцієнт пропорційності;

α – коефіцієнт податкової прогресії;

β – коефіцієнт чутливості платників податку до зміни податкової ставки (або коефіцієнт згасання економічної активності);

e – основа натурального логарифма, $e \approx 2,71828$;

\max_{τ_i} – означає, що максимізація цільової функції податкового доходу держави здійснюється шляхом зміни податкової ставки і знаходження її оптимального рівня – τ_{opt} .

Для податку на прибуток підприємств за даними 2004–2017 рр. цільова функція набуває вигляду:

$$GTR_i = 1,16 \cdot 10^{17} \tau_i^{10,70} e^{-\tau_i 55,97} \max_{\tau_i} \quad (2)$$

Одержане рівняння регресії описується високими значеннями статистичних коефіцієнтів і критеріїв: $R = 0,822$, що свідчить про високу ступінь тісноти зв’язку між податковими надходженнями і ставкою податку на прибуток підприємств, коефіцієнт множинної детермінації; $R^2 = 0,676$ і означає, що динаміка надходжень до зведеного бюджету від податку на прибуток підприємств на 67,6% залежить від змін податкової ставки, а вплив решти факторів складає 32,4%; спостережуване значення F -критерія майже утричі перевищує критичне, що свідчить про статистично значущий стохастичний зв’язок між показниками,

введеними у модель степеневно-експоненціальної функції кривої Дюпюї–Лаффера для податку на прибуток підприємств. Розв’язання цільової функції кривої Дюпюї–Лаффера, наведеної у формулі (2), ілюструє рис. 1.

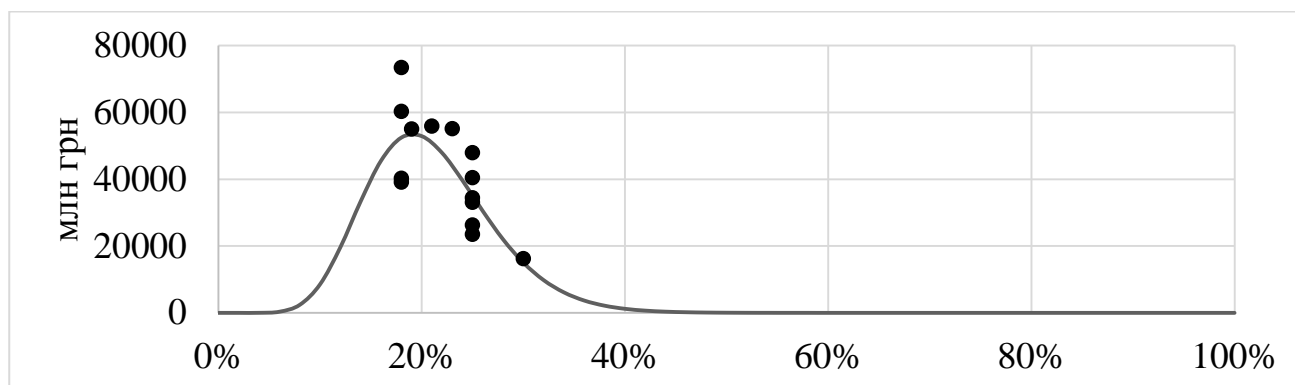

Рис. 1. Графік степеневно-експоненціальної функції кривої Дюпюї–Лаффера податку на прибуток підприємств

Джерело: побудовано за даними, наведеними у [5].

Отже, з даних, наведених на рис. 1, видно, що оптимальною ставкою, яка забезпечить максимізацію податкових надходжень до зведеного бюджету України від податку на прибуток, буде 19 %, що на 1 % більше нині діючої. При цьому максимальний податковий дохід складе 53,5 млрд грн. Автором *сформовано передумови* для досягнення компромісу між державою та господарюючими суб’єктами-платниками податку на прибуток підприємств щодо забезпечення суспільного інтересу і підвищення рівня податкової безпеки України шляхом встановлення оптимальної податкової ставки на 1 %, порівняно із чинною.

Список використаних джерел:

- 1 Laffer A. B. The Laffer Curve: past, present, and future [Electronic resource] / Arthur B. Laffer // Backgrounder. – 2004. – Issue 1765, P. 1–16. – Mode of access : http://s3.amazonaws.com/thf_media/2004/pdf/bg1765.pdf
- 2 Dupuit J. On the measurement of the utility of public works / J. Dupuit // Readings in Welfare Economics / translated and reprinted by K. J. Arrow and T. Scitovsky (eds.). – 1969. – Issue 12. – P. 255–283.
- 3 Martynenko V. V. On the problem of tax system optimization in Ukraine / V. V. Martynenko [Електронний ресурс] // Науковий вісник Полісся. – 2018. – № 2 (14). – Ч. 2. – С. 129–134. – Режим доступу : [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2018-2-2\(14\)-129-134](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2018-2-2(14)-129-134)
- 4 Лондар С. Л. Моделювання фіскальних відносин у перехідній економіці / С. Л. Лондар // Економіка і прогнозування. – 2002. – № 1. – С. 126–141.
- 5 Податкові надходження [Електронний ресурс] / Ціна держави // Офіційний сайт Центру соціальних досліджень “CASE Україна”. – Режим доступу : <http://cost.ua/budget/revenue/#1>

ОСОБЛИВОСТІ ВИДАТКОВОЇ ЧАСТИНИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ

Качула С. В., Шкарупило Т. О.

Місцеві органи самоврядування покликані вирішувати локальні проблеми, що безпосередньо пов'язані з виконанням суспільних функцій у формі надання соціальних послуг та сприяння підвищенню життєвого рівня населення. А саме склад і структура видатків місцевих бюджетів відображають соціальну спрямованість [3]. Саме тому необхідно окреслити особливості видаткової частини місцевих бюджетів.

Дослідженням організації місцевих бюджетів до та в умовах децентралізації присвятили свої праці багато вітчизняних науковців, зокрема: І. І. Конєва, А. А. Гриценко, С. В. Науменкова, О. Д. Василик, В. І. Кравченко та ін. Дослідники розглядають дефініцію видатків місцевих бюджетів, як економічні відносини, які виникають у зв'язку з розподілом централізованих коштів, що перебувають у розпорядженні відповідних органів влади, та децентралізованих коштів, які є власністю місцевих органів влади [1]. На рис 1. показано напрями використання поточного бюджету.

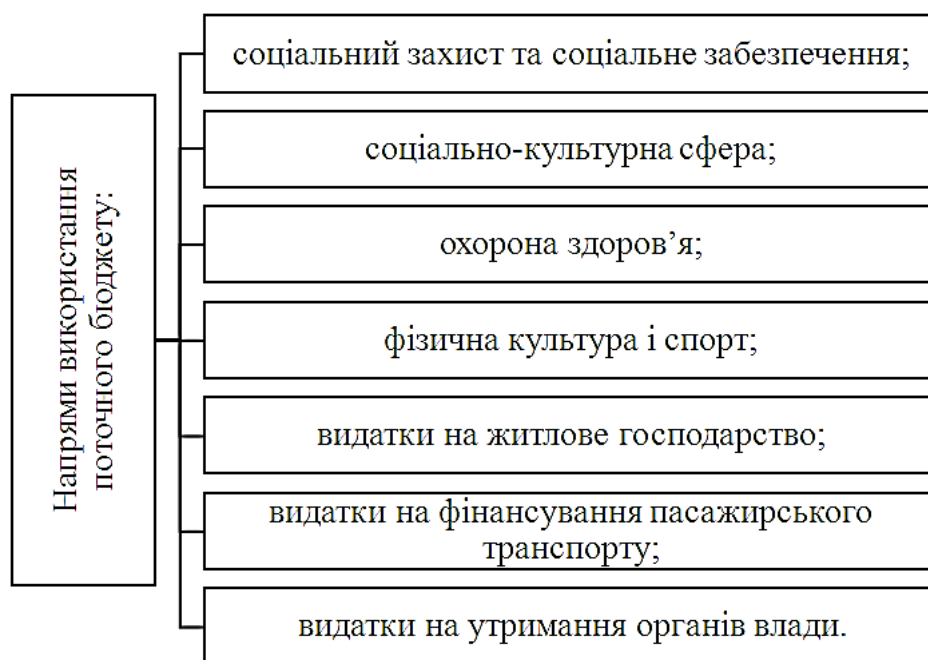

Рис 1. Напрями використання поточного бюджету

Джерело: складено авторами на основі [2].

Склад і структура видатків місцевих бюджетів визначається їх економічним змістом та роллю в розподілі національного доходу [3]. До видатків розвитку належать:

- витрати на фінансування інвестиційної та інноваційної діяльності,
- субвенції,
- кошти на реалізацію програми соціально-економічного розвитку міста, капітальне будівництво,

- кошти на придбання обладнання, транспортних засобів та іншої техніки,
- інші видатки на розширене відтворення, а також на фінансування субвенцій,
- видатки на сплату основної частини боргу органів місцевого самоврядування [2].

В умовах жорсткої обмеженості фінансових ресурсів необхідними є перегляд та оптимізація структури бюджетних видатків, упорядкування видаткових повноважень центральних та місцевих органів влади. Це передусім стосується підвищення частки видатків місцевих бюджетів на виконання власних повноважень органів місцевого самоврядування, посилення інвестиційної складової місцевих бюджетів [4].

Отже, важливим засобом, що дає можливість ефективніше й прозоріше використовувати бюджетні фінансові ресурси, є програмно-цільовий метод формування бюджету [4]. Також варто зазначити, що основними проблемами ефективного бюджетного процесу на місцевому рівні є недостатня фінансова база місцевих бюджетів для виконання соціальних повноважень; велика кількістю державних цільових і бюджетних програм, котрі не забезпечені реальним фінансуванням відповідно до обсягів, передбачених програмними документами. Саме тому важливо забезпечити дієвий механізм ефективного витрачання коштів місцевих бюджетів та залучення додаткових коштів для фінансування соціальної сфери на рівні державних соціальних стандартів.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України : Закон України від 8 липня 2010 р. № 2456-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010.
2. Конєва І. І. Теоретичні засади формування видатків місцевих бюджетів / І. І. Конєва // Економіка. Управління. Інновації. – 2015. – Вип. № 1 (13).
3. Гриценко А. А. Інституційні трансформації соціально-економічної системи України [Електронний ресурс] / А. А. Гриценко. – Режим доступу : http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2015/04/NDR_Korn.pdf
4. Науменкова С. В. Формування нової фінансової архітектури: основні питання та можливі виклики для країни / С. В. Науменкова // Вісник Національного банку України. – 2010. – № 1. – С. 8–13.

КЛАСТЕРНИЙ АНАЛІЗ ВАНТАЖНИХ МИТНИХ КОМПЛЕКСІВ НА ОСНОВІ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Лужанська Н. О.

Із метою оцінки ефективності функціонування вантажних митних комплексів в різних регіонах України пропонується використання трьох груп показників: виробничі показники, що характеризують масштаб та особливості виробничої діяльності регіону; фінансово-економічні показники, котрі характеризують фінансово-економічний стан регіону та ефективність його господарської діяльності; логістичні показники, що характеризують рівень логістичної активності об'єктів кластеризації. При формуванні системи показників другої групи

необхідно враховувати один важливий момент – характер цих показників. Вони повинні бути не абсолютними величинами, а відносними. Інакше, кластерний аналіз вантажних митних комплексів на основі фінансово-економічних показників буде враховувати не тільки їх поточний стан та ефективність господарської діяльності, але й її масштабність. Показник рівня інформаційної забезпеченості логістичного управління характеризує доступність інформації та оперативність її отримання, визначається ступенем використання на підприємстві сучасних інформаційних технологій та впровадженням локальних та корпоративних інформаційних систем, що дозволяють оперативно приймати обґрунтовані логістичні рішення. Під рівнем логістизації функціональних напрямків діяльності розуміється ступінь використання логістичного підходу у закупівельній, виробничій, збутовій, транспортній та складській сферах.

Важливим моментом застосування кластерного аналізу є чітка фіксація простору ознак, який має бути єдиним, тому до вибору простору слід підходити з максимальною ретельністю. Якщо із змістовних міркувань не слідує перевага тієї або іншої шкали для ознак, вони можуть бути виміряні в різних одиницях вимірювання. Проте в цьому випадку необхідний подальший штучний перехід до єдиної шкали значень показників. Цього можна досягти шляхом застосування бальної шкали, ранжування та стандартизації ознак об'єктів. Перехід на бальну шкалу потребує значного обсягу додаткових робіт: вибір найбільш доцільної шкали, оцінка кожного показника за обраною шкалою вимірювання, що є досить трудомісткою процедурою та абсолютних значень показників їх рангами, тобто досліджувані об'єкти спочатку впорядковуються за значеннями показників від найліпших до найгірших, потім кожному показнику привласнюють ранг і в подальших дослідженнях оперують вже рангами. Вирішенням задачі кластерного аналізу є розбиття об'єктів, що задовольняє певному критерію оптимальності. Цей критерій може бути функціоналом, що виражає рівні бажаності різних варіантів розбиття і групувань. Тому наступним етапом кластерного аналізу є визначення критерію кластеризації об'єктів. Вибір критерію оптимальності (міри близькості або відстані об'єктів) є вузловим моментом у кластерному аналізі, від якого вирішальним чином залежить остаточний варіант групування при заданому алгоритмі розбиття. У кожній конкретній задачі цей вибір здійснюється по-своєму, з урахуванням головної мети дослідження, фізичної і статистичної природи використовуваної інформації. Для кількісної оцінки схожості або різниці в кластерному аналізі вводиться поняття метрики. Схожість або відмінність між об'єктами, що класифікуються, встановлюється залежно від метричної відстані між ними. Якщо кожний об'єкт описується k ознаками, то він може бути представлений як точка в k -вимірному просторі, і схожість з іншими об'єктами визначатиметься як відповідна відстань. У кластерних дослідженнях використовують чотири групи метрик: коефіцієнти кореляції; міри відстані; коефіцієнти асоціативності та ймовірнісні коефіцієнти схожості. Кожний з цих видів має свої переваги і недоліки, які слід розглядати перш, ніж буде ухвалено рішення про використання одного з них. Враховуючи особливості, переваги та недоліки показників близькості (відстані) об'єктів при

кластерному аналізу, для цілей групування вантажних митних комплексів України за виробничими, фінансово-економічними та логістичними показниками найдоцільнішим є використання як критерію кластеризації міри відстані між об'єктами – квадратичної евклідової відстані. Після визначення критерію кластеризації на наступному етапі необхідно обрати стратегію групування об'єктів у кластери, тобто метод кластерного аналізу. Розроблені кластерні методи утворюють сім основних груп: ієрархічні агломеративні методи; ієрархічні дивізімні методи; ітеративні методи групування; методи пошуку модальних значень щільності; факторні методи; методи згущувань; методи, що використовують теорію графів. Ці групи характеризуються різними підходами до створення кластерів, тому результати застосування різних методів до одних і тих же даних можуть сильно різнитися. У конкретних галузях науки можуть виявитися особливо корисними певні групи методів. Найпоширенішими кластерними методами, що використовуються в соціальних та економічних дослідженнях, є ієрархічні агломеративні, ієрархічні дивізімні та факторні методи. Результати роботи всіх ієрархічних процедур оформлюються у вигляді так званої дендрограми: по горизонталі показані номери об'єктів, а по вертикалі – значення міжкласових відстаней, при яких відбулося об'єднання двох даних класів. Важливою перевагою ієрархічних алгоритмів є наочність результатів роботи, що дозволяє ретельно вивчити дендрограму і зробити відповідні висновки. Більш того, якщо на ієрархічному дереві, наприклад, зі 150 об'єктів ще можна виділити візуально класи, то впорядкована матриця відстаней такого розміру практично не піддається сприйняттю. Але саме в економіці, де число об'єктів рідко перевершує сотню, такий аналіз найбільш придатний. Крім того, подальші дослідження слід спрямувати на розробку стратегій управління логістичною діяльністю для вантажних митних комплексів кожного кластера з урахуванням результатів порівняння, що створить надійне підґрунтя для формування рекомендацій напрямів їх розвитку.

Список використаних джерел:

1. Факторный, дискриминантный и кластерный анализ : пер. с англ. / [Дж.-О. Ким, Ч. У. Мьюллер, У. Р. Клекка и др.] ; под ред. И. С. Енюкова. – М. : Финансы и статистика, 1989. – 215 с.

ИННОВАЦИОННАЯ СИСТЕМА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ И ЕЕ РАЗВИТИЕ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Дорина Е. Б.

Степень развития национальной инновационной сферы формирует основу устойчивого экономического роста, является необходимым условием полноценного участия страны в мировом разделении труда. Национальная инновационная система (НИС) позволяет повысить интенсивность экономического развития за счет использования эффективных механизмов получения, передачи и использования в хозяйственной практике результатов научно-технической и инновационной деятельности.

Проблемам формирования НИС посвящено много работ отечественных и зарубежных исследователей, но различия в исходных подходах между ними не позволили сформулировать единые взгляды на ее развитие. Анализ теории и практики формирования НИС в ряде стран позволяет обозначить объективные экономические закономерности ее развития. Среди них:

- рост интеграции науки, образования, производства и рынка, что ведет к увеличению объемов и интенсивности внутренних взаимосвязей и взаимодействия между подсистемами и элементами НИС;

- увеличение роли государства в формировании и развитии НИС, эволюционирующей от методов прямого управления к механизмам индикативного планирования;

- усиление инновационной ориентированности инвестиций;

- увеличении роли регионов и отдельных территориальных межрегиональных комплексов в развитии НИС;

- изменение всех компонентов хозяйственной системы, гарантирующих развитие НИС.

Важнейшими характеристиками сущности НИС являются: взаимодействие между субъектами инновационной деятельности; сквозной и многоуровневый характер; включает ряд взаимосвязанных составляющих (элементов); решающая роль в ее формировании и развитии принадлежит государству; является составной частью экономической системы страны и выполняет роль связующего звена между макроэкономической политикой, наукой, образованием, наукоемкой промышленностью и рынком; направлена на достижение стратегических целей макросистемы, подчинении им всех стадий инновационного процесса; производимые знания, технологии, инновации в рамках НИС должны быть конкурентоспособными как внутри страны, так и на мировом рынке.

Простейшая модель, описывающая взаимодействие элементов НИС, сводится к тому, что роль частного сектора заключается в разработке технологий на основе собственных исследований и в рыночном освоении инноваций, роль государства – в содействии производству фундаментального знания и комплекса технологий стратегического характера, а также в создании инфраструктуры и благоприятных институциональных условий для инновационной деятельности частных компаний. Различные варианты реализации этой модели в условиях социально-экономического развития отдельных стран и формируют национальные особенности их НИС.

Начиная с 1990-х гг. мировое научное сообщество начало осмысливать феномен инновационной глобализации. Это отражало серьезные сдвиги в мировом экономическом развитии, которые нуждались в соответствующей интерпретации. Хотя исследователи и до этого сходились во мнении, что именно новые технологии сделали возможным и необратимым этот процесс.

Глобализация с институциональной точки зрения, с одной стороны – это исторический процесс, эволюционно развивающийся, который обусловил приверженность стран, народов единым ценностям, обычаям и нормам поведения

на основе единых культур; с другой – процесс, сопровождающийся растущей взаимозависимостью, разрушением национальных особенностей государств.

В современном мире задача построения эффективной инновационной экономики – одна из приоритетных для многих государств. При этом существование целостной и гибкой национальной инновационной системы возможно только при условии наличия высокого уровня межстрановой кооперации и использования институционального потенциала сотрудничества и интеграции. В связи с этим постоянно осуществляется процесс организационной перестройки государственной и межгосударственной системы управления НИОКР и инновациями, развивается государственно-частное партнёрство, формируются региональные, межрегиональные и международные инновационные кластеры, совершенствуется инновационная инфраструктура университетских комплексов.

На современном этапе перед Республикой Беларусь стоит важнейшая задача – переход экономики на инновационный путь развития. Ее решение является одним из основных способов достижения динамичного развития страны в долгосрочной перспективе и повышения уровня жизни ее жителей.

Роль государства в регулировании инновационной системы определяется решением следующих проблем: создание конкурентной среды для долговременного развития хозяйствующих субъектов; организация процесса производства знаний; корректировка с использованием передового зарубежного опыта институциональных инструментов, обеспечивающих инновационное взаимодействие между наукой, бизнесом и государством; поддержание баланса между конкуренцией и кооперацией предприятий, а также государственных структур при создании и продвижении инноваций; содействие трансферу технологий и информации от научной среды к бизнесу; развитие процессов имитации и адаптации иностранных технологий; оптимизация механизма финансирования инновационного процесса (разработка новых форм кредитования крупных инновационных проектов, предоставление государственных гарантий по привлеченным в инновационную сферу кредитам, консолидация государственных и частнопредпринимательских финансов); содействие формированию международных и региональных технологических стратегических альянсов и т. д.

При переходе к инновационной экономике особое значение приобретают вопросы охраны, защиты и использования интеллектуальной собственности. В среднесрочной перспективе необходимо завершить формирование нормативной правовой базы в этой области, обеспечить проведение мероприятий по закреплению прав на результаты интеллектуальной деятельности, созданные за счет средств республиканского бюджета.

Современное инновационное развитие невозможно без соответствующих инновационно-венчурных фондов, направляющих часть средств на финансирование рискованных инновационных проектов в обмен на долю в акционерном капитале, инновационных организаций, что будет способствовать созданию благоприятного инвестиционного климата при осуществлении инновационной деятельности в Республике Беларусь.

Развитию новых технологий будут способствовать следующие меры: выявление и поддержка технологий, освоение которых обеспечит белорусским предприятиям конкурентные преимущества; создание с помощью государства инфраструктуры, обеспечивающей коммерциализацию результатов НИОКР; субсидирование импорта новых иностранных технологий; государственные закупки современной техники (в том числе импортной) и передача ее в лизинг предприятиям на цели модернизации основных фондов.

Список использованных источников:

1. Дорина Е. Б. Инновационный потенциал регионов Республики Беларусь: подходы к исследованию и проблемы обеспечения эффективного использования / Е. Б. Дорина, Е. А. Кадовба // Национальные экономики стран: новые реалии и глобализационные вызовы: монография / [Т. М. Боголиб, О. В. Перчук, Митко Хитов и др.]. – К. : Корпорация, 2017. – С. 352–365.

2. Дорина Е. Б. Конкурентоспособность национальной экономики: методические основы и институциональный анализ / Е. Б. Дорина // Вестник экономической интеграции. – 2015. – № 3–4 (84–85). – С. 5–14.

3. Дорина Е. Б. Институциональные механизмы формирования информационного общества в Республике Беларусь / Е. Б. Дорина // 23–25 мая 2016 г. XVII Международная научная конференция “Предпринимательство, социальная организация в структурах сети. Опыт и перспективы развития в Центральной и Восточной Европе” Люблинский Католический университет им. Иоанна Павла II, Польша. 2016. – С. 386–390.

BREXIT: ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ

Малюта І. А., Накевхрішвілі О. А.

“Брекзит” (англ. Brexit) – це термін, що використовується як скорочена назва процесу виходу Британії із ЄС. Він складається із двох частин: Британія і вихід (англ. exit), на кшталт того, як можливий вихід Греції із єврозони називали Grexit.

Євроскептицизм не є новою ідеєю. Незважаючи на одну з провідних ролей у створенні Ради Європи в 1949 р., Великобританія не відразу приєдналася до процесу економічної інтеграції в рамках Європейських співтовариств. Коли в 1957 р. підписувався Римський договір, Лондон не приєднався до країн-засновниць.

Проте наприкінці 1950-х рр. британська економіка виявилася однією з найслабших у Західній Європі. Коли Лондон нарешті вирішив приєднатися, президент Франції Шарль де Голль двічі (у 1963 і 1967 рр.) накладав вето на заявку Лондона на вступ до ЄЕС. Набути членства у ЄЕС Великобританія змогла лише за президентства Ж. Помпіду, який 23 квітня 1972 р. провів референдум, під час якого 68,3 % французів висловилися на користь членства Великобританії, Данії, Ірландії та Норвегії в об’єднаній Європі.

Вже через два роки після вступу до ЄЕС (5 червня 1975 р.) Лондон вперше виніс на загальнонаціональний референдум питання про членство країни в

ЄЕС. У референдумі взяли участь 64,5 % виборців, з яких на користь збереження членства у ЄЕС висловилося 67,2 %.

Великобританія протягом усього періоду входила до Союзу на особливих умовах, які вона активно відстоювала у подальшому. Євроскептики в обох провідних політичних партіях виступали з різкою критикою кроків, спрямованих на поглиблення подальшої участі Сполученого Королівства в процесі політичної інтеграції. Зокрема вони звинувачували уряд у підриві головної основи британської державності – повної і абсолютної незалежності парламенту.

Посилення позицій євроскептиків відбувається за часів прем'єрства Д. Кемерона. 28 травня 2015 р. новий уряд Д. Кемерона вніс на розгляд Палати обшин питання проведення до кінця 2017 р. референдуму з приводу подальшого членства в Європейському Союзі. 10 листопада того ж року Д. Камерон повідомив голову Європейської Ради Д. Туска про вимоги Великобританії щодо проведення реформ в Союзі. Вказані вимоги можна поділити на чотири блоки: інтеграційні процеси Союзу не поширюються на Великобританію; розширення рамок дії спільного ринку і обмеження “брюссельської бюрократії”; запровадження механізму “екстреного гальмування”, який би дозволив Великобританії обмежувати доступ до соціальних благ мігрантів з інших країн Союзу; вимога надати, по-перше, право вето на монетарні рішення, що приймаються в зоні євро, по-друге, гарантії того, що заходи щодо створення фінансового союзу не будуть нав'язані країнам, що не входять до зони євро, по-третє, гарантії того, що Лондон не буде зобов'язаний надавати екстрену фінансову допомогу країнам єврозони. Фактично Великобританія хотіла запровадити принцип мультивалютності ЄС.

Згода Брюсселя на цю вимогу означала би визнання того, що неможливо домогтися об'єднання всіх держав – членів ЄС в єврозону.

Із цих вимог в укладену 19 лютого 2016 р. угоду з Євросоюзом не увійшло тільки право на вето на монетарні рішення. Угода мала набути чинності, якщо за результатами референдуму Великобританія лишиться в Євросоюзі.

За результатами референдуму рішення покинути Євросоюз підтримали 17 410 742 (51,9 %) виборців, а залишитися – 16 141 241 (48,1 %). За офіційними даними в голосуванні взяли участь 71,8 % виборців, тобто проголосувало більше 30 млн осіб.

Першим наслідком Brexit було різке падіння фунта. Фунт впав на 17 % по відношенню до долара і на 14 % по відношенню до євро протягом декількох годин після голосування. Це продемонструвало прямий зв'язок між референдумом і впевненістю інвесторів у майбутніх економічних умовах британської економіки.

Для самої країни існує реальний ризик поділу територій Британії. За результатами референдуму, громадяни Шотландії і Північної Ірландії в цілому проголосували проти виходу з Європейського Союзу. Водночас волевиявлення британців може запустити ланцюгову реакцію референдумів у країнах ЄС.

Основна загроза як для Британії, так і для ЄС полягає в тому, що втрачено довіру інвесторів, з одного боку, і довіру кредиторів – з іншого. Крім того, вар-

тість запозичень стане дорожчою через зниження суверенних рейтингів. Все це призведе до відтоку капіталу з країни.

Британія є однією з чотирьох держав, яка вкладає до загального бюджету ЄС більше, ніж отримує з відти. У тих сферах, які для ЄС стають важливими особливо зараз (безпека, зовнішня політика, оборона), Британія є однією з європейських країн з найбільшими можливостями.

Проте, незважаючи на сумні наслідки, європейські очільники не збираються “затримувати” Британію. Навіть навпаки – чим швидше цей процес буде завершено, тим швидше Євросоюз зможе переформуватися з урахуванням нових реалій.

На думку багатьох експертів, вихід Британії не призведе до подальших дезінтеграційних тенденцій в ЄС, і Союз продовжуватиме політику розширення. Це є важливим для країн, що планують вступити до ЄС, до яких відноситься і Україна, а також країни-апліканти з Балканського півострова.

Зараз економіка Європейського Союзу різко зменшилася на 16 % – рахунок виходу Великобританії. Тому будь-яке розширення ЄС означатиме збільшення цього ринку. Однак, якщо говорити про вступ потенційних нових кандидатів до ЄС, то їх економіки настільки малі, що не зможуть значно вплинути на ситуацію.

Тим не менш, сучасні зміни на просторі ЄС в довгостроковій перспективі можуть мати позитивні результати. Адже Британія позбудеться від щомісячної витрати 600 млн фунтів стерлінгів, які зможе інвестувати у прибуткові проекти. В цей самий час Євросоюз нарешті позбудеться неоднозначності та постійного збільшення британських вимог.

BECOMING AND DEVELOPMENT OF FINANCIAL MARKET IN UKRAINE

Velychkin V. O., Lobach Yu. S.

On the modern stage of development of the economy of Ukraine, in the conditions of globalization, a large value is acquired by a presence effectively organized financial market able to provide the requirements of economy in investments by an accumulation temporally of the free financial resources (the borrowed capital of society).

A financial market is a process of redistribution, that is related to buy-sell of financial resources between the segments of economy, is one of major primary of market economy.

To the basic factors of origin, becoming and development of the financial market that determines his feature and specific it is possible to take such:

– the transfrontal motion of financial resources; – scientific and technical progress; – a competition is in the world market between national and foreign financial institutes.

The financial market executes functions, first of all, in the process of redistribution of financial resources that not a single constituent of the financial system can execute. These functions are following: the mobilization temporally of free monetary resources through the sale of securities, the financing of reproductive process, and assistance to following of capital between the industries and companies, increase of ef-

iciency of economy on the whole. Thus, a financial market substantially influences on her efficiency, firmness and elasticity.

By means of exactly financial market mobilized and used temporally free financial resources.

To the participants of financial market take exchange stocks, insurance companies and commercial banks.

The most constituent of financial market of Ukraine with assets is a bank sector. Therefore the negative tendencies in the financial sector of country appeared here most noticeable (table 1).

The analysis of table is possible to see that for 2015–2018 the amount of bank institutions has a tendency to reduction on 50,3 %, accordingly also the amount of banks diminishes with a private national capital, so with the 100 % foreign capital. Thus the assets of the banking system of Ukraine grew on 1,5 %. Also the obligations of banks increased during 2015–2018 on 0,4 %.

It should be noted that analysis of the modern state bank to the sector of the Ukrainian economy gives an opportunity to reduce such problem in a bank sphere as political and financial instability in countries. For strengthening of own positions bank institutions at the financial market they need to improve the indexes of liquidity through co-operating with other financial mediators.

Thus, a financial market is important basis for an increase, development and stability of national market economy. Becoming and financial market development must become the key element of strong economic environment, that will support corporate initiatives, provide financing of the real sector of economy through bringing in of investments, arranging for payments and redistribution of capitals.

Table 1

**Basic performance of banks of Ukraine indicators
are for 2015–2018, millions hrn**

The name of index	the State on				Rate of height (2018/2015), %
	2015	2016	2017	2018	
Amount of operating banks, odes. including	163	117	96	82	50,03
with a foreign capital	51	41	38	38	74,5
with a 100 % foreign capital	19	17	17	18	94,73
Assets of banks	1 316 852	1 254 385	1 256 299	1 336 358	101,48
Available facilities and cash	28 337	34 353	36 201	44 564	157,26
Allotted credit	1 006 358	965 093	1 005 923	1 042 798	103,62
Investment in securities	168 928	198 841	332 273	425 790	252,05
Capital	148 023	103 713	123 784	163 597	110,52
Liabilities of banks	1 168 829	1 150 672	1 132 515	1 172 761	100,34

In addition, a financial market will influence on providing of sovereignty of the state and realization of her national interests in the conditions of processes of globalization.

Overall, a public policy for the increase of efficiency of functioning of financial market of Ukraine must include the only balanced complex of the measures, sent to providing of stability and firmness of the financial system, effective control of motion of financial streams, rational use of financial resources. In addition, taking into account objective modern financial market tendencies, necessary forming of adequate middling and long-term financial politics on a macrolevel.

A public financial policy must be sent to perfection of the market pricing and most essential for the Ukrainian economy base commodities, providing of efficiency of market infrastructure. Including it follows to spare serious attention to the segment of derivative financial instruments of financial market, increase of efficiency of the registration system, counteraction to speculative practice of exchange trade.

The effective adjusting of market of derivatives needs forming of modern normatively legal principles, principles, standards and technologies of adjusting of participants. It follows to form a public financial policy with the concrete aim of increase of emission activity of corporate sector of economy, first of all to the share market that will create pre-conditions of capitalization of home productive sector.

INFLATION: ESSENCE AND REASONS OF THE ECONOMIC PHENOMENON. INFLATION IN UKRAINE

Velychkin V. O., Yarenchak M. V.

An inflation is one from the most widespread economic problems of contemporaneity, what closely constrained with unemployment, material prosperity and employment of society [1]. In the world there is not a country that never ran into this problem. Our state is not an exception. The inflationary processes appeared in Ukraine a large problem yet in a period becoming of her as independent state and carried the catastrophically character. The money depreciated as a result of the protracted deficit.

Now the inflation became obvious, has the chronic character and takes place under act of as money, so not money factors. Not having regard to experience, that Ukraine got due to hyperinflation 90th, effective method for a fight it is so not found against this "illness". An actuality of this theme consists in that, what in recent year through the tight situation of Ukraine and the soldiery conflicts on East, the inflationary processes carry after itself negative socio-economic consequences and become a scale threat for development of our state.

Today as never, it is necessary to strengthen the decisive actions of government in relation to such antiinflationary politics that would stop modern inflation rates and drove the economy of our state to stability.

The aim of work: to define the principal reasons and consequences of inflation in Ukraine and the methods of improvement of economic situation in the conditions of financial crisis and intensifying of situation in a country.

Now, there are not only approaches by management inflation in the conditions of market economy. Home scientists, such as: P. Etschenko, P. Haydock, S. Korablin, A. Galchinskiy, T. Kovalchuk, V. Prisnjakov, M. Koval, investigated basic conceptions of inflation, the various methods of fight offered against her. However, on the different stages of development inflation has new features and factors of influence.

An inflation – it one of peracute problems of the modern development of economy in many countries of the world, that carries out negative influence on society overall. There are many interpretations of origin and reason of inflation, but two prevail directions: the first explains inflationary processes as money phenomenon that appears as a result of by violation of the circulation of money; second – as the macroeconomic phenomenon caused by violation of proportions between production and consumption, demand and supply of the goods.

Under a term “inflation” it follows to understand a process that arises up as a result of certain violations in turnover (surplus of Cash), and envisages the increase of general standard of prices. The inflation can acquire various forms:

- open inflation (restrains temper nobody, develops freely);
- hidden inflation (the state carries out the measures sent to cut of Cash, which is why common influence of inflation on trade, production, and turnover appears yet not fully [2]).

On the second stage inflation is sharply accelerated, rates of social manufactory begin to fall behind of the depreciation of Cash. A basic line of modern inflation is her constancy. She transformed in the constant element of proses of reproduction.

In the chart of the extended recreation (A. Smith, M. Levi (K. Marks)) (rice.1) the additional emission money constituent ΔD is intended for the economic stage of consumption of commodities, works, services created on the stage of production. A objectivity of that, that part of the commodities created on a production, lost and does not come to the consumption. In addition, Cash is already issued. Thus, the inflation is economically the natural phenomenon. Therefore “contesting” with her is not necessary. It is necessary to manage the inflation . For example, essence of monetarism : cash ΔD must be less to the cost of the extended GDP [2].

On the contrary, Keynesianism on it attention does not displace.

$D \ G \ D + \Delta D$ \longrightarrow \longrightarrow

Scheme 1. Chart of the extended recreation of A. Smith, M. Levi, K. Marks

D-money – borrowed capital of society, G is a commodity;
 $D + \Delta D$ is a gross domestic product (GDP), ΔD – additional.
 Product

The demonetization of gold, the disappearance of ties between gold and check, credit and paper money gave an autonomous character of the movement of money, relatively independent of the circulation of goods and their proposals [2]. In Ukraine, economic transformations of a systemic nature were initiated before its independence. Their totality is reduced to the transition from the planning-distributive economic system to the market. With the development of these transformations in Ukraine, the problem of inflation is sharper.

At rates of inflation are distinguished: creeping – the pace of which does not exceed 10 % per year; –bullying – the rate of growth of prices reaches 10–100 % per year; –hyperinflation – the annual rate of growth of prices exceeds 100 % (within hyperinflation, a more narrow concept of superhyperinflation is distinguished, in which the rate of growth of prices reaches 50 and more % per month). Inflation also occurs in the process of militarization in the state, with a high level of monopolization of markets, under the influence of external factors (the growth of world prices), on which we will dwell a little lower.

Whatever the provocation of inflation, it will reduce budget revenues and accompany its deficiency. Apart from the budget deficit, inflation is necessarily accompanied by a non-uniform increase in prices and, consequently, a violation of economic ties, a race of prices between certain sectors of the economy and the wave-like spread of the growth of prices across areas of the state and industries.

List of sources used:

1. Keynes J. M. The General Theory of of Employment / J. M. Keynes // Interest of and of Money. – N.-Y. : John Wiley and of S., 1936. – 650 p.
2. Friedman Milton. The Permanent Income Hypothesis / Friedman Milton // A Theory of the of Consumption Function. – Princeton University Press, 1957. – 355 p.

РОЗВИТОК МАРКЕТИНГОВОЇ ТА ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Гуртова Н. В.

Нині для розвинених ринкових відносин стають актуальними процеси інтеграції маркетингових і логістичних рішень в досягненні ефективності функціонування підприємства, які утворюють взаємодію двох концепцій управління.

Взаємодія логістики і маркетингу полягає у тому, що маркетингові дослідження показують, що треба робити, а логістичний менеджмент показує якими методами, способами і механізмами можна реалізувати маркетингові завдання, щоб досягнути оптимального кінцевого результату господарської діяльності.

Вчені і практики останнім часом почали вести мову про маркетингову логістику, принципи її формування, вироблення і реалізацію спільної стратегії для досягнення поставленої мети з допомогою економічного механізму.

Проблеми та підходи розвитку маркетингової діяльності підприємства досліджувались в працях багатьох українських і зарубіжних учених, серед яких: В. Герасимчук, В. Кардаш, Л. Балабанова та О. Бриндіна; І. Ансофф, В. В. Божкова, С. С. Гаркавенко, С. М. Ілляшенко, О. І. Ковтун, Ф. Котлер, Ж. Ж. Ламбен, М. Портер, А. Стрикленд, А. Томпсон та ін.

Важливі дослідження основ стратегічного управління логістикою та логістичного планування було здійснено такими зарубіжними та вітчизняними науковцями: А. М. Бутовим, А. В. Євдокимовим, Д. В. Кочубеєм, Є. В. Крикавським, М. В. Таланом, О. М. Тридідом, Д. Уотерсом та ін.

Досвід зарубіжних учених свідчить, що в умовах жорсткої конкуренції економічний успіх забезпечує комплексне впровадження маркетингу і логістики. Використання маркетингово-логістичної концепції обумовлене такими якісними змінами в вітчизняній економіці: орієнтація виробництва на індивідуальні запити споживачів; зростання вимог до якості продукції, виникнення нецінової конкуренції; зростання впливу конс'юмеризму; прискорення науково-технічного прогресу; скорочення життєвого циклу товарів. Управління закупівельною діяльністю підприємств ринку товарів промислового призначення за маркетингово-логістичним підходом здійснюється у такій послідовності: проведення маркетингових досліджень, аналіз ринку закупівельних ресурсів та постачальників, визначення характеристик потрібних ресурсів, обґрунтування необхідних характеристик, пошук та оцінка постачальників, вибір методів та форм закупівель, вибір форм транспортування, проведення процедури оформлення, контроль, організація зворотного зв'язку, коригування закупівельної діяльності згідно з вимогами ринку.

Отже, на підставі вищевикладеного розглядається питання створення маркетингово-логістичного підходу до управління діяльністю підприємства. Логістика відіграє роль інструменту оптимізації проходження матеріального потоку та супутніх йому фінансового та інформаційного потоку, завдання ж маркетингу є дослідження кон'юнктури ринку та спрямованість на споживача.

На перший погляд може здаватися, що логістика і маркетинг це одне і теж, адже інтереси між ними настільки сильні і тісно переплетені, що інколи важко буває їх розділити, не дивно, що логістику на підприємстві часто сприймають як другу частину маркетингу.

Маркетинг визначає, "що треба робити", а логістика озброює інструментарієм і механізмами реалізації маркетингових досліджень. Припустимо, служба маркетингу обґрунтувала необхідність випуску нових видів продукції. Тоді завданням служби логістики буде забезпечити виробництво сировиною, управління запасами, транспортування, складування.

Тож логістику можна розглядати як інструмент реалізації стратегії маркетингу. Маркетинг визначає попит, який виник або формує його, а логістика забезпечує просування товарного потоку до споживача.

Отже, можна зробити висновок, що маркетинг і логістика є єдиною наукою, яка є інструментарієм ефективного управління матеріальними і супроводжуваними їх іншими потоками.

ДО АСПЕКТІВ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ

Гордієнко В. О., Шевченко Д. О.

Становлення ринкової економіки, формування нових умов, форм та методів здійснення господарської діяльності в Україні не досягли бажаних результатів.

Світова економічна криза, нестабільність економічного і політичного середовища в країні, недосконалість правового та податкового законодавства призвели до збільшення кількості неплатоспроможних підприємств (табл. 1), які прямують до банкрутства, що призводить у більшості випадків до ліквідації таких підприємств (табл. 1).

Показники діяльності суб'єктів господарювання [1; 2]

Показник	Рік							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Кількість підприємств усього, одиниць	378 810	375 695	364 935	393 327	341 001	343 561	306 470	338 341
Фінансовий результат до оподаткування, млн грн	58 334,0	122 210,0	101 884,7	29 283,2	523 587,0	340 126,6	22 201,5	274 831,6
Підприємства, які одержали збиток, %	41,0	34,9	35,5	34,1	33,7	26,3	26,6	27,2
Кількість справ, закінчених провадженням	н/д	10 382	7583	5697	3324	2406	2101	н/д
Загальна кількість справ, у яких винесено постанови про визнання банкрутом	н/д	6745	4631	3359	2095	1799	1385	н/д

За інформацією Державної служби статистики, можна зазначити, що в Україні 2014 р. по відношенню до 2013 р. (табл. 1) позначився значним зменшенням кількості підприємств, які функціонували в економічному середовищі країни – на 52 326 одиницю (або на 13,4 %). Збиток підприємств до оподаткування збільшився на 599 472,7 млн грн, або на 402 % [1]. Логічно, що кількість підприємств, які ліквідовано з причини банкрутства, знаходиться у прямій залежності від кількості підприємств, які завершили своє функціонування на фоні значного зросту обсягу збитку, отриманого підприємствами за результатами своєї діяльності.

Водночас на кінець 2016 р. кількість справ, закінчених провадженням, скоротилася до 2011, що менше, ніж у 2015 р., на 14,5 %, а якщо порівняти 2016 р. з 2011-м, то кількість справ була меншою практично у чотири рази. Загальна кількість справ, у яких винесено постанови про визнання банкрутом, у звітному періоді на кінець 2016 р. становила 1385, що на 29,9 % менше, ніж на кінець 2015 року, а у порівнянні з 2011 р. кількість таких справ менша у 3,8 рази. Банкрутство вітчизняних підприємств дуже впливає на соціально-економічне становище держави, оскільки зменшується кількість робочих місць, зростає безробіття, зменшуються податкові надходження до бюджетів всіх рівнів, зростає соціальна напруга в суспільстві. Тому необхідно чітко визначати причини банкрутства підприємства і вчасно попереджати його виникнення.

Для запобігання кризовому стану підприємств необхідне формування адекватної реальним соціально-економічним процесам системи попередження, запобігання та подолання банкрутства підприємства, яка дозволить підприємству функціонувати в умовах підвищеного ризику і загроз.

Відновлення платоспроможності – це системна економічна проблема і відповідати за її вирішення має економічний блок уряду. Оскільки у банкрутстві підприємств не зацікавлений жоден суб'єкт системи економічної діяльності, це зумовлює необхідність створення механізму державної підтримки підприємств від фінансового краху. Цей механізм повинен базуватися на функціонуванні ефективної системи діагностики, контролю, та захисту. Також важливо поділяти серед неплатоспроможних суб'єктів господарювання тих, які тимчасово потрапили у скрутне становище і мають певний потенціал для подальшого успішного функціонування і тих, які однозначно не мають такої можливості [3].

Індикатором успішності економічних реформ влада країни обрала рейтинг легкості ведення бізнесу “Doing business”, який щороку публікує Світовий банк. Показник “врегулювання неплатоспроможності” відноситься до 10 показників, за якими вимірюється рейтинг. За цим показником Україна протягом 2012–2016 посідала низьке 142-ге місце (лише в рейтингу 2014 р. було 141-ше місце). Найближчими “сусідами” в рейтингу були Гондурас, Папуа-Нова Гвінея, Сьєрра-Леоне [4]. У 2018 р. Україна зайняла 76-те місце – між Бутаном і Киргизстаном. У порівнянні з минулим, 2017 р. наша країна піднялася на чотири рядки з 80-го місця. Але по більшості індикаторів Doing Business Україна втратила позиції. Стратегія сталого розвитку “Україна-2020” передбачає наявність України у провідній двадцятці цього рейтингу до 2020 р.

Упровадження напрямів попередження, запобігання та подолання банкрутства підприємства дасть змогу вчасно реагувати на зовнішні та внутрішні чинники погіршення фінансового стану підприємства, знайти вихід зі скрутного становища та не допустити повної ліквідації підприємства.

Список використаної джерел:

1. Державна служба статистики України. Статистичний збірник Державна служба статистики України “Діяльність суб'єктів господарювання” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

2. Звіт судів першої інстанції про розгляд господарських справ Форма № 1-МС за 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://court.gov.ua/sudo-va_statystyka

3. Войнаренко М. П. Формування системи попередження, прогнозування і подолання банкрутства промислових підприємств [Електронний ресурс] / М. П. Войнаренко, І. В. Троц // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2015. – № 4 (20). – С. 272–278. – Режим доступу : <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/n4.html>

4. Сайт Всесвітнього банку МБРР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://russian.doingbusiness.org/ru/data/exploreeconomies/ukraine>

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІКИ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Горященко Ю. Г., Очеретна В. С., Шейко О. Р.

Чим інтенсивніше використовуються природні ресурси, тим заощадливіше і по-господарські ставитися до їх використання особливо якщо йдеться про обмежені енергетичні ресурси. Незважаючи на збільшення кількості розвіданих копалин як загалом так і в розрахунку на душу населення. Існує загроза їх вичерпання ще перед тим як буде здійснено перехід на використання нових джерел енергії. Тим паче що в суспільстві відчувається все більший дефіцит відновлюваних природних ресурсів.

У зв'язку із цим однією з найбільш актуальних проблем людства стає раціональне використання і відновлювання природних ресурсів. Ця проблема поряд з глобальним має яскраво виражений регіональний характер. І відіграє особливу роль у збільшенні виробництва на основі прискорення науково-технічного прогресу.

“Така постановка проблем вимагає поліпшення розробки питань управління, пов'язаних насамперед з діалектикою взаємодії продуктивних сил і виробничих відносин. Стосовно природокористування це означає послідовний розвиток наукових засад охорони навколишнього середовища і раціонального використання його ресурсів на основі таких принципів, як планомірність, пропорційність, оптимальність.”

Планомірність стосовно використання природних ресурсів – економічна функція держави по управлінню і регулюванню екологічних та економічних відносин і пропорцій. Перспективне і поточне планування раціонального використання природних ресурсів і охорони навколишнього середовища в кінцевому підсумку виходить з накреслених темпів зростання сукупного суспільного продукту, національного доходу і підйому життєвого рівня трудящих.

Пропорційність означає узгодженість у експлуатації природних ресурсів як за територією так і за галузями народного господарства. Припинення порушень природних взаємозв'язків у навколишньому середовищі. Оптимальне використання природних ресурсів – це досягнення найкращого варіанта відносин суспільства та навколишнього середовища.

Усі ланки захисної системи народногосподарського середовища становлять єдине ціле і доповнюють одна одне. Водночас кожне з них наділене специфічними функціями має свою структуру і відповідає за певне коло завдань. Відповідають за організацію державної підсистеми і контролю за станом навколишнього середовища Міністерство по охороні навколишнього середовища (1991 р.), служба стандартизації, Міністерство охорони здоров'я та інші міністерства, а також місцеві обласні, міські та районні організації відповідного профілю. У своїй діяльності вони керуються в основному Законом про охорону навколишнього середовища (1991 р.). Державна підсистема використання природних ресурсів перебуває в компетенції місцевих Рад народних депутатів, які повинні контролювати і регулювати всю природоохоронну роботу міністерств і відомств. Галузевий і міжгалузевий характер раціонального природокористування визначається специфікою господарської діяльності структурних підрозділів міністерств і відомств і залежить від виробничого профілю підприємств і об'єднань.

Науково обґрунтованому поєднанню територіального і галузевого управління природоохоронною роботою відводиться одне з центральних місць у регулюванні відносин з приводу охорони навколишнього середовища і раціонального використання природних ресурсів. Підприємства, залучені, у господарський оборот природних ресурсів належать з одного боку до певної галузі народного господарства, а з другого – є ланками територіально-виробничих комплексів. Тому виникає необхідність у правильному поєднанні інтересів багатьох міністерств, відомств і місцевих органів, які повинні бути взаємодоповнюючими та утворювати єдину систему управління. Наприклад, при відведенні території під промислове транспортне чи житлове будівництво слід виходити не лише з місцевих інтересів відомчого характеру, а і враховувати що відчуження земель, особливо орних, призводить до скорочення площі сільськогосподарських угідь знижує родючість ґрунту, зменшує ВВП сільського господарства.

Реалізації законодавства контроль за додержанням вимог екологічної безпеки, забезпечення, проведення ефективних і комплексних заходів щодо охорони природного середовища правильного використання природних ресурсів узгодження дій державних і громадських органів у цій галузі, є метою управління в галузі раціонального природокористування.

АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Шевченко Н. І., Вірц К. А.

Фінансовим результатом господарської діяльності будь-якого підприємства виступає його прибутковість. Прибутковість безпосередньо пов'язана з отриманням прибутку та показує ефективність діяльності підприємств різних форм власності та характеризує інтенсивність їхньої роботи. Тому дослідження прибутковості є дуже важливим фактором для подальшого ефективного функціонування та розвитку підприємства.

На формування абсолютної суми прибутку підприємства впливають: результати фінансово-господарської діяльності, тобто ефективність господарської діяльності; сфера діяльності; галузь господарства; установлені законодавством умови обліку фінансових результатів та система оподаткування.

Динаміка стосовно показників прибутковості є досить нестабільною. Якщо в 2011 році українські підприємства в загальному одержали чистий прибуток (67 797,9 млн грн), то в наступних періодах відбувається скорочення його обсягу: в 2012 році – на 48,3 %, а в 2013 – на 165,1 %, тобто показник досягає від'ємного значення і свідчить про збитковість діяльності. Далі спостерігається лише тенденція до зростання обсягу збитків, найбільше значення яких було в 2014 році (590 066,9 млн грн).

За даними Держстату, прибутковими підприємствами, частка яких у 2017 році становила 72,4 % в загальній кількості підприємств (у 2016 р. – 73,0 %), одержано 515 460,6 млн грн прибутку, або на 29,9 % більше, порівняно з 2016 р.

Частка збиткових підприємств у 2017 році склала 27,6 % (у 2016 р. – 27,0 %), ними допущено збитків на суму 346 707,8 млн грн.

У галузевому розрізі найбільший дохід до оподаткування отримали великі і середні підприємства промисловості – 85 891 млн грн (підприємства, які отримали прибуток – 217 370,0 млн грн – зростання на 65,4 % порівняно з минулим роком; підприємства, які отримали збиток – 131 479,0 млн грн). Позитивний фінансовий результат до оподаткування також у підприємств, що займаються професійною, науковою та технічною діяльністю – 44 873,0 млн грн (підприємства, які отримали прибуток – 49 719,0 млн грн – зростання на 49,4 % порівняно з минулим роком; підприємства, які отримали збиток – 4845,0 млн грн).

Найгірший фінансовий результат до оподаткування у 2017 році отримали великі і середні підприємства транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності, збиток склав – 16 823,0 млн грн (підприємства, які отримали прибуток – 24 322 млн грн; підприємства, які отримали збиток – 41 145,0 млн грн).

Негативне співвідношення показника доходів і збитків також демонструють великі і середні підприємства сільського, лісового та рибного господарства, збиток склав – 1234,0 млн грн (підприємства, які отримали прибуток – 5363,0 млн грн; підприємства, які отримали збиток – 6597,0 млн грн).

Таким чином, офіційні дані Державної служби статистики України свідчать про значні проблеми у діяльності майже половини вітчизняних підприємств. Тому нагальною постає проблема подолання негативних тенденцій та розробка реальних заходів щодо підвищення рівня прибутковості підприємств в сучасних умовах.

Для стабільності прибутковості підприємств необхідно враховувати такі чинники: нарощення обсягів виробництва і реалізації продукції; здійснення заходів щодо підвищення продуктивності праці своїх працівників та застосування системи участі працівників у прибутках підприємства; зменшення витрат на виробництво продукції або застосування сучасних методів управління витратами, однією з яких є управлінський облік; кваліфіковане здійснення цінової політики, оскільки на ринку діють переважно вільні (договірні) ціни; грамотна побудова договірних відносин з постачальниками, посередниками, покупцями; покращення системи маркетингу на підприємстві, потрібно згрупувати свою продукцію за ознакою рентабельності і зосередити увагу на тій продукції, яка є високорентабельною; удосконалення продукції з середнім рівнем рентабельності, а низькорентабельну зняти з виробництва; організація виробничого процесу таким чином, щоб він був пристосований до швидкої переналадки; постійне проведення наукових досліджень аналізу ринку, поведінки споживачів і конкурентів.

Враховуючи особливо складні сьогоденні реалії в Україні, підприємства повинні активно шукати всі можливі шляхи вдосконалення виробництва, підвищення конкурентоспроможності власної продукції, що повинно сприяти зростанню прибутку та рентабельності підприємства.

У зниженні собівартості продукції найбільш повно відображається економія усіх видів ресурсів, які є в розпорядженні підприємства. Зниження собівартості – необхідна умова стабілізації цін, економічного зростання будь-якого підприємства, джерело накопичень для прискорення соціально-економічного роз-

витку суспільства, підвищення добробуту населення. Потребують вдосконалення й нормативи, оскільки одним із резервів збільшення прибутку є повне використання вторинних ресурсів та супутніх продуктів.

ПРОЦЕС МОДЕРНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ У НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА СВІТОВОМУ ВИМІРАХ

Білозубенко В. С., Небаба Н. О.

Процес модернізації соціально-економічних систем (СЕС) повинен розглядатись у національному (регіональному) і світовому вимірах. У національному (регіональному) вимірі ключовими моментами здійснення модернізації СЕС є наступні. Насамперед, модернізація закономірно призведе до зміни (зміцнення) функцій СЕС в економіці, посилення її впливу на економічні процеси. Розширення ролі системи змінює умови, у яких діють суб'єкти. Тому результати модернізаційного процесу повинні "проектуватись" і оцінюватись на всіх рівнях, у тому числі мега- (якщо мова йде про інтеграційні угруповання), макро- (рівні національних економік), мезо- (рівні галузей, національних регіонів) і мікро-рівні (рівень підприємств, домогосподарств, індивідів). У світовому вимірі модернізація СЕС повинна привести до зміцнення позицій країни (групи країн) у глобальному просторі. Це зумовлює необхідність оцінювати модернізацію з точки зору підвищення рівня міжнародної конкурентоспроможності (угруповання, країни, галузей, підприємств), а також вирішувати завдання світогосподарської інтеграції. Остання обставина для конкретної країни, крім усього іншого, вимагає узгодження модернізації СЕС з участю у міжнародних інтеграційних процесах. При проведенні модернізації СЕС макрорівня обов'язково повинен оцінюватись розвиток (динаміка і структура) зовнішньоекономічних зв'язків країни в умовах інтенсивних перетворень, а також вплив результатів процесу перетворень на світогосподарські позиції в цілому.

При цьому співвідношення національного (внутрішніх факторів) і глобального (зовнішніх факторів) може бути різним. Це співвідношення залежить від низки обставин, у тому числі: специфіки конкретної СЕС, а саме необхідності і доцільності її інтернаціоналізації; ступеню орієнтації на використання світового досвіду та імпорт інститутів, а також можливості цього в умовах даної країни; рівня конвергенції СЕС даної країни та аналогічними системами інших країн; особливостей участі країни (групи країн) у вирішенні глобальних проблем і, відповідно, важливості СЕС з погляду такої участі; зв'язку СЕС з вирішенням проблем міжнародної конкурентоспроможності.

У сучасних умовах визначальною вимогою при модернізації СЕС є урахування характеру глобальних викликів, на які країна (або група країн) повинна відповісти. Увага до таких викликів постійно підсилюється через збільшення їх впливу на процеси відтворення, що протікають на національному і міжнародному рівні. У першу чергу повинні враховуватись глобальні виклики, пов'язані з екологічними, демографічними і військово-політичними проблемами. Відношення до цих викликів, ініціативність й активність у вирішенні відповідних

проблем, буде визначати позиції країни (групи країн) у світовому співтоваристві. З характеру глобальних проблем випливає, що реакція на них закономірно переплетена з політикою у сфері безпеки.

В умовах глобалізації модернізація здобуває більшу альтернативність і багатоваріантність. Альтернативність проявляється у постійній наявності вибору, а також появі декількох орієнтирів здійснення модернізаційних перетворень, які не виключають один одного. На рівні країни це тісно пов'язано з вирішенням геополітичних і гео економічних проблем, коли з'являються додаткові можливості вибору шляхів їх подолання. Зростаючий ступінь багатоваріантності модернізації обумовлений тим, що виникає більш широка область і можливості глибокого вивчення світового досвіду. Комбінація декількох орієнтирів модернізації дозволяє розробити більш оптимальну програму перетворень для освоєння всього передового, що виникає у світовому масштабі.

Здійснення модернізації завжди специфічно. Це обумовлено сутнісними особливостями самої СЕС, а також станом економічного середовища (національного або міжнародного), у якому вона функціонує і розвивається. Економічне середовище може сприяти або перешкоджати модернізації окремої СЕС. Останнє виникає тоді, коли її оновлення та удосконалення породжує протиріччя з укладом, що склався. Визначальним також є вплив кон'юнктури, тому для успішного здійснення модернізації важливою є гнучкість розробленої програми дій. Враховуючи вплив кон'юнктури, істотні особливості проведення модернізації виникають в умовах економічної рецесії. Кризові явища в економіці суттєво позначаються не тільки на ресурсних можливостях, але і на рівні попиту та сприйнятті змін. Додаткові труднощі здійснення модернізації певної СЕС можуть бути пов'язані з "укоріненням" нераціональної структури економіки і надмірною монополізацією. У той же час специфічність шляху і програми модернізації не виключає наявності певних універсальних принципів, напрямів, методів, заходів та ін.

Світовий досвід дозволяє виділити імперативи державної економічної політики, що необхідні для успішної модернізації СЕС, а саме: лібералізація умов господарської діяльності; покращення підприємницького (особливо інвестиційного) клімату; розширення доступу до фінансових і організаційних ресурсів; поліпшення поінформованості суб'єктів господарської діяльності; випереджальний розвиток інфраструктури; зниження фіскального навантаження та ін. Ці умови носять універсальний характер і спрямовані на додаткове стимулювання ділової активності. Особливо це стосується малого бізнесу, який найбільше складно адаптується до економічних перетворень. Для проведення масштабних модернізаційних змін необхідні значні ресурси, головним чином фінансові. Створити необхідний обсяг ресурсів досить складно для будь-якої країни, особливо в умовах економічної рецесії. Тому виникає питання про акумулювання ресурсів з глобального простору. Здійснити це може тільки країна (група країн), яка має відкриту економіку і більш-менш збалансовану систему зовнішньоекономічних зв'язків. У зв'язку з цим перехід до модернізації потребує збільшення ступеню включеності у світове господарство.

ECOLOGICAL AND ECONOMIC SECURITY MANAGEMENT AT NATIONAL AND GLOBAL LEVELS

Brauweiler H.-C., Domashenko M. D., Shkola V. Yu.

Irrational use of natural resources during many years, structural changes, occurred in the economical complex of the state, and also low level of the ecological society consciousness lead to great environment degradation. The main reason of the mentioned negative changes became absence of the environmental management effectively active legal, administrative and economic mechanisms in the environmental management, which didn't consider rational and effective use of the natural resources. Owing to it problems of environment saving, renewing and improving are of special attention, solving of which depends on sustainable development provision, based on the interconnection between economic systems and nature, when global economic system ecological security is achieved.

One of the main problems to achieve sustainable development in the global environment is difficulty to imply the existing instruments to provide ecological security in the economic system of any level (global, regional, state) in practice. It is determined with absence of the universal methodic approach concerning strategies choice, and within them – instruments to provide ecological security and necessity to adapt the existing instruments to each lower level separate economic system development specific.

Marketing strategies to provide ecological security are suggested to be observed taking into account the ecodestructive impact decrease and ecoconstructive impact increase on the environment through production sphere ecologization, selling and consumption on the base of innovations use and positive and negative motivation instruments.

The authors suggest to conduct ecological security marketing strategies choice while studying the external and internal factors, which form the ecological security, and evaluating the ecological security level (ESL) through comparing the meanings of factors-indicators: the level of product ecological properties, the level of the production ecological properties, the level of ecological security concerning providing infrastructure, risk of emergencies.

It is proved that it is reasonably to choose instruments concerning economic system ecological security on the basis of optimality criterion (quality and speed) to form the intended ecological necessity among consumers (real and potential). The important criterion of such choice is consumers' reaction index, qualitative – market structure, which together determine the instruments potential to provide ecological security.

Consumers' reaction index is suggested to be understood as factor, which show the consumers' values and needs change as a result of society informativeness growth and ecological conscious formation. Observing it in the light of processes concerning consumers' behavior ecologization and ecological security providing, there was established, that it is the peculiar indicator of the dominant ecologization concept and sustainable development. Consumers' reaction index on the proper instruments is proposed to define on the basis of real and potential ecological necessity calculation by formula, suggested by authors.

Potential of the marketing instruments is the ability to influence the market structure, formed by principle of the ecological factors domination, through formation and strengthening of the ecologically oriented needs on different market parts. The calculation of the instruments is proposed to conduct by methodic, investigated by authors.

To form the marketing instruments complex is proposed to conduct on the basis of global economic system development scripts, which are suggested to observe as economic, ecological and social subsystems total, each of which is characterized by factors group and analytically it is written as multichain concerning scenario groups to form the final variant choice.

The authors also show the instruments complex efficiency to provide the ecological security depend on economic system development balance and some processes, conditioned with introduction of z-instrument. To calculate the process synchrony to provide ecological security of the economic system is to conduct on the basis of factors comparing, which characterize the system development and each investigated processes run, – speed of the system synchronous development ω and autonomic speed of the process to provide ecological security $\omega(z)$, calculation formulas of which are suggested by authors.

The authors also determine that the economic system will achieve the most ecological and economic efficiency, if $\omega(z) = \omega$, i.e. there is full synchrony of the processes to provide ecological security and economic system development as a whole. If $\omega(z) < \omega$, one may confirm, that there is interval synchrony of the ecological security processes provision. If $\omega(z) > \omega$, there is impulsive synchrony of the process to provide ecological security.

To use the suggested methodic approach to the global economic system ecological security control will allow to increase the grounds of conclusions concerning ecological and economic marketing instruments complex optimality; to optimize the processes to provide ecological security on different levels and also to avoid ineffective costs and to increase the level of ecological security in the world.

СПЕЦИФІКА ІНФЛЯЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Шевченко Н. І., Шульга А. С.

Інфляція є причиною та наслідком циклічності економіки, основним фактором впливу на добробут країни, визначальним чинником ВВП, параметром купівельної спроможності валюти та результируючим показником ефективності монетарної політики держави.

Помірна інфляція корисна для економіки – зростання грошової маси стимулює ділову активність, сприяє економічному зростанню, прискорює процес інвестування. Висока інфляція погіршує економічне становище у суспільстві: знижується обсяг виробництва; відбувається перетік капіталу з виробництва в торгівлю; послаблюється грошова система; розширюється спекуляція в результаті різкої зміни цін; обмежується кредитування операцій; знецінюються фінансові ресурси підприємства. Вищезазначене спричиняє соціальну напруженість. Головною формою прояву інфляції стало знецінення грошових знаків відносно вартості звичайних товарів, серед яких опинилося і золото, тобто падіння купівельної спроможності грошової одиниці.

Для визначення темпу інфляції щоб чітко розуміти процес, який відбувається на даний момент застосовується індекс споживчих цін та який розраховується щомісячно та кожного року з метою відображення зміни інфляції в сторону збільшення або зменшення.

Динаміка інфляції значна і незбалансована. Україна успадкувала нежиттєздатну дефіцитну економіку, а разом з нею величезний ризик виникнення інфляційних процесів. Згідно прогнозів НБУ інфляційні процеси в Україні починають скорочуватись слабкими темпами [1].

Рада НБУ затвердила Стратегію монетарної політики Національного банку. В ньому передбачена подальша реалізація режиму інфляційного таргетингу – з метою забезпечення низької та стабільної інфляції як необхідної умови для стабільного макроекономічного розвитку. То, що НБУ має намір продовжити використання режиму інфляційного таргетування, викликало недовіру реакцію частин експертної спільноти, впевненої, що Нацбанку потрібно зробити акцент на економічний ріст [2].

Інфляційне таргетування – методологічно цільний режим монетарної політики. Просто потрібно розуміти, що за рахунок лише грошово-кредитної політики не можна в довгостроковій перспективі прискорити економічний ріст.

Як зазначав академік НАН Б. Данилішин, “успішне таргетування інфляції може стимулювати інвестиційну активність фірм за рахунок зниження невизначеності в економіці та скорочення витрат інфляції – це призводить до підвищення швидкості накопичення капіталу і, отже, до створення умов для збільшення темпів економічного зростання” [2].

Практикуючі економісти та експерти запевняють, що зниження вартості кредитування позитивно вплине на економічну динаміку в Україні.

Для довгострокового зростання шкідлива саме висока інфляція, що перевищує деякий пороговий рівень – 2–3 % в розвинених країнах і 6–8 % у країнах, що розвиваються. У міру зниження рівня інфляції граничні вигоди боротьби з нею зменшуються. Вживати заходів, спрямованих на боротьбу з інфляцією, слід, якщо вона досить висока, в іншому випадку економіка зіткнеться з короткостроковими витратами боротьби з інфляцією, але не отримає істотних довгострокових вигод [2].

На початку 2018 р. інфляційний тиск залишався високим. Хоча в березні споживча інфляція в річному вимірі уповільнилася до 13,2 %, такий показник все ще перевищував цілі, установлені “Основними засадами грошово-кредитної політики на 2018 р. та середньострокову перспективу” (7.5 % \pm 2 в. п. станом на кінець I кварталу 2018 р.) [3].

Національний банк підвищив свій прогноз з інфляції в Україні у 2018 р. з 7,3 % до 8,9 % і на 2019 р. з 5,0 % до 5,8 %.

Міністерство фінансів наголошує, що обмеження або припинення постачання товарів на схід України суттєво не вплине на загальний рівень інфляції. Найбільшого впливу завдасть заміна сировини. Через унеможливлення постачання з окупованої території деяких необхідних ресурсів, підприємства вимушені перейти на використання імпортової сировини, що неабияк вплине на формування цін на продукцію.

Відзначається, що більш швидке, ніж прогнозувалося, уповільнення інфляції в травні–червні 2018 р. нівелюється в другому півріччі посиленням впливу проінфляційних факторів. Інфляція в Україні сповільниться в наступному році до однозначного показника, вперше з 2013 р. [3].

Учасники щомісячного опитування Рейтер вважають, що сповільнення інфляції можливе завдяки жорсткій монетарній і обережній фіскальній політиці, що відповідатиме вимогам Міжнародного валютного фонду.

Згідно прогнозам 15 аналітиків, в 2019 році інфляція може знизитися до 7,5 % з 10 %, очікуваних в кінці 2018 р., і 13,7 % в 2017 р. [5].

Зазначимо, що інфляційні процеси були спричинені низкою факторів та мають різні форми прояву. Критична ситуація в країні вимагає запровадження ефективних заходів щодо подолання інфляції із урахуванням зарубіжного досвіду, серед яких: ліквідація тіньової діяльності в країні; контроль за грошовим обігом; подолання бідності; стабілізація рівня цін.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>
2. Блог Богдана Данилишина [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://lb.ua/blog/bogdan_danylysyn/403298_kakih_usloviyah_mozhno.html
3. Національний Банк України. Інфляційний звіт. Квітень 2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=68159649>
4. Ганусик Ю. Б. Закономірності розвитку інфляції в Україні в умовах циклічності / Ю. Б. Ганусик // Глобальні та національні проблеми економіки. – Вип. 5. – 2015.
5. Економічна правда [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.epravda.com.ua/rus/news/2018/11/7/642418>

РИНОК ПРАЦІ: КОНКУРЕНЦІЯ, ЗАЙНЯТІСТЬ ТА УЗГОДЖЕННЯ ІНТЕРЕСІВ СУБ'ЄКТІВ РИНКУ

Губа О. І., Губа М. О.

Конкуренція на ринку праці є об'єктивною закономірністю і явищем багатоплановим. Особливість конкурентних відносин на цьому специфічному ринку полягає в тому, що і продавці і покупці послуги праці (як товару) є водночас як носіями попиту, так і носіями пропозиції.

Сама ж конкуренція проявляється у двох основних формах:

– конкуренція між працедавцями за найкращих працівників відповідних професій і кваліфікації;

– конкуренція між працівниками за найпривабливіше місце застосування своєї робочої сили.

При цьому основними обмеженнями конкуренції ринку праці виступають відповідний рівень платоспроможного попиту на робочу силу з боку роботодавців та досягнутий рівень відповідності найманих працівників конкурентним перевагам у площині професійно-кваліфікаційних вимог. Слід також зауважи-

ти, що для суб'єктів ринку праці (роботодавців, працюючих і тих, які шукають роботу) набуття конкурентних переваг відповідає задоволенню конкретних економічних інтересів і потреб.

На наш погляд проблематику конкурентоспроможності праці доцільно аналізувати в трьох основних площинах:

- конкурентоспроможність робочої сили (освітньо-кваліфікаційний рівень, професійний досвід);

- конкурентоспроможність кінцевого результату праці (продукція, послуги);

- конкурентоспроможність мотиваційного забезпечення праці (оплата й умови праці, гарантії соціального захисту, можливість кар'єрного зростання).

Є очевидним, що конкурентоспроможність робочої сили визначається:

- як сукупність якісних і вартісних характеристик робочої сили та трудових послуг, які користуються попитом на певному сегменті ринку праці в певний період часу;

- як здатність працівника в умовах певної ринкової кон'юнктури відповідати попиту роботодавця, критеріям та мінливим вимогам ринку праці стосовно професійно-освітнього рівня, кваліфікації, ділових та особистих якостей у порівнянні з відповідними характеристиками інших працівників або осіб, які шукають роботу;

- як співвідношення корисного ефекту від споживання трудових послуг робочої сили (доходу, прибутку) та їх ціни, адекватної загальній сумі витрат на підготовку, придбання, використання, відтворення та розвиток робочої сили.

Можна стверджувати, що конкурентні переваги робочої сили, мотиваційного забезпечення трудової діяльності та ефекту праці взаємопов'язані.

На наше переконання, за інших рівних умов конкурентні переваги суб'єктів ринку праці визначаються інвестиційними ресурсними можливостями розвитку національної економіки в цілому, і кожного окремого суб'єкта господарювання зокрема. Ними, як мінімум, забезпечуються передумови для набуття суб'єктами ринку зазначених переваг шляхом створення високотехнологічних (ефективних) робочих місць. По-перше, наявність таких робочих місць забезпечує конкурентні переваги роботодавцю через можливість залучення висококваліфікованої робочої сили. По-друге, у разі відповідності найманих працівників тим кваліфікаційним вимогам, які висуваються подібними робочими місцями, вони отримують конкурентні переваги щодо працевлаштування й утримання такого робочого місця, що дозволяє продати свою послугу праці на вигідних умовах (рівень оплати праці, одержання певних гарантій соціального захисту тощо). І по-третє, високотехнологічні робочі місця забезпечують можливість виготовляти продукцію з високою нормою доданої вартості, що підвищує рівень її конкурентоспроможності й, при інших рівних умовах, забезпечує стимулюючий ефект як для роботодавця, так і для найманого працівника.

Виходячи з таких позицій, конкурентоспроможність національної робочої сили представляє сукупність якісних та кількісних переваг (в освіті, кваліфікації, рівнях компетенції, накопиченому досвіді, схильності до інновацій, мобільності, умотивованості тощо), завдяки яким на тлі створення конкурентного середовища стають можливими інноваційні зрушення в економіці, забезпечення конкурентних позицій держави на світових ринках високотехнологічної продукції.

*Секція 3. Механізми забезпечення фінансової безпеки держави
в умовах глобалізації*

РИЗИКИ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ УКРАЇНИ

Архирейська Н. В., Федорцова А. В.

Платіжні системи, які використовують великі обсяги інформації та складні технології, функціонують в режимі реального часу та охоплюють значне коло учасників, які мають різну мету діяльності в платіжних системах та різний рівень опізаності. Як наслідок, учасники платіжної системи наражаються на фінансові та нефінансові ризики.

Банком міжнародних розрахунків (БМР) було класифіковано ризики платіжних систем на декілька видів (рис. 1): правовий, кредитний, ризик ліквідності, системний та операційний ризик.

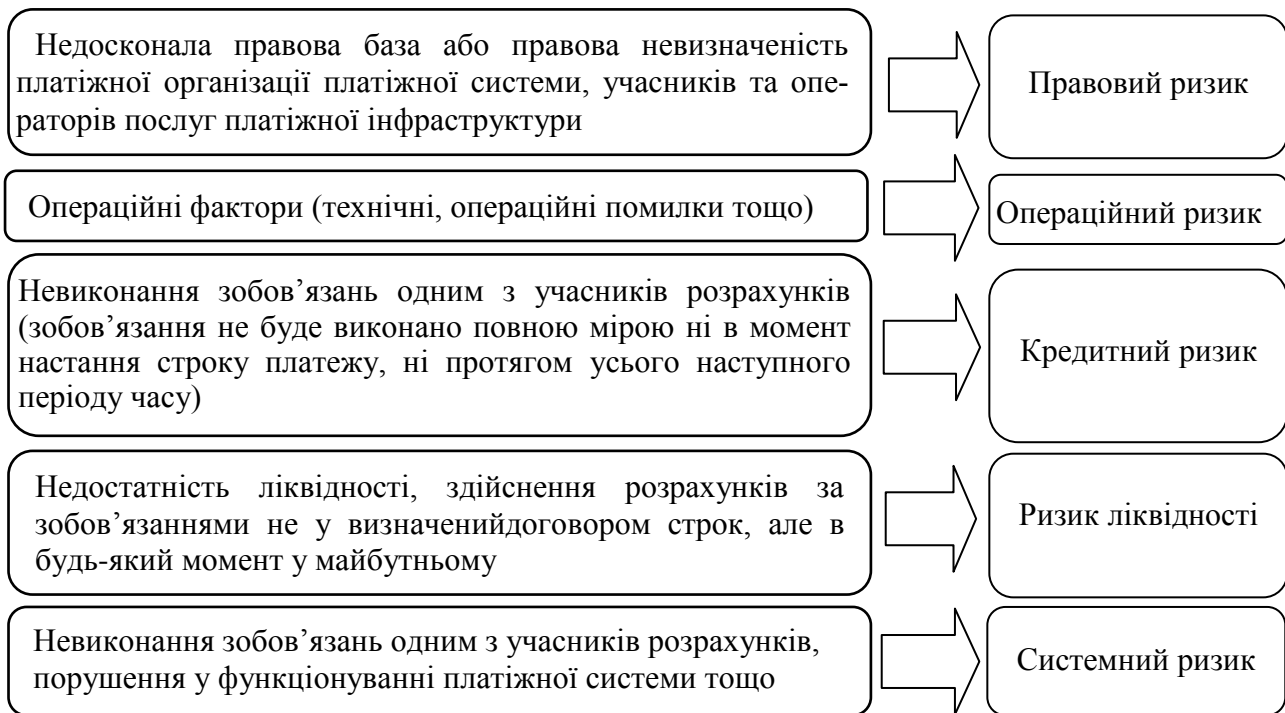

Рис. 1. Джерела платіжних ризиків

Фінансові ризики є основним об'єктом піклування у платіжній системі. Так, як банківські та платіжні системи України дуже тісно взаємопов'язані, платоспроможність та ліквідність окремих банків та їх клієнтів залежать від політики та практики використання платіжної системи фінансовими установами, та від контрольно-наглядової політики Національного банку України.

Кредитний ризик – ризик того, що учасник платіжної системи або інша організація, з якою платіжна організація платіжної системи має договірні відносини, не в змозі виконати розрахунок за фінансовими зобов'язаннями у визначений термін у разі повної чи часткової неплатоспроможності.

Ризик ліквідності виникає внаслідок небезпеки того, що учасник операції або посередник, який має виплатити кошти, може зіткнутися з труднощами при покритті своїх від'ємних позицій та не виконати повністю своїх зобов'язань у визначений термін. Ризик ліквідності не означає, що учасник є неплатоспроможним, адже він може розрахуватися за своїми дебіторськими зобов'язаннями у майбутньому.

Загальний комерційний ризик – ризик погіршення фінансового стану платіжної організації платіжної системи в результаті зниження її доходів або збільшення видатків, унаслідок якого витрати перевищують доходи та призводять до втрат, покриття яких здійснюється за рахунок капіталу.

Розрахунковий ризик – ризик того, що розрахунки в платіжній системі не здійснюватимуться належним чином зовсім або, щонайменше, у визначений термін.

Операційний ризик виникає через можливість порушень систем обробки даних, оскільки діяльність централізованих платіжних систем все більше залежить від захищеності, безпеки та безперебійності функціонування системи обробки та передачі даних. Зростання автоматизацій операцій платіжних систем України призводить до зростання залежності від технологічного забезпечення та більш високого вразливості у випадках технічних порушень.

Системний ризик виникає внаслідок посилення всіх інших ризиків платіжної системи до такого ступеня, що під загрозою опиняється вся платіжна система. Системний ризик здатний виникнути з фінансових причин, так і внаслідок збоїв у електропостачанні мережі зв'язку або відмов обладнання чи недоліків програмного забезпечення.

Одним із різновидів не фінансових ризиків є правовий ризик, – ризик відсутності правового регулювання, зміни або непередбачуваного застосування положень законодавства, що можуть призвести до виникнення збитків платіжної організації платіжної системи та/або її учасників.

Отже, система управління ризиками повинна включати:

1. Наявність управлінських процедур платіжної організації, в яких доцільно передбачити положення щодо системи управління ризиками в платіжній системі та відповідальність.

2. Наявність правил та процедур діяльності платіжної системи, в яких доцільно передбачити механізм з управління ризиками в платіжній системі.

3. Наявність чітких цілей з управління ризиками в платіжній системі, які доцільно узгоджувати з бізнес-цілями платіжної системи та ринком, на якому платіжна система здійснює свою діяльність.

4. Наявність інструментів з управління ризиками в платіжній системі, що включає ідентифікацію, аналіз та оцінювання, вжиття управлінських заходів, моніторинг та звітування.

5. Достатність ресурсів, необхідних для управління ризиками платіжної системи та ефективного впровадження правил і процедур платіжної системи.

ПРОБЛЕМАТИКА МАКРОСЕРЕДОВИЩА БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ

Коверза В. С.

Політична нестабільність і відсутність чітких перспектив розвитку економіки України змушують банки переглядати свої стратегії розвитку на українському банківському ринку. Події 2014 року надали ще більш істотний вплив на банківську систему. Зростання економічної кризи українська економіка все глибше занурює в тінь українську економіку. Існує частина економіки, яка не контролюється і не враховується державою. Інтегральний показник рівня тіньової економіки протягом останніх років хронічно підвищувався. Масовий відтік депозитів з банків, а також виведення капіталів багатьма підприємствами погіршили ситуацію.

Нові можливості для процесу тінізації економіки надала війна. В окупованій частині регіону відсутній фіскальний контроль - податкові органи не можуть перевірити достовірність податкової звітності, що надходить із зони АТО. Зустрічні податкові перевірки зараз також неможливі, адже саме вони були найбільш ефективним інструментом податкової оптимізації. Зараз бізнесу досить включити в оптимізаційну схему одне або декілька підприємств з охоплених війною міст, і довести їх участь в податкових махінаціях буде вже неможливо. Підтримує тіньовий сектор і критична ситуація на валютному ринку.

Ресурси, які фінансові установи могли направити на кредитування економіки і реального сектора, клієнти фінансових установ конвертують в долари і виводять з банків. У найближчі місяці в банки ці гроші не повернуться, а значить, виробництво продовжить падати, а економіка – сповільнюватися. У минулому році українці тільки офіційно скупили готівкової валюти на 2,4 млрд дол. більше, ніж продали. Але реальні обсяги скупки валюти були набагато вище. Через тотальний її дефіцит в касах банків основний обсяг операцій відбувався на чорному ринку.

Основні причини подібних тенденцій такі:

1. Геополітична ситуація – головна причина знецінення української валюти. Події, які розгорнулися в 2014 році, надали максимально негативний вплив на курс гривні.

2. Перехід на плаваючий курс – найважливіша причина, що спровокувала одне з перших стрімких подорожчань долара проти гривні. Світове зміцнення долара – фактор, перед яким виявляються рівними всі валюти світу, в тому числі і гривня. У зв'язку з цим до долара вона відчувала більше падіння, ніж, наприклад, до євро.

3. Девальвація рубля. У 2014 р. економіка України продовжувала тісно взаємодіяти з російською економікою, оскільки більшість контрактів по експорту між двома країнами були поміщені саме в російську національну валюту. Тому падіння рубля не проходило без наслідків і для гривні.

4. Слабкість золотовалютних резервів. НБУ не мав у розпорядженні достатніх фінансових коштів для стримування курсу. Наприклад, він не міг проводити масштабні валютні інтервенції, які могли б стримати знецінення.

5. Реакція населення, що проявляється і в спекулятивних діях, і в ухваленні рішення забрати депозити з банків і придбати на них долари США, не могла не відіграти своєї ролі. Цей суб'єктивний чинник – важливий штрих для стану фінансового ринку країни.

Враховуючи наявність вагомих об'єктивних і форс-мажорних дестабілізуючих чинників немонетарного характеру (заздалегідь накопичені макроекономічні і фінансові дисбаланси, соціально-політичну напруженість і ескалацію військового конфлікту на сході країни), істотними чинниками погіршення ситуації в грошово-кредитній сфері були недостатньо послідовні і неефективні дії Національного банку України на валютному ринку, відсутність дієвого банківського нагляду під час здійснення рефінансування під час регулювання ліквідності банківської системи в цілому.

Сучасна банківська система обслуговує паралельно легальний, і тіньовий валютний ринки. Існує певна схема обслуговування: великі експортери домовляються з банками про викуп валюти відповідно до вимог НБУ, але по заниженому офіційному обмінному курсу, і за умови продажу цієї валюти конкретним імпортерам. Купуючи цю валюту, імпортери компенсують експортерам різницю між офіційним курсом і курсом на тіньовому ринку, виплачуючи банкам комісію.

Така ситуація у черговий раз демонструє бізнесу, що робота в законодавчому полі приносить величезні втрати. Дрібні і середні експортери, які продають валюту без використання таких схем, терплять колосальні збитки. Багато хто з них зупиняється, оскільки в таких умовах незрозуміло, якій має бути політика ціноутворення, щоб не отримувати нові і нові збитки.

Резюмуючи вищесказане можна таким чином: проблеми національної і у тому числі фінансовій безпеки України посилилися зовнішніми і внутрішніми політичними чинниками. Головною причиною такої ситуації стали питання про високу міру корумпованості фінансових структур. Пріоритетність виведення коштів з правового поля функціонування свідчить про недосконалість існуючого законодавства і відсутність адекватних правових заходів боротьби з незаконним обігом грошових коштів.

Список використаних джерел:

1. Джулай В. О. Світова банківська криза: наслідки та перспективи для України / В. О. Джулай // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2009. – Вип. 2 (76). – С. 197–203.

2. Слав'янська Н. Г. Зарубіжний досвід щодо вирішення кризових ситуацій у банківській сфері / Н. Г. Слав'янська, І. А. Слав'янська // Вісник Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ). – 2009. – № 3. – С. 27–30.

3. Динаміка основних показників банківської системи України [Електронний ресурс] : Статистична інформація / Офіційне Інтернет-представництво НБУ. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

ПРОБЛЕМА НЕПРАЦЮЮЧИХ КРЕДИТІВ БАНКІВ УКРАЇНИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА БАНКІВСЬКУ БЕЗПЕКУ

Заруцька О. П., Мельник О. О.

Кредитування є потужним інструментом розвитку економіки держави. Рівень відсоткових ставок впливає на інвестиційну привабливість залучення ресурсів та ведення бізнесу на території країни. Без чіткого механізму системи кредитування немає розвитку економіки, що у свою чергу не сприяє зростанню рівня життя населення.

На даний момент рівень відсоткових ставок при отриманні кредитів у банківських установах починається від 30 % і доходить до 100 % річних. За таких умов очікувати на притік інвестицій вкрай складно. Рівень відсоткових ставок впливає на скорочення кредитування та зростання частки непрацюючих кредитів, що накопичені у системі за останні роки.

Станом на 1 липня 2018 р. кредитний портфель банків становив 1 124 608 млн грн. З них в гривні надано 602 687 мільйонів (53,6 % від усіх кредитів), у валюті 521 921 мільйон (46,4 %) [1; 2].

Кредити корпоративному сектору складають основну частку усіх кредитів – 80,8 %. Видано 909 156 млн грн, з них 475 795 мільйонів у гривні – 52,3 % від кредитів корпоративному сектору і 433 361 мільйон у валюті – 47,7 %.

Фізичним особам та фізичним особам-підприємцям видано 191 019 мільйонів гривень – 17 % від усіх кредитів. Частка кредитів у гривні складає 63,8 %, валютних – 36,2 %. Обсяг кредитів у валюті становить 69 189 мільйонів.

Міжбанківські кредити та кредити органам державної влади складають близько 2,2 % від усіх кредитів. У валюті видано 19 371 мільйон виключно міжбанківських кредитів.

Непрацюючі кредити становлять 626 139 млн грн (55,7 % від усіх кредитів): у гривні – 307 672 мільйони (49,1 % від усіх непрацюючих кредитів), у валюті – 318 467 мільйонів (50,9 %). Частка непрацюючих кредитів у гривні і валюті майже на однаковому рівні при більшому обсязі кредитів у гривні.

Непрацюючі валютні кредити корпоративному сектору становили 251 356 мільйонів, фізичним особам – 66 693 мільйони, 417 мільйонів серед міжбанківських кредитів.

Проблемою валютного кредитування є те, що 96,3 % валютних кредитів фізичним особам є непрацюючими, у корпоративного сектора – 58 %.

Основними кредиторами в Україні виступають:

- державні банки – 581 046 млн грн – 51,7 % від усіх виданих кредитів (з них “ПриватБанком” видано 272 063 млн грн – 24,2 % від усіх кредитів);
- банки іноземних банківських груп – 393 673 млн грн (35 %);
- банки з приватним капіталом – 128 489 млн грн (11,4 %);
- неплатоспроможні банки – 21 400 млн грн (1,9 %).

У державних банках у валюті кредити становлять 40,9 %, у “ПриватБанку” – 17,3 %, в іноземних банківських групах – 57,2 %, у банків з приватним капіталом – 43,3 % і в неплатоспроможних банках – 16,9 %.

Непрацюючі кредити у банках з державною власністю складають 412 890 млн грн (65,9 % усіх непрацюючих кредитів), з них непрацюючі кредити “Приватбанку” – 230 263 млн грн (36,8 % усіх непрацюючих кредитів банківської системи і 55,7 % від усіх непрацюючих кредитів державних банків), банки іноземних банківських груп мають 167 467 млн грн непрацюючих кредитів (26,7 % усіх непрацюючих кредитів), банки з приватним капіталом мають 30 952 млн грн (4,9 % непрацюючих кредитів системи) і неплатоспроможні банки мають непрацюючих кредитів на 14 830 млн грн (2,4 % усіх непрацюючих кредитів).

Проблемою є частка непрацюючих кредитів у державних банках – 71,1 %, у “ПриватБанку” – 84,6 %, в іноземних банківських групах – 42,5 %, з приватним капіталом – 24,1 % і в неплатоспроможних – 69,3 %.

У валюті непрацюючі кредити у банках з державною власністю – 69,9 %, у “ПриватБанку” – 96,8 %, іноземних банківських груп – 58,9 %, у банків з приватним капіталом – 29 % і в неплатоспроможних банках – 100 %.

Видача валютних кредитів заборонена Верховною Радою ще з липня 2011 р. Проблема з непрацюючими валютними кредитами тягнеться сім років і ніяк не вирішена усе ще.

Рівень проблемних кредитів в Україні останні роки перевищує 50 %. Даний показник є неприємним і дуже дорогим для економіки і банківського сектора рекорд – в Україні зафіксована найвища частка непрацюючих кредитів за всю історію світових спостережень.

Занадто велика кількість проблемних кредитів – одна з головних причин відсутності кредитування і вкрай слабкого економічного зростання. Досвід інших країн показав: чим швидше вирішити цю проблему, тим швидше відновиться економічний розвиток. Важливою запорукою відновлення кредитування є захист прав кредиторів.

3 липня 2018 р. Верховна Рада України ухвалила у другому читанні Закон “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відновлення кредитування” (6027-д) – документ, який покликаний надійно захистити права банків в питаннях стягнення боргів. Ключовими напрямками, які лежать в основах даного законопроекту, є перехід зобов’язань до поручителя у разі неможливості повернення, самостійна зміна ставки банками протягом дії договору або дострокове погашення за старими умовами протягом 30 днів, неможливість продажу предмету іпотеки без згоди банку тощо.

Водночас введення в дію даного Закону не дає змогу вирішити усі проблеми, пов’язані з кредитуванням. Для цього потрібні стимули як для позичальників, так і для кредиторів.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відновлення кредитування [Електронний ресурс] : Закон України (6027-д). – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/JH4NF7LV.html

2. Звіт про фінансову стабільність [Електронний ресурс] : Червень 2018 / Національний банк України: офіційний сайт. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=71475860>

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙ У БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Новікова Л. Ф., Панасейко І. М.

Стратегія сучасного банку базується на інноваціях, здатних забезпечити сталий розвиток та конкурентоспроможність у банківському секторі. Активізація інноваційної діяльності у банках пов'язана з необхідністю забезпечення прибутковості та високої конкурентоспроможності банку в довгостроковій перспективі, підвищення операційної ефективності за умов економії витрат та покращання якості обслуговування, вдосконалення системи управління ризиками за умов дотримання нормативно – правової бази, створення та підтримання високої ділової репутації на основі максимального задоволення зростаючих потреб клієнтів банків [2, 29; 3, 40].

Банківська інноваційність пов'язана не лише з технічними новаціями та покращенням клієнтоорієнтованості, але й застосуванням інноваційних підходів у банківському менеджменті. Тому в сучасних глобальних банківських інноваціях виділяють наступні складові: наростаюча автоматизація надання банківських послуг, посилення та поглиблення клієнтоорієнтованості, поширення банківських послуг у нові сфери життя.

Світові банківські технологічні інновації характеризуються прагненням встановлення міцних та тривалих відносини з клієнтами банку, постійною доступністю та соціальною цінністю. Це, зокрема, інтернет-банкінг, робототехніка, монетизація даних, банківництво речей, розважальні транзакції, безкарткові розрахунки, банківництво без банків [1, 6–7].

Основними світовими банківськими інноваціями, що вдало впроваджуються на українському ринку, є:

- подальший розвиток дистанційного банківського обслуговування на основі інтернет-банкінгу та мобільного банкінгу, в тому числі можливостей здійснення безкарткових розрахунків через мобільний телефон;
- збільшення кількості терміналів самообслуговування та зручність їх розташування;
- перехід у режим роботи “24/7”;
- застосування послуги “електронна решта”, коли виникає можливість перерахування залишку коштів на мобільний телефон;
- активізація присутності в інтернет-просторі, зокрема, надання банками інформації для клієнтів на офіційних сайтах та в соціальних мережах, тощо [1, 7].

В умовах жорсткої конкуренції на банківському ринку виникає необхідність пошуку найкращих та найпривабливіших способів задоволення потреб клієнтів банків. Великого значення у задоволенні таких потреб, поряд з новітніми технологіями, набувають соціальні інновації, що потребує зміцнення стосунків з клієнтами банків та створення єдиного бачення розвитку банківської справи.

Застосування інноваційних підходів у банківському менеджменті розвинутих країн світу пов'язано, насамперед, із впровадженням концепції “Supervisory

Review and Evaluation Process” (SREP) у банківському нагляді та групуванні банків за бізнес-моделями. Оцінка бізнес-моделі банку передбачає проведення оцінки її життєздатності та визначення стійкості стратегії розвитку банку [4].

Інноваційна бізнес-модель – це спосіб поєднання факторів бізнесу в ланцюг створення та пропозиції цінності нового продукту споживачу з подальшим перетворенням його в прибуток, що збільшує економічну вартість банку в цілому [5, 71].

За результатами досліджень компанії EY, що є міжнародним лідером з аудиту і консультування, українські банки, які вже сьогодні використовують інноваційні підходи та цифрові бізнес-моделі, можуть забезпечити сталу прибутковість навіть під час економічного спаду.

Основними інноваційними пріоритетами у банківській сфері є: посилення конкурентного позиціонування і збільшення частки ринку; розширення методів залучення та утримання клієнтів; скорочення витрат і підвищення операційної ефективності; удосконалення систем кібербезпеки та зниження кіберризиків; отримання доступу до нових бізнес-моделей; впровадження програм цифрової трансформації; залучення, розвиток і утримання перспективних працівників; підвищення ефективності діяльності за рахунок інновацій; інвестиції у технології для поліпшення взаємодії з клієнтами [6].

Отже, інноваційність в банківській системі є рушійною силою, здатною забезпечити створення економічної цінності для клієнтів, власників і партнерів банку, надати стимули для подальшого розвитку банківництва.

Список використаної джерел:

1. Бондаренко Л. П. Банківські інновації як необхідність ефективного функціонування банківського ринку / Л. П. Бондаренко, М. П. Політило // Інвестиції: практика та досвід. – 2018. – № 3. – С. 5–8.

2. Єгоричева С. Б. Теоретичні аспекти банків / С. Б. Єгоричева // Фінанси України. – 2010. – № 8. – С. 35–38.

3. Кравченко О. О. Розвиток інновацій в банківській системі / О. О. Кравченко // Фінансовий простір. – 2014. – № 2 (14). – С. 39–42.

4. Касаткіна Т. Аналіз бізнес-моделей банків у рамках Supervisory Review and Evaluation Process (SREP) [Електронний ресурс] / Т. Касаткіна, А. Плахота // Департамент банківського нагляду, К., 18.05.2018р. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=69900832>

5. Пантелеєва Н. М. Інноваційні бізнес-моделі банків як відповідь на виклики та наслідки фінансової кризи / Н. М. Пантелеєва // Фінансовий простір. – 2013. – № 3 (11). – С. 70–76.

6. Що необхідно зробити банкам, аби стати на шлях інновацій? Прес-реліз від 29 травня 2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.ey.com/ua/uk/newsroom/news-releases/news-what-should-the-banks-do-to-take-the-path-of-innovation>

**ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОПУСТИМОСТІ
ФАКТИЧНИХ ДАНИХ, ОДЕРЖАНИХ У ХОДІ ПРОВЕДЕННЯ
КОНТРОЛЬОВАНОЇ ПОСТАВКИ, У КРИМІНАЛЬНИХ
ПРОВАДЖЕННЯХ ЗА СТ. 305 КК УКРАЇНИ**

Овчаренко А. М.

Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів є тяжким (ч. 1, 2 ст. 305 КК України) та особливо тяжким (ч. 3 ст. 305 КК України) злочином підслідним слідчим підрозділам Служби безпеки України (ч. 2 ст. 216 КПК України).

Особлива суспільна небезпека даного злочину полягає в тому, що відповідний різновид контрабанди є одним із основних напрямів діяльності організованих груп та злочинних організацій, які мають транснаціональний характер, що також обумовлює високий рівень його латентності.

Частиною першою ст. 456 МК України передбачено, що відповідно до законів України органи доходів і зборів з метою виявлення джерел і каналів незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, осіб, які беруть участь у цьому, разом з іншими державними органами, що мають право здійснювати оперативно-розшукову діяльність, можуть використовувати метод контрольованої поставки зазначених засобів, речовин і прекурсорів.

Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 271 КПК України, контроль за вчиненням злочину може здійснюватися у випадках наявності достатніх підстав вважати, що готується вчинення або вчиняється тяжкий чи особливо тяжкий злочин, та проводиться, зокрема, у формі контрольованої поставки.

Різноманітні теоретичні і практичні проблеми негласного отримання інформації у кримінальному процесі відображені у наукових працях таких відомих вітчизняних вчених, як О. М. Бандурка, Б. І. Бараненко, Е. О. Дідоренко, О. М. Дроздов, В. А. Колесник, С. С. Кудінов, Л.М. Лобойко, В. Т. Нор, М. А. Погорецький, В. М. Тертишник, Р. М. Шехавцов, І. Р. Шинкаренко, М. Є. Шумило.

На сьогоднішній день контрольована поставка, як і інші форми контролю за вчиненням злочину, залишається малодослідженим явищем в науці кримінального процесу. Причиною тому є, як слушно зауважує В. М. Тертишник, загальна формула – “Порядок і тактика проведення контрольованої поставки, визначається законодавством (ч. 5 ст. 271 КПК України)”.

Згідно із ч. 2 ст. 456 МК України, порядок проведення контрольованої поставки визначається цим Кодексом і відповідним нормативно-правовим ДФС, МВС, СБУ, ДПС, погодженим із ГПУ та зареєстрованим у МЮУ.

Підпунктом 1.6. Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні визначено, що методи проведення негласних слідчих (розшукових) дій – це сукупність організаційних, практичних прийомів, у тому числі із застосуванням технічних засобів, які дозволяють у порядку, передбаченому кримінальним процесуальним законодавством України, отримати інформацію про злочин або особу, яка його вчинила, без її відома.

Відповідно до пп. 4.4.1., 4.12.4 Зводу відомостей, що становлять державну таємницю, відомості за окремими показниками про зміст, форми, методи, організаційні положення, оперативну тактику здійснення оперативно-розшукової, контррозвідувальної чи розвідувальної діяльності, розголошення яких створює загрозу національним інтересам і безпеці, і так само відомості про факт або методи проведення негласної слідчої (розшукової) дії належать до державної таємниці.

Конституційний Суд України в абзаці 4 п. 3.2. рішення від 20 жовтня 2011 р. № 12-рп/2011 за конституційним поданням Служби безпеки України щодо офіційного тлумачення положення частини третьої ст. 62 Конституції України вказав, що визнаватися допустимими і використовуватися як докази в кримінальній справі можуть тільки фактичні дані, одержані відповідно до вимог кримінально-процесуального законодавства. Перевірка доказів на їх допустимість є найважливішою гарантією забезпечення прав і свобод людини і громадянина в кримінальному процесі та ухвалення законного і справедливого рішення у справі.

Разом з тим в силу вище вказаних законодавчих приписів, сторона захисту не має доступу до відомчих інструкцій, які регулюють порядок і тактику проведення контрольованої поставки, а отже позбавлена можливості перевірити допустимість і достовірність, одержаних в такий спосіб, фактичних даних, що у свою чергу є порушенням засади змагальності у кримінальному процесі.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

2. Митний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 13.03.2012 року № 4495-VI. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>

3. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

4. Багрій М. В. Процесуальні аспекти негласного отримання інформації: вітчизняний та зарубіжний досвід : монографія / М. В. Багрій, В. В. Луцик. – Х. : Право, 2017. – 376 с.

5. Правнича допомога та захист у кримінальному процесі : підручник / за заг. ред. д.ю.н., академіка Національної академії наук України Ю. С. Шемшученко. – К. : Алерта, 2018. – 446 с.

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ БАНКІВСЬКИХ СИСТЕМ

Мещеряков А. А.

Термін “глобалізація” був запропонований Т. Левітом у 1983 р. На його думку, глобалізація – це об’єднання ринків окремих товарів, що виробляються транснаціональними корпораціями.

Основними передумовами глобалізації вважається зростаюча економічна взаємозалежність країн в результаті збільшення обсягів міжнародних операцій з товарами та більш швидкою дифузією технологій. Це в свою чергу призводить до зростання світових потоків капіталу. Результатом зазначених процесів стає зростання різноманітних фінансових інструментів, що призводить до появи внутрішніх джерел розвитку фінансового ринку.

Глобалізація фінансового ринку приводить до порушення залежності між динамікою ВВП і збільшенням грошової маси, що може викликати інфляцію і поставити під загрозу монетарні засоби регулювання економіки.

Існує оцінка, що тільки 10 відсотків щоденних валютних операцій обслуговують зовнішню торгівлю, а основний вплив на валютний курс здійснює поточна кон'юнктура фінансових ринків.

До основних чинників, які визначають розвиток банківського бізнесу в епоху глобалізації, відносяться такі:

1. Розвиток ТНК призводить до збільшення потреб в нових формах банківського обслуговування.

2. Стратегія розвитку банківської системи визначається, орієнтуючись не тільки на національну економіку, але і на зміни економічної ситуації у світі.

3. Уніфікація фінансового і банківського секторів при діяльності на внутрішньому і світовому ринках.

4. Збільшення експансії банків на світовому фондовому ринку впливає на грошову політику держави.

5. Збільшення кількості і якості інформаційних послуг стає одним з чинників конкурентоспроможності на ринку банківських послуг.

Інтеграція національної банківської системи у світову відбувається за такими напрямками:

1. Наявність іноземного капіталу в національній банківській системі і національного в банківських системах інших країн.

2. Встановлення прямих кореспондентських відносин з іноземними банками.

3. Участь національних банків в міжнародних банківських організаціях і платіжних системах.

4. Співпраця міжнародними фінансовими організаціями на рівні Центральних банків країн.

До позитивних чинників глобалізації для банківської системи слід відносити такі: високі стандарти якості послуг, інформаційної діяльності і звітності; додаткове фінансування; додаткові ринки, продукти і потоки капіталу; незалежність від внутрішніх ринків; високий ступінь диверсифікації та ліквідності; наявність можливостей для ефективнішого розміщення капіталу; професійне управління ризиками; оптимізація системи управління; розвиток інновацій та технологій у фінансовій сфері; активізація концентрації капіталу.

Негатив глобалізації для національних банківських систем зумовлює таке: втрата банками своєї індивідуальності в результаті стирання граней між комерційними банками, брокерами, страховими компаніями, інвестиційними фондами; відтік найбільш надійних національних клієнтів з внутрішнього фінансово-

го ринку; надзорська конкуренція; збільшення відмінностей між ключовими макроекономічними показниками розвинених країн та країн, що розвиваються.

В результаті нерівномірного розподілу результатів глобалізації відбувається посилення диференціації доходів різних груп населення, швидке переміщення величезних обсягів капіталу в гонитві за кращими умовами його використання.

Не можна не зважати на те, що характер сучасної фінансової системи розглядається як “модель Центр-Периферія”. Модель говорить про нерівноправність економічних відносин країн-учасниць світового господарства, надання їм характеру “домінування-залежність”, домінування невеликої групи країн-донорів, їх фактична монополія на фінансові ресурси і контроль над світовими фінансовими потоками. Дві третини іноземних інвестицій поглинають “центральні країни”. Надходження капіталів на світову периферію є незадовільним, як за об’ємом, так і за ціною.

В Україні на сьогодні немає транснаціональних компаній і банків, здатних обслуговувати такі компанії. Відповідно, жоден іноземний банк поки не виділяє Україну як цільовий ринок і не має чітко сформульованої стратегії освоєння цього регіонального ринку.

Основні напрями збереження позитивного впливу глобалізації на розвиток банківської системи України ми бачимо у наступному:

- активізація встановлення прямих кореспондентських відносин з іноземними банками, як основи для проведення міжнародних розрахунків;
- розвиток співпраці національних регулюючих органів з наднаціональними;
- розробка нормативних документів, що стимулюють збільшення капіталу банків та акумулювання ними депозитної бази усередині країни;
- визначення напрямків модернізації управління банківською системою на національному, регіональному і глобальному рівнях.

Список використаних джерел:

1. Козьменко С. Н. Финансовая глобализация и перспективы банковских структур / С. Н. Козьменко // Проблемы і перспективи розвитку банківської системи України. – Т. 6. – 2002.
2. Ключко В. П. Фінансова глобалізація: позитиви і негативи для перехідної економіки / В. П. Ключко // Актуальні проблеми економіки. – № 5. – 2002. – С. 43–50.
3. Полозенко Д. В. Фінансова глобалізація та її можливі наслідки / Д. В. Полозенко // Економіка України. – № 9. – 2002. – С. 12–16.
4. Яремко Л. А. Фінансова глобалізація і національна економіка / Л. А. Яремко // Фінанси України. – № 10. – 2003.

ЗАЙНЯТТЯ ГРАЛЬНИМ БІЗНЕСОМ ЯК ЗАГРОЗА ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ. ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Новицька Ж. С., Тимошишин Є. В.

На початку переходу України до ринкової економіки гостро стоїть проблема протидії гральному бізнесу, який завдає серйозної шкоди здоров’ю людей та фінансовій безпеці держави.

Чинний Кримінальний кодекс України містить ст. 203-2, яка передбачає кримінальну відповідальність за зайняття гральним бізнесом у вигляді накладення штрафу від десяти тисяч до сорока тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Законом України “Про заборону грального бізнесу в Україні” заборонена діяльність, пов’язана з організацією, проведенням та наданням можливості доступу до азартних ігор у казино, на гральних автоматах, комп’ютерних стимуляторах, в електронному (віртуальному) казино. Цим законом запроваджено обмеження щодо здійснення грального бізнесу в Україні, виходячи з Конституційних принципів пріоритету прав людини і громадянина, захисту моральності та здоров’я населення, заборони використання власності на шкоду людині і суспільству.

Наявність прямої заборони грального бізнесу, не є перешкодою для його здійснення та приносить його організаторам мільйони доларів США незаконного прибутку.

Системний аналіз нашого чинного законодавства дає можливість виділити 4 основних способи протидії зайнятості гральним бізнесом в Україні:

1) фінансові санкції у вигляді штрафу в розмірі восьми тисяч заробітних плат відповідно до ч. 1 ст. 3 ЗУ “Про заборону грального бізнесу в Україні” від 15 травня 2009 р.;

2) конфіскація грального обладнання, тобто цей спосіб спрямований на створення перешкоди для подальшого розвитку злочинної діяльності, шляхом використання в подальшому даного обладнання;

3) перерахування прибутку до державного бюджету від проведення азартної гри, тобто застосування фінансових санкцій у вигляді сплати податку і таким чином поповнення державного бюджету;

4) за КК України, а саме за ст. 203-2 єдиним покаранням, що може бути призначене за вчинення такого діяння, є штраф, мінімальна межа якого становить за ч. 1–10 тис., а за ч. 2–40 тис. неоподаткованих мінімумів доходів громадян [1–4].

Отже, проаналізувавши наше чинне законодавство і виділивши 4 способи боротьби з гральним бізнесом, можна сказати таке:

по-перше: необхідно добре вдосконалити наше законодавство і зміцнити нормативно-правову базу в цій сфері;

по-друге: застосування фінансових санкцій є недоречним, так як гральний бізнес чітко заборонений законом, а їх застосування передбачає, що особа може займатися даним видом діяльності і повинна за це сплачувати податки і поповнювати державний бюджет;

по-третє: потрібно замінити санкції для більш ефективної боротьби з гральним бізнесом, на більш суворі, ніж штраф у контексті кримінальної відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Кучерявий І. І. Актуальні проблеми протидії гральному бізнесу в Україні / І. І. Кучерявий // Національний вісник національного Ужгородського університету. – 2014. – № 26. – С. 208–211.

2. Гладун О. Протидія зайняттю гральним бізнесом в Україні / О. Гладун // Вісник національної академії прокуратури України. – 2014. – № 3. – С. 78–85.

3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2259447-zaborona-gralnogo-biznesu-a-viz-i-nini-tam.html>

ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ, ПОВ'ЯЗаним ІЗ НЕПРАВомІРНОЮ ВИГОДОЮ, ЯК ЗАХИСТ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА

Карнаухов О. В., Новицька Ж. С.

Кримінальним кодексом України (далі – ККУ) закріплено відповідні санкції за пропозицію, обіцянку або одержання неправомірної вигоди державними службовцями від осіб. У більш народному розумінні, дане кримінальне правопорушення має назву – корупція.

Корупція – це є негативне суспільне явище, яке проявляється в злочинному використанні службовими особами, громадськими і політичними діячами їх посадових прав і можливостей з метою особистого збагачення. Відтак, боротьба з корупцією не може бути ні чим іншим, як боротьбою за зміну суспільних відносин та захист фінансової безпеки суспільства. Сприятливими для існування корупції є приватна власність і забюрократизованість системи державного правління.

На жаль, на час існування держави України, питання боротьби із корупційною складовою майже у кожній державній інституції стоїть дуже гостро.

Задля боротьби із одержанням службовими органами, 16 квітня 2015 р. в Україні було введено новий інститут, як Національне антикорупційне бюро України (далі – НАБУ), який наділено широкими силовими повноваженнями, та покладається попередження, виявлення, припинення та розкриття корупційних злочинів. Але постає дуже гостро питання, чи зможе дана реформа змінити застарілий, але дуже діючий в поганому аспекті, спосіб вирішувати проблеми певного суб'єкта.

Ми вважаємо, що введення НАБУ, як способу подолання корупційної складовою у суспільстві та можливості прибрати, наявну зараз, у цих правовідносинах між юридичної або фізичною особою та державним органом фінансової частини є палицею з двома кінцями.

З одного боку, нововведений орган, має усі можливості та амбіції, щоб зламати застарілі традиції, але з іншої сторони, можна провести паралелі із іншими структурами, які також були введені на території країни, але не змогли запрацювати як слід.

На нашу думку, треба знову ж звернутися до міжнародного досвіду, задля пошуку тієї золотої середини, як б нам допомогла знайти найкращий спосіб боротьби із корупцією в Україні.

Наприклад, зразковою в контексті цього питання є Національна антикорупційна стратегія Республіки Молдова, прийнята на 2011–2015 рр., упровадження якої здійснюється на системі таких принципів, як: 1) принцип дотримання прав людини; 2) принцип зміцнення національної системи непідкупності;

3) принцип пріоритетності заходів запобігання корупції; 4) принцип взаємодії з громадянським суспільством і міжнародними організаціями; 5) принцип безперервності й реалістичності; 6) принцип прозорості; 7) принцип послідовності й координації зусиль.

Розглядаючи досвід боротьби з корупцією у Німеччині та Словаччині, то він свідчить про ефективність залучення громадськості для боротьби з корупцією. Зокрема, відомство кримінальної поліції федеральної землі Нижня Саксонія впровадило прийом анонімних повідомлень від громадян про економічні злочини. Таке рішення було прийнято за результатами пілотного проекту, під час якого за чотири місяці до вищезазначеного спецпідрозділу, який складається всього з 9 працівників прокуратури та 33 поліцейських, надійшло 184 повідомлення. Карні справи було відкрито у 124 випадках, з яких 30 % стосується справ щодо корупції.

Також, як додаток, на нашу думку, гарними прикладами, коли держава знайшла потрібний шлях у боротьбі із корупцією, є: Ізраїль (система “певного дублювання моніторингу” за можливими корупційними діями), Японія (норми, що обмежують права державних службовців), США, Південна Корея тощо.

Роблячи висновок, реформа, яка відбулась в Україні, щодо боротьбою із корупцією, задля захисту фінансового становища суспільства, означає, що державні органи усвідомлюють дану проблему та мають намір боротися із нею. Але головним аспектом, щодо боротьби, є те, що органи, які направлені на протидію корупції самі не стали ще однією інституцією, де наявна корупційна складова.

ФОРМИ РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БАНКІВСЬКОЇ БЕЗПЕКИ ЯК СКЛАДОВОЇ ЧАСТИНИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Туболец І. І., Таран О. В.

Одною із найголовніших складових фінансової безпеки держави є банківська безпека. Державні інтереси у сфері забезпечення фінансової безпеки потребують формування стійкої банківської системи, яка підтримає і розвине здатність економіки функціонувати в рамках розширеного відтворення. Вирішити вказану проблему можна шляхом створення дієвої системи банківського регулювання.

Регулювання банківської діяльності – це процес формування та реалізації уповноваженими органами спеціальних норм на основі законів, які відображають механізми взаємодії банківських установ з іншими елементами економічної системи, з метою досягнення стабільного функціонування та забезпечення належного рівня фінансової безпеки держави.

Головними цілями банківського регулювання є підтримка стабільності банківської системи й захист інтересів вкладників, кредиторів. Ефективне державне банківське регулювання має бути спрямоване на підвищення конкурентоздатності банківської системи. Цей аспект потребує особливої уваги у зв'язку із перспективами можливого вступу України в Європейський Союз. Звичайно, це відповідає завданням забезпечення фінансової безпеки держави.

Необхідно наголосити, що безпека банківської системи загалом також залежить від ефективності регулятивних дій центрального банку на стан фінансової безпеки окремого банку та навпаки.

Регулювання банківської діяльності має дві форми – адміністративну та індикативну. Адміністративна передбачає використання засобів впливу переважно організаційно-владного характеру.

До них можна віднести такі заходи:

- 1) встановлення нормативних банківських обмежень та вимог;
- 2) реєстрація банків та їх ліцензування;
- 3) нагляд за діяльністю банків;
- 4) надання рекомендацій щодо діяльності банків;
- 5) санкції адміністративного чи фінансового характеру.

Індикативне регулювання передбачає застосування впливу на банківську систему за допомогою інструментів грошово-кредитної політики і передбачає здійснення регулювання грошового обігу та кредитування економіки.

В індикативному регулюванні виділяють засоби прямого впливу (такі як встановлення обов'язкових економічних нормативів; норм обов'язкових резервів банків; норм відрахувань до резервів на покриття ризиків від різних видів банківських операцій) та засоби непрямого впливу (процентна політика; рефінансування банків; управління золотовалютними резервами; операції з цінними паперами на відкритому ринку; імпорт та експорт капіталу).

При ефективному застосуванні одночасно усіх форм регулювання та засобів впливу на банківську діяльність можна досягти належного рівня фінансової безпеки банківської діяльності. А це в свою чергу, сприятиме досягненню гарантованого рівня фінансової безпеки держави.

На нашу думку, для цього можуть бути застосовані такі заходи як: повне державне гарантування депозитів у гривні та відмова від державних гарантій за валютними вкладками; для гарантування цільового використання кредитів передбачити юридичну відповідальність за їх нецільове використання, як умову рефінансування комерційних банків використовувати поруку організацій-замовників державних цільових програм або дотримуватися принципу спільного фінансування проектів та ін.

Отже, нині питання напрацювання належних дієвих інструментів регулювання з огляду на економічні реалії в Україні та специфіку впливу банківської нестабільності на реальний сектор залишається пріоритетним у контексті забезпечення належного рівня фінансової безпеки держави.

Список використаних джерел:

1. Малахова О. Л. Регулювання діяльності банків у контексті забезпечення фінансової безпеки держави [Електронний ресурс] / О. Л. Малахова // Гроші, фінанси і кредит. – № 17. – 2017. – Режим доступу : <http://global-national.in.ua/archive/17-2017/140.pdf>

2. Бондаренко А. І. Механізми забезпечення фінансової безпеки України [Електронний ресурс] / А. І. Бондаренко // Інвестиції: практика та досвід. – № 3. – 2018. – Режим доступу : http://www.investplan.com.ua/pdf/3_2018/24.pdf

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ ПІД ЧАС ПЕРЕМІЩЕННЯ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ ЧЕРЕЗ ДЕРЖАВНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

Кийда Л. І., Байов Б. О.

Культурні цінності є важливими складовими культурного надбання народу України, інших народів, вони посідають особливе місце серед складових культури, яка є основним чинником, що визначає духовне кредо нації, є показником її самобутності.

Згідно Митного кодексу України, культурні цінності – це об'єкти матеріальної та духовної культури, що мають художнє, історичне, етнографічне та наукове значення і підлягають збереженню, відтворенню та охороні відповідно до законодавства України.

Культурні цінності, крім того, що вони є об'єктами матеріальної і духовної культури, є також товарами (згідно зі ст. 4 Митного кодексу, товари – це будь-які рухомі речі, у тому числі ті, на які законом поширено режим нерухомої речі, валютні цінності, культурні цінності, а також електроенергія, що переміщується лініями електропередачі).

Переміщення культурних цінностей через державний кордон України регулюється державою. Тобто переміщення товарів через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, вчинене у великих розмірах, а також незаконне переміщення історичних та культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, радіоактивних або вибухових речовин, зброї та боєприпасів є контрабандою і карається позбавленням волі на строк від трьох до семи років з конфіскацією предметів контрабанди.

Контроль за переміщенням культурних цінностей, митний контроль товарів, у тому числі і культурних цінностей, які переміщуються через митний кордон України, спрямований на забезпечення дотримання чинного митного законодавства, реалізацію державної митної політики, державної політики у сфері культури.

Органи доходів і зборів здійснюють контроль за переміщенням культурних цінностей через митний кордон України у тісній взаємодії з Міністерством культури та Державною архівною службою України, при цьому в пунктах пропуску через державний кордон України цей контроль здійснюється у формі попереднього документального контролю.

Вивезення, тимчасове вивезення, у тому числі шляхом пересилання, культурних цінностей за межі митної території України дозволяється за наявності свідоцтва на право вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей з території України.

Видачу свідоцтв здійснює Державна служба контролю або уповноважений Державної служби контролю з певною територією обслуговування.

Свідоцтво на право вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей є підставою для пропуску зазначених у ньому культурних цінностей за межі митної території України. Вивезення культурних цінностей без цього свідоцтва забороняється.

У такому свідоцтві заявник надає необхідні данні про себе (прізвище, ім'я, по батькові; назва юридичної особи); громадянство; дані паспорта; кількість, опис (із зазначенням назви техніки виконання, використання матеріалу, розміру, дати виконання) предметів, що вивозяться; перелік предметів, що вивозяться; оцінка предметів, що вивозяться (страхова оцінка); куди вивозяться предмети, тимчасово чи назавжди, мета. Підставою є висновок державної експертизи.

Рішення про можливість або неможливість вивезення культурних цінностей за межі України і видачу свідоцтва приймає Державна служба контролю або уповноважений Державної служби контролю на підставі висновку державної експертизи і поданих документів.

Тимчасове вивезення культурних цінностей з України може здійснюватися фізичними та юридичними особами незалежно від форми власності з метою організації виставок, проведення реставраційних робіт і наукових досліджень, а також у зв'язку з театральною, концертною чи іншою артистичною діяльністю, в інших випадках, передбачених законодавством України.

Культурні цінності, тимчасово вивезені з України і не повернуті в обумовлений угодою термін, вважаються незаконно вивезеними.

Громадяни України, іноземці та особи без громадянства, винні у порушенні законодавства України про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей, несуть відповідальність відповідно до чинного законодавства України.

ДОХОДИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН СУСПІЛЬНИХ ФІНАНСІВ УКРАЇНИ

Качула С. В., Малоок І. А.

Розпочаті ще в 2015 р. трансформаційні процеси реформування суспільних фінансів обумовлюють, в першу чергу, потребу формування відповідних механізмів підвищення самостійності місцевих бюджетів та зростання їх доходів. Насамперед, це впровадження фінансової децентралізації, зокрема передача органам місцевого самоврядування додаткових бюджетних повноважень і стабільних джерел доходів для їх реалізації, та об'єднання територіальних громад. Впровадження змін триває, тож актуалізується дослідження перших результатів їх впливу на формування доходів місцевих бюджетів.

Доходи місцевих бюджетів являють собою кошти, що надходять у постійне користування органів місцевої влади на безповоротній основі та забезпечують стабільність бюджету і фінансування видатків. За рахунок коштів місцевих бюджетів фінансуються найбільш значні заходи держави в галузі освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, тобто здійснюються всі ті витрати, які зачіпають інтереси широких верств населення [2, 3].

Оцінюючи вплив законодавчих змін на формування доходів місцевих бюджетів варто відзначити, що за останні п'ять років спостерігалася позитивна динаміка обсягу доходів місцевих бюджетів (рис. 1): доходи зросли на 127,2 % – з 221,0 млрд грн у 2013 р. до 502,1 млрд грн у 2017 р.

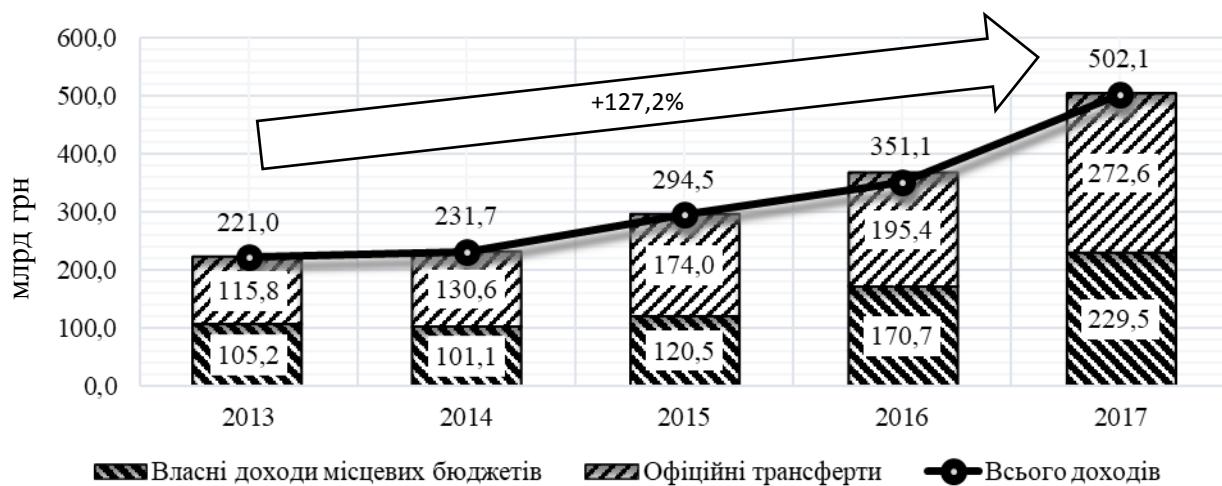

Рис. 1. Динаміка доходів місцевих бюджетів України у 2013–2017 рр.

Джерело: розроблено авторами на основі даних [4].

У 2013 та 2014 рр. план формування доходів місцевих бюджетів не виконувався в повній мірі (виконання плану становило 94,3 % та 91,6 % відповідно). З початком ґрунтовних трансформаційних змін суспільних фінансів формування доходів місцевих бюджетів здійснюється більш успішно: виконання плану у 2015, 2016 та 2017 рр. становило 103,6 %, 100,0 % та 100,8 % відповідно.

У структурі доходів місцевих бюджетів переважну частку займають офіційні трансферти: 2013 р. – 52,4 %, 2014 р. – 56,4 %, 2015 р. – 59,1 %, 2016 р. – 53,4 %, 2017 р. – 54,3 %. У 2015 р. частка міжбюджетних трансфертів досягла максимальної позначки за аналізований період, що певною мірою спричинено введенням нових цільових субвенцій (освітньої та медичної). На другому місці по значимості у структурі доходів місцевих бюджетів займають податкові надходження: 2013 р. – 41,3 %, 2014 р. – 37,7 %, 2015 р. – 33,4 %, 2016 р. – 40,1 %, 2017 р. – 40,0 %. Обсяг неподаткових надходжень та доходів від операцій з капіталом не має значного впливу на формування доходів місцевих бюджетів України.

Отже, у процесі фінансової децентралізації в Україні, окрім позитивних наслідків (збільшення загального обсягу доходів місцевих бюджетів, покращення виконання планових показників, збільшення частки податкових надходжень у 2016–2017 рр.), мають місце і негативні аспекти: місцеві бюджети залишаються дотаційними, оскільки частка трансфертів за останні роки у структурі доходів перевищувала 50 %, тому, на нашу думку, повної фінансової самостійності місцевих бюджетів ще не досягнуто. Так як місцеві бюджети неможливо збалансувати за рахунок лише тих податків, зборів та платежів, які відповідно до законодавства зараховуються до місцевих бюджетів, допомога держави у вигляді трансфертів потрібна, але їх обсяг у структурі доходів місцевих бюджетів не повинен перевищувати обсяг власних надходжень, щоб не спричинити залежність місцевих бюджетів від державного бюджету та не суперечити постулатам децентралізації [1].

Подальші зміни у контексті децентралізації повинні сприяти зміцненню бюджетної спроможності територіальних громад шляхом розвитку перспективних галузей промисловості з урахуванням регіональних особливостей, що забезпечить створення нових робочих місць і як наслідок, збільшення обсягу фінансових ресурсів місцевих бюджетів.

Список використаних джерел:

1. Коцюрубенко А. Практика та проблематика формування місцевих бюджетів (на прикладі обласного бюджету Одеської області) / А. Коцюрубенко // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. Науки: економіка, політологія, історія. – 2018. – № 1 (253). – С. 83–97.

2. Кульчицький М. І. Тенденції та проблеми формування доходів місцевих бюджетів в Україні / М. І. Кульчицький, Л. Е. Пазовська // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2017. – Вип. 3 (08). – С. 296–301.

3. Неізнана О. В. Дослідження сучасного стану формування доходів місцевих бюджетів України / О. В. Неізнана, Є. О. Чечета // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2017. – № 25. – С. 102–108.

4. Звітність про виконання Державного бюджету (зведеного бюджету, державного бюджету, місцевих бюджетів) України за 2013–2017 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/publish/category/23593>

АНАЛІЗ РИНКУ ПЛАТІЖНИХ КАРТОК В УКРАЇНІ

Архирейська Н. В.

Сьогодні у всьому світі розвиток економіки характеризується поступовим звуженням сфери використання готівки та паперових платіжних документів, переходом до нових платіжних інструментів і сучасних технологій платежів. Електронні гроші широко використовуються в обігу і стають одним з основних інструментів фінансової інфраструктури нашої країни. У зв'язку з цим важливою складовою стратегії розвитку фінансово-банківських установ України повинна стати розробка і впровадження високотехнологічних фінансових інструментів та продуктів з метою динамічного розвитку вітчизняного ринку фінансових послуг і забезпечення управління фінансовими потоками у системах електронного бізнесу.

Від стану безготівкових розрахунків, своєчасного і повного надходження від платників коштів залежать стан грошового обігу, ціноутворення, кредитні відносини, фінансовий стан підприємств і, як підсумок, соціальний стан населення. Використання безготівкових розрахунків призводить до економії витрат на їх здійснення, прискорення здійснення розрахункових операцій та руху грошових коштів. Крім того, при безготівкових розрахунках грошова маса акумулюється в банках, і створюються умови для контролю за їх цільовим використанням.

Збільшення обсягів безготівкових платежів з використанням різних технологій демонструє широкі можливості науково-технічного прогресу в цій сфері.

Тому, незважаючи на свою коротку історію, такі платіжні інструменти, як платіжні картки, смарт-картки, електронні гроші та криптовалюти на сьогодні вже займають значний сегмент ринку. А здійснення постійного аналізу щодо використання сьогодні платіжних інструментів є надзвичайно важливим і актуальним.

Український ринок платіжних сервісів показує позитивні зрушення. За підсумками 2017 р. частка безготівкових розрахунків в Україні з використанням платіжних карток збільшилась до 39,3 % (зростання на 3,8 % із початку 2017 р.). Загалом за останні п'ять років цей показник зріс більше, ніж утричі (12,4 % – станом на 01.01.2013 р.).

Усього в 2017 році українці здійснили понад 3 млрд операцій із використанням платіжних карток, емітованих українськими банками, на суму 2125 млрд грн (це на 23,0 % і 31,9 % більше у порівнянні з 2016 р.).

Кількість платіжних карток за рік збільшилась на 3,9 % і на початок 2018 р. становила 59,9 млн шт., з них активних – 34,9 млн шт. (зростання на 7,6 % порівняно з початком 2017 р.).

Кількість активних платіжних карток із магнітною смугою та чипом збільшилась майже вдвічі (на 91,1 %) та становила 7,4 млн шт. при цьому спостерігається загальне зменшення платіжних карток виключно з магнітною смугою (зменшення на 2,8 %). Також спостерігається зростання в сегменті безконтактних платіжних карток – на 37,8 % за рік (з 2 млн до 2,7 млн шт.).

У 2017 р. спостерігається впевнений розвиток платіжної інфраструктури. Так, кількість підприємств торгівлі та сфери послуг, що надають своїм клієнтам можливість здійснювати безготівкові розрахунки за допомогою платіжних карток, за цей період зросла на 27,8 тис. (на 19,1 % порівняно з початком 2017 р.) і становила 173,8 тис. од.

Незважаючи на скорочення кількості банків у 2017 р., мережа платіжних терміналів за рік зросла майже на 15 % та станом на 01.01.2018 р. налічувала 251,7 тис. (це на 32,4 тис. більше, ніж на 01.01.2017 р.). Практично вся частка цього росту припадає на торговельні платіжні термінали, водночас кількість банківських терміналів в останні півроку почала зменшуватись. Слід зазначити, що показник співвідношення кількості платіжних терміналів до чисельності постійного населення становив на кінець 2017 р. 6 тис. шт. на 1 млн населення.

Традиційними залишаються показники ринку платіжних карток у регіональному розрізі. На 01.07.2018 р. за кількістю платіжних карток та встановлених пристроїв для їх обслуговування у регіональному розрізі домінують м. Київ (18,5 %), Дніпропетровська (12,9 %) та Харківська області (6,9 %). Проте найменш забезпеченими платіжною інфраструктурою та картками є Тернопільська (1,5 %) та Чернівецька (1,4 %) області.

Серед банків за кількістю емітованих платіжних карток та ступенем розгалуженості інфраструктури їх обслуговування станом на 01.07.2018 р. лідерами були: ПАТ КБ “Приватбанк” (49,4 %), АТ “Ощадбанк” (18,33 %) та АТ “Райфайзен банк Аваль” (8,09 %) [1–3].

Таким чином, збільшення частки активних платіжних карток, стабільне зростання протягом останніх років обсягів і кількості безготівкових операцій, а

також збільшення кількості торговельних підприємств та торговельних терміналів свідчить про активний розвиток платіжного ринку і більшу зацікавленість користувачів у безготівкових розрахунках. Для створення ефективної системи безготівкових розрахунків необхідно створити правильні основи безготівкових розрахунків, вибрати шляхи їх розвитку і привести у відповідність до нових умов розвитку правову базу.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=79219

2. Мельничук О. І. Ринок платіжних карток в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку / О. І. Мельничук // Студенський вісник Національного університету водного господарства та природокористування. – Вип. 1 (3). – 2015. – С. 100–103.

3. Лебедик Г. В. Стан та перспективи організації безготівкових розрахунків в Україні / Г. В. Лебедик // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – № 22. – 2015. – С. 166–171.

ПРОБЛЕМИ ІНФЛЯЦІЇ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Івашина О. Ф., Івашина С. Ю.

Однією з основних причин погіршення умов господарського розвитку в Україні в останні роки стало прискорення інфляційних процесів в економіці. Серед причин прискорення інфляції можна виділити недосконале державне регулювання економіки, монопольне ціноутворення, сировинний напрям розвитку національної економіки, структурні перекося в економіці, слабкий розвиток соціальної та промислової інфраструктури, низький рівень продуктивності праці та задоволення потреб окремих прошарків населення.

Безперервне зростання цін викликане комплексом причин економічного, соціального та політичного характеру не завжди дозволяє утримати інфляцію в допустимих межах. Одна з таких причин – неефективне державне втручання в економічне життя, масштаби якого значно розширилися в останні роки. З метою прискорення темпів економічного розвитку держава намагається збільшити інвестиційну активність, державні видатки на розвиток інфраструктурних галузей, бере на себе виконання обтяжливих соціальних програм. Важким тягарем в останні роки лягають на економіку країни видатки на оборону.

Економічна діяльність держави створює значне навантаження на державні фінанси та сприяє формуванню бюджетних дефіцитів. Інфляційний вплив незбалансованих державних фінансів на економіку проявляється в створенні додаткового платоспроможного попиту, відволіканні на невиробничі потреби значних матеріальних і людських ресурсів. Логічним результатом хронічного дефіциту державного бюджету стає збільшення державного боргу, темпи зростання якого в останні роки прискорюються. Розміщення державної заборгованості в кредитній системі країни створює передумови для подальшої емісії платіжних

засобів понад потреби товарообігу. Показником зростаючого тиску державних фінансів на національну економіку стає те, що співвідношення бюджетних дефіцитів до ВВП має стійку тенденцію до зменшення.

Структура національної економіки характеризується великою питомою вагою малоефективного сировинного виробництва з обмеженими можливостями для збільшення випуску високотехнологічної продукції та задоволення попиту. Незважаючи на відносно високу норму нагромадження, відносно вузька промислова база не забезпечує необхідний обсяг реального випуску високотехнологічної продукції. Орієнтована переважно на світовий ринок сировинна економіка України (у 2016 р. частка експорту у ВВП становила 49,2 %) є дуже вразливою [1]. Погіршення її зовнішньоекономічних позицій сприяє поширенню інфляційних явищ, обмежуючи тим самим можливості економічного зростання.

Іншим фактором інфляції є існуюча система монопольного ціноутворення. Підвищення цін великими монополістами в галузях з високим рівнем концентрації виробництва та капіталу викривлює всю структуру відносних цін і надає імпульс загальному зростанню цін в економіці. За нашими оцінками, кумулятивний ефект зростання цін в економіці після збільшення тарифів у 2017 р. додав приблизно 3–4 % до загального індексу інфляції. Ймовірно, що малі розміри національної економіки та високий ступінь її монополізації в окремих галузях полегшують монополістичне регулювання ринку та створення цінових картелів. Оскільки в Україні держава довгий час проводить протекціоністську політику щодо діяльності монополістів, можна зробити висновок, що вона відчуває на собі сильний тиск різного роду патронажних організацій підприємців.

Інфляційний характер динаміки грошової маси, характерний для економіки країни, пояснюється не тільки діяльністю держави та монополістів. Самі принципи функціонування сучасної грошово-кредитної системи містять передумови для періодичного здійснення банківськими інститутами кредитної експансії та виникнення інфляційного розриву між кількістю платіжних засобів у обігу та величиною реального обігу.

Очевидно, що “відкритий характер” національної економіки визначає певну залежність внутрішнього ціноутворення від світового ринку, конкуренція на якому значно сильніше, та обмежує можливості місцевих виробників із регулювання цін. Для того щоб стверджувати, що зовнішньоторгові ціни визначають динаміку всіх цін на товари і послуги, їхнє зростання має бути значно вищим, ніж зростання внутрішніх цін. У 2010–2013 рр. ціни світового ринку створювали переважно стримуючий вплив на внутрішні ціни.

Навпаки, нині дедалі більший вплив на характер інфляційного процесу починають створювати фактори, пов’язані зі зміною цін на газ і інші енергоносії, більшість сировинних і продовольчих товарів на світовому ринку. Світ вступив у черговий цикл зростання цін на сировину. Так, починаючи з 2016 р. біржові котирування нафти марки “Brent” зросли більше ніж на 100 % і продовжують збільшуватися, природного газу – на 70 %, металів – на 30 %, сільськогосподарську сировину – на 20 % [2, 18]. Зростання світових цін на експортну сировину створює значний вплив на стан фінансової та кредитної системи національної економіки.

Дослідження причин і наслідків інфляції в Україні дає можливість зробити висновок, що інфляційні процеси в Україні не можна вважати такими, що створюють нездоланні перепони для стрімкого економічного зростання: приплив іноземної валюти внаслідок зростання експорту гарантує відносну курсову стабільність гривні; зростання доходів населення стимулює споживчий попит, а зростання вартості активів (нерухомості, землі) притягує спекулятивні іноземні капітали. Якщо зважена монетарна політика дозволить утримувати курсову стабільність за рахунок припливу іноземної валюти та не провокуватиме додаткові інфляційні ризики, є всі підстави очікувати збільшення ВВП країни.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Доларовий ВВП України виріс за 2017 рік на 20,5 % [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.5.ua/ekonomika/dolarovuyi-vvp-ukrainy-vyris-za-2017-rik-na-205-167140.html>

ПРОБЛЕМИ МИТНОГО КОНТРОЛЮ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ

Євсєєва Т. М., Лагода А. Е.

Питання контролю якості лікарських засобів (ЛЗ), що перетинають митний кордон України, мають високу актуальність в даний час у зв'язку із загальним збільшенням числа зареєстрованих ЛЗ в Україні. В медичну практику увійшли високоактивні речовини, що належать до нових класів природних і синтетичних сполук, це спонукає митних експертів розробляти та засвоювати новітні методи експертизи. Викликає велику стурбованість надходження на фармацевтичний ринок України фальсифікованих (контрафактних) та неякісних лікарських засобів. В міжнародній практиці для контролю ЛЗ розроблені документи, спрямовані на забезпечення стандартів якості. Наприклад: GLP-стандарт, що являє собою набір критеріїв, за якими здійснюється оцінка результатів і висновків лабораторних досліджень ЛЗ, GMP – стандарт, пов'язаний з оцінкою ефективності та безпеки лікарських препаратів, тощо.

Порядок переміщення лікарських засобів через митний кордон України нерозривно пов'язаний зі здійсненням митними органами процедур митного контролю згідно Митного кодексу України [1]. У ст. 41 МК передбачені такі форми митного контролю з урахуванням особливостей порядку переміщення ЛЗ:

- (а) перевірка документів і відомостей, необхідних для митного контролю;
- (б) митний огляд (огляд, переогляд, особистий огляд товарів);
- (в) усне опитування громадян і посадових осіб;
- (г) облік;
- (д) перевірка системи звітності та обліку ЛЗ, що переміщуються через митний кордон України, а також своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних обкладень;

(е) огляд територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних ліцензійних складів та інших місць, де перебувають ЛЗ;

(є) використання інших форм, передбачених Митним кодексом України та іншими законами України з питань митної справи.

У разі виявлення розбіжностей у формах випуску чи назвах виробника ЛЗ із тою інформацією, що міститься в міжвідомчій базі зареєстрованих ЛЗ, їх вважають незареєстрованими в Україні та скасовується дозвіл перетину митного кордону. Митний інспектор обирає такий метод, який, з його погляду, є достатнім для забезпечення перевірки заявлених фізичною чи юридичною особою відомостей про перемішувані через митний кордон лікарські засоби. Перспективним напрямком щодо вдосконалення форм та методів митного контролю ЛЗ є мінімізація суб'єктивних чинників при прийнятті управлінського рішення в процесі митного контролю.

Крім якісних препаратів, що контрабандним засобом перетинають митний кордон України, існують неякісні препарати. Неякісними препаратами називають ті, які були легально вироблені, але в результаті неналежного зберігання були зіпсовані. Бувають лише поодинокі випадки, коли відбувається якийсь збій у виробництві і препарат випускається неякісним. Найчастіше якість змінюється на якомусь з етапів реалізації (зберігання, транспортування).

Існує ще одна проблема, яку повинен враховувати митний контроль, це – фальсифікація лікарських препаратів. Фальсифікація – проблема, яка загрожує будь-якій державі. Масштаб фальсифікації лікарських препаратів важко оцінити в повній мірі. Про подібні злочини стає відомо найчастіше тільки в разі виявлення злочинців, тому справжню картину уявити нелегко [2]. Важко знайти підробки, відстежити шлях їх проникнення на ринок, важко з ними боротися. За оцінками ВООЗ, приблизно 10 % (або близько 21 млрд дол.) світового обороту фармацевтичної промисловості засновано на продажу фальсифікованих препаратів. Не завжди митники через малу кількість висококваліфікованих фахівців розпізнають фальсифікати. Для вирішення проблеми фальсифікацій на міжнародному рівні необхідно в першу чергу створити базу даних підробок, яка стане основним джерелом інформації для фармацевтичних компаній, і зобов'язати всі фармацевтичні компанії надавати інформацію про виявлення підробок органам правопорядку.

Для встановлення чистоти лікарських речовин експерти з митного контролю використовують різноманітні фізичні, фізико-хімічні, хімічні методи аналізу, вивчають біологічну активність та токсичність [3; 4]. Експертна лабораторія повинна бути оснащена мінімальним набором устаткування і приладів:

ІК-спектрофотометр (для визначення автентичності);

спектрофотометр для спектрометрії в видимій і УФ-області (визначення автентичності, кількісне визначення однорідності дозування, розчинності);

обладнання для тонкошарової хроматографії (визначення автентичності, наявності домішок);

хроматограф для високоефективної рідинної хроматографії (визначення автентичності, кількісне визначення споріднених домішок, однорідності дозування, розчинності);

газорідинний хроматограф (аналіз вмісту домішок, визначення однорідності дозування);
поляриметр (визначення автентичності);
потенціометр (вимір рН);
атомно-абсорбційний спектрофотометр (елементний аналіз).

У деяких випадках використовують прилади, в основі дії якого лежить метод, ще не включений в Фармакопею (наприклад, метод раманівської спектроскопії або оптичного дихроїзму). Іноді доцільно замінити хроматографічну методику на спектрофотометричний аналіз, або, наприклад, для визначення домішок важких металів впровадити атомно-абсорбційну спектрометрію і атомно-емісійну спектрометрію з індуктивно зв'язаною плазмою тощо.

Список використаних джерел:

1. Митний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 38. – Ст. 288.
2. http://www.provisor.com.ua/archive/2005/N6/art_32.php
3. <https://www.kazedu.kz/referat/96056/1>
4. http://www.provisor.com.ua/archive/2002/N10/art_15.php

ПРОЦЕС УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНИМИ ПОТОКАМИ В УКРАЇНІ

Роменська К. М., Kosenchuk S.

Процес управління бюджетними потоками в Україні розглянемо в контексті управління бюджетними коштами за програмно-цільовим методом, зокрема, на території Дніпропетровської області, яка досягла певних успіхів щодо впровадження даного методу в бюджетному процесі на місцевому рівні. Застосування програмно-цільового бюджетування в управлінні соціально-економічним розвитком регіону є основою для принципово нової організації управління фінансовими потоками в бюджетному процесі, впровадження сучасних принципів і методів бюджетування, підвищення самостійності і відповідальності органів влади, а також підвищення ефективності державного управління.

Управління соціально-економічним розвитком регіонів із застосуванням механізму програмно-цільового бюджетування спрямовано забезпечити єдність бюджетної й соціально-економічної політики, а отже, якісно новий ступінь розвитку соціально-економічної системи регіону. У зв'язку з цим, на рівні регіонів необхідно мати повний комплекс управлінських механізмів та інструментів, що забезпечать контроль і ефективне застосування програмно-цільового планування, а також поліпшення обґрунтованості управлінських рішень [1;3].

На сьогодні є відкритий доступ до стратегічних та планових документів щодо складання бюджету, проте відсутня інформація щодо виконання та моніторингу бюджетних програм. Так, наприклад, станом на початок 2018 р. у Дніпропетровській області діє 65 регіональних програм. Серед них, 8 екологічних, 15 економічних, 15 соціального характеру, 3 науково-технічних програми, 3 правоохоронних програми, 10 національно-культурних програм, 10 ін-

ших програм. Проте, на жаль, варто констатувати повну відсутність звітності про їх виконання, що порушує методичні вимоги застосування програмно-цільового методу, адже, особливий інтерес та особливу роль у визначенні ефективності управління фінансовими потоками на місцях відіграє звітність про виконання бюджетних програм, вимір результативних показників, проте за відсутності звітів це зробити неможливо. Звітність про виконання бюджету носить формальний характер, адже в результаті спрямування фінансових потоків бюджету забезпечується виконання заходів, і неможливо визначити, наскільки ефективно та якісно використані кошти [2].

Дослідимо, який вплив має програмно-цільовий метод планування бюджету на виконання окремої регіональної програми:

- надання прозорості процесу реалізації програми, адже цілі й завдання чітко визначені, оскільки на їх досягнення витрачаються бюджетні кошти;

- посилення контролю за результатами виконання бюджетних програм;

- надання оцінки діяльності замовників і виконавців регіональних програм щодо досягнення поставлених цілей і виконання завдань, а також аналізу причин неефективного виконання бюджетних програм;

- упорядкування і організація діяльності головного розпорядника бюджетних коштів щодо формування й виконання бюджетних програм шляхом чіткого розмежування відповідальності за реалізацію кожної програми між визначеними головним розпорядником бюджетних коштів і відповідальними виконавцями бюджетних програм;

- посилення відповідальності головного розпорядника бюджетних коштів за дотримання відповідності бюджетних програм законодавчо визначеній меті його діяльності, а також за фінансове забезпечення бюджетних програм і результати їх виконання.

Отже, відсутність належних елементів та компонентів при складанні бюджетних програм та проведення оцінки й моніторингу по завершенню виконання цих програм належним чином породжує вади в процесі застосування програмно-цільового методу управління бюджетними потоками на території Дніпропетровської області та на рівні місцевих бюджетів в Україні. Своєю чергою, усунення вищенаведених недоліків і впровадження пропозицій в бюджетному процесі, призведе до удосконалення формування та спрямування фінансових потоків бюджету за програмно-цільовим методом та підвищення ефективності використання бюджетних коштів на місцевому рівні для надання соціальних послуг населенню. Реалізація вищевказаних заходів дозволить забезпечити зміцнення фінансової основи розвитку територій та підвищити рівень життя громадян [4; 5].

Список використаних джерел:

1. Бюджетна складовареалізації домінуючих напрямів суспільного розвитку : монографія / Л. В. Лисяк, О. В. Гриценко, С. В. Качула, К. М. Роменська та ін. ; за наук. ред. д.е.н., проф. Л. В. Лисяк. – Дніпропетровськ : ДДФА, 2015. – 396 с.

2. Офіційний сайт Дніпропетровської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://adm.dp.gov.ua>

3. Планування та виконання місцевих бюджетів на основі програмно-цільового методу : навчальний посібник / [за заг. ред. В. В. Зубенка] ; ІБСЕД, Проект “Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-П) впровадження”. – [6-те видання, випр. та доп.]. – К., 2017. – 144 с.

4. Роменська К. М. Контроль за дотриманням бюджетного законодавства та його удосконалення / К. М. Роменська // Глобальні та національні проблеми економіки. – № 16. – 2017. – С. 782–786.

5. Сучасна бюджетна система: правила та процедури : навчальний посібник / [за заг. ред. В. В. Зубенка] ; ІБСЕД, Проект “Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-П) впровадження”. – К., 2017. – 184 с.

ІННОВАЦІЇ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ДЕРЖАВИ

Вощина М. О., Троян Р. А.

В економічній, фінансовій сфері глобалізацію пов’язують з революційними змінами в технологіях, інформації, торгівлі, іноземних інвестиціях, міжнародному бізнесі, результатом яких є зростання конкурентної боротьби, вміння держав та інших учасників глобалізаційних відносин вирішувати ці проблеми.

Глобальний фінансовий простір створює умови для ефективного розміщення капіталу, котре підтверджується проявом на глобальному фінансовому ринку на початку ХХІ ст. певних тенденцій.

В сучасних умовах фінансова послуга перестала бути виключно фінансовою. Інформаційні технології глибоко укорінилися у фінансовій системі. Більш того, фінансовий ринок є тією сферою економіки, в якій реалізація і впровадження нових технологій відбувається однією з перших.

В Україні ідея технологічних інновацій у фінансовій сфері підтримується і розглядається. Свідченням цього є, наприклад, створення платформи для розробки фінансово-технологічних інновацій Fintech Master – інкубаційної програми для фінансово-технологічних стартапів, відкритої спільно громадським об’єднанням 1991 Open Data Incubator та компанією Mastercard.

Одним із найбільш ґрунтовних підходів до аналізу впливу інноваційних фінансових технологій на організацію і функціонування фінансового ринку є підхід, запропонований у звіті WEF, який базується на виокремленні 6 видів фінансових послуг, що набувають технологічних видозмін: платежі і перекази; послуги інфраструктурних учасників ринку; інвестиційний менеджмент; страхування; нарощення капіталу; позики та заощадження.

Одним з найбільш суттєвих результатів фінансово-технологічних інновацій став розвиток альтернативного онлайн фінансування, яке охоплює: peer-to-peer позики (peer-to-peer споживчі позики, peer-to-peer бізнес позики, балансові позики), краудфандинг (акціонерний, фінансування громадою на умовах участі в прибутку) та інші.

Інша модель альтернативного фінансування – краудфандинг – спрямована на фінансування стартапів, підприємств і ідей на ранній стадії розвитку проекту шляхом добровільного об'єднання через онлайн платформу фінансових або інших ресурсів великої кількості індивідуальних та інституційних інвесторів. Поряд із тим, варто зупинитися на розгляді основних перешкод та невирішених проблем впровадження фінансово-технологічних інновацій.

Деякі питання є загальними для всіх видів фінансових послуг, реалізація яких пов'язана з використанням інформаційних технологій. Серед основних ризиків цієї групи – ймовірність пошкодження чи втрати даних при кібератаках, хакерських втручаннях тощо. Інший недолік полягає в обмеженості державного контролю за використанням крипто валют, можливість використання цифрових грошей для фінансування злочинності.

Розглянувши деяку частину розвитку інформаційних технологій при неврахування даних тенденцій при формуванні державної економічної політики може негативно вплинути на рівень економічної безпеки держави та призвести до втрати потенційних можливостей розвитку фінансового сектора. НБУ брав участь в розгляді концепції про крипто валютам (майнінг). Це спосіб безпечної оплати за все і як наслідок фінансова безпека країни.

Країни, в яких впровадження технологічних інновацій у фінансовій сфері не має відповідного нормативного врегулювання, поширення фінансово-технологічних стартапів може мати негативні наслідки для економічної безпеки. Наприклад, критичного стану досягла ситуація щодо peer-to-peer позик в Китаї, де вони складають близько 96 % обсягів всього альтернативного фінансування. Рішенням проблеми стало запровадження органами влади Китаю обмежувальних регуляторних заходів з боку держави щодо функціонування онлайн платформ.

Отже, сучасний розвиток фінансового ринку знаходиться під впливом фінансово-технологічних інновацій та появи на ньому нових учасників – фінансово-технологічних стартапів. Для економічної безпеки держави такі трансформації на фінансовому ринку створюють нові можливості для розвитку, пов'язані зі зростанням ефективності діяльності фінансових посередників, мінімізацією витрат. У той же час потребують мінімізації нові загрози економічній безпеці, що з'являються внаслідок неконтрольованого впровадження фінансово-технологічних змін на фінансовому ринку, зокрема надто виразні ризики, відсутність нормативного регулювання функціонування фінансово-технологічних стартапів як на давачів фінансових послуг.

В умовах глобалізації фінансових потоків і глобальних інтеграційних процесів, особливо, для країни з перехідною економікою – а саме, України, гостро визначилися накопичені за попередні роки системні проблеми забезпечення належного рівня економічної безпеки: її фінансової складової [1–4].

Для вдосконалення концепції фінансової безпеки необхідно більше уваги приділити стратегії дотримання фінансової безпеки України; розробити та впровадити ефективну систему фінансового контролю, що зміцнить фінансову безпеку України і приведе до стабілізації і зростанню економіки України.

Список використаних джерел:

1. Белінська Г. В. Ринок фінансових інновацій: сутність, особливості та передумови створення / Г. В. Белінська // Наукові праці НДФІ. – 2016. – № 1 (74). – С. 137–149.
2. Білорус О. Г. Глобальні тенденції розвитку та трансформації геополітичних і гео економічних стратегій / О. Г. Білорус // Науковий вісник Дипломатичної академії України. – 2009. – Вип. 15. – С. 50–61.
3. Войтович Р. В. Глобальна інтеграція як нова форма суспільного розвитку / Р. В. Войтович // Зб. наук. праць НАДУ при Президентіві України. – 2010. – № 2. – С. 3–15. – С. 3.
4. Жердецька Л. В. Розвиток фінансових технологій: загрози та можливості для банків / Л. В. Жердецька, Д. І. Городинський // Економіка і суспільство. – 2017. – № 10. – С. 583–588.

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МИТНОГО ПОСТАУДИТУ В УКРАЇНІ

Єдинак Т. С., Герасимова В. А.

Важливою складовою ефективного митного контролю за здійсненням зовнішньоекономічних операцій суб'єктами ЗЕД та одночасного спрощення та прискорення митних процедур є функціонування системи митного постаудиту в Україні. Сьогодні, за умов фінансово-економічної, політичної кризи в Україні, що супроводжується збільшенням порушень митного та податкового законодавства суб'єктами господарювання, митний-пост аудит є об'єктивно необхідним. Враховуючи доступ посадових осіб органів Державної фіскальної служби (далі – ДФС) до більш широкого діапазону інформації, у тому числі бухгалтерських документів та звітності підприємства після факту митного оформлення товарів та випуску їх у вільний обіг, а також можливість відслідковувати рух цих товарів на внутрішньому ринку, саме митний постаудит дозволяє сконцентрувати контрольно-перевірочні заходи на найбільш ненадійних суб'єктах та ризикових операціях.

За умов значних масштабів порушень митного законодавства, що характеризується великими обсягами контрабанди, ухиленням від сплати митних платежів, заниження бази оподаткування, ввезенням товарів групи “ризик” під виглядом товарів групи “прикриття” та ін., перед органами ДФС гостро стоїть завдання щодо підвищення ефективності митного постаудиту.

Оскільки митний постаудит здійснюється у формі документальних перевірок суб'єктів ЗЕД щодо правильності визначення митної вартості товарів, країни їх походження, коду УКТ ЗЕД тощо, що у кінцевому результаті впливає на повноту нарахування й сплати митних платежів, то результатом контрольно-перевірочних заходів є виявлені порушення митного законодавства, що тягнуть за собою донарахування митних платежів та штрафних санкцій. Саме сума донарахувань платежів зазвичай і використовується для обчислення показника ефективності митного постаудиту. Проте, на нашу думку, абсолютні суми до-

нарахованих митних платежів ще не свідчать про ефективність, оскільки, як показує практика, суми донарахованих платежів відрізняються від сум перерахованих цих платежів суб'єктами ЗЕД до бюджету у рази. Крім того, часто результати контрольних заходів оскаржуються підприємствами у судовому порядку, і в результаті оскарження донараховані суми платежів можуть бути взагалі скасовані.

Також існує інший бік здійснення митного постаудиту - держава витрачає значні кошти на його організацію та проведення у вигляді видатків на утримання підрозділів ДФС, що здійснюють контрольні заходи (заробітна плата посадових осіб – членів комісій; нарахування на фонд оплати праці єдиного соціального внеску у розмірі 22 %; знос обладнання, необхідного для організації та проведення перевірок; необхідний для перевірок мінімальний набір матеріальних цінностей; витрати на відрядження членів комісій тощо).

Тому в процесі формування системи оціночних показників дослідження якості та ефективності документальних перевірок необхідно спочатку визначити, структурувати масив таких показників, поділивши їх на 2 основні групи – показники якості та показники ефективності проведення митного аудиту.

Показник якості – це економічна категорія, що відображає результат проведеної документальної перевірки у відповідності до поставлених завдань. На показники якості документальних перевірок можуть впливати ряд факторів, таких, як: правильний відбір підприємств для документальних перевірок, час і місце проведення документальної перевірки, тривалість документальної перевірки; кількість членів перевіряючої групи, рівень їх кваліфікації, психологічний стан і настрої [1, 134].

Якщо розглядати поняття ефективності митного-постаудиту, то у загальному можна сказати, що цей показник характеризує співвідношення результату контрольно-перевірочних заходів та ресурсів, використаних для досягнення цього результату.

Тому, на нашу думку, для оцінки ефекту від митного постаудиту необхідно використовувати такі показники:

1) результативність контрольного заходу – співвідношення між результатами перевірки, що визначається розміром виявлених порушень та донарахованих митних платежів та штрафів, та використаними коштами державного бюджету для досягнення таких результатів;

2) ефективність контрольного заходу – кінцевий результат перевірки, що визначається розміром перерахованих суб'єктом ЗЕД до бюджету митних платежів і штрафів, за умов використання мінімального обсягу бюджетних коштів, матеріальних та трудових ресурсів.

Необхідно зазначити, що аналіз ефективності митного-постаудиту не повинен зводитись лише до оцінки його результатів (сум донарахованих платежів), вирішення даного завдання вимагає використання широкого кола показників шляхом поєднання кількісного оцінювання результатів виявлених порушень митного законодавства з їх якісними характеристиками, а також причин

виникнення порушень та аналізу ризиків їх виникнення у майбутньому. Для визначення ефективності контрольних заходів необхідно враховувати:

- 1) суми донарахованих за результатами перевірки платежів разом зі штрафами та пенею повинні бути значно більші витрат на її проведення;
- 2) ймовірність сплати суб'єктом ЗЕД до бюджету донарахованих сум;
- 3) наявність достатньої доказової бази у органів ДФС у разі порушення та розгляду справи у суді щодо оскарження підприємством рішень за результатами митного постаудиту.

Крім того, такий аналіз має виявляти слабкі сторони організації, технології, методології митного постаудиту, а також має стати основою для розробки програми перспективного вдосконалення всієї системи митного постаудиту в Україні.

Список використаних джерел:

1. Формування системи митного аудиту в Україні : монографія ; за заг. ред. О. М. Вакульчик. – Хмельницький : ПП Мельник А. А., 2014. – 208 с. – (Митна справа в Україні. Том 25).

ОЦІНКА БЮДЖЕТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНІВ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Мищенко Д. А., Мищенко Л. О.

Ті тенденції, що спостерігаються в процесі розвитку фінансових відносин у більшості провідних країн світу переконливо свідчать про зростаючу роль регіонів у забезпеченні стійкого економічного зростання держави в цілому. Однак в Україні, незважаючи на здійснені кроки щодо децентралізації, сучасна система фінансового забезпечення регіонів і надалі створює умови для виникнення диспропорції між ланками бюджетної системи та обмеження можливостей щодо зростання фінансових ресурсів місцевих бюджетів, частка офіційних трансфертів залишається значною у структурі місцевих бюджетів. Тому існує нагальна потреба у підвищенні ефективності формування та використання бюджетного потенціалу регіону як необхідного обсягу фінансових ресурсів, можливостей та здатності органів місцевого самоврядування до соціально-економічного розвитку регіону, що є неможливим без об'єктивної, науково обґрунтованої, комплексної методики його оцінки. Це потребує системного комплексного дослідження науково-методичних засад та практичного інструментарію оцінки бюджетного потенціалу регіону.

Дослідження фінансового потенціалу і складових бюджетного потенціалу регіонів знайшло своє відображення у працях українських та закордонних учених: Є. О. Балацького, Й. М. Бескид, О. В. Богачової, С. В. Бойко, В. Г. Борнос, Н. М. Бубенчикової, А. Є. Буряченко, О. Д. Василика, М. А. Гапонюка, В. Г. Дем'янишина, Ю. Б. Іванова, С. В. Каламбет, О. В. Лютої, Є. О. Малік, Н. С. Педченко, Я. Я. Пушак, Л. Д. Сафонової, В. Ю. Стрілець, І. Ю. Труніної, І. І. Чуницької, С. С. Шумської, С. М. Фролова та ін. Однак досі відсутня комплексна методика оцінки бюджетного потенціалу регіону, яка б дозволила органам дер-

жавної влади та місцевого самоврядування більш ефективно використовувати наявні кошти, планувати бюджетні надходження та видатки, реалізувати можливості до нарощення регіональної ресурсної бази. Існуючі проблеми з виконанням дохідних частин бюджетів всіх рівнів, диспропорції між ланками бюджетної системи обмежують можливості фінансування їх функцій та повноважень, виконання соціальних зобов'язань. Наявна тенденція у підвищенні ролі регіонів у забезпеченні соціально-економічного розвитку країни зумовлюють необхідність нових наукових досліджень в сфері оцінки бюджетного потенціалу, розробці напрямів його зміцнення та адаптації чинного фінансового механізму до нових реалій.

В сучасних умовах виникає потреба у розробці комплексної методики оцінки бюджетного потенціалу регіонів, запровадження якої дозволить підвищити ефективність діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування щодо планування, аналізу, оцінки та формування бюджетного потенціалу регіону. Поглиблення науково-методичних підходів до оцінки бюджетного потенціалу регіонів дозволить мобілізувати додаткові резерви щодо нарощення ресурсної бази місцевих бюджетів. Комплексний характер запропонованої методики, взаємозв'язок та взаємоузгодженість її структурних елементів сприятиме раціоналізації бюджетного процесу, більш якісному та науково обґрунтованому управлінню економікою, інвестиційною і соціальною сферами регіону, зростанню добробуту населення.

Систематизація наукових здобутків у розробці теоретичних підходів щодо бюджетного потенціалу дала нам змогу виокремити основні показники бюджетного потенціалу: обсяг доходів, що припадає на 1 мешканця, частка податкових надходжень у загальній сумі доходів, частка неподаткових надходжень у загальній сумі доходів, частка доходів від операцій з капіталом в загальній сумі доходів, частка офіційних трансфертів у загальній сумі доходів, обсяг трансфертів, що в середньому припадає на 1 жителя, частка трансфертів у загальному розмірі отриманих доходів, частка трансфертів із спеціального фонду доходів бюджету у загальному розмірі отриманих доходів та інші.

На нашу думку, при формуванні показників оцінки бюджетного потенціалу, слід пам'ятати, що бюджетний потенціал регіону є складовою фінансового потенціалу регіону. Але, зважаючи на ключову характеристику “бюджетний”, він повинен мати специфічні показники оцінювання, які розкривають його сутність. Тому бюджетний потенціал має характеризуватися виключно показниками, які можна розрахувати за даними бюджету, при цьому можливо використовувати показники бюджету на одну особу. Тобто інші показники, які характеризують фінансовий потенціал загалом, не дають можливості здійснити оцінку бюджетного потенціалу регіону з достатнім ступенем об'єктивності

Список використаних джерел:

1. Буряченко А. Є. Економічна природа фінансового потенціалу регіону / А. Є. Буряченко // Наукові записки Національного університету “Острозька академія”. Серія “Економіка”. – 2016. – № 3 (31). – С. 96–102.

2. Люта О. В. Бюджетний потенціал як визначальний чинник фінансового забезпечення розвитку регіону [Електронний ресурс] / О. В. Люта. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2584>

3. Мамонова В. В. Потенціал місцевих бюджетів щодо виконання фінансування публічних послуг у територіальних громадах: вплив децентралізації [Електронний ресурс] / В. В. Мамонова, О. О. Бойко // Державне будівництво. – 2015. – № 1. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2015-1/doc/1/01.pdf>

4. Пасічник Ю. В. Бюджетний потенціал економічного зростання в Україні / Ю. В. Пасічник : монографія. – Донецьк : ТОВ “Юго-Восток, Лтд”, 2005. – 642 с.

5. Педченко Н. С. Бюджетний потенціал регіону: оцінка та перспективи розвитку : монографія / Н. С. Педченко, В. Ю. Стрілець. – Полтава : ПУЕТ, 2014. – 220 с.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВЕЛОСИПЕДНОГО ТРАНСПОРТУ В МІСТАХ УКРАЇНИ

Трофімов О. В., Зборщенко А. А.

Транспорт – специфічна галузь господарства країни. Він не створює, як промисловість чи будівництво, нових матеріальних цінностей. Результатом роботи транспорту є переміщення вантажів і людей. Важливість транспорту полягає в тому, що він забезпечує зв'язки між галузями, підприємствами, регіонами країни, зарубіжними державами. Вагомою є роль галузі в підвищенні рівня життя населення. Однак недоліками транспортної системи є дуже висока енергоємність; анти-екологічність; стресовість і нестабільність, низька ефективність і швидкість, високі і постійно зростаючі витрати на утримання, тенденція, що веде до перевантаження транспортної системи.

Автомобілізація створила розгалужену мережу міських доріг і заміських автомагістралей. Тому актуальним стає використання більш мобільного транспорту, а саме – велосипеду. Серед переваг велосипедного транспорту спеціалісти виділяють:

1) середня швидкість велосипеду 17 км/год по місту, високий рівень мобільності;

2) економія дорожнього трафіку, що сприятливо позначається на системі руху громадського транспорту. Велосипед цікавий і тому, що площа, необхідна для його парковки в 8 разів менше площі парковки автомобіля;

3) екологічна безпека – велосипед є порятунком міського середовища від вихлопних газів. Крім того, це – порятунок людських життів від наслідків ДТП;

4) велосипед є ефективним методом профілактики захворювань серцево-судинної і дихальної систем, варикозу, вегетосудинної дистонії, короткозорості.

Велотранспорт є дуже популярним за кордоном. Розглянемо досвід декількох країн [1; 2].

Країна чи місто	Досвід
Німеччина	Збільшення чисельності велодоріг. Зараз кількість велодоріг подвоїлася (130 км), що складає 12 % від загального об'єму
Амстердам	40 % населення пересувається на двох колесах. Велика мережа швидких, безпечних і зручних велосипедних маршрутів дозволяє отримати швидкий і безперешкодний доступ до усіх точок міста
Австрія	З 2003 р. працює мережа станцій велосипедного прокату Citybike – Wien – це муніципальний прокат. Завдяки діяльності цієї організації, вдалося розвантажити міську систему руху транспорту
Франція	Сьогодні в Парижі загальна протяжність велодоріжок складає більше 400 км. За лічені місяці прокат міських велосипедів в Парижі виріс в рази, і паризька мерія планує збільшити кількість станцій прокату до 1 тис. і пустити в оборот 20,6 тис. велосипедів у кінці цього року (зараз в Парижі 750 велостанцій і 10,6 тис. велосипедів)
Фінляндія	У міськраді Хельсінкі близько 30 років тому був створений спеціальний “велосипедний” відділ. Сьогодні в Хельсінкі більше 1300 км велосипедних доріжок, а на 560 тис. городян доводиться 400 тис. велосипедів і всього 200 тис. автомобілів
Данія	Виходячи зі статей бюджету по лінії охорони здоров'я в Данії, є статистика, що вони заощадили грошей удвічі більше, ніж витратили на усі заходи в цілому по облаштуванню велотранспортної мережі. Позитивні зміни у виробництві в п'ять разів більше, ніж ті, що вони інвестують у велотранспорт
Білорусь	У Мінську широкі вулиці і тротуари дали можливість владі створити в місті мережу велодоріжок. Із 2007 р. в місті почалися роботи за їхньою розміткою

Для України велотранспорт – це досить новий етап у сфері розвитку транспортної інфраструктури. Перша програма була розроблена для Києва. Вона пропонувала збудувати 17 веломаршрутів загальною довжиною 86 км. Термін дії найпершої велопроекти закінчився у 2012 році, і на той момент з неї було збудовано лише 5 км. Розробником програми була громадська організація “Асоціація велосипедистів Києва”, яка подала пропозиції до київської мерії.

Львів став другим містом України, яке розробило і затвердило велоконцепцію. Львів'яни були першими, хто залучив іноземних експертів до розробки веломаршрутів. Велоконцепція Львова розрахована до 2019 р. і передбачає 68 км велошляхів.

Наступними містами України, які за період з 2012 до 2015 почали розробляти власні концепції, стали Луцьк, Вінниця, Донецьк (за сприянням Німецького бюро міжнародного співробітництва), Кривий Ріг, Ужгород, Одеса, Рівне та Сімферополь, Миколаїв, Житомир, Черкаси, Дніпропетровськ, Запоріжжя, Тернопіль, Полтава, Миргород. До обласних велоцентрів почали підтягуватися

районні: Кам'янець-Подільський, Біла Церква, Бровари, Євпаторія. Розпочали розробку велопланів Чернігів та Чернівці.

Отже, велосипеди складають важливу роль в транспортній системі міста, інколи навіть 30 % від загального трафіку. Використання велосипедного транспорту сприятливо позначиться на урбанізації, забезпечить здоровий спосіб життя, а також значно заощадить грошові витрати, що є одним з механізмів забезпечення фінансової безпеки та стабільності. Адже це серйозно знижує рівень забрудненості міського повітря, зменшує шумове навантаження та вивільняє величезні простори, що зазвичай зайняті автомобільними парковками, також покращує стан здоров'я велосипедистів, зменшую витрати на покупку та експлуатацію. Тому необхідно впроваджувати та розвивати велосипедні програми в кожне місто України.

Список використаних джерел:

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://easy-cycling.com/bicycle_transport-ukr.htm
2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://velotransport.info/?p=5440>

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В УМОВАХ БОРОТЬБИ ІЗ СУЧАСНОЮ КОНТРАБАНДОЮ

Кийда Л. І., Лисак К. А.

Митна політика України тісно пов'язана з питаннями митної безпеки держави. Поняття митної безпеки можна визначити як стан захищеності митного кордону України та інтересів держави у митній галузі. Інтереси держави у митній справі є чітко визначеними, до них належать: розвиток економічної системи країни, сприяння розвитку зовнішньоекономічних зв'язків, створення та функціонування ефективної митної системи, захист митного кордону України.

Забезпечення захисту цих інтересів потребує активних дій з боку держави. Перш за все, мова йде про боротьбу з контрабандою, яка завдає великих збитків та становить загрозу економіці країни.

Контрабанда є одним з тих факторів, що впливають на економічну і національну безпеку держави.

Особливої актуальності напрям державної політики у боротьбі з контрабандою набув у період світової фінансової та економічної кризи, що спричинила ускладнення криміногенної ситуації в Україні. Надзвичайно загострились проблеми корупції, злочинності, хабарництва та контрабанди, яка за ступенем суспільної небезпеки посідає чільне місце у цьому переліку. Боротьба з контрабандою завжди була та є одним з важливих напрямів митної політики держави. Можна стверджувати, що митні органи України за своєю суттю та структурою є також і правоохоронними органами, оскільки їхня діяльність спрямована не тільки на контроль і регулювання митних кордонів, а й на здійснення протидії порушенням митного законодавства.

За ст. 201 Кримінального кодексу України, контрабанда – це переміщення товарів через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, вчинене у великих розмірах, а також незаконне переміщення історичних та культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, радіоактивних або вибухових речовин, зброї та боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї та бойових припасів до неї), а так само контрабанда стратегічно важливих сировинних товарів, щодо яких законодавством встановлено відповідні правила вивезення за межі України.

Держава фактично втратила контроль над процесом виробництва й обігу товарів, тому вивчення груп товарів, які ввозять в Україну, їх кількості, шляхів доставки дають змогу точно виявляти підприємства, що використовують різноманітні незаконні схеми для зменшення податкового навантаження і боротися з контрабандою не лише на стадії перетину контрабандним товаром кордону, а й на етапі, коли виникає можливість незаконного імпорту або експорту. А для цього, насамперед, необхідно вирішити низку важливих проблем, встановлених для протидії контрабанді.

Однак навіть якщо на внутрішньому ринку держави будуть вжиті усі необхідні заходи щодо подолання контрабанди, не варто забувати, що ця проблема існує і по той бік кордону, і, на жаль, уникнути її на зовнішньому ринку неможливо.

Підводячи загальний підсумок необхідно зазначити, що сьогодні в умовах активізації зовнішньоекономічних зв'язків суб'єктів підприємницької діяльності всіх форм власності, а також поглиблення кризових явищ в економіці України та інших країн, спостерігається різке зростання незаконного переміщення товарів, історичних та культурних цінностей та інших спеціальних предметів, що мають ознаки контрабанди.

БЕЗПЕКА ТА МИТНЕ ОФОРМЛЕННЯ ІМПОРТОВАНИХ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Кийда Л. І., Миславець А. В.

На сучасному етапі розвитку України проблема безпеки та митного оформлення імпортованих транспортних засобів набула особливої актуальності та гостроти. Розробка обґрунтованого та виваженого підходу до вирішення даної проблеми потребує всебічного аналізу досвіду зарубіжних країн. У роботі розглянуто системи митного оформлення транспортних засобів Канади, та Гонконгу, що хоч і діють на різних континентах, однак мають спільні корені англосаксонської системи права.

У Канаді контроль за здійсненням процесу імпорту транспортних засобів покладено на Канадське агентство прикордонних служб, яке керується у своїй діяльності положеннями Митного закону, Закону про безпеку автотранспорту та Правилами техніки безпеки рухомих транспортних засобів.

Згідно з діючими правилами на територію Канади дозволено ввозити транспортні засоби, що можуть бути віднесені до однієї із зазначених груп:

– транспортні засоби, що підпадають під реєстрацію в Програмі реєстрації імпортованих транспортних засобів (RIV Program) – це транспортні засоби, які були придбані на території США;

– транспортні засоби, що не підпадають під реєстрацію в RIV Program – до цієї групи відносять всі інші транспортні засоби, включаючи транспортні засоби, що відповідають Канадським стандартам безпеки автомобільних транспортних засобів, транспортні засоби щодо яких не діє регулювання та транспортні засоби, що імпортуються тимчасово.

Віднесення імпортованого транспортного засобу до першої чи другою групи впливає на те, які саме податки та платежі доведеться сплатити власнику. Загалом Законом передбачено сплату мита, акцизного податку та податку на товари та послуги (goods and services tax – GST). Мито сплачується з ввезених транспортних засобів, якщо країною їх походження будь-яка країна, крім США та Мексики.

Процедура сплати податку на товари та послуги визначається тим, куди саме імпортується транспортний засіб. Якщо транспортний засіб імпортується до Нової Шотландії, Нью-Брансвіку, Ньюфаундленду та Лабрадору, Онтарію або Британської Колумбії, імпортер повинен сплатити як податок на товари та послуги, так і регіональну частину гармонізованого податку з продажу (HST), коли вони ліцензують свій транспортний засіб. У інших провінціях податок з продажу сплачується під час ліцензування транспортного засобу.

На відміну від Канади у Гонконзі контроль за процесом імпорту та реєстрації транспортних засобів одночасно здійснюють три органи: Митна та акцизна служба, Департамент охорони навколишнього середовища та Департамент транспорту Гонконгу.

Процедура митного оформлення імпортованого транспортного засобу включає декілька етапів:

Перед відправленням автомобіля у Гонконг необхідно отримати дозвіл від Департаменту захисту навколишнього середовища, яким підтверджується, що даний транспортний засіб повністю відповідає стандартам щодо рівня викидів та шумового забруднення.

Протягом 14 днів з моменту ввезення імпортер зобов'язаний подати до Митної та акцизної служби точне та повне декларування транспортного засобу. Крім того, протягом 30 днів з моменту ввезення транспортного засобу імпортер повинен заповнити форму “Імпортне відшкодування (Import Return)”. У разі не виконання даної умови імпортер повинен буде сплатити штраф у розмірі 500 000 доларів США та відбутися 12-місячне покарання з позбавленням волі.

Після прибуття імпортованого автомобіля в Гонконг необхідно звернутись до Центру експертизи транспортних засобів для здійснення перевірки автомобіля.

Наступним етапом є подача заявки на першу реєстрацію автомобіля, сплата першого реєстраційного податку та реєстраційного внеску за реєстрацію транспортного засобу, оплата ліцензійного платежу за автомобіль та отримання ліцензії від Фонду допомоги жертвам дорожньо-транспортних пригод. Варто зазначити, що транспортні засоби, які імпортуються до Гонконгу не підлягають

сплаті мита, однак ставки реєстраційного податку є досить високими. Так, при ввезенні автомобілів для приватного користування з перших 150 000 доларів США оподаткованої вартості необхідно сплатити 40 % податку; з наступних 150 000 доларів США 75 %; на наступні 200 000 доларів США – 100 %; з решти вартості – 115 %.

Як свідчить проведене дослідження процес митного оформлення імпортованих транспортних засобів у розглянутих країнах має ряд спільних рис – це значна увага до відповідності транспортного засобу діючим екологічним нормам та правила, поширена практика сплати додаткових, відмінних від мита, платежів під час ввезення та оформлення транспортного засобу.

ДО ПИТАННЯ РОЗВИТКУ МЕТОДИК ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ

Заруцька О. П., Синюк А. О.

Банківській системі країни належить ключове місце в процесі реалізації інвестиційно-інноваційних проектів та програм, успішних ринкових трансформацій, що сприяють стабілізації економіки, її сталому зростанню та розвитку. Проте сучасні кризові явища в економіці чинять дестабілізуючий вплив на розвиток банківської системи країни. Через це у роботі банків з'являються нові виклики, успішне розв'язання яких залежить, в першу чергу, від рівня їх фінансового стану та фінансової стійкості, ефективності механізму протидії ризикам та дестабілізуючим факторам, рівня розвитку банківських продуктів та технологій, якості системи менеджменту.

Проведення оцінки фінансової стійкості банку, повинно базуватися на комплексному аналізі не лише основних показників його діяльності, але й оцінюванні факторів внутрішнього та зовнішнього середовища його функціонування, з дослідженням динаміки розвитку процесів. Крім цього, у системі ефективного нагляду за фінансовим станом та фінансовою стійкістю банків, важливе місце належить постійному моніторингу ризиків, вивченні та врахуванні впливу негативних тенденцій, а також розробці стратегії протидії ним.

Зазначимо, що сьогодні у практиці банківського нагляду багатьох країн наявний достатньо розгалужений інструментарій оцінки фінансового стану та фінансової стійкості банку. Цей інструментарій включає в себе коефіцієнтний аналіз, рейтингові моделі, математико-статистичні моделі, кластерний аналіз, системи комплексної оцінки банківських ризиків та ймовірності банкрутства. Проте, як правило, існуючі методики зрозумілі та прийнятні для використання або органами банківського нагляду чи рейтинговими агентствами, або ж самими банками, та обмежують можливість свого використання іншими особами, зацікавленими в отриманні реальної та неупередженої інформації про фінансовий стан, фінансову стійкість та надійність банку. Проблема полягає не лише в складності методик аналізу, але й у недостатньому рівні транспарентності інформації щодо діяльності банку, що стає перешкодою на шляху проведення об'єктивної оцінки як окремого банку, так і банківської системи в цілому.

Проте, на нашу думку, головне завдання для проведення ефективного та якісного аналізу фінансової стійкості окремого банку полягає у побудові профілю ризиків конкретного банку з урахуванням обраної ним бізнес-моделі. Європейський орган банківського регулювання (European Banking Authority) розглядає бізнес-модель як набір засобів та методів для організації роботи, отримання прибутку та стабільного зростання. Європейський центральний банк першим запровадив оцінку життєздатності бізнес-моделей і факторів рентабельності як наглядний пріоритет на 2015 р.

В рамках такого підходу нині значної популярності у країнах Європи набуло застосування моделі аналізу SREP (Supervisory Review and Evaluation Process). Усі фінансові інститути (банки) розподілені в рамках SREP-аналізу в залежності від їх розміру, структури, внутрішньої організації, складності та розгалуженості діяльності. Національним банком України також здійснені рішучі кроки в напрямі запровадження світового досвіду, що знайшло своє відображення у Постанові Правління НБУ № 47 від 2 травня 2018 р. про внесення змін у “Положення про організацію та проведення інспекційних перевірок” та “Положенні про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах”, затверджені Постановою Правління НБУ № 64 від 11 червня 2018 р.

Отже, в умовах кризових явищ та нестабільності економіки нашої країни, неминуче постає питання розробки окремих моделей діагностики фінансового стану та фінансової стійкості для кожного окремого банку або однорідних структурно-функціональних груп банків. Така модель повинна охоплювати основні напрями роботи банку, специфіку його діяльності, обраний сегмент на ринку банківських послуг, бізнес-модель функціонування та сформований в залежності від цього профіль ризиків. Крім того, такі методики повинні передбачати мінливість факторів внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування банку та адаптуватися до цих змін. Лише за таких умов можливо отримати об'єктивну, достовірну, актуальну, якісну та детальну інформацію щодо фінансового стану та фінансової стійкості банку та їх змін у майбутньому. Розробка такої методики й виступає перспективою подальших досліджень у цій темі.

МОДЕЛІ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ: ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Воротниченко Н. Ф.

Державна служба в Україні визнається важливим інститутом формування і розвитку державного апарату, від якого залежить функціонування всієї суспільно-політичної системи, реалізація завдань та функцій держави.

Сьогодні розвиток системи державної служби – безперервний процес, який має на меті стимулювання інноваційних, економічних та соціальних процесів у суспільстві, що, своєю чергою, передбачає вдосконалення нормативно-правової бази та інституцій.

Із метою визначення ефективних складових проходження державної служби в Україні, доцільно проаналізувати зарубіжний досвід реформування і проходження державної служби, який має важливе значення для вдосконалення організації державної служби в нашій державі, зокрема, і щодо виокремлення її моделі.

Зазначимо, що процес реформування та розвитку державної служби, вдосконалення її проходження у світовій практиці характеризується напрямками, визначеними насамперед континентальною та англосаксонською моделями [2, 59].

Таблиця 1

Моделі державної служби

Види моделей	Ознаки
Континентальна модель Закрита система (система кар'єрної державної служби) (Франція, Німеччина, Іспанія, Люксембург, Болгарія, Румунія, Словаччина, Японія)	<ul style="list-style-type: none"> – Державні службовці вступають на держслужбу на весь період своєї професійної кар'єри, під час якої вони поступово просуваються по службі за визначеною ієрархією, яка забезпечує певний автоматизм їх просування службовими сходами. – Кар'єрне просування державного службовця в такій системі відбувається за результатами внутрішніх конкурсів, що зумовлюють просування по службі найбільш здібних і гідних – Система державної служби гарантує роботу впродовж життя, забезпечення кар'єрного зростання тощо і орієнтована на безпеку, рівність та захист. – Грунтується на ідеї державної служби як своєрідного лідера суспільства й розглядається як професія, що зумовлює підвищений соціальний статус і деякі привілеї для державних службовців. – В основному використовується багатофункціональний підхід при відборі кандидатів, який полягає в тому, що державний службовець повинен мати певні здібності, щоб обіймати різні посади упродовж кар'єри. – Під час конкурсу оцінюються не знання в якійсь конкретній сфері, а загальна освіченість, ерудованість, чіткість висловлювання думки, професійна спеціалізація, здібності до аналізу й узагальнення, висока культура.
Англосаксонська модель Відкрита (посадова) система (Швеція і Голландія, Італія, Фінляндія, Великобританія, Естонія)	<ul style="list-style-type: none"> – Система державної служби за контрактом (договором), за якої працівники за контрактом наймаються на конкретні посади відповідно до освітнього рівня й професійних навичок. – За такої системи відсутні гарантії щодо просування по службі, оскільки проходження державної служби визначається каталогом державних посад, у якому сформульовані умови для зайняття кожної з них. – Ліквідація посади означає припинення трудових відносин зі службовцем. – У посадовій моделі в основу проходження державної служби покладені: орієнтація на ринок праці, конкретність посади, продуктивність праці, рівність у пенсійному забезпеченні. – При посадовій системі (відкритій) працівники приймаються на конкретні посади, які потребують конкретних фахових знань, тобто це вузько спеціалізований підхід. – Дозволяє вступити на будь-який рівень державної служби відповідно до кваліфікації. – Переважає впевненість у людях, досягнення мети як передумови просування по службі, можливість звільнення за погані чи неадекватні показники роботи.

Виходячи із аналізу ознак зазначених у вищенаведеній таблиці, можна стверджувати, що нині, немає моделі національної державної служби, котру можна було б розглядати як класичну кар'єрну чи класичну посадову модель, адже, як зазначає Д. Боссарт і К. Деммке: “Державна служба не є статичним утворенням, а тому, конкретного приклада та ідеальної моделі існувати не може” [3, 23]. Однак, варто зауважити, що до характеристики зарубіжних моделей державної служби існують і інші підходи. Так, на підставі класифікації видів державної служби виділяють чотири основних моделей державної служби:

- централізована закрита модель в умовах унітарної держави (французька модель);
- відносно децентралізована закрита модель в умовах федералізму (німецька модель);
- відносно децентралізована відкрита модель в умовах унітарної держави (британська модель);
- децентралізована відкрита модель в умовах федералізму (модель США) [4, 75].

Аналізуючи характерні ознаки кожної із моделей, можна стверджувати, що в Україні, централізована відносно закрита континентальна модель державної служби, особливостями якої є жорстка організаційна структура управління, наявність урядового органу із широкими повноваженнями, що передбачає існування єдиної системи та форми оплати праці для всіх державних органів, а також координацію організації праці та кадрового забезпечення. Важливим аспектом адаптації зарубіжного досвіду державної служби є практика її децентралізації, механізми взаємодії центральних і місцевих органів виконавчої влади, просування по службі та підвищення професіоналізму державних службовців [1].

Компаративний аналіз систем державної служби показав, що залежно від наявної моделі (яка в чистому вигляді існувати не може) та особливостей організації і функціонування державної служби в різних країнах виявлено суттєві відмінності в проходженні державної служби. З огляду на динамічний характер державної служби, розвиток різних систем державної служби призводить до утворення її комбінованих моделей.

Список використаних джерел:

1. Організаційно-правові засади державної служби в Україні : навч. посіб. для / Д. В. Неліпа ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2012. – К. : Центр учбової літератури. – 367 с.
2. Кізілов Ю. Ю. Зарубіжний досвід проходження державної служби та можливості його використання в Україні в умовах адміністративної реформи / Ю. Ю. Кізілов // Аспекти публічного управління. – 2016. – № 6–7. – С. 57–65.
3. Боссарт Д. Державна служба у країнах-кандидатах до вступу до ЄС: нові тенденції та вплив інтеграційного процесу / Д. Боссарт, К. Деммке ; (пер. з англ. О. М. Шаленко). – К. : Міленіум, 2004. – 128 с.
4. Європейські орієнтири адміністративного реформування в Україні : моногр. / за заг. ред. В. Д. Бакуменка. – К. : Вид-во НАДУ, 2005. – 172 с.

ПОСИЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Піменова М. М., Пішуліна І. О.

Система фінансової безпеки держави в умовах глобалізації є базою для економічної безпеки країни. Здатність держави ефективно формувати, зберігати від надмірного знецінення та раціонально використовувати фінансові ресурси залежить від захищеності інтересів країни у фінансовій сфері.

Забезпечення касового виконання державного та місцевих бюджетів, обслуговування державних цільових фондів і боргу, управління фінансовими ресурсами держави покладено на Державну казначейську службу України.

Пріоритетними напрямками діяльності Державної казначейської служби України на 2018 р. визначено: побудову захищеної мережі передачі даних інформаційно-телекомунікаційної системи, побудову резервного центру обробки даних, повномасштабне запровадження системи “Клієнт казначейства – Казначейство”, адаптацію облікової системи АС “Є-Казна” до плану рахунків і внутрішньої системи Казначейства, розробку складових модулів системи АС “Є-Казна” для автоматизації виконання судових рішень.

Аналіз звітів Управління Державної казначейської служби України у Соборному районі м. Дніпра показує, що виконання державного та районного бюджету за доходами за 2015–2017 рр. свідчить про значні коливання обсягу надходжень до загального та спеціального фондів державного бюджету.

Надходження до загального фонду державного бюджету за 2017 р. склали 1 503,42 млн грн, у тому числі 93,3 % припадає на податкові надходження, 6,7 % – на неподаткові надходження. Найбільшу питому вагу у загальній сумі доходів загального фонду складають: податок на додану вартість (48,94 %), податок та збір на доходи фізичних осіб (29,05 %), податок на прибуток підприємств (13,63 %). У січні–грудні 2017 р. надходження до спеціального фонду державного бюджету склали 95,6 млн грн.

Надходження до загального фонду бюджету Соборного району м. Дніпра у січні–грудні 2017 р. становили 288,91 млн грн. На податкові надходження належить 9,17 % загального обсягу доходів, на неподаткові надходження – 0,64 %, на офіційні трансферти – 89,55 %. Власних надходжень з усіх джерел отримано розпорядниками коштів бюджету району на загальну суму 1,25 млн грн. Загальний обсяг надходжень до загального фонду місцевого бюджету в січні–грудні 2017 р. зменшився за аналогічний період 2016 р. на 109,15 млн грн (зменшення на 27,42 %).

Отже, якщо за загальним фондом державного бюджету доходи у 2017 р. порівняно з 2016 р. зростали за рахунок податкових надходжень, то за загальним фондом районного бюджету доходи у 2017 р. порівняно з 2016 р. значно знизилися. Різке зниження обсягу місцевих податків у 2017 р. відбулося за рахунок усіх видів податків та неподаткових надходжень. Податки на доходи та прибуток протягом 2017 р. порівняно з 2016 зменшилися на 18,8 млн грн, а протягом 2017 р. порівняно з 2015 – зменшилися на 48,7 млн грн.

Недостатнє наповнення дохідної частини бюджету може привести до зростання рівня дефіциту бюджету, росту державної заборгованості, що з часом у разі продовження таких негативних тенденцій може загрожувати економічній безпеці країни. Система фінансової безпеки держави, за визначенням, наведеним у Методиці розрахунку рівня економічної безпеки України, включає бюджетну, валютну, грошово-кредитну, боргову, безпеку страхового та фондового ринків.

Державна казначейська служба України у процесі обслуговування бюджетів та здійснення операцій в системі міжбанківських електронних переказів по-

требує надійної системи безпеки та захисту фінансової інформації. У 2017 р. Національний банк України впровадив СЕП-3, наприкінці 2019 р. НБУ планує ввести в промислову експлуатацію СЕП на базі міжнародних стандартів (СЕП-4), однією з основних рис якої є нова система захисту інформації з її вбудуванням у САБ банків.

Для посилення фінансової безпеки держави необхідно забезпечити стабільність і постійну тенденцію зростання доходів бюджету шляхом:

– прийняття ефективного законодавства щодо дієвого механізму планування та регулювання податкового навантаження для забезпечення стабільності економічного стану держави, забезпечити однозначне його трактування;

– досягнення відповідності та узгодженості на всіх стадіях бюджетного процесу прогнозних показників економічного і соціального розвитку України;

– створення умов для забезпечення підвищення рівня платіжної дисципліни платників податків;

– застосування механізму створення ефективних та інноваційних проектів, за допомогою яких зростає би рівень виробництва власних товарів, робіт, послуг, що у подальшому впливало б на збільшення податкових та неподаткових надходжень до Державного та місцевих бюджетів [1–3].

Постійний характер проведення контролю з боку ДКСУ дозволяє акумулювати фінансові ресурси держави у належному рівні, уникаючи їх нецільового використання, але невід’ємним елементом його реалізації повинно стати постійне вдосконалення фінансового контролю, а саме посилення фінансової безпеки, яка забезпечить якісне виконання бюджетної політики на всіх рівнях.

Список використаних джерел:

1. Державна казначейська служба України [Електронний ресурс] : офіційний сайт. – Режим доступу : <http://www.treasury.gov.ua>

2. Перін В. Участь казначейства у ставленні СЕП в Україні / В. Перін // Казна України. – 2017. – № 6. – С. 42–44.

3. Даценко В. В. Фінансова безпека, дефіцит бюджету, зовнішній державний борг / В. В. Даценко, Н. І. Шевченко ; Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет. – Режим доступу : <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/handle/123456789/2226>

СТАН БОРГОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ТА ЗАХОДИ ЩОДО ЇЇ ЗМІЦНЕННЯ

Сальникова Т. В.

Боргова безпека є важливим елементом фінансової безпеки держави разом із бюджетною, грошово-кредитною, валютною, інвестиційною, банківською безпекою та безпекою небанківського фінансового сектора. Своєю чергою, фінансова безпека держави є елементом економічної безпеки держави та, відповідно – національної безпеки. В цілому, фінансова безпека – стан фінансової

системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується її стійкість до фінансових шоків та дисбалансів, створюються умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни [4].

За сучасних умов для України актуальним питанням є досягнення та збереження достатнього рівня боргової безпеки. Боргова безпека виявляється у оптимальному співвідношенні між внутрішньою та зовнішньою заборгованістю з урахуванням вартості її обслуговування та ефективності використання запозичень. Оптимальне співвідношення повинно забезпечувати соціально-економічні потреби без провокування надмірного боргового навантаження, без загрози суверенітету та стабільності фінансової системи. За достатнього рівня боргової безпеки держава вчасно виконує свої зобов'язання із погашення боргу, є платою та кредитоспроможною [4].

Останніми роками державний борг України зростає швидшими темпами за інші макроекономічні показники. За 2015–2017 рр. загальний державний борг зріс на 36,2 %, (на 569 494,2 млн грн). Вже за 8 місяців 2018р. показник становить 98,8 % 2017р. Щорічний приріст боргу з 2015 р. складає 42,9 %, 22,7 % та 11 % відповідно у гривневому еквіваленті. В іноземній валюті (дол. США) щорічний темп приросту за 2015–2017рр. складає – 6,1 %, 8,3 %, 7,5 % [1].

Основними індикаторами боргової безпеки є: відношення загального обсягу державного боргу до ВВП, % ($\leq 60\%$), відношення загального обсягу зовнішнього боргу до ВВП, % ($\leq 25\%$), рівень зовнішньої заборгованості на одну особу, дол. США (≤ 200), відношення обсягу внутрішнього боргу до ВВП, % (≤ 30). За період 2015–2017 рр. боргова безпека була в незадовільному стані, але з 2016 р. ситуація поступово покращується. З індикаторів: відношення обсягу державного та гарантованого боргу до ВВП за аналізований період вже у 2015 р. перевищувало критичну межу 60 % і складало у 2017 р. 71,8 %, (на 7,6 в.п. менше за 2015 р.). Оптимальним для даного індикатора є рівень 20 %. Відношення обсягу валового зовнішнього боргу до ВВП зменшилось до 104,27 % (на 26,73 в. п. менше за 2015 р.), при тому, що оптимальним вважається рівень 40 %, а критичним – значення в 70 %. Середньозважена доходність ОВДП на первинному ринку скоротилась з 13,07 % до 10,47 % і з критичної зони перевищення 11 % перейшла до просто небезпечної (9–11 %). Індекс EMBI + Україна характеризує різницю в прибутковості єврооблігацій України та казначейських зобов'язань США. Найвищий рівень становив 2374,6 пунктів у 2015 р., що перевищувало критичне значення майже удвічі. У 2017 р. показник покращився до незадовільного рівня. Останні роки характеризуються надмірним борговим навантаженням на економіку України. Відношення обсягу офіційних міжнародних резервів до валового зовнішнього боргу з 2015 р. поступово покращується, але все ще є критичним: 16,3 % при критичному показнику 20 %. Однак, з 2015 р. він збільшився на 5,1 %, що вже є тенденцією [3]. За прогнозом на 2018–2020 рр. планується наблизити характеристики боргу до безпечних меж: відношення боргу до ВВП – з 62 % у 2018 р. до 55 % у 2020 р. Відношення об-

сягу гарантованого боргу до ВВП складе 18 % у 2020 р. та 22 % – у 2018 р. Відношення обсягу державних гарантій до загального фонду державного бюджету планується не більше 3 %.

Проблемами боргової безпеки є відсутність чіткої концепції управління державним боргом, обмеженість боргових інструментів, відсутність чіткого механізму оцінки ефективності залучення і використання кредитних ресурсів, нерозвинена система страхування боргових ресурсів тощо [2].

Відношення обсягу офіційних міжнародних резервів до обсягу валового зовнішнього боргу протягом 2015–2017 рр. має позитивну тенденцію до збільшення, але не відповідає навіть критичному рівню безпеки. Згідно з підрахунками Всесвітнього банку для обслуговування зовнішніх зобов'язань та покриття фіскального дефіциту Україні необхідно залучити у 2018–2019 рр. майже 18 млрд дол. позик, причому з них 8 млрд дол. слід залучити на зовнішніх ринках. Протягом 2018–2019 рр. заплановані запозичення повинні були зберегти країну від дефолту, підтримати рівень золотовалютних резервів, але фактично вони загострюють проблему зовнішньої заборгованості України.

Для зміцнення боргової безпеки дослідники пропонують такі заходи: вдосконалити нормативно-правове забезпечення залучення державних запозичень, формування боргової політики; розширити перелік індикаторів оцінки боргової безпеки, встановити їх граничні значення з урахуванням міжнародного досвіду; розробити єдину методологію оцінки та моніторингу боргових ризиків; сформувати та впровадити довгострокову стратегію управління державним боргом України; обмежити швидкість зростання державного тягаря; скоротити частку запозичених ресурсів, які виділяються на покриття дефіциту державного бюджету, та збільшити частку позикових фінансових ресурсів, які спрямовуватимуться на інвестиційні проекти; активізувати ринок внутрішніх запозичень [3]. Важливо забезпечити контроль за цільовим спрямуванням отриманих запозичень, моніторинг фінансових зобов'язань, посилити регулювання боргу щодо оптимізації його структури.

Список використаних джерел:

1. Державний борг України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov>

2. Ладюк О. Д. Фінансова безпека: характеристика складників [Електронний ресурс] / О. Д. Ладюк // Ефективна економіка. – 2016. – № 11. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5280>

3. Меренкова Л. О. Боргова безпека України: теоретичні засади, стан, перспективи / Л. О. Меренкова // Економіка і суспільство. – 2018. – № 15. – С. 704–712.

4. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [Електронний ресурс] : наказ Міністерства економіки України від 29.10.2013 р. № 1277. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13>

ЧАСТОТА ЦІНОВИХ НАДРЕАКЦІЙ НА УКРАЇНСЬКОМУ ФОНДОВОМУ РИНКУ ЯК ІНДИКАТОР КРИЗОВИХ ЯВИЩ В ЕКОНОМІЦІ

Пластун О. Л., Макаренко І. О.

Зростання турбулентності світових фінансових ринків, масштаби та деструктивні наслідки породжених ними фінансово-економічних криз обумовлюють важливість дослідження їх причин та наслідків, а також розробки дієвого інструментарію та індикаторів їх завчасного виявлення і прогнозування. Окремі індикатори фондового ринку володіють значними прогностичними властивостями з цією метою. Серед ключових існуючих інструментів прогнозування кризових явищ в економіці за допомогою різних параметрів та індикаторів фондового ринку можна назвати дослідження волатильності, кореляції цін на активи фондового ринку, його довгострокової пам'яті (персистентності), аномальних цінових коливань (надреакцій та недореакцій).

Окремим блоком інформаційних сигналів, що поширюються фондовими ринками та можуть бути використані з метою завчасного прогнозування кризових явищ в економічних системах, їх фіксації та періодизації є аномальні цінові коливання. Різке зростання чи падіння їх частоти, що ілюструється надшвидкою реакцією фондового ринку на події в економічній системі може свідчити про зміни у поточній економічній ситуації та створити основу для її прогнозування в майбутньому. Серед ключових з них слід назвати над- і недореакції на інформаційні сигнали, вибухи волатильності, сезонні та календарні аномалії, непрогнозовані зміни доходності під впливом ринкових змінних (дивіденди, ринкова капіталізація тощо). Над- і недореакції на цьому тлі визначаються як суттєві відхилення цін активів від їх середніх значень протягом певного періоду часу (Stefanescu et al., 2012). Теоретичним базисом у дослідженні надреакцій на фондовому ринку покладено відповідну гіпотезу надреакцій, запропоновану De Bondt and Thaler (1985).

Підтримуючи ідею щодо високої прогностичної цінності над- і недореакцій на фондовому ринку з метою завчасного виявлення ознак економічних криз було проведено частотний аналіз двох провідних фондових індексів України (ПФТС та UX) та розглянуто, яким чином корелюють кризові явища в економіці та частота аномальних цінових коливань. Базова ідея полягає в дослідженні аномальних негативних цінових коливань з метою підтвердження гіпотези про те, що різке зростання кількості аномальних коливань ціни на фондові активи (надреакції) може сигналізувати про зміну стану економіки країни в цілому з нормального на кризовий, а екстремальні значення кількості аномальних коливань сигналізують про пікові моменти в кризових процесах, що відбуваються в економіці.

Обрані для дослідження дані включали офіційно оприлюднені біржами значення індексу ПФТС за період 2006–2017 рр. та UX за період 2008–2017 рр., що обумовлено включенням до даних періодів двох фінансово-економічних криз (2007–2009 та 2013–2015 рр.). Дослідження базується на трьох гіпотезах: H1: Зростання частоти надреакцій є свідченням появи та перебігу кризових явищ в економіці та демонструє кореляцію фаз кризи зі зміною таких частот;

H2: Частота надреакцій може бути використана як інформативний інструмент прогнозування кризових явищ в економіці України з урахуванням даних її фондового ринку; H3: Частота надреакцій на українському фондовому ринку характеризується сезонністю.

Тестування зазначених гіпотез здійснювалося з використанням параметричних (аналіз ANOVA), непараметричних (тест Крускала-Воліса) інструментів. Специфічними для дослідження українського фондового ринку та взаємозв'язку між частотою надреакцій і його динамікою було визначено тест Дікі-Фулера (ADF), тест Грейнджера на причинність та регресійний аналіз з фіктивними змінними.

Результати проведених тестів, їх статистичний та графічний аналіз свідчать про наявність зв'язку між частотою надреакцій на фондовому ринку, виникненням кризових явищ та їх фазами. Таким чином, поряд з гіпотезою H1 було підтверджено і гіпотезу H2. Щодо гіпотези H3, то результати графічного аналізу частоти надреакцій на фондовому ринку України свідчать про наявність паттерну сезонності у поведінці цього індикатора у формі “зворотнього W”. Водночас статистичного підтвердження ця гіпотеза не знайшла. Проведене дослідження показало, що частотний аналіз негативних надреакцій на фондовому ринку генерує важливу інформацію щодо майбутнього стану економічної системи та володіє предикативними здатностями щодо появи кризових явищ в економіці. Це стосується як глобальних криз (розглянуто на прикладі світової фінансової кризи 2007–2009 рр.), так і локальних криз (криза в економіці України 2013–2015 рр.). Різке збільшення частоти аномальних негативних коливань сигналізує про активізацію кризових явищ в економіці країни.

Результати проведеного дослідження можна використовувати для прогнозування кризових явищ в економіці, а також визначення фази кризи. Зростання частоти надреакцій – сигнал на користь активізації кризових явищ, а екстремальні значення кількості надреакцій – привід для констатації піку кризи. Ще одним потенційним варіантом використання отриманих результатів є побудова та оптимізація торгових стратегій. Очевидно, що покупки під час кризи, принаймні поки криза не дістала свого кінця, є збитковою торговою стратегією. В той же час відкриття коротких позицій на фондовому ринку за умови розуміння процесів, що відбуваються в економічній системі, може забезпечити отримання прибутків навіть в умовах економічної кризи. Частота негативних надреакцій та екстремальні значення їх кількості дають чіткі сигнали для розуміння поточного стану економічної системи.

ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРОГРАМ У ПОЛЬЩІ ТА УКРАЇНІ

Зюзін В. О.

Соціальні програми є вирішальними орієнтирами внутрішньої політики держави у вирішенні соціальних проблем того чи іншого суспільства. Завданнями держави є розробка та реалізація соціальних програм, спрямованих на задоволення потреб та інтересів людей і суспільства.

В цілому впродовж 2014–2020 рр. Польща отримає від Європейського соціального фонду близько 13,2 млрд євро. На національному рівні запланована програма “Розвиток знань та освіти”, для якої виділено 4,4 млрд євро, що становить близько 34 % загального фонду. Решта, понад 66 %, розділені між 16 регіональними програмами.

Зараз у Польщі реалізуються такі соціальні програми [2]:

1. Подолання безпритульності. Програма допомоги безпритульним людям. Основною метою Програми є підтримка заходів, спрямованих на протидію та вирішення проблеми бездомності. Нова проблема в цій сфері, яка не була включена до поточної Програми для вирішення проблеми бездомності, впровадження нових методів роботи з безпритульними людьми та програмами соціальної та професійної активізації цих людей.

2. Програма “Соціальна підтримка людей з психічними розладами” – листопад 2017 р. (видання 2018 р.). Основна мета програми полягає у створенні умов, які сприяють поліпшенню життєвого та соціального становища людей з психічними розладами, особливо психічно хворими та розумово відсталими, а отже, посилювати та розширювати мережу соціальної підтримки шляхом співфінансування органів місцевого самоврядування та суб’єктів господарювання, які працюють у сфері допомоги соціального забезпечення, зазначене у статті 25 Закону про соціальну допомогу.

3. Відповідно до звіту про виконання завдань програми “День молоді – діти – робота” на підтримку дітей та сімей громад у 2011–2015 рр. щорічно виділялися фінансові ресурси у розмірі 800 000 польських злотих. Програма була дуже популярна серед неурядових організацій та муніципалітетів.

4. Операційна програма “Продовольча допомога” 2014–2020 рр.

Програма фінансується з коштів ЄС та національних коштів (державний бюджет) у пропорції 85 % і 15 %. Витрати, що підпадають під Операційну програму “Продовольча допомога”, включають: витрати на закупівлю продуктів харчування та їх доставку виробниками до складу партнерських організацій; адміністративні, складські та транспортні витрати, понесені партнерськими організаціями у розмірі 5 % вартості закупівлі продуктів харчування; витрати на заходи соціальної інтеграції, вжиті та заявлені організаціями-партнерами, що надають продовольчу допомогу найбільш вразливим особам у розмірі 5 % від вартості закупівель продуктів та продуктів харчування; витрати на технічну допомогу в розмірі 4 % річного розподілу програм.

5. Програма “Активні форми протидії соціальній ізоляції – новий вимір 2020 року”. Головна мета програми – це включення та посилення участі у суспільному житті і професійне соціальне відчуження та розвиток системи активного включення за підтримки органів місцевого самоврядування та неурядових організацій.

У квітні 2016 р. Уряд Польщі започаткував програму “Сім’я 500+” (Rodzina 500+) для підвищення народжуваності та зниження дитячої бідності, поліпшення умов життя багатодітних сімей. Згідно з програмою, батьки можуть отримувати 500 злотих (близько 120 євро) на місяць для другого і наступних

дітей до досягнення ними 18-річного віку. Додаткова підтримка становила в 2016 р. приблизно 12 % від середньої заробітної плати в Польщі [1].

Сім'ї також мають право на отримання допомоги і для своєї першої дитини, якщо сімейний дохід становить до 800 злотих (близько 180 євро) на одного члена сім'ї або в розмірі до 1200 злотих на одного члена сім'ї, якщо сім'я має дитину-інваліда. При цьому допомога на дитину не впливає на отримання інших допомог.

Відповідно до структури фінансування найбільших державних цільових програм в Україні у 2017 р. за рахунок коштів державного бюджету фактично було профінансовано лише 20,14 % [3]. Найбільшу підтримку з державного бюджету було спрямовано на економічні програми у 2015–2016 рр., а 2017 р. – на екологічну програму.

Загалом загальний обсяг фінансування державних цільових програм в Україні зменшується у зв'язку з дефіцитом бюджету, проведенням децентралізації та відсутності політичної волі реалізовувати існуючі програмні документи. Серед соціальних програм, які фінансуються з державного бюджету, було профінансовано програми: Державна цільова програма “Національний план дій з реалізації Конвенції про права інвалідів” на період до 2020 р. та Державна цільова соціальна програма розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 р.

Отже, соціальні програми Польщі та Україні передбачають різні теми та пріоритети. В Польщі головними є подолання безпритульності, підтримка людей з психічними розладами, продовольча підтримка, протидія соціальній ізоляції. Спільними з Україною є програми з підтримки молоді. Головними проблемами в Україні щодо належного фінансування соціальних програм залишається дефіцит державного бюджету та нагромадження державного боргу. Пошук шляхів зниження його впливу є перспективою подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. First results of Poland's Family 500+ programme released [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=1246&newsId=9104&furtherNews=yes>
2. Pomoc społeczna – Programy [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.mpips.gov.pl/pomoc-spoeczna/programy>
3. Стан виконання державних цільових програм у 2015–2017 рр. [Електронний ресурс] / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=ukUA&tag=DerzhavniTsiloviProgrami>

ВИДАТКИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ НА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ І СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ПРІОРИТЕТ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Лисяк Л. В., Проценко К. В.

Однією з основних умов подальшого успішного розвитку України є вдосконалення системи місцевих фінансів, а також її важливої складника – місцевих бюд-

жетів. Їх розвиток є дієвим інструментом впливу на темпи економічного зростання як держави в цілому, так і її окремих адміністративно-територіальних одиниць.

Соціальний захист в Україні визначається як система державних гарантій щодо забезпечення прав громадян на соціальну допомогу і підтримку: право на працю, освіту, житло, відпочинок, безпечне довкілля, охорону здоров'я, достатній життєвий рівень, безпечні умови праці, заробітну плату, не нижчу за мінімально встановлені стандарти, надання матеріальної допомоги жінкам у період вагітності і пологів, допомоги у зв'язку з народженням дитини, допомоги на догляд дитини до досягнення нею трирічного віку, а також допомоги на дітей, які з тих чи інших причин позбавлені батьківського догляду і перебувають під опікою чи піклуванням, допомоги на дітей самотнім матерям, а також державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям залежно від майнового стану та сукупного доходу сім'ї та інші соціальні права людини. Державою захист надається через встановлені в законодавчому порядку соціальні гарантії та економічний механізм їх реалізації.

Соціальний захист можна розглядати як систему фінансово-економічних механізмів, а також юридичних і організаційних заходів у державі щодо захисту населення від несприятливих наслідків соціальних ризиків. Виконання видаткової частини державного та місцевих бюджетів пов'язане з використанням бюджетних коштів. Це питання завжди було в центрі уваги науковців і практиків, оскільки, насамперед, у процесі фінансування розкривається суспільне призначення бюджету, його спрямованість на виконання суспільно необхідних функцій держави та органів місцевого самоврядування, а також відображається ефективність використання бюджетних ресурсів.

Традиційно основним джерелом фінансового забезпечення соціального захисту населення в Україні є державний та місцевий бюджети та позабюджетні фонди.

Впродовж останніх десяти років видатки на соціальний захист і соціальне забезпечення є пріоритетом бюджетної політики України. Відповідно до Бюджетного кодексу України (ст. 87–91) за рахунок державного та місцевих бюджетів здійснюється фінансування соціального захисту: у випадку непрацездатності; пенсіонерів; ветеранів війни та праці; сім'ї, дітей та молоді; безробітних; інших категорій населення.

Зважаючи на ту значну роль, яку відіграють видатки місцевих бюджетів на соціальний захист та соціальне забезпечення у розвитку країни в цілому та регіонів зокрема, розглянемо їх динаміку впродовж 2013–2017 рр. (рис. 1).

Динаміка видатків місцевих бюджетів України на соціальний захист та соціальне забезпечення за період, що розглядається демонструє тенденцію до зростання, це стосується як планових, так і фактичних показників. Слід відмітити, що протягом усього періоду заплановані обсяги видатків дещо перевищують фактично досягнуті. Зокрема, планові показники у 2017 р. становили 143,26 млрд грн, що перевищують показники 2013 р. (58,25 млрд грн) на 85,31 млрд грн, а фактичні, відповідно, на 84,66 млрд грн. Тобто за аналізований період різниця між фактичними та плановими показниками складає 0,65 млрд грн або 650 млн грн.

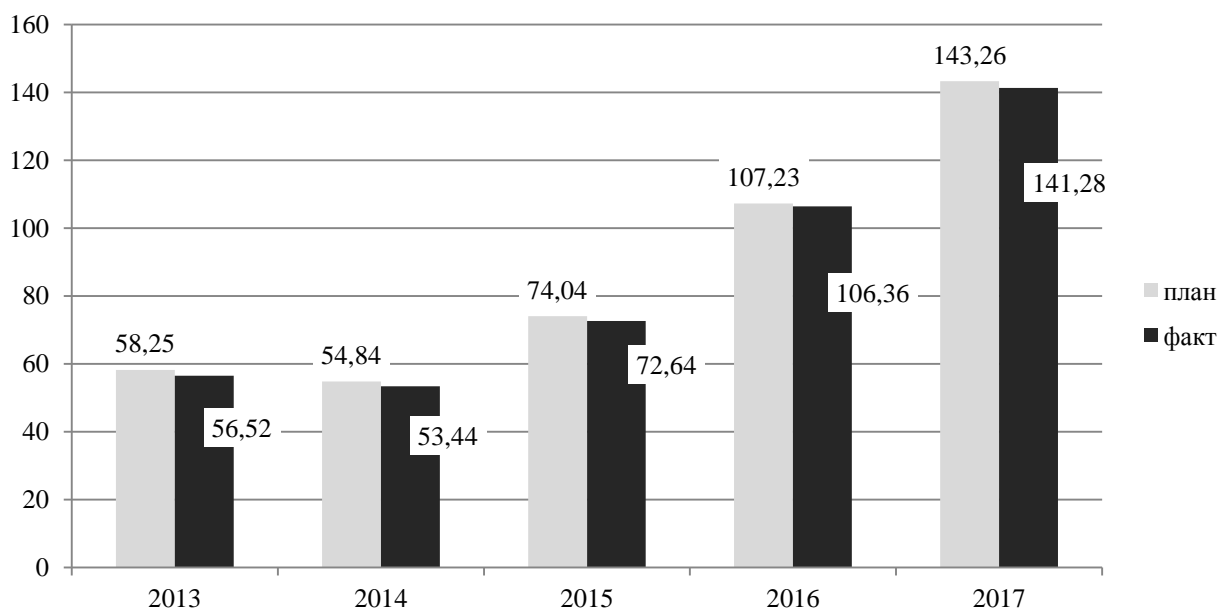

Рис. 1. Динаміка планових та фактичних видатків на соціальний захист і соціальне забезпечення місцевих бюджетів України у 2013–2017 рр., млрд грн

Джерело: розроблено авторами на основі даних офіційного сайту Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/index>

Проте у зв'язку зі складною економічною та політичною ситуацією, що склалася в Україні, гостро актуальним є удосконалення фінансування системи соціального захисту та соціального забезпечення. Це потребує перегляду законодавчої бази задля підвищення ефективності надання соціальних послуг, посилення відповідальності органів місцевого самоврядування за якість надання послуг та цільове використання коштів, а також удосконалення нормативів соціальних видатків, враховуючи особливості розвитку певної адміністративно – територіальної одиниці.

Отже, потреба в ефективному функціонуванні системи фінансового забезпечення соціального захисту населення з необхідністю передбачає її подальше реформування. При цьому підвищення ефективності видатків місцевих бюджетів на соціальний захист і соціальне забезпечення є пріоритетним завданням бюджетної політики в умовах поглиблення бюджетної децентралізації.

ІМПОРТНІ ОПЕРАЦІЇ З ПЕРЕМІЩЕННЯ ПОЛІМЕРНИХ МАТЕРІАЛІВ ЯК МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Булейко А. А.

Світове господарство сьогодні відіграє значну роль, і зважаючи на це, все більш вагомим значення набувають такі процеси, як глобалізація та інтеграція.

Україна займає вигідні геополітичне положення щодо Європи, тому її територія є транзитною при переміщенні товарів з різних країн світу. Значний вплив на економічний стан України справляють міжнародні відносини, що базуються на експортно-імпортних операціях.

У 2017 році обсяги імпорту та експорту товарів України становили відповідно 37199,04 млн дол. США та 36407,02 млн дол. США. [4].

Падіння імпорту товарів в Україну за перші сім місяців 2017-го становило 37,8 % згідно з даними Мінекономіки). Відповідно до офіційної статистики, в країну завезли менше хімічної промисловості – в 1,4 раза (на \$ 1,9 млрд).

Полімерні матеріали, які відносяться до хімічної промисловості використовують майже в усіх галузях: в сільському господарстві, машинобудуванні, виробництві побутових речей.

Дефіцит полімерних матеріалів у вітчизняному виробництві та побуті компенсується за рахунок імпортованих. Найбільшими імпортерами полімерних матеріалів для України є Китай, Південна Корея та країни Євросоюзу. Китай має найбільшу частку в імпорті полімерних матеріалів, оскільки вони є дешевими, але не високої якості. Вся продукція, що ввозиться в Україну ретельно перевіряється працівниками митних органів. Здійснюються такі заходи: контроль, перевірка якості, безпечність продукції. Застосовуються методи санітарного, епідемічного та екологічного контролю. Безпечність товарів полягає у попередженні негативного впливу шкідливих компонентів із полімерів і виробів із них на організм людини.

Полімерні матеріали підлягають обов'язковій лабораторній перевірці, в ході якої визначаються такі показники як: хімічні та фізичні характеристики товару, шаруватість, товщина, призначення. Також подається необхідна супровідна документація для проведення досліджень: сертифікат, технологічна документація із зазначенням відомостей про склад, властивості та призначення товару.

Під час імпорту полімерної продукції на митну територію України треба пред'являти не лише необхідні обов'язкові, але й додаткові товаросупроводжуючі та дозвільні документи, які певною мірою не дозволять проникнення на наш ринок неякісної та фальсифікованої продукції [3].

Контроль якості полімерних виробів складається з контролю якості сировини, технологічний контроль виробів з цього полімерного матеріалу в процесі їх виготовлення та контрольні операції відділу технічного контролю. Органами Державного санітарно-епідеміологічного нагляду уточнені гігієнічні вимоги до полімерних матеріалів з урахуванням досягнень гігієнічної науки і практики [1].

Імпортні операції залежать від перевірки контролю якості при переміщенні полімерних матеріалів через митні кордони України, безпека та контроль полімерних матеріалів залежить відповідно до дотримання ДСТУ, що забезпечить фінансову безпеку держави в умовах глобалізації та геополітичних загроз і світової конкуренції.

Список використаних джерел:

1. Державний санітарно-епідеміологічний нагляд [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.moz.gov.ua/ua/portal/ms_sanepidservice

2. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Митний кодекс України. – Х. : Одісей, 2008. – 215 с.
4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://index.minfin.com.ua>
5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.trademap.org>

ЛІКВІДНІСТЬ БАЛАНСУ БАНКУ: ОСНОВНИЙ ФАКТОР ЛІКВІДНОСТІ САМОГО БАНКУ

Зайцева Т. В.

Конкурентоспроможність, надійність та фінансова стійкість зумовлюється ліквідністю банківської установи, що є основою ефективного виконання своїх як окремого банку, так і банківської системи в цілому. Відхилення від норми показника ліквідності має негативний вплив на економічні відносини. Ефективне управління ліквідністю є необхідною умовою забезпечення безперебійної роботи банку, оптимального розподілу і використання банківських ресурсів. Значну увагу приділяють питанню сутності, видів та факторам ліквідності банку такі науковці: І. Б. Івасів, І. В. Сало, О. Д. Вовчак, А. М. Мороз та ін.

Нині банкам доводиться працювати в умовах зростаючих ризиків. В такій ситуації особливої уваги набуває стабільність фінансового стану банку, основними якісними характеристиками якого виступають платоспроможність і ліквідність. До цього часу вчені-економісти не дійшли до єдиного визначення поняття ліквідності банку. За одним з трактувань даного поняття, ліквідність банку – це спроможність банку забезпечити виконання своїх зобов'язань перед клієнтами, позичальниками і кредиторами своєчасно і у повному обсязі за рахунок внутрішніх і зовнішніх джерел з мінімальними витратами та здатність фінансувати зростання власних активів. Поряд із поняттям “ліквідність банку”, в теорії та практиці використовуються такі поняття як “ліквідність банківської системи”, “ліквідність балансу банку”, “ліквідність активів і пасивів”.

Ліквідність банківської системи – це спроможність забезпечити своєчасне виконання всіх боргових зобов'язань перед вкладниками, кредиторами і засновниками банківських установ, можливість залучати в повному обсязі вільні кошти юридичних і фізичних осіб та надавати кредити й інвестувати розвиток економіки країни. Порівняно з іншими установами, діяльність банку характеризується підвищеним рівнем ризику, тому менеджери банку повинні враховувати максимальну кількість факторів та ступінь їх впливу на рівень ліквідності банку, оскільки неврахування певного фактора в майбутньому може призвести до погіршення фінансової стійкості банку.

Ліквідність, дохідність та рівень ризику – ці критерії визначають якість активів. І головним завданням банку є постійне їх збалансування. Важливим фактором впливу на ліквідність банку є якість ресурсної бази, оскільки вона є визначальним фактором для обсягу і ступеня розвитку активних операцій банку. Критерієм ресурсної бази є її стабільність. Тобто, спостерігається пряма залеж-

ність ліквідності банку зі стабільністю ресурсної бази банку, оскільки полегшується її прогнозованість та керованість. Позабалансові операції впливають на ліквідність банку і можуть її як підвищити, так і зменшити. Так, позабалансові зобов'язання за кредитами в майбутньому призведуть до необхідності їх виконання банком, тобто видачі кредитних коштів, що призведе до зниження його ліквідності. Тому для попередження зниження рівня ліквідності банку потрібно забезпечувати резерв ліквідних коштів, що може бути використаний для забезпечення позабалансових зобов'язань.

Ліквідність активів передбачає, що активи можуть бути безпосередньо використані для погашення боргових зобов'язань або трансформуватися в грошові та інші платіжні засоби, іншу грошову форму. Щодо ліквідних пасивів – це пасиви, які стабільно перебувають в обігу, не є надзвичайно чутливими до відсоткових ставок та постійно поповнюються. Ліквідність банку підвищується, коли мінливість залишків залучених ним коштів зменшується. Ліквідність балансу є співвідношенням окремих статей активу та пасиву балансу з метою порівняння їх значень зі значенням встановлених нормативів. Варто зазначити, що ліквідність балансу банку є основним фактором ліквідності самого банку. Тому немає підстав протиставляти ці поняття як несумісні. Щоб забезпечити ліквідність банку треба збалансовувати активи і пасиви банку за сумами і строками, оскільки зобов'язання банку будуть забезпечені наявними ресурсами, а узгодженість активів і пасивів у строках забезпечить своєчасне виконання зобов'язань без збиткової реалізації активів. Чим вище ця узгодженість, тим збалансованіша політика, що проводилася банком, вище його ліквідність, стійкіший фінансовий стан. Капітал банку є своєрідним запасом міцності, який захищає банк від можливих втрат ліквідності (покриття ризиків активів та гарантування коштів вкладників) в разі несприятливих обставин та у звичайних умовах функціонування, тому його розмір та достатність підвищує ліквідність банку.

ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ДОВІРИ КЛІЄНТІВ ДО СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ З ВИКОРИСТАННЯМ ТЕОРІЇ НЕЧІТКИХ МНОЖИН

Гриценко К. Г.

Однією з основних цілей фінансової безпеки страхової компанії (СК) є забезпечення високої фінансової ефективності діяльності СК. Сьогодні в Україні більшість СК відшкодовують витрати за рахунок нових страхових премій. Тому важливе значення для СК має адекватна оцінка рівня довіри клієнтів до СК.

Страховання за об'єктами страхування розподіляється за галузями та видами страхування, які є ланками класифікації [1]. Усі ланки класифікації охоплюють дві основні форми проведення страхування – обов'язкову та добровільну. За вищу ланку класифікації прийнято галузь страхування, нижчу – вид страхування.

Модель оцінки рівня довіри клієнтів до СК пропонується представити у вигляді деревоподібного ієрархічного графа (рис. 1).

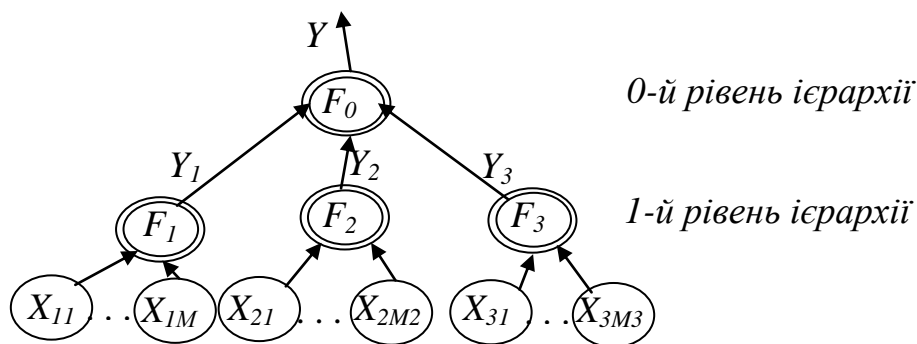

Рис. 1. Ієрархічна структура моделі оцінки рівня довіри клієнтів до СК

Елементи деревоподібного графа інтерпретуються таким чином:

- корінь дерева (Y) – рівень довіри клієнтів до СК в цілому;
- термінальні вершини (X_{ij}) – усереднені оцінки клієнтами СК власного рівня довіри до видів страхування, $i = \overline{1, n}$, $n = 3$, $j = \overline{1, M_i}$, де n – кількість галузей страхування, M_i – кількість видів страхування, що пов'язані з i -тою галуззю через нетермінальну вершину F_i ;
- нетермінальні вершини (F_i) – функції згортки F_i за галузями страхування Y_i , $i = \overline{1, 3}$;
- дуги, що виходять із нетермінальних вершин (Y_i), – рівні довіри клієнтів СК в розрізі основних галузей страхування: майнове страхування (Y_1), особисте страхування (Y_2), страхування відповідальності (Y_3).

В результаті агрегування вхідних факторів X_{ij} визначаються рівні довіри клієнтів до СК в розрізі основних галузей страхування Y_i . В свою чергу в результаті агрегування Y_i визначається рівень довіри клієнтів до СК в цілому Y .

Погіршення довіри клієнтів СК до окремих видів страхування призводить до погіршення довіри клієнтів СК спочатку на рівні окремих галузей страхування, а потім – в цілому.

В табл. 1 наведена ієрархічна класифікація, що відповідає графу (рис.1), яка була використана для оцінювання рівня довіри клієнтів до СК.

Таблиця 1

Ієрархічна класифікація

Галузі страхування	Позначення	Види страхування	Позначення
Страхування відповідальності	Y_1	ОСЦПВ внутрішнє	X_{11}
		Зелена картка	X_{12}
Майнове страхування	Y_2	Добровільне майнове страхування	X_{21}
		КАСКО	X_{22}
Особисте страхування	Y_3	Медичне страхування	X_{31}
		Страхування від нещасних випадків	X_{32}

Оцінювання рівня довіри клієнтів до СК передбачає використання даних анкетного опитування клієнтів СК [2]. Значення вхідних факторів X_{ij} визначаються шляхом усереднення анкетних даних, тому анкети повинні містити кількісну (бальну) шкалу оцінювання. Можливі варіанти таких шкал наведені в [3]. Обрана кількісна шкала оцінювання зіставляється з її лінгвістичним описом (нечіткою терм-множиною), як це показано, наприклад, в [4].

Нами пропонується застосувати нечіткі описи анкетних оцінок (лінгвістичні змінні) та виконати їх агрегування за рівнями ієрархії (рис. 1, табл. 1) з пересуванням від нижніх рівнів деревоподібного графа до верхніх. В якості функції згортки використаємо OWA-оператор Ягера, причому вагові коефіцієнти пропонується розраховувати за схемою Фішберна [5].

Отримані в результаті агрегування значення лінгвістичних змінних необхідно розпізнати, щоб можна було зробити висновок про рівень довіри клієнтів до СК. Це можна зробити за допомогою операцій нечіткої фільтрації за показником можливості [6].

Список використаних джерел:

1. Внукова Н. М. Страхування: теорія та практика : навчальний посібник / Н. М. Внукова, Л. В. Временко, В. І. Успенко ; за загальною редакцією д.е.н., проф. Н. М. Внукової. – Х. : Бурун Книга, 2009. – 656 с.

2. Ковальчук К. Ф. Модель оцінки довіри клієнтів до страхової компанії / К. Ф. Ковальчук, В. А. Полушенко // Економічний вісник. – 2013. – № 3. – С. 185–191.

3. Grading systems in the Netherlands, the United States and the United Kingdom [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://people.eecs.berkeley.edu/~marten/pdf/gradingsystems.pdf>

4. Бутенко Л. М. Аналітичні моделі швидкої діагностики підприємства та механізми їх забезпечення / Л. М. Бутенко, Ю. М. Лозовик // Економіка та держава. – 2010. – № 4. – С. 50–54.

5. Мірських Г. О. Комбіновані методи визначення вагових коефіцієнтів в задачах оптимізації та оцінювання якості об'єктів / Г. О. Мірських, Ю. Ю. Реутська // Вісник Національного технічного університету України “КПІ”. Серія “Радіотехніка. Радіоапаратобудування”. – 2011. – № 47. – С. 199–211.

6. Бирський В. В. Оцінювання стану економічної системи методами теорії нечітких множин / В. В. Бирський // Держава та регіони. – 2010. – № 4. – С. 11–15.

ОРГАНІЗАЦІЯ КРЕДИТНОГО ПРОЦЕСУ ТА УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ АТ “УКРСИББАНК”

Заруцька О. П., Чичибабіна Д. Г.

Сучасний стан кредитних операцій банків свідчить про необхідність активізації заходів із відновлення кредитування. Ресурсна база банків спирається на поточні кошти і не є достатньо стабільною. У портфелях банків накопичено велика кількість непрацюючих активів, що негативно впливає на їх фінансовий

стан. Одним з потужних гравців ринку є АТ “УкрСиббанк”, який належить до системи BNP Paribas Group.

Кредитні операції є основним напрямом діяльності АТ “УкрСиббанк”. Банк здійснює наступні види кредитування:

- кредитування фізичних осіб;
- комерційне кредитування юридичних осіб та приватних підприємців;
- кредитування на ринку міжбанківських кредитів.

Основними клієнтами АТ “УкрСиббанк” у даній сфері діяльності є підприємства малого та середнього бізнесу.

Протягом 2018 року АТ “УкрСиббанк” зміцнив свої позиції у даному сегменті банківського ринку.

Портфель корпоративних кредитів протягом 2017 р. збільшився на 30,67 % порівняно із 2015 р. та на 11,48 % порівняно із 2016 р. та на 01.01.2018 склав 17 972 735 тис. грн. Якість кредитів була і залишається контрольованою. Резерви під кредитні ризики не перевищують 42 % у відношенні до загального обсягу портфелю.

Водночас портфель кредитів фізичним особам протягом 2017 р. зменшився на 41,03 % порівняно із 2015 р. та на 6,76 % порівняно із 2016 р. та на 01.01.2018 склав 4 248 669 тис. грн. Кредитний портфель є проблемним. Резерви під кредитні ризики сформовані на рівні 95 % від загального обсягу кредитів.

Банку необхідно працювати над диверсифікацією кредитного портфеля. Концентрація за галузями економіки на 31.12.2017 є наступною: приватні особи – 30,61 % (на 31.12.2016 – 32,96 %), торгівля та фінанси – 29,20 % (на 31.12.2016 – 25,94), сільське господарство та харчова промисловість – 21,32 % (на 31.12.2016 – 23,87 %), послуги у сфері зв’язку – 6,25 % (на 31.12.2016 – 6,33 %), авіаперевезення та інші транспортні послуги – 5,53 % (на 31.12.2016 – 4,84), виробництво та машинобудування – 2,72 % (на 31.12.2016 – 2,68 %) та ін.

АТ “УкрСиббанк” використовує метод централізації управління ризиками (аналіз ризиків та розрахунки виконуються централізовано, а для бізнес-підрозділів банку встановлюються відповідні ліміти), а також проводить повсякденний моніторинг кредитних ризиків за конкретним напрямом діяльності банку. Практика управління кредитним ризиком потребує постійного контролю і адаптації до змін зовнішніх умов.

Згідно із діючими положеннями Національного банку України, банки повинні розробляти ефективну політику та процедури своєчасного виявлення, розрахунку, оцінки, моніторингу, контролю та управління кредитним ризиком, у тому числі за великими ризиками щодо одного контрагента або групи пов’язаних контрагентів, пов’язаних з банком осіб. Ці політика та процедури мають охоплювати весь цикл кредитування, який включає видачу кредиту, оцінку кредиту, а також здійснення управління кредитним та інвестиційним портфелем. Підвищені кредитні ризики банків потребують вдосконалення існуючих процедур оцінки кредитоспроможності позичальника та супроводження кредитів.

В умовах нестійкої ресурсної бази і підвищених кредитних ризиків зростають вимоги до процедур управління кредитним процесом. Особливого зна-

чення набули вимоги “Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах”, затверджені Постановою Національного банку України 11.06.2018.

Положення передбачено, що банк створює систему управління ризиками, що відповідає його розміру, бізнес-моделі, масштабу діяльності, видам, складності операцій банку та забезпечує виявлення, вимірювання (оцінку), моніторинг, звітування, контроль та пом'якшення всіх суттєвих ризиків банку з метою визначення банком величини капіталу, необхідного для покриття всіх суттєвих ризиків, притаманних його діяльності (внутрішнього капіталу).

Банк організовує систему управління ризиками, яка ґрунтується на розподілі обов'язків між підрозділами банку із застосуванням моделі трьох ліній захисту:

1) перша лінія – на рівні бізнес-підрозділів банку та підрозділів підтримки діяльності банку. Ці підрозділи приймають ризики та несуть відповідальність за них і подають звіти щодо поточного управління такими ризиками;

2) друга лінія – на рівні підрозділу з управління ризиками та підрозділу контролю за дотриманням норм (комплаєнс);

3) третя лінія – на рівні підрозділу внутрішнього аудиту щодо перевірки та оцінки ефективності функціонування системи управління ризиками.

Слід зазначити, що положення Базельського комітету з банківського нагляду, які складають основу нового підходу до управління ризиками, уже використовуються банками з іноземним капіталом. Задача полягає у пристосуванні кредитних процедур до реалій вітчизняного ринку банківських послуг.

Список використаних джерел:

1. Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах [Електронний ресурс] : Постанова Національного банку України від 11.06.2018 № 64. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18>

2. Фінансова звітність банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593

3. Офіційний сайт АТ “УкрСиббанк” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://my.ukrsibbank.com/common/upload/ukrsibbank/financial-reports/2017/annual_report_2017_cons_UKRSIBBANK.pdf

БЮДЖЕТНА БЕЗПЕКА НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Кушнір А. І.

На сьогоднішній день бюджетна безпека є займає провідне місце в фінансовій безпеці держави, оскільки бюджети виступають важливим чинником соціально-економічного розвитку і фінансової стабільності, а також інструментом макроекономічного регулювання.

Бюджетна безпека відображає здатність держави за допомогою бюджету виконувати властиві їй функції та завдання, а також задовольняти потреби платників податків та одержувачів бюджетних коштів з урахуванням індивідуальних, корпоративних і суспільних інтересів.

Згідно з Методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, бюджетна безпека держави – це стан забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості державних фінансів, що дає можливість органам державної влади максимально ефективно виконувати покладені на них функції.

Об'єктом бюджетної безпеки є бюджетні ресурси, кількісні та якісні характеристики бюджетної системи й параметри бюджетного процесу, що оцінюються в процесі забезпечення бюджетної безпеки. Предметом бюджетної безпеки є внутрішні та зовнішні загрози, що оцінюються в процесі забезпечення бюджетної безпеки.

В наукових працях вітчизняних та зарубіжних вчених питання бюджетної безпеки зазвичай розглядається тільки на загальнодержавному рівні. Ми вважаємо за доцільне розглянути бюджетну безпеку на місцевому рівні, оскільки місцеві бюджети відіграють ключову роль в економічному механізмі кожної держави. Так, за допомогою місцевих бюджетів реалізуються загальнодержавні цілі та програми національного розвитку, забезпечуються вирішення соціальних проблем та підвищення добробуту населення, розподіляються фінансові ресурси тощо.

На рівень бюджетної безпеки як на загальнодержавному, так і на місцевому рівнях впливають різного роду дисбаланси, ризики та невизначеності, що виникають в процесі реалізації бюджетного процесу.

Серед бюджетних ризиків можна виділити такі основні класифікаційні ознаки: внутрішні та зовнішні; об'єктивні та суб'єктивні. До внутрішніх слід віднести внутрішню економічну політику, планування та виконання бюджетів, недоотримання запланованих доходів, недоліки в системі обліку і касового виконання бюджету, перевищення статей витрат при виконанні бюджету, обмеженість та нецільове використання фінансових ресурсів тощо. Зовнішні чинники не пов'язані безпосередньо з діяльністю місцевих органів самоврядування і виникають незалежно від учасників бюджетного процесу.

На сучасному етапі розвитку нашої держави, можна виділити такі основні бюджетні ризики, які виникають на місцевому рівні:

- ризик дохідної частини бюджету (ризик невиконання дохідної частини місцевих бюджетів);
- ризик видаткової частини бюджету (ризик відсутності достатнього фінансування видаткової частини місцевого бюджету);
- ризик розбалансованості бюджету (ризик перевищення фінансових зобов'язань за видатками над доходами місцевого бюджету);
- ризик нестійкості місцевих бюджетів (нездатність самостійно та постійно забезпечувати фінансовими ресурсами соціально-економічний розвиток території та надання населенню високого рівня суспільних благ).

Для попередження та уникнення бюджетних ризиків на місцевому рівні необхідно проводити постійний моніторинг основних загроз бюджетній безпеці та факторів, що їх спричиняють. Крім того, підвищення бюджетної безпеки необхідно здійснювати ефективний контроль за дотриманням бюджетної дисципліни всіма учасниками бюджетного процесу як на стадії бюджетоутворення, так і на стадії виконання бюджетів.

Так, першочерговими завданнями щодо підвищення бюджетної безпеки на місцевому рівні виступають: зміцнення доходної бази місцевих бюджетів; покращання платіжної дисципліни платників податків; дотримання місцевими органами влади бюджетної дисципліни; покращення процесу планування та прогнозування бюджету; підвищення рівня касового виконання місцевих бюджетів; залучення громадськості в процес контролю за нецільовим і неефективним витрачання коштів місцевих бюджетів; удосконалення процесу надання міжбюджетних трансфертів тощо [1–4].

Отже, в умовах посилення децентралізаційних процесів, питання забезпечення бюджетної безпеки на місцевому рівні набуває вагомого значення в соціально-економічному розвитку нашої держави, оскільки місцеві бюджети виступають основою бюджетної системи і виконують ключові функції в забезпеченні потреб суспільства та покращенні загального добробуту населення. Ми вважаємо, що вивчення загроз для бюджетної безпеки територіально-адміністративних одиниць та шляхів їх мінімізації є перспективними напрямками дослідження у вітчизняній науковій літературі.

Список використаних джерел:

1. Балацький Є. О. Бюджетні ризики як дестабілізатор фінансової безпеки обласного бюджету / Є. О. Балацький, С. О. Шпицглюз // Фінансовий простір: Електронне наукове фахове видання. – 2015. – № 2. – С. 270–276.

2. Лисяк Л. В. Сучасний стан та основні проблеми фінансової безпеки України [Електронний ресурс] / Л. В. Лисяк, Я. Ю. Подлужна // Ефективна економіка. – 2015. – № 12. – Режим доступу : <http://www/economy.nayka.com.ua>

3. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277. – Режим доступу : http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm

4. Онищенко С. В. Сучасні тенденції бюджетної безпеки України / С. В. Онищенко, Я. С. Голян // Науковий вісник Полтавського національного технічного університету ім. Ю. Кондратюка: Економіка і регіон. – 2015. – № 3 (52). – С. 96–102.

ФІНАНСОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Биков Б. Д.

В умовах сучасної економіки функціонування об'єднаних територіальних громад обумовлено рівнем їх фінансової забезпеченості. Отже, розвиток територіальних громад тісно пов'язаний з його фінансовим потенціалом. Визначаючи термін “фінансовий потенціал”, більшість науковців прихильні до наступної думки: фінансовий потенціал є симбіозом ресурсів та можливостей економічного суб'єкта. Тобто фінансовий потенціал представляється як загальний обсяг фінансових ресурсів, що можуть бути мобілізовані, за рахунок усіх джерел, й можли-

востей щодо їх оптимального використання з метою забезпечення соціально-економічного розвитку. На відміну від фінансових ресурсів, фінансовий потенціал є передумовою забезпечення позитивної динаміки розвитку територіальної громади за рахунок не лише наявних ресурсів, а й невикористаних (потенційних) можливостей. При цьому його основна відмінна риса полягає в переважному впливі внутрішніх і зовнішніх нереалізованих можливостей на розвиток [1].

Ресурсні можливості фінансового потенціалу представлені наявними фінансовими ресурсами (доходами бюджету, прибутком комунальних підприємств тощо) та його потенційними ресурсами, які ще не використані чи не реалізовані. Саме на ці ресурси спираються територіальні громади у своїй діяльності. При цьому розвиток фінансового потенціалу регіону має здійснюватися за загальноприйнятими критеріями економічної доцільності й ефективності. Але фінансовий потенціал не можна розглядати як суму ресурсів, оскільки кінцевий результат залежить від сукупності взаємодіючих ресурсів та умов їх використання, як синергетичний ефект діяльності всього територіально-виробничого комплексу. Тобто мова йде про сукупний фінансовий потенціал об'єднаної територіальної громади, як підґрунтя її розвитку [1].

Зміцнення ресурсної бази є одним із шляхів збільшення фінансового потенціалу, але цього недостатньо для гарантії виконання своїх функцій органами місцевого самоврядування. Вагомим є оптимальне використання фінансового потенціалу, джерела його реалізації.

Розглядаючи ресурсний потенціал варто виокремити ті фінансові ресурси, що могла б отримати територіальна громада, але не отримала з тих чи інших причин. Акумуляція цих ресурсів досягається за рахунок більш ефективної діяльності економічних суб'єктів чи їх більш активної участі у соціально-економічних процесах громади.

За кожною складовою прихованих ресурсів має бути вибудована відповідно до їх характеру та виду певна стратегія залучення. Наприклад, обсяг втрачених бюджетних коштів внаслідок нераціонального їх використання означає неефективне, нецільове або ж незаконне їх використання (тіньова складова). Боротьба з такими втратами передбачає детінізацію економічних процесів, посилення контролю за використанням ресурсів тощо.

У категорію потенційних фінансових ресурсів також входить розмір втраченого прибутку комунальних підприємств та інших суб'єктів господарювання на території громади. Це є безпосередньо втраченою частиною фінансових ресурсів, адже збільшення прибутку комунальних підприємств напряду впливає на збільшення доходів громади.

Розглядаючи формування ресурсного потенціалу територіальних громад варто приділити увагу податковій складовій дохідної частини бюджету, оскільки саме податкові надходження складають лівову частку у структурі доходів об'єднаних територіальних громад. Згідно Бюджетного кодексу України, до податкових надходжень входять: податок на доходи фізичних осіб частково, податок на прибуток підприємств комунальної власності, плата за ресурси, внутрішні податки на товари та послуги, місцеві податки і збори (податок на майно,

єдиний податок тощо) та інші податки. Збільшення податкових доходів територіальних громад досягається насамперед збільшенням бази оподаткування. Збільшення податкової бази є результатом правильних адміністративних рішень органів місцевого самоврядування, результатом яких є покращення соціально-економічного середовища, що впливатиме на показники діяльності суб'єктів господарювання, що, своєю чергою, призведе до збільшення доходів територіальної громади [2].

Варті уваги недоліки у бюджетній системі, результатами якої є недоотримання доходів територіальними громадами. Наприклад, податок на доходи фізичних осіб сплачується підприємством саме за місцем розташування головного офісу. У разі, якщо на території громади є структурний підрозділ підприємства, що зареєстроване поза цією громадою, то сплата податку на доходи фізичних осіб буде спрямована не у бюджет територіальної громади, а у місцевий бюджет, на території якого зареєстроване підприємство. Таким чином, територіальна громада недоотримає частину податкових доходів, що призведе до послаблення її фінансового потенціалу.

Таким чином, за правильної адміністративної та економічної стратегії органів самоуправління можливо створити механізм, що буде практично самозабезпечуваним. Але оскільки органи самоврядування не можуть значною мірою впливати на обсяг доходів, то їхня діяльність має спиратися саме на наявні ресурси, а не навпаки. Отже, фактор управління відіграє важливу функцію, як і фактор оптимального використання фінансового потенціалу. Раціональна стратегія використання фінансових ресурсів є запорукою сталого розвитку територіальної громади та подальшого зміцнення її фінансового потенціалу.

Список використаних джерел:

1. Лисяк Л. В. Зміцнення фінансового потенціалу як підґрунтя конкурентоспроможності регіонів України / Л. В. Лисяк, Д. О. Гетьман // Науковий вісник ДДМА. – 2015. – № 3. – С. 298–306.
2. Патицька Х. О. Нарощення податкового потенціалу об'єднаних територіальних громад у контексті забезпечення їх фінансової спроможності / Х. О. Патицька Причорноморські економічні студії. – 2017. – Вип. 21. – С. 42–46.

АНАЛІЗ КОНКУРЕНТНОЇ ПОЗИЦІЇ БАНКУ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Воробйова А. С.

Проблема підвищення конкурентоспроможності банків відображає майже всі сторони суспільного життя, а тому незмінно знаходиться у центрі уваги державних діячів та ділових кіл у всіх країнах світу. У сьогоdnішніх умовах розвитку українського фінансового ринку банківська конкурентоспроможність є однією з ключових категорій, бо має істотний вплив на фінансові, економічні, організаційно-управлінські, інноваційні, маркетингові та інші можливості не тільки конкретного комерційного банку, але й усього банківського сектора країни.

Необхідність у покращенні ситуації з конкурентоспроможністю банків відчують не лише самі банки, аналізуючи свої можливості, слабкі сторони та наявний потенціал, а й усі сторони, що мають точки дотику з діяльністю банку: клієнти банку, власники та акціонери, персонал банку, ЗМІ, міжнародні фінансові установи, органи контролю та, звісно ж, конкуренти банку.

У погоні за клієнтами та кращими сходами у рейтингах банківської системи банки починають обирати такі стратегії, що мають висвітлити найкращі позиції в конкурентному середовищі. Однак, стримуючими факторами виступають: загальний стан економічної та політичної ситуації в країні, неефективність державного управління та регулювання. У таких умовах недостатня якість управління банком проявляється як нездатність адаптуватися до кризових та посткризових умов.

Тому в процесі вивчення та оцінювання конкурентоспроможності банку потрібно не лише розуміти саму сутність та природу цього поняття, але й обов'язково аналізувати усі фактори, що впливають або якоюсь мірою можуть впливати.

Суттєва різниця в розмірах активів та власного капіталу банків України. За даними НБУ на 01.07.2018 зареєстровано 83 банки, з них 18 зі 100 % іноземним капіталом. Сумарні активи українських комерційних банків становлять 1307 млрд грн. При цьому активи трьох найбільших державних банків складають 635 млрд грн, або 49 % від загального обсягу. Аналогічно, у структурі сукупного капіталу банків України, який дорівнює 134 млрд грн, частка капіталу трьох найбільших банків становить 38 %. Активи та капітал державних банків в десятки разів перевищують середній показник для банків, що створює перешкоди для розвитку конкуренції.

На розвиток конкуренції вітчизняних банків впливає наявність досить високого рівня валютного, кредитного та інших ризиків, що пов'язані з веденням банківської діяльності на фінансовому ринку України. Клієнтською базою української економіки є менш конкурентоспроможна система суспільного відтворення, ніж у розвинутих країнах, що, своєю чергою, спирається на недосконале законодавство, яке ще більше посилюється правовим нігілізмом населення та корупційним спадком минулих років.

Звісно, можна погодитись з тим, що в напрямку посилення конкурентоспроможності банків існує велика кількість недоліків та перешкод, але одночасно з тим вітчизняні банки мають свої конкурентні переваги:

1. Досить високий рівень технічних можливостей більшості банків.
2. Передумови для дієвого реформування банківської сфери та наявність суспільного попиту на кредитні ресурси відповідно до європейських стандартів та принципів.
3. Високий рівень освіти та фінансової грамотності суспільства нарівні з низькою вартістю праці персоналу банків у порівнянні з більшістю закордонних країн.

Ураховуючи усі переваги та недоліки в діяльності українських комерційних банків для покращення конкурентної позиції необхідно впровадити в прак-

тичну діяльність низку заходів, що дозволять залучити додатковий капітал та ресурси, а це можна зробити наступним чином:

1. Вихід діяльності вітчизняних банків за межі країни. Але суттєвою перешкодою для цього виступає складність в отриманні рейтингів міжнародного значення через високу вартість послуг рейтингових агентств. Але завдяки тому, що вітчизняні рейтингові агентства переходять до європейських стандартів роботи, найближчого часу можна буде очікувати визнання наших агентств у Європі.

2. Залучення додаткових ресурсів шляхом прямого доступу вітчизняних банків до європейських фондових бірж для залучення фінансових ресурсів як для банківських клієнтів, так і шляхом додаткової емісії власних цінних паперів банку. Основною перешкодою для цього виступає неготовність українського банківської сфери та власників до роботи за європейськими стандартами. Щоб вирішити цю проблему, необхідно усвідомити незаперечні переваги роботи за європейськими принципами з використанням міжнародних інструментів залучення ресурсів.

3. Сприяння залученню в Україні дочірніх банків розвинутих європейських системних банків для подальшого впливу на банківську сферу нашої країни. Звичайно, це створить додаткову конкуренцію для вітчизняних банків, а з іншої – практично необмежений фінансовий ресурс на внутрішньому ринку банківських послуг [1–3].

Список використаних джерел:

1. Фінансова звітність банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua>

2. Брітченко І. Г. Підвищення конкурентоспроможності банків на ринку банківських послуг України / І. Г. Брітченко // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2015. – Вип. 1 (45). – Т. 1. – С. 176–179.

3. Пацера М. Міжнародна банківська конкуренція: погляд науковців / М. Пацера // Вісник Національного банку України. – 2013. – № 7. – С. 31–33.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Григораш О. В., Григораш Т. Ф.

Процес переходу до якісно нової форми економічних відносин, що базуються на ринкових принципах, зумовив необхідність внесення кардинальних змін до фінансово-кредитної системи економіки, яка відіграє ключову роль у забезпеченні руху грошових потоків, тим самим створюючи передумови суспільного відтворення [1].

Протягом останніх декількох років фінансовий ринок України динамічно розвивається. Сукупні активи фінансових посередників збільшилися за останні 5 років у 5 разів приблизно до 50 % від ВВП, а обсяги торгів на організованому фондовому ринку – більше ніж вдвічі і складають 4,2 % від ВВП. Проте загальний рівень розвитку фінансового ринку залишається досить низьким. Найроз-

винутішою складовою ринку залишаються комерційні банки при тому, що інші інститути та ринки дуже сильно відстають у своєму розвитку. Така ситуація типова для країн із перехідною економікою і є результатом незавершеності законодавчого регулювання діяльності фінансових інститутів та ринків, а також непередуманості економічної політики, щодо приватизації, валютного регулювання, підтримання низької інфляції тощо [2].

Аналіз засвідчує, що зараз вітчизняний фінансовий ринок та система бюджетного менеджменту, на жаль, також є мало ефективними і не повністю виконують свої функції. Окрім цього нерозвиненість фінансового ринку України створює низку перешкод для проведення економічної політики і є фактором стримування подальшого економічного розвитку [3].

Водночас сучасний стан господарсько-правових відносин дозволяє, на нашу думку, відзначити декілька суттєвих проблем на ринках фінансових послуг України, а саме:

- 1) недостатні розміри власного та регулятивного капіталу банків унаслідок погіршення якості кредитів й інших активів і доформування резервів за активними операціями;
- 2) масовий вихід із України великих європейських гравців ринку фінансових послуг;
- 3) зменшення обсягу торгів на вітчизняних біржах;
- 4) низький рівень активів системи пенсійного забезпечення;
- 5) недостатній рівень або повна відсутність гарантій прав захисту інтересів споживачів фінансових послуг (у т. ч. позичальників) і кредиторів;
- 6) низький рівень стандартів управління платоспроможністю та ліквідністю банків;
- 7) відсутність належної інфраструктури фондового ринку;
- 8) неефективне податкове законодавство в частині оподаткування інвестиційних доходів та учасників ринку фінансових послуг;
- 9) зловживання окремими фінансовими установами умовами кредитних договорів;
- 10) низька фінансова грамотність населення;
- 11) низька ефективність нагляду за банками та іншими фінансовими установами, що не дає можливості вчасно упередити розвиток ризиків;
- 12) обмеженість повноважень та незалежності регуляторів для вжиття заходів впливу на учасників фінансового сектора;
- 13) відсутність ефективних інструментів виведення з ринку проблемних фінансових установ [4].

Сучасні економічні тенденції й наслідки російської агресії та світової фінансової кризи показали необхідність удосконалення фінансово-бюджетної політики, зміцнення фінансової системи України й розроблення заходів спрямованих на розвиток фінансового ринку, які мали б полягати зокрема у:

– підготовці довгострокової цілісної стратегії реформування та розвитку фінансового ринку України з налагодженням механізму системної та ефективної співпраці між фінансовими регуляторами з метою скоординованості їхніх дій або утворення єдиного мегарегулятора для фінансового ринку;

- вдосконаленні та взаємоузгодженні як рамкового, так і спеціального законодавства в сфері діяльності сегментів фінансового ринку та подальша його адаптація до європейського законодавства;
- поетапному впровадженні міжнародно визнаних стандартів бухгалтерського обліку, фінансової звітності, аудиту, розкриття інформації та корпоративного управління як у фінансовому, так і інших секторах національної економіки;
- формуванні умов для утворення компенсаційних механізмів на усіх сегментах фінансового ринку;
- проведенні просвітницької роботи щодо функціонування фінансового ринку серед споживачів фінансових послуг;
- подальшому вдосконаленні регулювання діяльності суб'єктів фінансового ринку [3].

Список використаних джерел:

1. Пшик Б. І. Сучасні проблеми розвитку ринків небанківських фінансових послуг в Україні та шляхи їх вирішення [Електронний ресурс] / Б. І. Пшик // Ефективна економіка. – 2017. – № 9.
2. Дробязко С. І. Сучасний стан та тенденції розвитку ринків фінансових послуг в Україні / С. І. Дробязко // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 14. – С. 20–23.
3. Двігун А. О. Фінансовий ринок в Україні в умовах відкритої господарської системи [Електронний ресурс] / А. О. Двігун, І. М. Крупка. – Режим доступу : http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/finansovuy_runok-7ebc0.pdf
4. Шовкопляс Г. М. Запровадження міжнародних стандартів регулювання ринків фінансових послуг в Україні: правовий аспект / Г. М. Шовкопляс // Підприємство, господарство і право. – 2017. – № 14. – С. 107–111.

СТРАХУВАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Терещенко Т. Є., Самокиш М. О.

Страховання цивільно-правової відповідальності виступає одним з аспектів забезпечення фінансової безпеки фізичних та юридичних осіб, а отже в кінцевому рахунку створює потужний соціально-економічний ефект для економіки України. Підтвердженням цього тезису може стати те, що при настанні страхової події компаніями вже будуть сформовані спеціальні резерви, які будуть виступати “подушкою безпеки” і нівелювати негативні наслідки великих та малих ризиків. Варто відмітити, що страховання є одним з найважливіших елементів ринкової економіки, адже воно за своєю природою не тільки виступає об'єктом захисту майнових прав та інтересів, але також є потужним засобом забезпечення високого рівня економічного захисту держави.

Згідно з ЗУ “Про страховання”, договір страховання відповідальності, укладений страховальником зі страховою організацією, з одного боку, захищає страховальника від фінансових втрат, які він може понести в результаті

пред'явлення до нього за рішенням суду позовів про погашення збитку, заподіяного третій стороні. З іншого боку, система страхування відповідальності захищає майнові інтереси і третіх осіб, оскільки у винної у завданні збитків сторони може просто не виявитися достатньо коштів, щоб оплатити збитки.

Страхування цивільно-правової відповідальності сформувалось в самостійну галузь відносно нещодавно. Наразі в Україні цей вид тільки починає розвиватись. За кордоном страхування відповідальності отримало значно потужніший розвиток, а відсоток премії за цим видом страхування навіть більший, ніж за майновими видами. Привидом до розвитку є те, що страхування цивільно-правової відповідальності забезпечує захист важливих соціально-економічних явищ та має на меті забезпечити високий рівень життя та добробуту населення країни.

Страхування цивільно-правової відповідальності здійснюється з метою забезпечення відшкодування шкоди, заподіяної життю, здоров'ю та/або майну потерпілих. В Україні, в основному, страхування цивільної відповідальності представлено у вигляді: добровільного страхування цивільної відповідальності власників наземного транспорту, серед обов'язкових видів – страхування цивільної відповідальності оператора ядерної установки за ядерну шкоду, авіаційне страхування цивільної авіації, страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, що може бути завдана пожежами та аваріями на об'єктах підвищеної небезпеки, страхування цивільної відповідальності громадян України, що мають у володінні зброю, за шкоду, що може бути завдана третій особі, страхування цивільно-правової відповідальності приватного нотаріуса, страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, що може бути заподіяно доквіллю або здоров'ю людей під час зберігання та застосування пестицидів і агрохімікатів.

С. С. Осадець зазначає, що рівень розвитку страхування відповідальності прямо залежить від досконалості національних правових інститутів та законодавства, оскільки в основу цього напрямку страхування покладено норми національного та міжнародного права. Для страхування становить інтерес цивільна відповідальність, яка має майновий характер і пов'язана з компенсацією завданої шкоди.

Якщо для країн Європи страхування відповідальності вже є дуже популярним та всеохоплюючим видом страхування, то для України це є лише відносно новим видом. Проте хотілось би підкреслити, що для нестабільної економічної ситуації, яка наразі склалась в країні, страхування відповідальності могло би створити позитивний ефект через акумуляцію грошових коштів та перерозподілення їх. Посилення вагомості страхування відповідальності могло би ефективно змінити стан діяльності не лише страховика, а і страхувальника через збільшення рівня безпеки діяльності.

На жаль, при нестабільній економічній ситуації громадяни України втрачають довіру до банківського та страхового ринку, чим зменшують темпи кругообігу грошей та призупиняють розвиток економіки України. Більшість людей вважають, що страхові послуги не надійні та занадто дорогі, хоча насправді це не так. Сучасний страховий ринок України має велику пропозицію своїх послуг, проте попит на них в рази менший, ніж на ринках Європи.

Для того щоб забезпечити фінансову безпеку України потрібно активізувати розвиток страхування цивільно-правової відповідальності, створити високий рівень інформаційного забезпечення фізичних та юридичних осіб інформацією про позитивні аспекти даного виду страхування. Варто покращувати імідж страхування в цілому, покращувати рівень попиту на страхові послуги, адже наразі при наявній економічній кризі в Україні зростає потреба у захисті майнових інтересів від непередбачуваних ризиків. Саме завдяки страхуванню цивільно-правової відповідальності можливо створити позитивний соціально-економічний ефект в Україні, що дасть змогу укріпити економіку країни у часи економічної нестабільності [1–3].

Список використаних джерел:

1. Осадець С. С. Страхування : підручник / С. С. Осадець ; КНЕУ, Укр. фінансово-банківська школа. – К. : КНЕУ, 2008. – 528 с.
2. Про страхування [Електронний ресурс] : Закон України від 7 березня 1996 р. № 85/96-ВР (зі змінами і доповненнями) / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80/page>
3. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів [Електронний ресурс] : Закон України від 01 липня 2004 р. № 1961-IV (зі змінами і доповненнями) / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1961-15>

ЗАСОБИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Ніцик К. В.

В умовах сьогодення за допомогою важелів митного регулювання, митного контролю, агресивного адміністрування митних платежів, уповноважені органи державної влади в так званому ручному режимі намагаються управляти зовнішньоекономічною діяльністю, визначати рівень її прибутковості, впливати на трансферне ціноутворення, привласнювати частину доходів. У відповідь, суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності обходять тарифні і бюрократичні перешкоди на шляху до вільного обігу високоліквідних товарів і капіталу, вдаються до ухилення оподаткування з використанням легальних або напівлегальних схем. Як наслідок, виникає конфлікт прихованих комерційних інтересів влади, великого бізнесу і криміналу, що породжує боротьбу за панівне становище, розподіл та перерозподіл доходів. Звісно, це негативно позначається на стані законності у сфері зовнішньої торгівлі, криміналізує відносини митниці і бізнесу, стимулює корупційні практики.

У зв'язку з цим, метою дослідження є вивчення проблемних питань запобігання проявам корупції серед працівників митних органів Державної фіскальної служби.

Питаннями дослідження особливостей протидії корупції в митних органах займаються такі науковці та практики: Б. М. Головкін, Я. Ю. Демедюк, О. А. Ко-

валенко, Н. О. Коваль, І. М. Коросташова, Г. В. Маляр, І. Машковська, О. В. Тодощак та ін.

Відповідно до висновків Всесвітнього економічного форуму глобальною загрозою світовому порядку є поширення тіньової економіки, пов'язаної з незаконною торгівлею, організованою злочинністю та корупцією. За його оцінками, обсяги нелегальної торгівлі становлять до 10 % світових торговельних потоків (близько 1,3 трлн доларів США на рік). А, як відомо, тіньова торгівля тягне за собою тіньову зайнятість населення і тінізацію грошових потоків. Великий обсяг тіньової зовнішньої торгівлі в Україні негативно позначається на рейтингах України з міжнародної торгівлі. Так, у 2017 р. за показником “Торгівля через кордони” Україна посіла 115-те місце серед 189 країн-учасниць; за індексом “Глобальної конкурентоспроможності” – 104-те місце із 138; за показником “Залучення країн світу в міжнародну торгівлю” – 95-те місце із 136; у категорії “Ефективність логістики” 116-ту позицію серед 160 країн-учасниць. Відтак значна частка зовнішньоторговельних операцій в Україні продовжує здійснюватися через зарубіжні посередницькі структури з метою виведення прибутків з-під оподаткування через офшорні юрисдикції.

Отже, корупційні ризики в роботі митниць закладені в недосконалому митному законодавстві, високих тарифних ставках мита і податків, дискретних повноваженнях митних інспекторів, режимному характері здійснення митних формальностей у зоні митного контролю, низькому рівні їх автоматизації і фізичних контактах декларантів з митниками. І, звісно ж, головним завданням митного інспектора залишається виконання планових показників митних зборів.

Протидія корупції в системі митних органів ДФС здійснюється відповідно уповноваженими органами, що у своїй сукупності складають систему інститутів, діяльність яких спрямована на боротьбу з корупцією в державній митній службі. До вказаних органів, відповідно до чинного законодавства слід віднести: Національне антикорупційне бюро, Національне агентство з питань запобігання корупції, Головне управління внутрішньої безпеки ДФС, Департамент організації протидії митним правопорушенням, міжвідомчі мобільні групи. Перелік умовно можна поділити на дві групи: до першої групи віднесемо такі установи, які мають загальну компетенцію, тобто предметом діяльності яких є боротьба з корупцією у всіх суб'єктах державної влади (Національне антикорупційне бюро, Національне агентство з питань запобігання корупції), друга група – органи, які профілюються на протидії корупційним правопорушенням саме в митній службі (інші). Для визначення ролі кожного органу у антикорупційній діяльності слід детально вивчити їх головні завдання та функції [1–5].

Отож, як показує практика, робота із запобігання корупційної діяльності в органах державного управління наразі активізувалася, вжиті за останні роки заходи певною мірою забезпечили попередження і протидію корупції в митних органах Державної фіскальної служби України. Україна знаходиться на вірному шляху та те, що для ефективності й подальшого розвитку даного процесу завданням держави повинне бути не встановлення планок і гонитва за показниками у статистиці, а стабілізація вже отриманих на сьогоднішній день позитивних результатів.

Список використаних джерел:

1. Головійчук Л. Т. Динаміка запобігань проявам корупції серед працівників митних органів Державної фіскальної служби України (2008–2016 рр.) / Л. Т. Головійчук // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. – 2016. – Вип. 3. – С. 158–161.
2. Головкін Б. М. Тіньова зовнішня торгівля і корупція на митницях / Б. М. Головкін // Проблеми законності. – 2017. – Вип. 139. – С. 218–230.
3. Коваль Н. О. Протидія корупції в митних органах ДФС / Н. О. Коваль // Lex portus. – 2017. – № 6. – С. 93–104.
4. Маляр Г. В. Створення дієвих механізмів боротьби з корупцією як одна з цілей реформування митної служби України / Г. В. Маляр // Вісник Академії адвокатури України. – 2011. – Ч. 2. – С. 79–83. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vaau_2011_2_12
5. Федотов О. П. Телекомунікаційний мережний ресурс профілактики службової дисципліни та попередження корупції в митницях міндоходів України: організаційно-правова характеристика / О. П. Федотов // Митна справа. – 2013. – № 4. – С. 63–68.

РОЗВИТОК СТРАХОВОГО БІЗНЕСУ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Терещенко Т. Є., Сук М. Т.

У сучасних умовах одним з ключових чинників забезпечення сталого розвитку економіки та підвищення загального стану фінансової безпеки України є підвищення ролі страхового бізнесу в системі господарювання.

Відповідно до наказу Міністерства економічного розвитку та торгівлі України від 29.10.2013 № 1277 “Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України”, економічна безпека – це такий стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз і здатний задовольняти потреби особи, сім’ї, суспільства та держави; фінансова безпека – це такий стан бюджетної, грошово-кредитної, банківської, валютної системи та фінансових ринків, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних загроз, здатністю забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання [1, 25].

Нині страховий ринок України активно розвивається і розширює межі покриття фінансового ринку страховим захистом.

На практиці, страхування, виконуючи свої функції, захищає суб’єктів підприємницької діяльності від різних ендогенних та екзогенних ризиків, забезпечуючи безперервний процес виробництва та стабільне зростання ринкової вартості підприємства у поточній і стратегічній перспективах. Це досягається шляхом відшкодування страховою компанією вартості понесених фінансових та матеріальних витрат і в такий спосіб дає можливість зменшити фінансове навантаження на суб’єктів господарської діяльності [2].

Подібним чином відбувається взаємодія страхових компаній із банками та фінансовими компаніями через страхування фінансових ризиків, із домогосподарствами – через страхування, наприклад, сільськогосподарської продукції, із окремими суб'єктами підприємницької діяльності – через страхування професійної відповідальності. В результаті такої взаємодії страхових компаній та різних суб'єктів господарювання підвищується загальний рівень безпеки фінансового ринку.

Водночас страховий ринок є складовою ринку фінансових послуг і його внутрішнє ефективне функціонування також є невід'ємною частиною системи забезпечення фінансової безпеки держави.

Безпека страхового ринку – це такий рівень забезпеченості страхових компаній фінансовими ресурсами, який дав би їм змогу в разі потреби відшкодувати обумовлені в договорах страхування збитки їх клієнтів і забезпечити ефективне функціонування [1, 25].

Для забезпечення підтримання належного рівня фінансових ресурсів страхових компаній законодавство України жорстко регламентує обсяги статутного капіталу, порядок формування та розміщення страхових резервів, нормативне значення показників платоспроможності страховика, а також на законодавчому рівні розробляє методики до оцінювання фінансового стану страхової компанії, про що свідчить видане 07.06.2018 р. Розпорядження Нацкомфінпослуг “Про затвердження Положення про обов'язкові критерії і нормативи достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій страховика” [3].

Питання забезпечення фінансової стійкості і платоспроможності страхових компаній на сьогоднішній день є особливо актуальними у зв'язку зі складною економічною ситуацією в країні, що безпосередньо є визначальною умовою фінансової безпеки страхового ринку [4].

Інтеграція України до глобальної фінансової системи вимагає поступового переходу до державного нагляду й регулювання за принципами, визначеними угодами та стандартами міжнародних організацій і асоціацій. Наразі законодавча регулятивна база страхової діяльності зазнає змін з метою приведення показників діяльності страхових компаній до міжнародних стандартів, представлених в Директиві 2009/138/ЄС (“Solvency II”).

Подібні заходи стимулюють до ефективного розвитку страхового ринку, покращення його якісних характеристик та підвищення конкурентоспроможності страхових компаній як на внутрішньому ринку, так і на міжнародному.

Виходячи з цього, можна зробити висновок, що розвиток страхового ринку є досить перспективним напрямом для підвищення рівня фінансової безпеки держави в цілому. Ефективний процес державного регулювання страхової діяльності суттєво покращить якість наданих страхових послуг клієнтам, активізує процес інвестування коштів в економіку України, а також сприятиме її ефективному розвитку в цілому.

Список використаних джерел:

1. Андрієнко В. М. Сутність та місце безпеки ринку страхових послуг в економічній безпеці держави / В. М. Андрієнко, Р. В. Кобко // Економіка та держава. – 2017. – № 5. – С. 24–28.

2. Пойда-Носик Н. Н. Страхування як важливий елемент фінансової безпеки підприємництва [Електронний ресурс] / Н. Н. Пойда-Носик, Р. Й. Бачо. – Режим доступу : <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/7744/1/31.pdf>

3. Про затвердження Положення про обов'язкові критерії і нормативи достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій страховика [Електронний ресурс] : розпорядження від 07.06.2018 р. № 850 / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0782-18>

4. Стащук О. В. Оцінка фінансової безпеки страхових компаній в сучасних умовах [Електронний ресурс] / О. В. Стащук., О. В. Борисюк. – Режим доступу : http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/13357/3/borysiuk_staschuk.pdf

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ УПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ СИСТЕМ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ НА ДЕРЖАВНОМУ РІВНІ

Кутюк О. І., Чугаєва А. В.

Категорія фінансової безпеки є досить новою сферою науки та практики, що набула актуальності у світі, який глобалізується. Раніше в Україні питання безпеки розглядалися переважно з погляду національної або економічної безпеки держави, але в сучасних умовах вже йдеться про право на існування такої категорії, як фінансова безпека, яка містить у собі безліч аспектів. Це бюджетна, кредитно-фінансова, валютна, грошова, інфляційна, інвестиційна, а також інформаційно-технологічна сфери.

Забезпечення фінансової безпеки держави – це діяльність держави та суспільства з впровадження системи заходів, інновацій та технологій, спрямованих на досягнення оптимального стану фінансової системи, забезпечення національних фінансових інтересів. Забезпечення фінансової безпеки можливо лише за умов дотримання національних інтересів, при цьому основним пріоритетом держави в сфері забезпечення фінансової безпеки є підвищення якості життя її громадян, що можливе за умов впровадження технологічних інновацій та підвищення кваліфікацій державних службовців.

Перехід до нової економічної системи, що відповідає сучасним науково-технічним умовам і перспективам міжнародної економіки, можливий лише за умови оволодіння інноваційним шляхом розвитку. Орієнтація лише на інноваційний шлях розвитку вимагає від органів державної служби докорінної перебудови системи управління їх фінансовою безпекою на основі інноваційних підходів.

Перспективи та ефективність управління фінансовою безпекою в значній мірі залежить від їх інноваційної складової, а саме від рівня інноваційного розвитку державних органів в цілому та їх структурних підрозділів зокрема.

Для створення ефективної інноваційної системи контролю фінансової безпеки на державному рівні, слід підвищити процент автоматизованої аналітичної діяльності скориставшись досвідом інших держав або організацій в створенні чи

використанні подібних систем. Система власної розробки буде направлена на збір та аналіз основних методів підтримування фінансової безпеки. До наступних можна віднести аналітичну обробку інформації про досвід і заходи з питань безпеки фінансово-кредитної сфери в інших країнах, постійний моніторинг і аналіз умов, чинників та індикаторів фінансової безпеки, прогнозування умов, дії чинників загроз та значень індикаторів у перспективі, розробку і здійснення конкретних заходів щодо підтримування фінансової безпеки на належному рівні.

Для впровадження та підтримки інновацій у державних організаціях важливе значення мають експерименти і спрощення структури. Подібні засоби можуть дозволити державним службовцям почувати себе більш комфортно, творчо експериментувати, не маючи справи з повсякденними обмеженнями і політичною нестабільністю. Для більш чіткого роз'яснення передового досвіду, а також забезпечення безперервною інформацією про інноваційну діяльність у державних організаціях необхідні моніторинг і спілкування. Урядові організації повинні показати переваги своїх інновацій політикам, колегам і широкій громадськості. Підвищення кваліфікації та управління людськими ресурсами є ключовими факторами інновацій в урядових організаціях, оскільки їх виконання в основному спирається на людські ресурси. Хоча в урядових організаціях працюють висококваліфіковані фахівці, вони часто знаходяться в жорсткій і вузькоспеціалізованій організаційній ієрархії. А тому необхідно вжити заходів на користь безперервного навчання, нагородження та визнання, мобільності та обміну співробітниками, а також диверсифікації керівництва. Повинні підтримуватися об'єднання зусиль між державним і приватним секторами [1–4].

Державні організації зазвичай обмежують свою співпрацю до аутсорсингу або консультацій. Довгострокове співробітництво і діалог між державним і приватним секторами вимагають радикальних вдосконалень в урядових організаціях, щоб вони мали більше можливостей для оцінки своїх потреб і потенціалу співпраці та навчання на основі партнерства з підприємницьким сектором. Таким чином, ключовими факторами визначено: політичний імпульс, можливість експериментувати, розвинена комунікація, безперервний професійний розвиток державних службовців, партнерство із приватним сектором.

Список використаних джерел:

1. Варналій З. С. Глобалізація інвестиційних процесів і фінансова безпека України / З. С. Варналій // Стратегічна панорама. – № 3–4. – 2001. – С. 176–178.
2. Васильців Т. Г. Узагальнення концептуальних основ економічної безпеки підприємства / Т. Г. Васильців // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – № 21.2. – С. 153–158.
3. Матвійчук Л. О. Методика визначення рівня фінансової безпеки машинобудівних підприємств / Л. О. Матвійчук // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 5 (119). – С. 109–114.
4. Юсвалієва А. В. Семантичний підхід до планування фінансової безпеки суб'єкта господарювання / А. В. Юсвалієва // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 8 (122). – С. 74–79.

РОЗВИТОК КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ (“УКРСИББАНК”) ЯК ГОЛОВНЕ ДЖЕРЕЛО ПРИБУТКУ

Літвинова В. В.

У сучасних економічних реаліях банківське кредитування є ефективним інструментом підтримки стабільності економіки країни. Дійсно, ефективність та безперервність функціонування кредитного механізму залежить від стабільного економічного розвитку. Кредит прискорює формування джерел капіталу для розширеного відтворення на основі інноваційної діяльності, впливає на структуру та обсяг монетарного обороту. Крім того, кредитні ресурси є необхідними для розвитку та ефективного функціонування суб'єктів господарювання. Кредитування є одним з основних і важливих напрямів діяльності комерційного банку. Кредитні операції є найважливішим джерелом доходів банківської установи.

Нині в Україні набуває чинності комплексне теоретичне та практичне вивчення банківського кредитування. Все це обумовлено необхідністю високоякісного кредитування суб'єктів господарювання та людей, які прагнуть ефективно працювати. Без розвитку банківського сектора, зокрема, у сфері кредитування, українській економіці важко вийти з кризи. Врешті-решт, кредит є ефективним інструментом, який опосередковує процес виробництва та реалізації продукції. Крім того, позика сприяє науково-технічному розвитку, служить джерелом фінансування капітальних вкладень тощо.

Розглянувши показники даних кредитних операцій ПАТ “УкрСиббанк” за період 2014–2016 та 2017–2018 рр., можна побачити, що сума інших строкових кредитів протягом досліджуваного періоду зростала у динаміці, у 2014 р. вона становила 9616,6 млн грн, у 2015 р. – 11 929,6 млн грн, а в 2016 р. – вже 16 791,6 млн грн. Абсолютне відхилення від цих позик у 2016 р. порівняно з попереднім періодом становило 4862,0 млн грн, або 40,8 % у відносному вираженні. У 2016 р., порівняно з 2014 р., абсолютне відхилення збільшилося на 7175,0 млн грн, або на 74,6 %. Іпотечні кредити на 2014–2016 рр. були забезпечені наступною динамікою. У 2014 р. їх обсяг склав 6929,4 млн грн, у 2015 р. – 11 695,5 млн грн, а в 2016 р. – 9139,7 млн грн. У 2016 р., порівняно з попереднім 2015 р., ми спостерігаємо зменшення кредитування. Абсолютне відхилення по цьому кредиту становило 2555,8 млн грн (на 21,9 % менше), а в 2016 р., у порівнянні з 2014 р., абсолютне відхилення збільшилося на 2210,3 млрд (або на 31,9 % більше). Слід зазначити, що в період з 2014 до 2016 рр. відбулося значне збільшення обсягу споживчого кредитування. У 2014 р. їх обсяг склав 345,4 млн грн, у 2015 р. – 951,2 млн грн, а в 2016 р. – 1309,2 млн грн у відповідності. У абсолютному вираженні у 2016 р. порівняно з попереднім роком, відбувається збільшення наданих кредитів на суму 358,0 млн грн, або 37,6 %. Абсолютне відхилення протягом всього аналізованого періоду склало 963,8 млн грн. Зростання цього типу кредиту на відповідний період досяг – 279,0 %. Обсяги овердрафтних кредитів на період 2014–2016 рр. також мали тенденцію до збільшення. У 2016 р. сума цих кредитів становила 230,6 млн грн, що на 58,1 млн грн (або 33,7 %) більше, ніж той же показник у 2015 р. Абсолютне відхилення за

період з 2014 до 2016 рр. становило 82,3 млн грн. Відносна – 55,5 %. Слід зазначити, що в цілому протягом періоду моніторингу ПАТ “УкрСиббанк” видав у 2014 р. позики та аванси клієнтам мінус резерви у розмірі 17 039,7 млн грн, у 2015 р. – 24 748,8 млн грн, а в 2016 р. – 27 471,1 млн грн у відповідності. Спостерігається тенденція до збільшення загальної суми позик у абсолютному вираженні в 2016 р. У порівнянні з 2015 р. до 2722,3 млн грн, або на 11,0 %.

Абсолютне позитивне відхилення за аналітичний період становило 10 431,4 млн грн. Відносна – 61,2 %. Ця позитивна ситуація спостерігається за рахунок швидкого збільшення обсягу інших термінових кредитів, споживчих кредитів та овердрафтних кредитів, що свідчить про позитивну кредитну політику банку для клієнтів, незважаючи на складну ситуацію в економічній, політичній та валютній сферах країни в сучасних умовах.

Що стосується періоду 2017–2018 рр., то можна сказати наступне. Кредитний портфель клієнтів банку у 2017 р., які повністю обслуговують заборгованість, показав стійке зростання на 13 % у порівнянні з аналогічним періодом минулого року та сягнув 21,5 млрд грн. Водночас проводилось очищення успадкованого портфелю з продажем декількох великих корпоративних кредитів. Стратегія кредитування, орієнтована на мультинаціональні компанії та споживче кредитування, залишається незмінною. Дотримуючись Статуту корпоративної соціальної відповідальності BNP Paribas, з 2017 р. УкрСиббанк поступово відмовився від кредитування тютюнової промисловості та переорієнтовувався на інші сфери української економіки, у тому числі на фінансування енергоощадних проєктів.

Завдяки різноманітним ініціативам щодо конвертації у національну валюту на пільгових умовах для клієнтів, портфель валютних іпотечних кредитів продовжував зменшуватися. Ці успішні кампанії, розпочаті у середині 2017 – початку 2018 рр., дозволили банку зменшити потенційні ризики, пов’язані з цим успадкованим портфелем (–75 % за 2 роки). Отже затрати по резервуванню у 2018 р. значно зменшились [1–3].

Отже, спостерігаючи за кредитною політикою ПАТ “УкрСиббанк” у динаміці протягом 2014–2016 рр., та використовуючи фінансові результати діяльності, незалежні висновки фінансових аудиторів у сучасних умовах управління в досить складних умовах банківського сектора нашого часу, слід зазначити, що внаслідок високої ліквідності в національній та іноземній валютах у 2016 р. “УкрСиббанк” продовжував кредитування. Диверсифікована клієнтська база в корпоративному секторі, агросекторі та збільшення присутності на ринку особистих фінансових послуг. Стабільний кредитний портфель у 2016 р. виріс на 20 %. Зростання випущених кредитів відбулося на тлі формування важливих додаткових резервів, пов’язаних із успадкованим іпотечним портфелем в іноземній валюті.

Можна відзначити, що внутрішній ринок банківських кредитів за останні роки характеризується поступовим збільшенням кредитного портфеля комерційних банків. Ринок банківських кредитів в Україні перебуває в стадії активації. Проте необхідно збільшити обсяг банківських кредитів суб’єктам господарювання, працювати над вдосконаленням фінансово-економічного механізму банківської системи. На нашу думку, найбільш актуальними будуть по-

дальші дослідження, спрямовані на вивчення проблем та напрямків вдосконалення банківського кредитування в Україні.

Список використаних джерел:

1. Азізова К. М. Обґрунтування методів управління ризиком кредитування в системі забезпечення економічної безпеки банків / К. М. Азізова, Ю. С. Тисячная // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2012. – Вип. 2.
2. Аналіз банківської діяльності : [підручник] / [А. М. Герасимова, М. Д. Алексєєнко, І. М. Парасій–Вергуненко та ін.] ; за редакцією А. М. Герасимовича. – К. : КНЕУ, 2004/
3. Єпіфанов А. О. Операції комерційних банків : навч. посібник / А. О. Єпіфанов, Н. Г. Маслак, І. В. Сало. – Суми : Університетська книга, 2007. – 523 с.

ВПЛИВ РИЗИКІВ НА СТАН ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

Талавіра Є. В.

Фінансова діяльність підприємства в усіх його формах пов'язана з численними ризиками, ступінь впливу яких на результати цієї діяльності істотно зростає з переходом до ринкової економіки.

Ризики, що супроводжують фінансову діяльність підприємства, виокремлюють у спеціальну групу фінансових ризиків. Вони відіграють найбільш значущу роль у загальній сукупності ризиків підприємства. Збільшення впливу фінансових ризиків на результати фінансової діяльності підприємства пов'язане зі швидкою змінюваністю економічної ситуації в країні і кон'юктури фінансового ринку, розширенням сфери фінансових відносин, появою нових, для нашої господарської практики, фінансових технологій, інструментів тощо.

На даний час господарюючі суб'єкти економіки, незалежно від форми власності, характеризуються наявністю постійного ризику та загроз, що пов'язані з динамікою зовнішнього та внутрішнього середовища їх функціонування. Підвищення рівня ризиків підприємницької діяльності потребує від суб'єктів господарювання формування середовища фінансової безпеки, визначення основних факторів впливу на їх безпеку.

В даний час фінансова безпека України знаходиться під загрозою. Адже всі складові забезпечення фінансової безпеки знаходяться в незадовільному стані. Банківська система України належить іноземним інвесторам, не створена єдина податкова система, постійною є розбалансованість державного бюджету. Все це та багато іншого створює загрозу фінансовій безпеці України, а, отже, і фінансовій безпеці підприємств, як основних компонентів економіки держави.

Фінансовий ризик виступає насамперед як можлива небезпека невдачі дій, що вживаються стосовно забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Одним з головних елементів фінансової безпеки підприємства є управління фінансовими ризиками. Управління ризиком у цілях фінансової безпеки включає в себе такі методи:

– усунення або запобігання ризику. Очевидно, що потрібно уникати ризику невиконання зобов'язань, неповернення кредиту та інше;

– зменшення несприятливого впливу тих чи інших факторів на результати виробництва і в цілому підприємницької діяльності;

– передача або переведення ризику шляхом його страхування;

– оволодіння ризиком. Це найбільш дієвий метод ризикового менеджменту, застосування якого доцільно і навіть необхідно, коли потенційні втрати незначні, коли робиться все можливе для попередження або зниження шкоди від впливу непередбачених обставин.

Застосовуючи сучасні методи стратегічного управління, підприємства повинні змінювати існуючий фінансово-господарський механізм, розробляти та реалізовувати фінансову стратегію, за допомогою якої досягатиметься фінансова безпека підприємства.

Загалом існує п'ять можливих стратегій, які можуть бути використані для оптимізації рівня фінансових ризиків при побудові фінансової стратегії підприємства:

1) відмова від видів діяльності, які містять визначене джерело фінансового ризику;

2) прийняття відповідальності за ризик фінансової стратегії з гарантією повної компенсації втрат за рахунок власних джерел;

3) продаж і перекладання відповідальності за фінансовий ризик на інших осіб (зокрема страхові організації);

4) скорочення або попередження можливих негативних наслідків від фінансового ризику за допомогою попереджувальних заходів;

5) орієнтація діяльності на фінансовий ризик, тобто використання усіх видів ресурсів в одній сфері діяльності з метою отримання прибутку при високому рівні ризику [1–5].

Отже, ефективне управління підприємством залежить від зваженості підходів до оцінки ризиків при виборі того чи іншого управлінського рішення.

У цілому сучасне підприємство повинно управляти фінансовими ризиками, котрі виникають через різні дестабілізуючі чинники. Для забезпечення фінансової безпеки і можливості передбачення ризиків на підприємстві повинна існувати система управління фінансовою безпекою підприємства в цілому.

Отже, для кожного господарюючого суб'єкта нагальним завданням є розробка дієвої стратегії розвитку фінансової безпеки, яка характеризується тісним взаємозв'язком і взаємообумовленістю її окремих складових, і тому при прийнятті управлінських рішень потрібно враховувати цей взаємовплив одних факторів з іншими.

Список використаних джерел:

1. Білоус О. В. Сучасна світова фінансово-економічна криза як прояв тотальної кризи системи глобалізму / О. В. Білоус // Економічний часопис. – 2008. – № 21. – С. 3.

2. Горячева К. С. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. Наук : спец. 08.06.01 “Економіка, організація і управління підприємствами” / К. С. Горячева. – К. : НАУ, 2006. – 17 с.

3. Глущевський В. В. Методологічні основи концепції управління ризиками підприємницької діяльності / В. В. Глущевський // Фінанси України. – 2009. – № 10. – С. 57–72.

4. Єпіфанов А. О. Фінансова безпека підприємств і банківських установ : монографія / [А. О. Єпіфанов, О. Л. Пластун, В. С. Домбровський та ін.] ; за заг. редакцією д-ра екон. наук, проф. А. О. Єпіфанова. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2009. – 295 с.

5. Коваленко В. В. Фінансові ризики та шляхи їх мінімізації (правовий аспект) / В. В. Коваленко. – К. : Знання, 2011. – 319 с.

ПРОБЛЕМИ НОРМОТВОРЧОСТІ З ПИТАНЬ МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Яременко Ю. С.

З метою визначення основних тенденцій щодо розвитку законодавства з питань митного тарифу проаналізуємо законопроекти, що подані за останні роки. Основні проблеми правового регулювання Митного тарифу України розглянемо на прикладі законопроектів, що вносились на розгляд Верховної Ради України за останні два скликання.

Так, протягом сесій VII скликання Верховної Ради України було зареєстровано 14 законопроектів, що стосуються внесення змін до Митного тарифу України. Аналізуючи зміст даних законопроектів, можна прослідкувати тенденцію щодо конкретизації ставок окремих категорій товарів та встановлення 0 % ставки на транспортні засоби.

Протягом сесій VIII скликання Верховної Ради України було зареєстровано 8 законопроектів, що стосуються змін до Митного тарифу України, аналізуючи які знову прослідковується тенденція наполягання законодавців на необхідності скасування або зниження ставок ввізного мита на окремих перелік товарів, зокрема на транспортні засоби. Зокрема, за проектом Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про Митний тариф України” щодо скасування ввізного мита на електромобілі” пропонується скасувати ввізне мито на транспортні засоби, оснащені електричними двигунами.

У 2017 р. було зареєстровано Проект Закону про внесення змін до Закону України “Про Митний тариф України”, яким передбачається введення нульової ставки митного регулювання ввезення в Україну з інших країн (за виключенням Російської Федерації) мінеральних добрив, що дасть змогу врегулювати питання захисту сільськогосподарського виробництва від сезонного коливання цін, які декларуються вітчизняними хімічними підприємствами, що їх виробляють.

Важливим, на нашу думку, є Проект Закону про Митний тариф України, яким передбачається створення Митного тарифу України, в основу якого покладено нову версію Української класифікації товарів зовнішньоекономічної ді-

яльності (УКТЗЕД), побудовану на основі Гармонізованої системи опису та кодування товарів 2017 р. (ГС-2017) і Комбінованої номенклатури Європейського Союзу (КН ЄС), з урахуванням зобов'язань в рамках СОТ.

У 2018 р. було зареєстровано єдиний законопроект з питань митного тарифу Проект Закону про внесення змін до Закону України “Про Митний тариф України” щодо оподаткування імпорту окремих тютюнових виробів та рідин для електронних сигарет. Необхідність прийняття даного Закону обумовлена необхідністю нормативного врегулювання оподаткування обігу окремих тютюнових виробів та електронних сигарет. Пропонується запровадити ставку ввізного мита для тютюнових виробів для електричного нагрівання на рівні 8 євро за 1000 шт., для сигар, сигар з відрізними кінцями з вмістом тютюну та сигарил з вмістом тютюну – 15 % та для рідин для електронних сигарет – 10 % від їх вартості.

З огляду на подані законопроекти, на сьогодні залишається ряд суттєвих проблем, які впливають на стан митно-тарифного регулювання, зокрема:

- надмірна деталізація та значна диференціація у розмірах ставок ввізного мита на однорідні товари;

- встановлення специфічних та комбінованих ставок ввізного мита без урахування специфіки поставок;

- наявність значної кількості пільг зі сплати ввізного мита для окремих галузей та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності;

- ігнорування галузевими міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади основних принципів і підходів щодо підготовки законодавчих актів з питань митно-тарифного регулювання [1–3].

Отже, за останні роки підготовлено більше 20 законопроектів, що передбачають внесення змін до чинного Закону України “Про митний тариф України”, які вносяться представниками тих чи інших політичних і галузевих лобістів та необхідність яких обґрунтовується в різних пояснювальних записках Тому наразі існує нагальна потреба щодо вдосконалення як правового регулювання митного тарифу для збалансованого регулювання імпортних операцій та одночасного захисту вітчизняного виробника, так і процедури правової експертизи та механізму подання й розгляду законопроектів у законодавчому органі держави.

Список використаних джерел:

1. Пояснювальна записка до “Проект Закону про внесення змін до Закону України “Про Митний тариф України” 6422 від 28.04.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=61743&pf35401=422489>

2. Пояснювальна записка до “Проект Закону “Про Митний тариф України” 7306 від 17.11.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=62919&pf35401=438814>

3. Пояснювальна записка до “Проект Закону про внесення змін до Закону України “Про Митний тариф України” щодо оподаткування імпорту окремих тютюнових виробів та рідин для електронних сигарет” 9060 від 06.09.2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=64562&pf35401=463130>

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Дудчик О. Ю., Манза М. М.

Фінансова політика – особлива сфера діяльності держави, спрямована на мобілізацію фінансових ресурсів, їх раціональний розподіл і ефективне використання для здійснення державою її функцій.

Фінансова політика складається з наступних складових компонентів: податкова політика, бюджетна політика, цінова політика, митна політика, інвестиційна політика, політика в галузі міжнародних фінансів, соціальна політика [4].

Завдання фінансової політики спрямовані:

- на забезпечення умов для формування максимально можливих фінансових ресурсів;
- створення ефективної системи управління фінансами;
- формування ефективного законодавства, пристосованого до реальних умов;
- планування і прогнозування розвитку фінансової системи;
- створення умов щодо стимулювання надходжень до бюджетів різних рівнів.

Головна мета державної фінансової політики – найбільш повна мобілізація фінансових ресурсів і підвищення ефективності їх використання для соціально-економічного розвитку суспільства.

Сьогодні фінансово-економічна ситуація в Україні залишається складною, суперечливою і неоднозначною. Ситуація, що склалася вимагає збільшення реального економічного зростання.

Упродовж 2014 р. економіка України функціонувала в україн несприятливих умовах. Якщо в I півріччі 2014 р. промисловість знизилась на 4,7 %, то за результатами року падіння склало 10,7 %. За офіційною статистикою, індекс споживчих цін сягнув 24,9 %, індекс цін виробників зріс на 31,8 %. Головними складовими інфляційних процесів виявилися обвальне знецінення гривні (майже двократна девальвація) і стрімке подорожчання житлово-комунальних послуг (офіційно на 34,3 %). Суттєво погіршились фінансові результати діяльності підприємств України.

Результати 2014 р. вказують на поглиблення кризового стану національної економіки. Між тим, упродовж 2014 р., хоч і повільно, але відбувалися процеси її адаптації до нових умов, часткова заміна втрачених економічних і фінансових джерел, що дозволило уникнути неконтрольованого розпаду економіки.

За підсумками 2015 р. промислове виробництво скоротилось на 13,4 %, будівництво – на 14,9 %, сільське господарство – на 4,8 %; державний та гарантований державою борг становив 1571,8 млрд грн (65,5 млрд дол. США), або близько 80 % від ВВП (при цьому критичний рівень за методикою МВФ – 60 %); рівень безробіття серед економічно активного населення дорівнював 9,4 %, або 1,6 млн осіб [3].

На відміну від 2014–2015 рр., в 2016 та 2017 спостерігається зростання ВВП відповідно на 2,4 % та 2,5 %. В 2016 р. індекс промислової продукції становив 102,8 %, а в 2017 р. – 100,4 %, індекс сільськогосподарської продукції відповідно 106,3 % та 97,8 %. Тобто в 2016 р. спостерігалось зростання по основним галузям, а в 2017 р. уповільнення або падіння. Зростання в галузі будівництва становило в 2016 р. 18 %, а в 2017 р. – 22,1 %, що вказує на розуміння необхідності капітального інвестування. Індекс споживчих цін за 2017 р. становив 113,7 %. Тарифи на ЖКП зросли на 10,6 %. На кінець 2017 р. рівень безробіття серед економічно активного населення становив 9,4 %, або 1,7 млн осіб [2].

На сьогоднішній момент залишаються актуальними проблеми суперечностей в діяльності влади та недостатнього темпу реформування базових інститутів.

Фінансова політика нинішнього етапу розвитку розроблена на основі вимог фінансової стратегії та з урахуванням сформованих економічних умов. Вона передбачає подолання кризового стану, в якому знаходяться сьогодні фінанси.

У процесі своєї діяльності держава вирішує досить суперечливі завдання, і тому фінансова політика повинна бути балансуючою. В основі визначення меж перерозподілу фінансових ресурсів повинна бути необхідність формування оптимальної структури економіки, яка забезпечує не тільки обороноздатність держави і престижний рівень розвитку військово-промислового, космічного комплексів, а й цивілізований рівень умов життя і гідний рівень оплати праці всього населення. Основною метою фінансової політики став перехід до економічних методів регулювання грошового обігу [1].

Сучасний аналіз стану реалізації фінансової політики в Україні свідчить про нівелювання значимості економічної науки в практичній діяльності, що спрямована на формування системи фінансових відносин. Необхідно трансформувати бюджетні ресурси, які є основним чинником ефективного соціально-орієнтованого економічного зростання. Основою вирішення фінансових проблем держави, головною передумовою соціальної та структурно-інноваційної переорієнтації економіки є першочергове зміцнення фінансів суб'єктів господарювання, інших юридичних осіб та домашніх господарств.

Список використаних джерел:

1. Как должна развиваться финансовая политика Украины [Электронный ресурс] // OVB Allfinanz. – Режим доступа : <http://uallfinanz.com/news/110>
2. Комплексні статистичні публікації [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ1_u.htm
3. Малишко В. В. Фінансова політика України на сучасному етапі / В. В. Малишко, А. О. Пучко // *Траектория науки. Международный электронный научный журнал.* – 2017. – Т. 3. – № 1. – С 41–48.
4. Финансы в вопросах и ответах : учебное пособие / соавт.: А. В. Гвозди-ков, И. А. Томилина, А. А. Гладилин и др. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Финансы и статистика ; Ставрополь : АГРУС, 2006. – 536 с.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ РИНКУ ЕЛЕКТРОМОБІЛІВ (НА ПРИКЛАДІ НІМЕЧЧИНИ)

Шуклінов Р. А.

Урядом Німеччини електромобілі визначено ключовим вектором розвитку автомобільної промисловості. За таких умов автомобільна промисловість, і надалі, може бути основою економічного зростання з узгодженням екологічних та соціальних цілей країни. Однак така державна політика створює ризики, насамперед, пов'язані з глобалізацією. Зокрема, залежність від видобутку електроенергії, високі темпи розвитку автомобільної промисловості країн-конкурентів (США, Китаю, Японії, Південної Кореї), недостатній рівень розвитку технологій виробництва акумуляторів для електромобілів.

З урахуванням наявних загроз та можливостей у 2009 р. Федеральним Урядом Німеччини розроблено “Національний план розвитку електромобілів” (нім. “Nationalen Entwicklungsplan Elektromobilität”) далі План. Метою прийнятого Плану є збільшення кількості електромобілів на автомобільному ринку Німеччини у довгостроковій перспективі до 1 млн одиниць. Зміст Плану включає в себе аналіз потенціалу ринку електромобілів на внутрішньому ринку Німеччини та світовому ринку, наявних переваг та недоліків автомобільної промисловості Німеччини, загроз та можливостей розвитку ринку.

Для стимулювання розвитку електромобілів Федеральним канцлером Німеччини було засновано “Національну платформу електромобілів” (нім. “Nationale Plattform Elektromobilität”), далі NPE. Це організація, метою діяльності якої є координація спільних дій державного та приватного секторів та надання практичних рекомендацій сформованих на основі статистичних даних з метою реалізації програми розвитку ринку електромобілів Німеччини до 2020 р.

Заходи державної підтримки розвитку ринку електромобілів уряду Німеччини здійснюються у наступних напрямках:

- 1) дослідження та розробки;
- 2) встановлення умов функціонування ринку;
- 3) регулювання ринків пов'язаних з діяльністю ринку електромобілів.

З метою досягнення стратегічної мети урядом Німеччини вжито наступні заходи:

- з 2011 р. звільнено від сплати податку автомобілі, що працюють від енергії електродвигуна (нім. Kfz-Steuer für batterieelektrische Fahrzeuge);

- з 2015 вжито правові заходи. Зокрема прийнято Закон про електромобілі (нім. das Elektromobilitätsgesetz). Закон передбачає надання дозволу для електромобілів здійснювати стоянку в місцях обмеженого руху. Дія закону поширюється на транспортні засоби, які працюють виключно від енергії електродвигуна, а також гібридні електромобілі;

- з липня 2016 р. діє “екологічний бонус” у розмірі 4000 євро для акумуляторних електромобілів та 3000 євро для гібридів. Дія цього нововведення поширюється на фізичних осіб, компанії, фонди, корпорації та асоціації. При цьому, половина виплати компенсується Урядом, інша половина виробником електромобіля;

- запроваджено програму державних закупівель: з 2017 р. щонайменше 20 % автопарку придбаних автомобілів федеральним урядом повинні становити електромобілі;

- розроблено систему інвестування в інфраструктуру електростанцій для електромобілів. Загальна сума інвестицій до 2020 р. становитиме 300 млн євро.

В подальшому NPE рекомендує здійснювати наступні заходи:

- збільшення фінансування для розширення інфраструктури для електромобілів;

- здійснити підтримку на законодавчому рівні, стосовно зарядки електромобілів на громадських паркувальних місцях;

Отже, державна політика Уряду Німеччини підтримки автомобілебудування, свідчить про обрання електромобілів стратегічним напрямком розвитку автомобільної промисловості країни. Причиною цьому є специфіка галузі, а також наявність внутрішніх переваг країни, а саме: лідируючі позиції німецької автомобільної промисловості у світі, наявність енергетичних технологій, зокрема в області поновлювальних джерел енергії, інформаційних та комунікаційних технологій, екологічна свідомість серед населення.

Національний план розвитку електромобілів містить низку заходів, спрямованих на забезпечення економічної безпеки держави в умовах глобалізації. А саме: фінансування досліджень та розробок технологій ключових частин електромобіля, що знизить залежність від закордонних компонентів, досягнення енергетичної незалежності, шляхом максимізації частки виробництва електроенергії, видобутої шляхом використання відновлювальних джерел енергії. В цьому контексті, наявність розвинутого ринку електромобілів сприятиме зниженню імпорту нафти та збалансованому використанню електроенергії. Мала частка електромобілів на внутрішньому автомобільному ринку в Німеччині гальмує процес стовідсоткового переходу на відновлювальні джерела електроенергії, так станом на 2017 р. понад 50 % електроенергії в Німеччині вироблено тепловими електростанціями, що доводить взаємозалежність між галузями економіки.

Список використаних джерел:

1. Elektromobilität Baustein einer nachhaltigen Klima- und umweltverträglichen Mobilität [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.alexandria.unisg.ch/252051>

2. Gesetz zur Bevorrechtigung der Verwendung elektrisch betriebener Fahrzeuge [Електронний ресурс] : від 05.07.2015. – Режим доступу : <https://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/emog/gesamt.pdf>

3. Nationaler Entwicklungsplan Elektromobilität der Bundesregierung [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.bmbf.de/files/nationaler_entwicklungsplan_elektromobilitaet.pdf

4. Nationale Plattform Elektromobilität [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nationale-plattform-elektromobilitaet.de>

FINANCIAL SYSTEM OF LIBYA: HISTORY OF DEVELOPMENT AND CURRENT SITUATION

Kaled Dewani, Fathi Shukairi

Libya is located in North Africa, on the southern coast of the Mediterranean Sea and, in terms of economic development, is among developing countries. In an economic context, Libya continues to depend on oil revenues as the only source of income and the state's development since the 1960's of the last century. Despite the fact that systematic research on the financial well-being of households is rarely published, it is clear that economic development and living conditions are not conducive to poverty reduction.

Before considering the current state of the financial system of Libya, it is necessary to review the stages of its formation.

Stage I: 1951–1969. In 1951, Libya was one of the poorest countries in the world. At that time, the Libyan people's per capita income was less than \$ 50 a year. The country fed only upon agriculture and depended heavily on the western countries' assistance, in particular the United States and Great Britain. This period was known as the period before the oil finding. In the early 60's of the last century, thanks to the oil discoveries in Libya, there was a significant leap in the pace of economic development. Since 1962, oil has become a key factor in the economic growth of Libya, in particular, it has become the main source of foreign currency in Libya and a means of financing education, health care, and import of goods to Libya.

Stage II: 1970–1987 (transition to a socialist economy). In 1969, there were significant changes in Libya, which consisted in changing the royal regime for a revolutionary government. Since 1970, the transition from a capitalist system to a socialist-oriented economy, based on increasing public sector spending and reducing the economic freedom of individuals and their right to property, took place. By introducing the relevant regulatory framework, commercial activity has been reduced and state control has been strengthened to facilitate only domestic trade.

Stage III: 1987–2011 (deregulation program). The government control of the Libyan economy during the 1970's and mid 80's has caused negative consequences for the Libyan economy at the macro and micro levels due to the poor governance.

The economy was defined by low efficiency of state-owned companies, and this is despite significant investments in the public sector in industry and agriculture. Instead, the problems of the public sector remained unnoticed. The situation worsened with oil prices fall in the second half of the 80's. Therefore, it was decided to transfer state-owned enterprises to the private sector.

Stage IV: beginning in 2011 After the armed rising in 2011, it was impossible to maintain a relevant financial system. The sharp drop in oil exports since 2011 has seriously affected the quality of public services, the living standards of the population and Libya's overall financial system [1; 2].

The structure of Libya's financial system consists of three groups of financial institutions: non-bank institutions, banking institutions and other financial institutions, such as Libyan foreign investment companies (fig. 1).

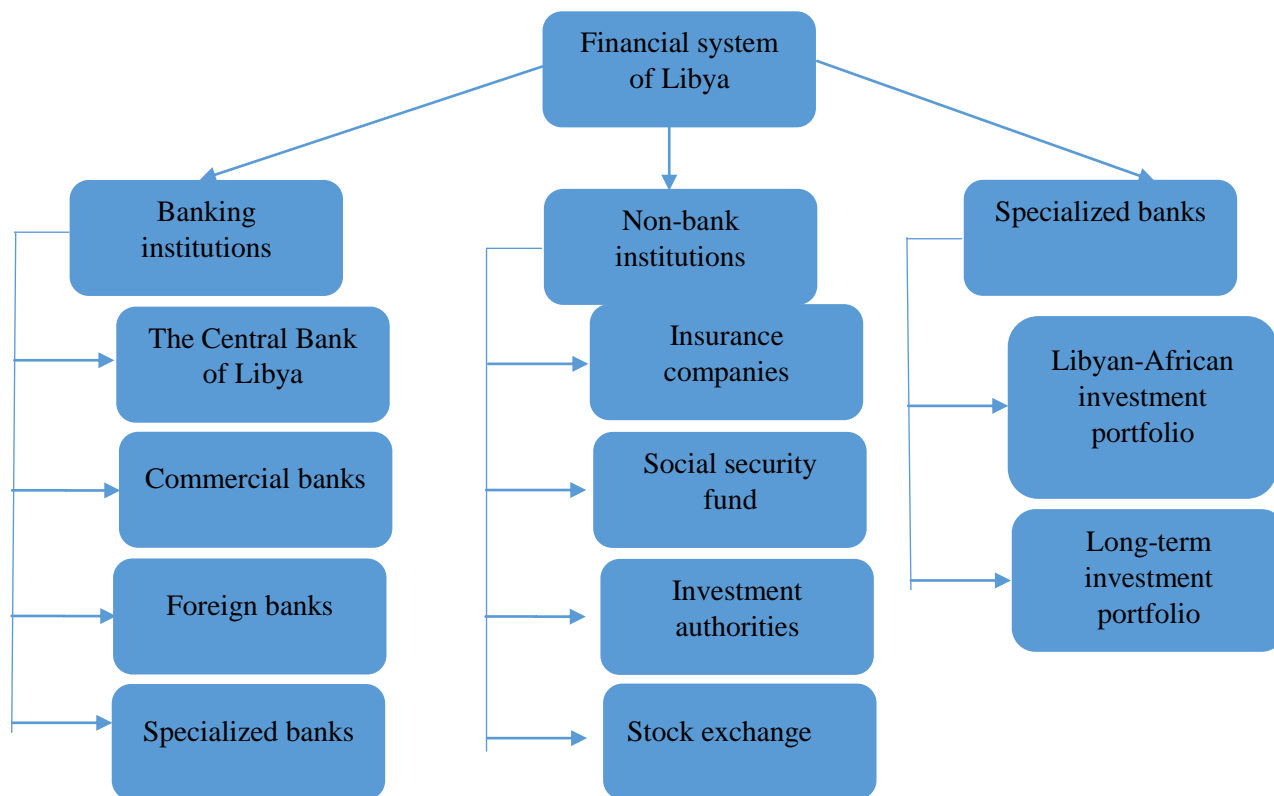

Fig. 1. Financial system of Libya

Source: Abdelrahim El-Brassi, Bello, and Alhabshi (2017).

It seems clear that banks are the key players in financial sectors and are the main source of financing for economic activity. However, the success of banks in rebuilding their role and achieving desired goals can sometimes be complicated by external players. Many Libyan studies have shown the low productivity of Libyan banks in both financial and non-financial sectors.

List of sources used:

1. Abdelrahim El-Brassi M. Libya's Transformation to an Islamic Financial System: Issues and Challenges / El-Brassi M. Abdelrahim, N. Bello & S. M. Alhabshi // International Review of Management and Business Research. – 2017. – 6 (3). – P. 976–994.
2. Blanchard C. Libya: Transition and U. S. Policy. Congressional Research Service / Blanchard C., 2018. – P. 41.
3. The World Bank in Libya [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.worldbank.org/en/country/libya/overview>

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ ФУНКЦІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Снасів Н. Я.

Загальновідомо, що територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування є єдиним носієм функцій і повноважень місцевого самоврядування, обсяг її функцій збігається з обсягом функцій системи місцевого само-

врядування. Тому правильним вбачається твердження про пріоритетність функцій територіальної громади в системі функцій суб'єктів місцевого самоврядування [1]. Підтвердженням виступає теза, що “функції територіальних громад зумовлені природою локальної демократії, її принципами, цілями і завданнями, реалізувати які прагне місцеве самоврядування” [2]. Саме через дослідження функцій – основних напрямів та видів діяльності з вирішення проблем місцевого значення, переконаний О. Лиска, здійснюється вивчення територіальної громади як суб'єкта місцевого самоврядування [3].

Функція (від лат. *functio* – виконання, здійснення) розкривається залежно від сфери наукового пізнання. Зокрема, цей термін розглядається як: зовнішній вияв якостей будь-якого об'єкта, процесу в тій чи іншій системі відносин (функція – якість); роль, яку виконує відповідний соціальний інститут чи процес щодо цілого (функції – ролі); зв'язок частин з цілим, їх взаємозв'язок (функції – зв'язки) [4]. Як вдало зазначає О. Оболенський, цілі системи трансформуються в певну сукупність функцій з їх реалізації. Якщо перші відповідають на запитання “Що робити?”, то другі – на запитання “Як робити?” [5].

Загальновідомо – у структурі місцевого самоврядування виокремлюють два основні елементи – територіальну громаду та органи місцевого самоврядування [6]. Під функціями органів місцевого самоврядування розуміють основні, тобто найбільш загальні і постійні напрями та види муніципальної діяльності, які виражають волю та інтереси відповідних територіальних громад і забезпечують здійснення ними відповідних взаємовідносин з підприємствами, установами, організаціями, розташованими на території муніципального утворення, з державними органами, громадськими об'єднаннями та громадянами в межах повноважень, наданих чинним законодавством України [7]. Натомість функції територіальних громад більш прагматичні, характеризують головним чином їх діяльність, вони явища і категорії насамперед діяльності [8].

У загальному теорія функцій територіальних громад виходить із законодавства України, спирається на досвід діяльності органів місцевого самоврядування та досягнення наукової думки в галузі місцевого самоврядування [9]. Поділяючи цю слушну думку вітчизняного науковця, сформуємо логічний конструкт функціонального пізнання територіальної громади.

Відповідно до Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” діяльність органів місцевого самоврядування може здійснюватись у галузі бюджету, фінансів і цін; управління комунальною власністю; в галузі житлово-комунального господарства, побутового, торговельного обслуговування, громадського харчування, транспорту і зв'язку; в галузі будівництва; у сфері освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту; у сфері регулювання земельних відносин та охорони навколишнього природного середовища; у сфері соціального захисту населення; в галузі зовнішньоекономічної діяльності; в галузі оборонної роботи; щодо вирішення питань адміністративно-територіального устрою; щодо забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян, що відображає застосування галузевого підходу визначення функцій органів місцевого самоврядування [10]. В даному

контексті, С. Саханенко зазначає, що основні функції, відображені у Конституції України та Законі України “Про місцеве самоврядування в Україні”, конкретно проявляються через встановлення повноважень виконавчих органів місцевих рад [11]. Водночас О. Батанов вказує, що “функції територіальних громад являють собою основні напрямки діяльності цих соціальних спільнот щодо реалізації права громадян на участь у місцевому самоврядуванні, які виражають волю й інтереси місцевих жителів і забезпечують здійснення ними взаємовідносин з державою, її органами, органами місцевого самоврядування” [12].

Зазначимо, що до класифікації функцій територіальних громад вчені підходять по-різному, базуючись на критеріях, які вони вважають об’єктивними відносно наукових інтересів. Так, І. Видрін функціями територіальних громад вважає: 1) інтегративну; 2) соціального контролю за діяльністю і поведінкою членів колективу; 3) виробничу; 4) виховну; 5) політичну [13]. Н. Руда притримується у своїх дослідженнях аналогічної класифікації [14]. Відтак це дозволяє констатувати, що діапазон функцій територіальних громад дуже широкий, проте спроби їх виокремлення та систематизації відзначаються домінуванням правової і соціальної субстанцій.

С. Саханенко розширює перелік функцій територіальної громади, акцентуючи на економічних компонентах та фінансовому забезпеченні, додаючи функції щодо:

- управління муніципальною власністю та фінансовими коштами місцевого самоврядування;
- забезпечення соціально-економічного і культурного розвитку території;
- поліпшення умов життя людей, створення сприятливого середовища життєдіяльності населення;
- охорони громадського порядку;
- захисту інтересів та прав місцевого самоврядування [15].

Б. Здравко переконаний, що територіальні громади виконують: 1) господарську; 2) управлінську; 3) контролюючу; 4) соціальну; 5) культурологічну; 6) політичну; 7) судову функції [16], тоді як економічну ігнорує. Натомість І. Бодрова у системі функцій територіальних громад виокремлює окрім економічної екологічну поряд із соціальною і політичною, кожену з яких деталізує. Так, “соціальна функція – це напрям діяльності територіальних громад, пов’язаний із задоволенням потреб життєзабезпечення її членів, створенням умов вільної реалізації членами громади їх вікових, фахових, культурних, національно-етнічних, релігійних та інших інтересів, розвитком системи соціальної взаємодії та розбудовою громадянської інфраструктури громади. Політична функція виступає одним з основних напрямків діяльності громад як інституції не лише громадянського суспільства, але й правової держави, зміст якого становить здійснення на місцевому рівні особливої форми публічної влади. Економічна функція характеризує діяльність територіальних громад щодо формування достатньої для задоволення потреб громад та їх членів матеріально-фінансової бази і здійснення заходів з ефективного її використання. Поняттям “екологічна функція” охоплюється напрямок діяльності, пов’язаний з підтриманням

безпечного для життя і здоров'я громадян навколишнього середовища, доцільним, ефективним і дбайливим використанням належних громаді природних ресурсів” [17]. Саме економіко-екологічний функціональний підхід, на наш погляд, відзначається неабиякою актуальністю, зважаючи на зростання ролі екологічної економіки як візії новітньої парадигми вітчизняного розвитку.

В. Малишко аналогічно підходить до класифікації функцій, проте в їх перелік включає культурну, скоріш за все спираючись на чинне законодавство [18], з чим ми дозволимо собі не погодитись, адже вона є підфункцією соціальної, тому доцільності у її виокремленні немає.

Ще одну важливу функцію – інформаційну, яка набуває особливого значення за умов тотальної інформатизації суспільства, виділяє О. Баймуратов, вказуючи, що “вона реалізується в інформуванні членів громади про роботу органів місцевого самоврядування, про стан муніципального господарства, реалізацію принципу гласності в муніципальній діяльності, що є важливою умовою забезпечення активної участі населення у вирішенні питань місцевого значення, а також контролю за роботою органів місцевого самоврядування. Дана функція може реалізовуватися через розвиток інститутів муніципальної статистики, інформаційної служби й муніципального маркетингу” [19].

О. Лиска переконаний, що одним з головних аспектів під час дослідження функцій територіальних громад є питання про критерії класифікації. Вихідним пунктом для класифікації, вважає вчений, має бути визначення спрямованості функціонування місцевої спільноти, її діяльність у досягненні певної мети. Відповідно, для характеристики діяльності територіальної громади у таких сферах доцільно виділити політичні, економічні, соціальні, культурні та екологічні функції [20].

На наше переконання функції територіальної громади, відбиваючи основні напрями її діяльності, відображають природу місцевого самоврядування, рельєфно визначаючи сутність і призначення останньої.

Список використаних джерел:

1. Батанов О. Функції територіальних громад як специфічних суб'єктів конституційного права / О. Батанов // Право України. – 1998. – № 8. – С. 21–24.
2. Березинський В. П. Територіальна громада як агент політичної самоорганізації [Електронний ресурс] / В. П. Березинський // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Філософія. Соціологія. Політологія. – 2013. – Т. 21. – Вип. 23(1). – С. 77–84. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vdufsp_2013_21_23\(1\)_17.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vdufsp_2013_21_23(1)_17.pdf)
3. Лиска О. Г. Функції територіальної громади / О. Г. Лиска // Актуальні проблеми державного управління. – 2007. – Вип. 4 (32). – С. 210–216.
4. Солоненко О. М. Реалізація функції забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян у системі місцевого самоврядування (організаційно-правові питання) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 / Солоненко Олег Миколайович ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2001. – 20 с.

5. Особливості публічного управління та адміністрування : навчальний посібник / В. Д. Бакуменко, І. С. Бондар, В. Г. Горник, В. В. Шпачук. – К. : КНУ-КіМ, 2016. – С. 83.
6. Біленчук П. Д. Місцеве самоврядування в Україні (муніципальне право) : [навч. посіб.] / П. Д. Біленчук, В. В. Кравченко, М. В. Підмогильний. – К. : Атіка, 2001. – С. 26.
7. Дробуш І. В. Поняття функцій представницьких органів місцевого самоврядування в Україні / І. В. Дробуш // Держава і право. – 2001. – Вип. 9. – С. 178.
8. Баєва Л. В. Повноваження територіальної громади в процесі здійснення представницькими органами місцевого самоврядування нормотворчих функцій / Л. В. Баєва // Влада. Людина. Закон. – 2008. – № 8. – С. 19–27.
9. Батанов О. В. Конституційно-правовий статус територіальних громад в Україні : монографія / О. В. Батанов ; за заг. ред. В. Ф. Погорілка. – К. : Ін Юре, 2003. – С. 245.
10. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97 – ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24.
11. Саханенко С. Є. Політичне управління містом в умовах самоврядування : монографія / С. Є. Саханенко. – О. : ОФ УАДУ, 2001. – С. 105.
12. Батанов О. В. Основні напрями і види діяльності територіальних громад: проблеми класифікації / О. В. Батанов // Вісник Одеського ін-ту внутр. справ. – 1998. – № 4. – С. 22.
13. Выдрин И. В. Территориальный коллектив как субъект местного самоуправления (государственно-правовые аспекты) / И. В. Выдрин // Правоведение. – 1992. – № 4. – С. 89–90.
14. Руда Н. І. Територіальна громада – суб'єкт конституційно-правових відносин: теоретичний та історичний аспекти / Н. І. Руда // Правова держава. – 2001. – Вип. 12. – С. 240.
15. Саханенко С. Є. Політичне управління містом в умовах самоврядування : монографія / С. Є. Саханенко. – Одеса : ОФ УАДУ, 2001. – С. 104–105.
16. Здравко Б. Місцеве самоврядування у світлі нового суспільно-політичного і державного устрою України / Б. Здравко // Самоврядування та самоорганізація територіальних громад : матеріали наук.-практ. конф. – Львів, 1999. – С. 130.
17. Бодрова І. І. Концептуальні підходи визначення поняття територіальної громади / І. І. Бодрова // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – 2004. – Вип. 7. – С. 68–69.
18. Малишко В. М. Правові засади територіальної громади як основи місцевого самоврядування в Україні / В. М. Малишко // Юридичний вісник. – 2010. – 3 (16). – С. 62.
19. Баймуратов М. А. Деякі теоретичні аспекти становлення функції територіальних громад в Україні / М. А. Баймуратов // Вісник Одеського ін-ту внутр. справ. – 1999. – № 1. – С. 34.
20. Лиска О. Г. Функції територіальної громади / О. Г. Лиска // Актуальні проблеми державного управління. – 2007. – Вип. 4 (32). – С. 210–215.

ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ВИШЕГРАДСЬКОЇ ГРУПИ

Петрова Г. Є., Трудова М. Є.

Для аналізу зовнішньоторговельних відносин України та країн Вишеградської групи доцільно проаналізувати зовнішню торгівлю послугами між Україною та країнами цієї групи. Безумовним лідером в експорті послуг за виключенням 2010 р. є Польща (в середньому 4,87 %). Біля Польщі знаходиться Угорщина (в середньому 3,2 %). Починаючи з 2014 р. спостерігається збільшення питомої ваги експорту послуг: Чехія (в середньому 1,73 %) та Словаччина (в середньому 1,03 %) мають майже однакову питому вагу в експорті послуг. В імпорті найбільшу питому вагу має також Польща (в середньому 4,53 %). Інші країни мають майже однаковий рівень: Угорщина (в середньому 2,29 %), Словаччина (в середньому 1,8 %), Чехія (в середньому 1,74 %). Найбільший зовнішньоторговий обіг послугами Україна має з Польщею (в середньому 314,08 млн дол.) та Угорщиною (61,42 млн дол.), найменший – зі Словаччиною (48,69 млн дол.) та Чехією (55,24 млн дол.).

Також важливо проаналізувати якісні показники зовнішньої торгівлі послугами України з країнами Вишеградської групи. У цьому контексті слід зазначити наступне, а саме: країни, що мають негативне та позитивне сальдо зовнішньої торгівлі послугами: Польща, Угорщина, Чехія. Починаючи з 2013 р. постійне позитивне сальдо спостерігається у Польщі та Угорщині, з 2012 р. – в Чехії; разом з тим, в період 2010–2013 рр. у Словаччині спостерігалось позитивне сальдо у торгівлі послугами.

Загалом спостерігається коефіцієнт безпеки більш ніж 100 % майже у всіх країнах Вишеградської групи у 2010–2017 рр.: у Польщі 121,02 %, Угорщині – 193,29 %, Словаччині – 123,79 %, Чехії – 127,94 %. При цьому Польща, Угорщина починаючи з 2013 р. мають коефіцієнт покриття більше 100 %, Чехія – з 2012 р. У Словаччині останнім часом спостерігається різке падіння цього показника.

Позитивне сальдо зовнішньої торгівлі (коефіцієнт покриття більше 100 %) пояснюється значною часткою експорту послуг у зовнішній торгівлі послуг України та країн Вишеградської групи: Польща має в середньому – 43,24 %, Угорщина – 61,42 %, Словаччина – 48,69 %, Чехія – 55,24 %. Основними експортними послугами України до країн Вишеградської групи є транспортні – вони присутні у експорті України до всіх країн Вишеградської групи: Польща – 31,36 %, Словаччина – 68,33 %, Чехія – 32,71 %, Угорщина – 33,18 %. Це пов'язано із транзитним становищем України. Іншою статтею експорту послуг України до країн Вишеградської групи є послуги з переробки матеріальних ресурсів, що пов'язано із наявністю виробничих потужностей на території України.

Основними статтями імпорту країн Вишеградської групи в Україну є транспортні послуги (з Польщі – в середньому 42,69 %, Словаччини – 72,43 % та Угорщини – 47,71 %). В імпорті присутні послуги у галузі телекомунікацій (з Чехії в середньому – 19,47 %), ділові послуги (з Угорщини – 20,13 % та Чехії – 25,05 % відповідно).

За період 2008–2017 рр. у структурі еміграційних потоків до країн Вишеградської групи найбільшу питому вагу мали Польща (в середньому 27,87 %). Також значну питому вагу у еміграційних потоках мала Угорщина (в середньому 8,43 %). Майже однакову питому вагу мали Чехія (в середньому 0,68 %) та Словаччина (в середньому 2,68 %).

У структурі еміграційних потоків найбільшу питому вагу мають приватні подорожі (в середньому 93,65 %). Найбільшу питому вагу у приватних подорожах має Угорщина (в середньому 96,92 %). Значну та майже однакову питому вагу мають Чехія (в середньому 85,60 %), Польща (в середньому 83,01 %) та Словаччина (в середньому 84,62 %). У структурі еміграційних потоків туристичні подорожі складають 5,94 %. Лідером у туристичних потоках є Чехія – 22,00 %. Невелику питому вагу у туристичних потоках має Польща – 2,38 %. Слід відмітити, що до Угорщини та Словаччини туристичні потоки майже відсутні починаючи з 2013 р. У структурі еміграційних потоків службові подорожі складають в середньому 2,89 %. Лідером у службових подорожах до країн Вишеградської групи є Чехія (в середньому 3,4 %). Також значну питому вагу має Польща (в середньому 2,89 %). Також слід звернути увагу, що до Угорщини та Словаччини також відсутні потоки службових подорожей починаючи з 2013 р. Порівнюючи імміграційні та еміграційні потоки можна вказати наступне: постійними залишаються приватні подорожі протягом всього періоду (2010–2017 рр.), а у 2016 р. вони стали більш активними. Це пов'язано із отриманням Україною безвізового режиму та укладанням угоди безмитної торгівлі; починаючи з 2013 р. відбувається стрімке падіння службових подорожей до Угорщини та Словаччини [1; 2].

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>
2. VisegradGroup [Електронний ресурс] : Official web-site. – Режим доступу : <http://www.visegradgroup.eu>

ОЦІНКА СТАНУ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКІВ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Заруцька О. П., Пшенична А. О.

Функціонування банківської системи України впродовж останніх років характеризується низкою проблем, таких як висока ймовірність кредитування ризикових клієнтів, зниження довіри до банківської системи, зниження якості кредитного портфеля банків. Значні обсяги відрахувань до резервів упродовж останніх років призвели до збитків банківської системи за 2014 р. – 53 млрд грн, за 2015 р. – 66,6 млрд грн, за 2016 р. досягнуто історичний максимум за збитками – 159,3 млрд грн. З 2017 р. спостерігається покращання стану, збиток за минулий рік становив 26,4 млрд грн. Хоча за 8 місяців 2018 р. банки отримали прибуток 13,7 млрд грн, результати діяльності не є ефективними [1].

Залишилися невирішеними проблеми, які виникли у банківській системі у попередні роки. Наявність зазначених проблем сприятиме збільшенню частки проблемних кредитів та погіршенню якості кредитного портфеля. Це вимагає висунення додаткових вимог до оцінки кредитоспроможності позичальника, що потребує формування механізму такої оцінки.

Динаміка кредитів, наданих суб'єктам господарювання протягом 2007–2018 рр. свідчить про збільшення кредитів, наданих суб'єктам господарювання – юридичним особам. Так, у 2017 р. сума кредитів, наданих суб'єктам господарювання, становила 870 млрд грн, що втричі перевищує аналогічний показник у 2007 р. Обсяг кредитів, наданих фізичним особам, зростає значно меншими темпами.

Спостерігається тенденція до зростання як обсягу кредитів наданих банками України, так і обсягу непрацюючих кредитів у їх структурі. Так, у 2007 р. обсяг проблемних кредитів становив 6 млрд грн, що складало 1,3 % від загальної суми наданих кредитів. У наступні роки відбувалося стрімке зростання обсягів проблемних кредитів, у 2014 р. до 135 млрд грн, що становило 13,5 % від обсягу кредитів. За станом на 01.09.2018 непрацюючі кредити юридичних осіб дорівнюють 551 млрд грн, або 57,4 % від загальної суми заборгованості. Непрацюючі кредити фізичних осіб складають 103 млрд грн, або 50,4 %. Велика частка непрацюючих кредитів надана в іноземній валюті.

Сучасні умови розвитку банківської системи визначають необхідність диверсифікації кредитного портфеля банків, поширення діяльності банків у різних сферах фінансово-банківських послуг, зокрема, впровадження і розвитку нових кредитних продуктів для економічно активних суб'єктів. Це один зі шляхів адаптації банків до сучасних умов фінансового ринку, що постійно змінюються через кризові явища на ньому, дослідження і розробки пріоритетних ринкових ніш і сегментів. Банкам необхідно розробляти різноманітні кредитні продукти і технології для реального сектора економіки, більш гнучких, з урахуванням індивідуальних особливостей кожного клієнта. Це сприятиме, перш за все, підвищенню конкурентоспроможності українських банків та забезпеченню виробництва вкрай необхідними для нього фінансовими ресурсами, а відтак зростанню ВВП та стабілізації ситуації як в економіці загалом, так і в банківській системі зокрема.

Список використаних джерел:

1. Фінансова звітність банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua>
2. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, затверджене Постановою Правління Національного банку України від 30.06.2016 № 351 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v1_79500-94
3. Виговська Н. Г. Формування механізму оцінки кредитоспроможності позичальника в умовах економічної нестабільності / Н. Г. Виговська, В. Г. Виговський, Г. Сімеонова // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. – 2016. – № 2. – С. 117–129. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhdtu_econ_2016_2_18

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**“УПРАВЛІНСЬКИЙ ТА БЕЗПЕКОВИЙ МЕХАНІЗМ
ЕКОНОМІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В УМОВАХ
ГЕОПОЛІТИЧНИХ ЗАГРОЗ І СВІТОВОЇ КОНКУРЕНЦІЇ”**

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

23 листопада 2018 р.

Матеріали подано в авторській редакції

**Підписано до друку 20.11.2018. Формат 60×84 1/16. Папір офсетний.
Ум. друк. арк. 16,44. Облік.-вид. арк. 14,61. Наклад 100 прим.
Замовлення № 133.**

**Дніпро: Університет митної справи та фінансів
(свідоцтво про видавничу діяльність ДК № 6198 від 24.05.2018 р.)
вул. Володимира Вернадського, 2/4, м. Дніпро, 49000**